Biblioteca Polirom

Siri Hustvedt

Tristeţile unui american

Un roman despre memorie,
pierdere şi suferinţă.

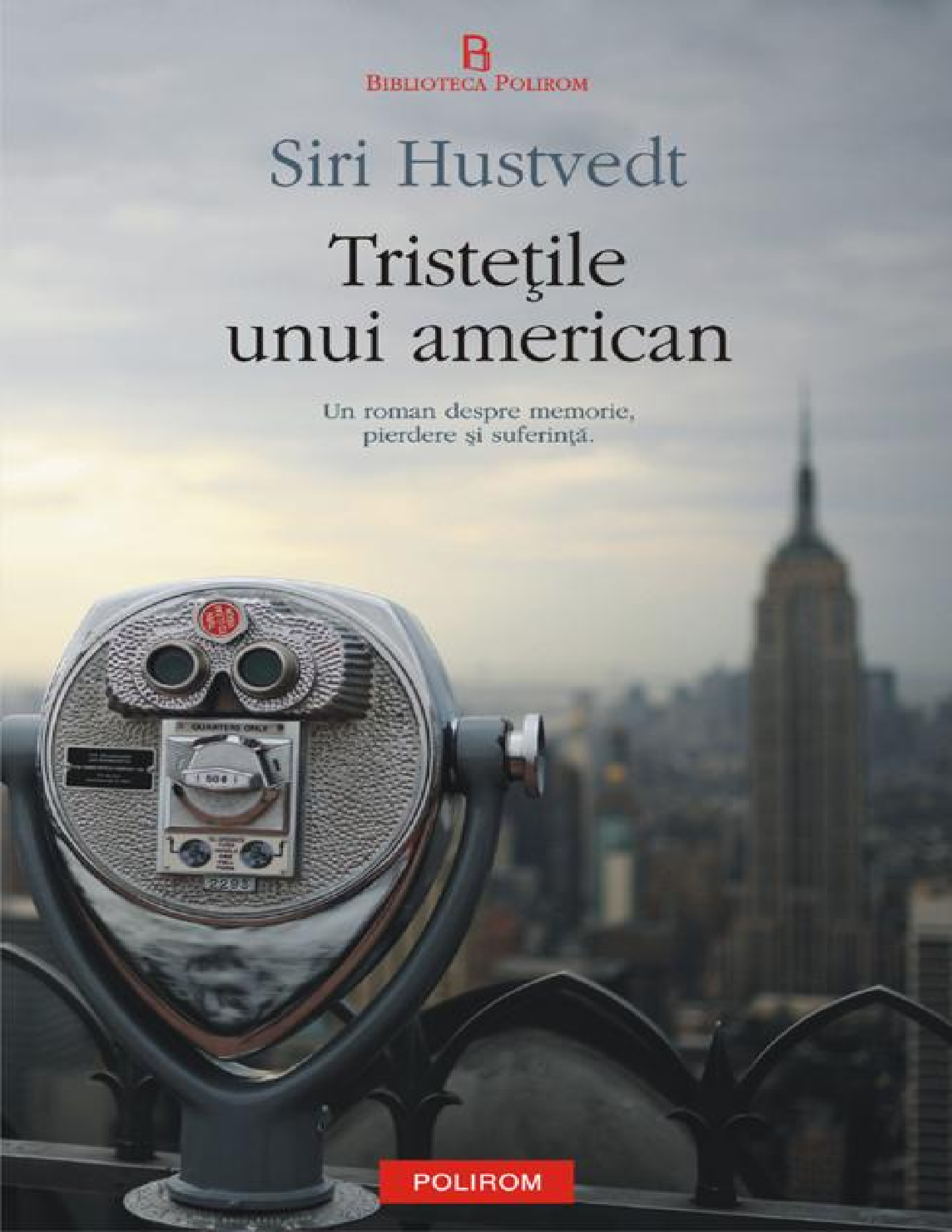

POLIROM

Table of Contents

Tristeţile unui american
Mulţumiri

Siri Hustvedt

Tristețile unui american

Traducere din limba engleză
și note de Veronica D. Niculescu

POLIROM
2013

© 2013 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română
www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728
ISBN ePub: 978-973-46-3464-4
ISBN PDF: 978-973-46-3465-1
ISBN print: 978-973-46-3340-1
Coperta: Laurenţiu Midvichi
Foto copertă: (cc) by Ralph Hockens
Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!
Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

Siri Hustvedt (n. 1955, Northfield, Minnesota) a urmat cursurile colegiului St. Olaf din Northfield până în 1977. A studiat apoi la Columbia University din New York, unde şi-a susţinut şi doctoratul în literatură engleză în anul 1986. Între timp începe să scrie literatură şi debutează cu un poem publicat în 1978 în The Paris Review. În 1982 Siri Hustvedt se căsătoreşte cu prozatorul american Paul Auster. În acelaşi an publică volumul de poeme Reading to You, iar apoi începe să scrie proză. Două dintre povestirile sale au fost incluse în antologiile anuale Best American Short Stories din 1990 şi 1991. Ulterior i-au apărut romanele The Blindfold (1992), The Enchantment of Lily Dahl (1996), What I Loved (2003), The Sorrows of an American (2008; Tristeţile unui american) şi The Summer Without Men (2011; O vară fără bărbaţi, Editura Polirom, 2012; roman nominalizat în Franţa la premiul Femina). Pe lângă scrierile de ficţiune, prozatoarea americană a mai publicat şi câteva volume de eseuri. Volumele sale au fost traduse în peste treizeci de limbi. În anul 2012 lui Siri Hustvedt i s-a acordat Gabarron International Award for Thought and Humanities.

Pentru fiica mea,
Sophie Hustvedt Auster

Nu întoarce capul.
Priveşte locul ce îţi este bandajat.
Pe-acolo te pătrunde lumina.

(Rumi)

Sora mea îi zicea „anul secretelor“, dar acum, când privesc în urmă, îmi dau seama că fusese o perioadă definită nu de ceea ce era, ci de ceea ce nu era. Un pacient de-al meu mi-a zis cândva: „Există fantome care hoinăresc prin mine, dar ele nu vorbesc întotdeauna. Uneori nu au nimic de zis“. De cele mai multe ori Sarah îşi ţinea ochii mijiţi sau închişi, fiindcă se temea să nu o orbească lumina. Cred că avem cu toţii fantome în noi şi e mai bine atunci când ele vorbesc decât când n-o fac. După ce mi-a murit tatăl, nu îi mai puteam vorbi lui ca persoană, dar n-am încetat să port conversaţii cu el în gând. N-am încetat să îl văd în vise şi n-am încetat să îi aud vorbele. Şi totuşi ceea ce tatăl meu nu dezvăluise, asta mi-a pus stăpânire pe viaţă pentru o vreme: ceea ce nu ne spusese. S-a dovedit că nu fusese singura persoană care avusese secrete. Pe şase ianuarie, la patru zile după înmormântare, Inga şi cu mine am dat de scrisoarea din biroul lui.

Rămăseserăm în Minnesota cu mama noastră, ca să ne apucăm de sortarea hârtiilor lui. Ştiam că existau nişte memorii pe care le scrisese în ultimii ani ai vieţii, precum şi o cutie cu scrisorile pe care le trimisese părinţilor – multe dintre ele din anii petrecuţi ca soldat în Pacific, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial –, însă în acea cameră mai existau şi alte lucruri pe care nu le văzuserăm niciodată. Biroul tatălui meu avea un anumit miros, unul uşor diferit de restul casei. Mă întrebam dacă toate ţigările pe care le fumase, toată cafeaua pe care o băuse şi cercurile pe care acele nenumărate ceşti le lăsaseră pe birou de-a lungul a patruzeci de ani nu acţionaseră cumva asupra atmosferei acelei camere, pentru a produce mireasma inconfundabilă care mă izbea de cum intram pe uşă. De-acum casa e vândută. A cumpărat-o un chirurg stomatolog şi a renovat-o masiv, dar eu încă mai pot vedea biroul tatălui meu, cu peretele lui de cărţi, cu fişetele, cu masa de lucru pe care şi-o construise chiar el şi cu bibliorafturile de plastic de pe aceasta, care, în ciuda transparenţei lor, aveau mici etichete scrise de mână pe fiecare sertar: „Agrafe de birou“, „Baterii pentru proteza auditivă“, „Cheile de la garaj“, „Gume“.

În ziua în care Inga şi cu mine ne-am apucat de treabă, era o vreme aspră. Mă uitam prin fereastra mare la stratul fin de nea de sub cerul plumburiu. O simţeam pe Inga stând în spatele meu şi îi auzeam răsuflarea. Mama noastră, Marit, dormea, iar nepoata mea, Sonia, se cuibărise pe undeva prin casă cu o carte. Când am deschis un fişet, am avut senzaţia

acută că eram pe cale să scotocim prin mintea unui om, să demontăm o întreagă viaţă, şi, pe nepusă masă, mi-a venit în minte imaginea unui cadavru pe care îl disecasem la Facultatea de Medicină, cu cavitatea pieptului căscându-se în timp ce trupul zăcea pe masă. Unul dintre colegii mei de laborator, Roger Abbot, îi pusese numele de Tweedledum, Dum Dum sau pur şi simplu Dum. „Erik, ia o probă din ventriculul lui Dum. Hipertrofie, nene.“ Pentru o clipă mi-am imaginat plămânul distrus al tatălui meu înăuntrul lui, iar apoi mi-am amintit cum mâna lui o strânsese pe a mea înainte de a părăsi micuţa cameră din azil, atunci când îl văzusem ultima oară în viaţă. Dintr-odată m-am simţit uşurat că fusese incinerat.

Sistemul de arhivare al lui Lars Davidsen era un cod elaborat din litere, cifre şi culori, menit să permită o ierarhizare descendentă în cadrul fiecărei categorii. Notele iniţiale erau subordonate primelor schiţe, primele schiţe schiţelor finale şi aşa mai departe. Nu numai anii în care predase şi scrisese erau cuprinşi în acele sertare, ci şi fiecare articol pe care îl scrisese, fiecare prelegere pe care o ţinuse, notiţele voluminoase pe care le luase şi scrisorile pe care le primise de la colegi şi prieteni de-a lungul a peste şaizeci de ani. Tatăl meu catalogase fiecare unealtă care atârnase vreodată în garaj, fiecare chitanţă de la cele şase maşini folosite pe care le avusese de-a lungul vieţii, fiecare maşină de tuns iarba şi fiecare obiect casnic – documentaţia vastă a unei istorii lungi şi grozav de cumpătate. Am descoperit o listă a lucrurilor depozitate şi etichetate din pod: patine ale copiilor, îmbrăcăminte de bebeluşi, materiale de tricotat. Într-o cutiuţă am găsit un mănunchi de chei. De acesta era ataşată o etichetă pe care tatăl meu scrisese, cu scrisul lui mărunt şi ordonat: „Chei necunoscute“.

Am petrecut zile în şir în camera aceea, cu nişte saci mari şi negri de gunoi, aruncând sute de felicitări de Crăciun, cataloage cu note şi nenumărate inventare ale unor lucruri care nu mai existau. Nepoata şi mama mea ocoleau în general camera. Conectată la un walkman, Sonia bântuia prin casă, citea Wallace Stevens sau zăcea într-un somn comatos, în care pică atât de uşor adolescenţii. Din când în când intra la noi şi o bătea pe umăr pe mama ei sau îşi înfăşura braţele lungi şi firave în jurul umerilor Ingăi, pentru a-şi arăta sprijinul tăcut, înainte de a porni, plutind, către altă cameră. Îmi făceam griji în privinţa Soniei de când murise tatăl ei, cu cinci ani în urmă. Mi-o aminteam cum stătuse în holul din faţa salonului lui de spital, cu chipul ciudat de impasibil, cu trupul încremenit, lipit de zid, şi cu pielea aşa de albă, încât mă ducea cu gândul la oase. Ştiu că Inga încerca să îşi ascundă durerea în faţa Soniei, că atunci când fiica ei era la şcoală sora

mea dădea drumul la muzică, se întindea pe podea şi jelea, dar nu o văzusem niciodată pe Sonia plângând în hohote – şi nici pe mama ei. Trei ani mai târziu, în dimineaţa de 11 septembrie 2001, Inga şi Sonia se pomeniseră alergând spre nord, împreună cu sute de alţi oameni, şi îndepărtându-se de liceul Stuyvesant, unde învăţa Sonia. Se aflau la doar câteva străzi de turnurile în flăcări şi abia mai târziu am descoperit ce văzuse Sonia de la fereastra şcolii ei. Din casa mea din Brooklyn, în acea dimineaţă eu nu văzusem decât fum.

Când nu se odihnea, mama noastră rătăcea din cameră în cameră, plutind în derivă ca un somnambul. Pasul ei hotărât, dar uşor, nu era mai greoi ca în zilele de demult, însă devenise mai lent. Venea să vadă ce facem, ne oferea mâncare, dar rareori trecea pragul. Probabil camera îi reamintea de ultimii ani ai tatălui meu. Emfizemul lui, agravându-se, i-a micşorat treptat lumea. Către final abia mai putea merge şi în general se limita la cei patru pe cinci metri ai biroului. Înainte de-a muri, sortase deja cele mai importante documente, care erau acum depozitate într-un şir ordonat de cutii, pe lângă masa de lucru. Într-una din aceste cutii a găsit Inga scrisorile de la femeile pe care le cunoscuse tata înainte s-o întâlnească pe mama. Mai târziu am citit fiecare cuvânt scris de acestea, un trio de iubiri premaritale, o Margaret, o June şi o Lenore, toate scriind scrisori fluente, dar călduţe, semnate „Cu drag“, „Cu dragoste“ sau „Pe data viitoare“.

Ingăi îi tremurau mâinile când a găsit teancul. Era un tremur cu care mă familiarizasem încă din copilărie, ce n-avea legătură cu vreo boală, ci cu ceea ce sora mea numea circuitele ei. Nu putea niciodată să prevadă o criză. O văzusem ţinând prelegeri în public, cu mâinile liniştite, şi o văzusem şi cu mâinile tremurându-i atât de puternic când vorbea, încât trebuia să şi le ascundă la spate. După ce am dat deoparte cele trei mănunchiuri de scrisori de la demult pierdutele, însă cândva doritele, Margaret, June şi Lenore, Inga a scos o foaie separată, s-a uitat la ea cu o expresie surprinsă şi, fără să zică nimic, mi-a dat-o mie.

Scrisoarea era datată 27 iunie 1937. Sub dată, cu un scris de mână copilăros, mare, era notat: „Dragă Lars, ştiu că n-o să spui niciodată, dar absolut niciodată, nimic despre ce s-a întâmplat. Am jurat pe BIBLIE. Acum nu mai contează nici pentru ea, că e în rai, nici pentru cei rămaşi aici, pe pământ. Cred în promisiunea ta. Lisa“.

— A vrut să o găsim, a zis Inga. Altfel ar fi distrus-o. Ţi-am arătat jurnalele acelea cu paginile rupte.

A făcut o pauză.

— Ai auzit vreodată de Lisa?

— Nu, am zis. Am putea să o întrebăm pe mama.

Inga mi-a răspuns în norvegiană, de parcă aducerea în discuţie a mamei noastre impunea folosirea limbii materne:

— *Nei, Jei vil ikke forstyrre henne med dette.* (Nu, nu o s-o necăjesc cu aşa ceva.) Am simţit întotdeauna, a continuat ea, că existau lucruri pe care tata le tăinuia de mama şi de noi, mai ales din cele legate de copilăria lui. Pe atunci avea cincisprezece ani. Cred că deja pierduseră cei patruzeci de acri ai fermei şi, dacă nu greşesc, era în anul de după cel în care bunicul a aflat că fratele lui, David, murise.

Sora mea a privit în jos, la bucata de hârtie îngălbenită.

— „Acum nu mai contează nici pentru ea, că e în rai, nici pentru cei rămaşi aici, pe pământ.“ Cineva a murit.

A înghiţit zgomotos.

— Bietul tata, să jure pe Biblie…

După ce Inga, Sonia şi cu mine am expediat unsprezece cutii cu documente la New York, majoritatea la casa mea din Brooklyn, şi am revenit fiecare la vieţile noastre, într-o duminică după-amiază stăteam în biroul meu, având pe masa din faţa mea memoriile, scrisorile şi un mic jurnal legat în piele, toate aparţinând tatălui meu, şi atunci mi-am amintit ceva ce scrisese cândva Auguste Comte despre creier. El îl numea „un instrument cu care morţii acţionează asupra viilor“. Când am ţinut prima oară în mâini creierul lui Dum, am fost surprins mai întâi de greutatea sa, iar apoi de ceea ce reprimasem – o conştiinţă a omului cândva viu, un îndesat de şaptezeci de ani care murise de inimă. Când bărbatul era viu, m-am gândit, toate erau aici – imagini lăuntrice şi cuvinte, amintirile morţilor şi viilor.

Nu cred să fi trecut treizeci de secunde când m-am uitat pe fereastră şi le-am văzut pentru prima oară pe Miranda şi Eglantine. Traversau strada împreună cu agentul imobiliar şi am ştiut imediat că ele aveau să fie chiriaşele parterului casei mele. Cele două femei care locuiseră în apartamentul cu vedere spre spaţiul verde se mutau într-un loc mai spaţios din New Jersey, iar eu aveam nevoie să umplu golul. După divorţ, casa păruse că se măreşte. Genie ocupase mult spaţiu, iar cockerul ei, Elmer, papagalul ei, Rufus, şi motanul ei, Carlyle, ocupaseră şi ei ceva teritoriu. O vreme existaseră şi nişte peşti. După ce Genie m-a părăsit, am folosit cele trei etaje pentru cărţile mele, mii de volume la care nu puteam renunţa. Fosta mea soţie numea casa noastră, cu ciudă, Librarium. Cumpărasem casa

cu etaj, ca meseriaş bun la toate, chiar înainte de căsătorie, când piaţa era în scădere, şi de atunci tot lucrasem la ea. Am moştenit pasiunea pentru dulgherit de la tatăl meu, care m-a învăţat cum să construiesc şi să repar cam orice. Ani de-a rândul m-am cuibărit doar într-o anumită parte a casei, timp în care mai meşteream sporadic la restul clădirii. Activitatea aceasta mă solicita, comprimându-mi timpul de odihnă până la zero – unul dintre factorii care m-au făcut să mă alătur acelei uriaşe legiuni a societăţii occidentale cunoscute sub numele de „divorţaţii“.

Tânăra şi fetiţa s-au oprit pe trotuar, împreună cu Laney Buscovich de la agenţia Homer Realtors. Nu puteam vedea faţa femeii, însă am observat că avea o ţinută frumoasă. Avea părul tuns scurt, aproape la piele. Chiar şi de la distanţă, îmi plăcea gâtul ei suplu şi, deşi purta o haină lungă, vederea stofei ce-i acoperea sânii mi-a declanşat o imagine subită cu ea goală şi, odată cu aceasta, un val de excitaţie. Singurătatea sexuală pe care o simţisem de ceva vreme, sentiment care mă împinsese ocazional la plăcerile voyeuriste ale pornografiei de pe canalele TV, se agravase după înmormântarea tatălui meu, crescând în mine ca o furtună intensă, iar această explozie post-mortem a libidoului mă făcea să simt că revenisem la viaţa mea de onanist adolescent smiorcăit, de rege al masturbării înalt, slăbănog şi, practic, lipsit de păr, cum fusesem la gimnaziul Blooming Field.

Pentru a-mi întrerupe fantezia, m-am întors şi m-am uitat la fată. Era o fâşneaţă fusiformă într-o haină mov, voluminoasă, care se cocoţase pe scările de la intrare, se lipise de perete şi se legăna acolo, cu un picioruş subţire în faţa celuilalt. Pe sub haină purta ceva ce părea a fi un tutu, un conglomerat de tul şi plasă ce acoperea nişte colanţi groşi şi negri, lărgiţi la genunchi. Dar ce era cu adevărat remarcabil la copilă era părul, o masă de bucle moi de un şaten-deschis, care îi învăluia capul ca un halou uriaş. Pielea mamei era mai închisă decât a copilei. Dacă erau mamă şi fiică, am decis eu, atunci era posibil ca tatăl copilei să fi fost alb. Mi-am ţinut răsuflarea cât am privit-o cum sare de la perete, dar a aterizat cu uşurinţă, cu o uşoară flexare a genunchilor. Clopoţica, m-am gândit.

Privind în urmă, la începuturile vieţii noastre, trăsătura cea mai surprinzătoare trebuie să fie dimensiunea redusă a case noastre, scria tatăl meu. *O bucătărie, o sufragerie şi un dormitor la primul etaj însumau 44 de metri pătraţi. Două mansarde de la etajul al doilea, care erau folosite ca dormitoare, adăugau cam tot atâta suprafaţă. Nu existau utilităţi. Instalaţiile noastre sanitare constau dintr-o toaletă exterioară şi o pompă*

manuală, fiecare aflată la peste douăzeci de metri de casă. Un ceainic ne asigura apa caldă, împreună cu un rezervor ataşat la cuptorul din bucătărie. Spre deosebire de fermele mai bine dotate, noi nu aveam cisterne subterane pentru stocarea apei de ploaie, dar aveam un rezervor mare, metalic, care capta apa de ploaie în timpul verii. În timpul iernii topeam zăpadă. Lămpile cu gaz ne dădeau lumină. Deşi electrificarea rurală a început în anii ’30, noi nu ne-am „legat“ decât în 1949. Nu aveam cazan. Un cuptor cu lemne încălzea bucătăria şi aveam o sobă pentru sufragerie. Cu excepţia obloanelor, casa nu avea nici un fel de izolaţie. Numai în timpul celor mai reci perioade focul rămânea aprins în sobă şi peste noapte. Adesea apa îngheţa în ceainic până dimineaţa. Tata se trezea primul. Făcea focul, aşa încât o mare parte din ger se ducea până ne strecuram noi afară din pat. Dar chiar şi aşa, tremuram şi ţopăiam pe lângă sobe în timp ce ne îmbrăcam. Într-o iarnă de pe la începutul anilor ’30 am rămas fără lemne. Nu făcuseră destule rezerve de la bun început. Dacă trebuie să arzi lemn verde, frasinul şi arţarul ar fi cea mai bună alegere.

În timp ce citeam, tot aşteptam o referire la Lisa, dar ea nu şi-a făcut apariţia. Tatăl meu scria despre priceperea de-a înălţa „o stivă sănătoasă de lemne“, despre aratul cu Belle şi Maud, caii familiei, despre curăţarea câmpurilor de temutele buruieni precum ciulinul canadian şi pirul, despre arta fermierului de a grăpa, de a însămânţa, de a grăpa din nou, de a planta porumb, a cosi iarba, a face căpiţe, de a treiera, de a umple silozuri şi de a prinde popândăi. Pe când era copil, tatăl meu omora popândăi pentru bani, iar din poziţia sa privilegiată de mai târziu a înţeles comicul acestei ocupaţii. Începea un paragraf cu propoziţia: *Dacă nu sunteţi interesaţi de popândăii de buzunar sau de prinderea lor, săriţi la următorul paragraf.*

Toate memoriile sunt pline de goluri. E clar că există poveşti care nu pot fi spuse fără a provoca durere altora sau ţie însuţi, că o autobiografie este plină de probleme de perspectivă, autocunoaştere, reprimare şi înşelăciune făţişă. N-am fost surprins să văd că misterioasa Lisa, cea care-l pusese pe tatăl meu să jure că va păstra taina, lipsea din memoriile lui. Ştiam că erau multe lucruri pe care şi eu aveam să le omit din povestea mea. Lars Davidsen fusese un om de o cinste riguroasă şi deosebit de simţitor, dar Inga avea dreptate în privinţa tinereţii lui. Multe lucruri rămăseseră ascunse. Între *Nu făcuseră destule rezerve de la bun început* şi *frasinul şi arţarul ar fi cea mai bună alegere* era o poveste nespusă.

Mi-au trebuit mulţi ani ca să înţeleg că, deşi bunicii mei fuseseră întotdeauna săraci, Marea Criză îi ruinase complet. Biata căsuţă descrisă de tatăl meu încă mai există, iar cei douăzeci de acri rămaşi din ceea ce a fost cândva o fermă îi sunt acum închiriaţi unui alt fermier, care deţine alte sute şi sute de acri. Tatăl meu n-a înstrăinat niciodată pământul. În timp ce boala lui avansa, a decis, nesilit de nimeni, să vândă casa în care locuise împreună cu mama mea şi cu noi, un loc drăguţ, construit în parte din lemnul de la copacii pe care îi doborâse chiar el, însă ferma copilăriei mi-a dat-o mie, fiului său, doctorul dezertor, psihiatru şi psihanalist, care trăieşte la New York.

Până când am ajuns să-l cunosc eu pe bunicul, el era deja aproape mut. Stătea într-un fotoliu într-o sufragerie mică, cu o sobă în care ardeau lemne. Lângă fotoliu era o măsuţă şubredă, cu o scrumieră pe ea. Când eram tânăr, acel obiect mă fascina, fiindcă îl consideram ruşinos. Era o toaletă neagră în miniatură, cu scaun auriu, singura toaletă cu apă curgătoare pe care aveau să o aibă vreodată bunicii. Casa mirosea întotdeauna puternic a mucegai, iar iarna, a lemn ars. Noi mergeam rareori sus, dar nu cred că ni se spunea vreodată să nu mergem. Treptele înguste duceau la trei camere micuţe, dintre care una îi aparţinea bunicului meu. Nu-mi amintesc când s-a întâmplat, dar probabil că nu aveam mai mult de opt ani. M-am furişat pe scări şi am intrat în camera bunicului. O lumină discretă trecea prin fereastra mică şi am privit particulele de praf dansând prin aer. M-am uitat la patul îngust, la vrafurile înalte de ziare îngălbenite, la tapetul desprins, la cele câteva cărţi prăfuite de pe o comodă uzată, la punguţele cu tutun, la hainele stivuite într-un colţ, şi am simţit o evlavie mută. Cred că aveam o idee vagă despre existenţa solitară a acestui bărbat şi despre ceva pierdut – dar nu ştiam ce. În această amintire o aud pe mama în spatele meu, spunându-mi că nu ar trebui să mă aflu în acea cameră. Ea, mama mea, părea să ştie totul, părea să simtă ceea ce alţi oameni nu simţeau. Vocea nu îi era deloc aspră, dar s-ar putea ca tocmai avertismentul ei să fi făcut experienţa memorabilă. Mă întrebam dacă nu cumva undeva, prin acea cameră, era ceva ce n-ar fi trebuit să văd.

Bunicul era blând cu noi şi îmi plăceau mâinile lui – chiar şi dreapta, căreia îi lipseau trei degete, tăiate de un ferăstrău circular în 1921. Se întindea şi mă bătea uşurel cu palma sau îşi punea mâna pe umărul meu şi o ţinea acolo înainte să revină la ziarul şi scuipătoarea lui, o ceaşcă de cafea pe care scria „Folgers“[1]. Părinţii lui imigranţi avuseseră opt copii: Anna, Brita, Solveig, Ingeborg, altă Ingeborg, David, Ivar (bunicul meu) şi Olaf.

Anna şi Brita ajunseseră la vârsta adultă, dar muriseră înainte să mă nasc eu. Solveig a murit de tuberculoză în 1907. Prima Ingeborg a murit pe 19 august 1884. Avea şaisprezece luni. *Tatăl meu mi-a spus că acea Ingeborg a murit la scurt timp după naştere şi că era atât de mică, încât au folosit o cutie de trabucuri pe post de sicriu. Tatăl nostru va fi confundat, probabil, moartea lui Ingeborg cu vreun alt basm local.* Cea de-a doua Ingeborg a fost şi ea atacată de tuberculoză şi a petrecut o vreme la sanatoriul Mineral Springs, dar şi-a revenit. David s-a îmbolnăvit de tuberculoză în 1925. A petrecut întregul an 1926 în sanatoriu. Când şi-a revenit, a dispărut. Nu a mai fost găsit decât în 1936, iar atunci era deja mort. Olaf a murit de tuberculoză în 1914. Fantome de fraţi.

Bunica mea, şi ea fiica unor imigranţi norvegieni, crescuse alături de doi fraţi sănătoşi şi moştenise bani de la tatăl ei. Era o femeie arţăgoasă, complet diferită de soţul ei, iar eu eram favoritul ei. Intrarea mea în casă devenise un ritual. Dădeam de perete uşa de plasă şi zbieram: „Bunico, sabia!“ Atunci ea se întindea şi scotea de după dulapul din bucătărie o scândură lungă pe care unchiul Fredrik bătuse în cuie o scândurică transversală. Ea râdea de fiecare dată cu un cotcodăcit zgomotos, care uneori o făcea să tuşească. Era o femeie grasă, dar puternică, care căra găleţi mari de apă şi ducea o baniţă de mere în poalele fustei, care curăţa cartofii mişcând feroce cuţitul şi cocea în exces orice lucru comestibil care-i ieşea în cale. Era o femeie cu toane, ce avea zile zâmbitoare, gureşe, vorbăreţe, şi zile posomorâte, când bombănea în barbă şi îşi croncănea opiniile dubioase despre bancheri, tipi bogaţi şi feluriţi inşi ce se făceau vinovaţi de fărădelegi. În zilele ei cele mai proaste spunea un lucru îngrozitor: „N-ar fi trebuit să mă mărit cu Ivar“. Când mama lui vocifera, tata încremenea, bunicul rămânea tăcut, mama încerca să glumească şi să negocieze, iar Inga, care era sensibilă la fiecare undă de schimbare a atmosferei şi a cărei faţă exprima durere doar când îi mirosea a conflict, se prăbuşea. O voce ridicată, o replică dură, o figură posomorâtă, o vorbă nervoasă o înţepau ca nişte ace. Gura i se crispa, iar ochii i se umpleau de lacrimi. Cât de des mi-am dorit în zilele acelea să fi fost şi ea măcar un pic mai tare!

În ciuda ieşirilor ocazionale ale bunicii, ne plăcea mult acolo, în locul pe care tata îl numea „la noi acasă“, mai ales vara, când câmpurile largi de porumb se întindeau la orizont cât vedeai cu ochii. Un tractor ruginit, năpădit de buruieni, un Ford Model A permanent parcat, vechea pompă şi

fundaţia de piatră a ceea ce fusese cândva un hambar, toate erau accesorii pentru jocurile noastre. În afară de vântul ce legăna iarba şi pomii, de sunetul păsărilor şi de vreo maşină care trecea întâmplător pe şosea, nu prea era zgomot. Nu mă gândeam nici o clipă la faptul că sora mea şi cu mine ne cocoţam, alergam şi inventam poveşti despre orfani naufragiaţi într-o lume încremenită, însă la un moment dat chiar lumea bunicilor mei, a acelor imigranţi la a doua generaţie, ajunsese să se oprească locului. Acum înţeleg că acel loc este o cicatrice formată peste o rană veche. În chip ciudat, suntem obligaţi cu toţii să retrăim durerea, dar am ajuns să văd în asta un adevăr. Ceea ce-a fost cândva nu ne părăseşte. În primăvara lui 1868, când străbunicul meu, Olaf Davidsen, cel mai tânăr dintre cei şase fii, a părăsit mica fermă din creierii munţilor, din Voss, Norvegia, el ştia deja engleza şi germana şi avea atestatul de profesor. Scria poezie. Bunicul va face cinci clase.

Jurnalul era unul dintre acele mici volume întinse pe cinci ani, cu doar câteva rânduri alocate fiecărei zile. Tata l-a ţinut din 1937 până în 1940 şi mai erau acolo câteva notaţii sporadice din 1942. După 1937 în scrisul lui Lars Davidsen se produsese o revoluţie, iar eu mă minunam de straniul uz al verbului *a fi* şi de prepoziţiile pe care le alterna. Erau câteva notaţii care enunţau sec *Fost în şcoală*. Mi-a luat câteva clipe până să înţeleg că această construcţie ciudată era o traducere liberă a norvegianului *Var pÍ skolen*, ce însemna, cuvânt cu cuvânt, „Am fost pe şcoală“. Sintaxa lui şi o serie de prepoziţii erau versiunile englezeşti ale limbii materne din familie. Am dedus că primise jurnalul de Crăciun şi începuse să scrie în el pe
1 ianuarie. Nota vizitele de la şi la vecini: *Familia Maser a venit la cină. A fost şi Neil. Fraţii Jacobsen au venit după-amiază. Fost la familia Brekke azi. Fost într-o petrecere la Bakkethuns.* Condiţiile meteo: *Astăzi a fost furtună de zăpadă. Vântul bate foarte tare. Vremea a fost bună, topenie. Furtună puternică de zăpadă astăzi. De dimineaţă până acum. Nămeţi de un metru înalţi în faţa casei.* Bolile de iarnă: *Lotte şi Fredrik nu s-au dus la şcoală, dar Fredrik a fost astăzi sculat. Fost în pat toată ziua din cauză de la o tuse*. Probleme cu animalele: *Tati şi eu mers la Clarence Brekke. El avea ghinion. 4 din vitele lui erau moarte. Tati mers la Clarence să ajute la jupuit a şaptea vită. 4 viţici, 1 bou, 1 vacă şi un viţel au murit pentru el într-o săptămână. Calul lui Jacobsen, Tardy, a murit. Câinele lui Ember a fost călcat.* Pe 28 ianuarie am găsit o referire la David: *Azi e acum un an de când tata a fost în oraş ca să îl identifice pe unchiul David după ce a auzit că e mort.* Până în primăvară se adunaseră câteva notaţii despre popândăi:

Astăzi am prins 6 popândăi. Prins patru popândăi. Am prins 7 popândăi în total la Otterness. Pe 1 iunie tata scria: *Azi a fost o ceartă între Harry şi tata.* Pe 3 iunie am găsit prima referire la lumea de dincolo de acea micuţă comunitate rurală. *Astăzi am arat şi grăpat. Regele Edward şi doamna Wallis Simpson.* Pe data de cincisprezece a aceleiaşi luni tata a consemnat o emoţie: *Am plivit la cartofi toată ziua. Pete Bramvold a fost aici şi voia să mă angajeze. Sunt al naibii de scârbit că nu pot să mă duc.* În ziua precedentă celei în care Lisa i-a trimis scrisoarea tatălui meu, douăzeci şi şase iunie, am găsit această notaţie: *Am arat la cartofi. Tata a fost la oraş. Harry a fost închis la puşcărie.*

Cine era Harry? Când am vorbit cu Inga, mi-a zis că habar n-are. Am căzut de acord să îi scriem unchiului Fredrik şi să-l întrebăm. Mătuşa Lotte nu mai putea fi întrebată. Era într-un azil şi avea Alzheimer.

Primul lucru pe care mi l-a spus vreodată Eglantine a fost:

— Uite, mami, un uriaş.

După ce le-am deschis uşa noilor mei chiriaşi, am fost întru câtva uşurat că atunci când m-am uitat la Miranda pentru a doua oară, i-am strâns mâna fără să mă fărâm în bucăţi. Avea nişte ochi neobişnuiţi. Erau mari, migdalaţi, de culoarea alunei, şi uşor înclinaţi în sus, de parcă cineva din familie se trăgea din Asia, însă ceea ce m-a captivat în acele prime clipe a fost privirea ei intensă. Apoi ea şi-a coborât ochii către fiica ei şi a zis:

— Nu, Eggy, nu este un uriaş. Este un om înalt.

M-am uitat în jos, la copilă, şi am zis:

— Ei bine, sunt aproape la fel de înalt ca un uriaş, dar nu-s ca aceia din basme.

M-am aplecat şi i-am zâmbit încurajator, dar fetiţa nu mi-a răspuns la fel. S-a uitat la mine fără să clipească şi apoi şi-a îngustat ochii, de parcă mi-ar fi cântărit cu mare seriozitate comentariul. Figura ei gravă m-a făcut şi mai conştient de înălţimea mea. Am un metru şi nouăzeci şi cinci de centimetri. Inga are un metru optzeci şi cinci, iar tata avea unu nouăzeci pe muchie. Mama e pitica familiei: are doar un metru şaptezeci şi cinci. În familia Davidsen şi, pe latura paternă a mamei, în familia Nodeland toţi tind să fie slabi şi foarte înalţi. Combinaţia genetică fusese previzibilă, iar Inga şi cu mine am crescut, am crescut şi-am tot crescut. Îndurasem la viaţa noastră toate poantele cu prăjina şi „Cum e vremea acolo sus?“, precum şi presupunerea greşită că sărim superb în înălţime. Nici măcar un singur loc din vreun cinematograf, teatru, avion sau metrou, nici o toaletă publică sau

chiuvetă, nici o canapea sau un scaun din vreun hol sau sală de aşteptare, nici o masă din vreo bibliotecă din lume nu au fost vreodată construite pentru cei asemenea mie. Ani în şir am simţit că locuiesc într-o lume cu câteva numere prea mică, cu excepţia casei mele, unde am înălţat tăbliile meselor şi am construit dulăpioare înalte care, vorba lui Goldilocks, sunt „tocmai bune“.[2]

În timp ce stăteam la masa din bucătărie, simţeam o puternică rezervă din partea Mirandei Casaubon, o detaşare rece pe care înclinam să o admir, însă care îngreuna conversaţia. Ar fi putut avea orice vârstă între douăzeci şi cinci şi treizeci şi cinci de ani şi era îmbrăcată într-un stil conservator, cu excepţia cizmelor înalte, care se încheiau cu şireturi în faţă şi se mulau pe conturul pulpelor. Ştiam de la Laney că avea „o slujbă bună“, era designer de cărţi pentru o editură importantă, îşi putea permite chiria şi insistase să stea în Park Slope[3], pentru ca fiica ei să poată frecventa P.S. 321, şcoala primară din zonă. Nu exista nici un tată în peisaj. Miranda mi-a zis că ea crescuse în Jamaica şi că plecase împreună cu familia când avea treisprezece ani. Accentul i se tocise, însă mai păstra ceva din muzicalitatea englezei din Caraibe. Părinţii şi cele trei surori ale ei locuiau acum cu toţii în Brooklyn. În timp ce vorbeam, Miranda îşi ţinea mâinile pe masă, una peste cealaltă. Erau suple, cu degete lungi, şi am observat că nu erau tensionate, cum, de fapt nu era nici restul corpului ei. Era liniştită, relaxată şi vigilentă.

Dacă n-ar fi fost Eggy, n-aş fi descoperit nimic altceva. După ce ne salutaserăm, ea rămăsese tăcută, iar când ne-am aşezat, i-a îmbrăţişat braţul mamei, şi-a îngropat faţa în umărul ei şi apoi a început să se joace cu spătarul scaunului. Îl ţinea cu o mână şi se înclina cât putea de mult, după care se trăgea iarăşi la loc. După acest număr de gimnastică a sărit brusc în picioare şi a început să danseze prin cameră, cu braţele desfăcute şi cu buclele şaten-deschis fluturându-i. A ţopăit până la rafturile cu cărţi şi a început să cânte:

— Cărţi şi cărticele, cărţi şi cărticici! Cică-cică-cărticică, cică-cică-cărticică! Azi pot să citesc.

M-am întors spre Miranda:

— Ştie să citească?

Miranda a zâmbit pentru prima oară şi i-am văzut dinţii albi şi egali, care îi ieşeau foarte uşor în afară. Supraocluzia m-a înfiorat şi am întors

privirea.

— Un pic. E la grădiniţă şi învaţă.

Eggy şi-a dat capul pe spate, şi-a depărtat braţele şi a început să se învârtă pe loc.

— O cam iei razna, i-a zis Miranda. Linişteşte-te.

— Îmi place s-o iau razna!

Ne-a zâmbit, iar gura ei largă a părut să-i ocupe întreaga parte de jos a chipului micuţ, făcând-o pentru o clipă să arate ca un spiriduş.

— Vorbesc serios, a zis Miranda.

Fetiţa s-a uitat la mama ei, apoi s-a rotit iarăşi, dar mai lent. După o bătaie rebelă şi rapidă din picior, şi-a scuturat buclele şi a ţopăit spre mine, aruncându-i mamei sale o privire cam înciudată. S-a tras mai aproape de mine şi a zis pe un ton conspirativ:

— Vrei să auzi ceva ce-i secret?

M-am uitat la Miranda.

— Poate că domnul Davidsen nu vrea să audă aşa ceva, a zis Miranda.

— Erik, am zis eu.

Miranda mi-a aruncat o privire, dar n-a zis nimic.

— M-aş bucura să-mi spui, dacă mama ta n-are nimic împotrivă, am zis, făcând un compromis.

Eggy şi-a privit fioroasă mama. Miranda a oftat şi a încuviinţat din cap, iar apoi am simţit mâna copilei pe cap, căci îmi trăgea urechea spre gura ei. Cu o şoaptă puternică şi entuziastă, pe care am simţit-o ca pe o izbucnire vântoasă în timpan, mi-a zis:

— Tati meu a fost într-o cutie mare şi-acolo s-a făcut foarte lipicios şi umed, aşa că a dis… (a făcut o pauză) …părut. Fiindcă e vrăjit.

Nu ştiam sigur dacă Eggy chiar credea cu adevărat că mama ei nu-i aude vorbele, dar am văzut-o pe Miranda strâmbându-se o clipă şi plecându-şi pleoapele. M-am întors spre Eggy şi am zis:

— N-o să spun nimănui. Promit.

Tânăra Eglantine mi-a zâmbit ca şi când ar fi flirtat.

— Trebuie să juri pe roşu şi să zici să mor eu.

— Jur pe roşu, să mor eu.

Asta a părut să o încânte. Mi-a zâmbit, a închis ochii, iar apoi a inspirat zgomotos pe nări, de parcă tocmai am fi schimbat mirosuri, nu cuvinte.

Când m-am întors spre Miranda, am văzut că mă privea cu o figură perspicace, de parcă ar fi văzut prin mine până în străfund. Am o slăbiciune pentru femeile isteţe, aşa că i-am zâmbit. Mi-a zâmbit şi ea, dar apoi s-a

ridicat, punând pur şi simplu capăt interviului. Gestul ei brusc mi-a stârnit dorinţa subită de a îi afla povestea, de a şti totul despre această femeie, despre fetiţa ei de cinci ani şi despre misteriosul tată, pe care fiica ei îl pusese într-o cutie.

Înainte să iasă pe uşă, am zis:

— Vă rog să îmi spuneţi dacă aveţi nevoie de ceva sau dacă pot să fac ceva înainte de-a vă muta aici.

Le-am privit cum coborau scările, m-am întors pe coridor şi m-am auzit zicând „Sunt atât de singur“. M-a zguduit, fiindcă această propoziţie devenise un tic verbal involuntar. Rareori îmi dădeam seama că o spuneam sau poate că nici nu înţelegeam că rosteam cuvintele cu voce tare. Începusem să lansez această incantaţie nedorită încă de când eram căsătorit, bălmăjind-o înainte de culcare, în baie, sau chiar şi la băcănie, dar în ultimul an fenomenul se agravase. Tatăl meu făcea la fel cu numele mamei mele. Când stătea singur într-un fotoliu, înainte să aţipească, şi mai apoi, în camera lui de la azil, rostea *Marit* iarăşi şi iarăşi. Uneori o făcea şi când ea era suficient de aproape ca să-l audă. Când ea îi răspundea la chemare, el părea să nu îşi dea seama că vorbise. Asta e stranietatea limbajului: trece de hotarele trupului, este în acelaşi timp şi înăuntru, şi afară, iar uneori se întâmplă să nu observăm că a trecut pragul.

Ca văduvă şi bărbat divorţat, Inga şi cu mine descoperiserăm terenul comun pe care ni-l oferea singurătatea reciprocă. După ce m-a părăsit Genie, am descoperit că cele mai multe cine, petreceri şi evenimente la care mergeam erau legate mai degrabă de ea decât de mine. Colegii mei de la Payne Whitney[4], unde lucram pe atunci, şi colegii mei psihanalişti o plictisiseră. Şi Inga pierduse prieteni, oameni care fuseseră atraşi de strălucirea faimosului ei soţ şi o acceptaseră pe ea ca accesoriu al farmecului lui, dar care apoi, după ce Max a murit, dispăruseră. Printre ei erau mulţi de care ei nu-i prea păsase de la bun început, dar erau şi alţii, a căror dispariţie grăbită a îndurerat-o profund. Cu toate acestea, nu s-a ţinut de capul nici unuia dintre ei.

Inga şi Max s-au cunoscut când ea făcea studii postuniversitare de filozofie la Columbia. El a ţinut o lectură la universitate, iar sora mea a stat în primul rând. Inga era o frumuseţe blondă de douăzeci şi cinci de ani, sclipitoare, feroce şi conştientă de puterea ei de seducţie. Ţinea în poală cel de-al cincilea roman al lui Max Blaustein şi asculta atentă fiecare cuvânt din lectura lui. Când a terminat, ea i-a pus o întrebare lungă şi complicată

despre structurile lui narative, la care el s-a străduit să răspundă cât mai bine, iar apoi, când ea i-a pus cartea pe masă, pentru autograf, el i-a scris pe pagina de titlu „Mă predau. Nu pleca“. În 1981 Max avea patruzeci şi şapte de ani şi fusese căsătorit de două ori. Nu avea doar o reputaţie de scriitor important, ci mai era cunoscut şi ca extravagant seducător al tinerelor şi chefliu dezlănţuit, care bea prea mult, fuma prea mult şi era, una peste alta, prea mult – iar Inga o ştia. Nu a plecat. A stat. A stat până ce el a murit de cancer la stomac – în 1998, când avea şaizeci şi patru de ani.

La doar o lună după ce şi-a susţinut dizertaţia despre *Sau/ori*[5] a lui Kierkegaard, Inga era însărcinată. Deşi Max nu avea copii din căsniciile precedente şi se declarase „non-părinte“, a devenit un tată aproape comic de entuziast. O legăna pe Sonia şi îi cânta cu vocea lui răguşită şi complet falsă. I-a înregistrat primele gângureli, a fotografiat-o şi a filmat-o în fiecare etapă a creşterii, a învăţat-o să joace baseball, a participat cu fidelitate la şedinţele ei de la şcoală, la recitaluri şi la jocuri şi s-a făli cu neruşinare cu poeziile ei, pretinzând că sunt nestematele verbale ale „copilei minune“. Cu toate astea, Inga făcea majoritatea treburilor zilnice, ea se îngrijea s-o hrănească, s-o alinte, s-o îmbrace şi, de cele mai multe ori, tot ea îi citea înainte de culcare. Între mamă şi fiică am observat o legătură ce-mi amintea de conexiunea dintre Inga şi mama noastră, o apropiere trupească inexprimabilă prin cuvinte, pe care eu o numesc întrepătrundere. Am văzut numeroase versiuni ale relaţiei părinte-copil la pacienţii mei, oameni suferind din cauza complicaţiilor unei poveşti pe care nu sunt în stare să o istorisească. Moartea lui Max a distrus-o pe Inga şi, desigur, şi pe Sonia. Nepoata mea avea doisprezece ani, o vârstă fragilă, o vârstă a revoluţiilor interne şi externe, şi pentru o vreme ea s-a retras în rigorile ordinii compulsive. În vreme ce sora mea se topea, se târa şi lăcrima, Sonia făcea curat, aranja, ordona şi studia până noaptea târziu. Asemenea etichetelor şi dosarelor tatălui meu, puloverele perfect împăturite ale Soniei, aranjate după culoare, carnetele ei cu note foarte bune şi, uneori, răspunsul ei firav la durerea mamei ei erau stâlpi de susţinere într-o arhitectură a nevoii, structuri construite pentru a para urâtele adevăruri ale haosului, morţii şi decăderii.

Către final Max era emaciat. Când stătea în patul de spital, de-acum inconştient, capul lui arăta ca un craniu acoperit de un puf fin şi gri, iar braţul, inert, scos deasupra cearşafului, te ducea cu gândul la o rămurică.

Morfina îl purtase deja într-un crepuscul rezervat muribunzilor. După durerile chinuitoare prin care trecuse, mă simţeam resemnat. Încă mă mai bântuie imaginea Ingăi ridicând perfuzia şi strecurându-se lângă el. Îşi lipea trupul de trupul lui şi îşi punea capul pe umărul lui. „Of, dragul meu, dragul meu, dragul meu drag!“ repeta ea. A trebuit să mă întorc cu spatele şi să ies pe hol, unde m-am lăsat în voia lacrimilor, ce-mi curgeau cum nu o mai făcuseră de multă vreme.

Abia după moartea lui Max am devenit cu adevărat unchiul Erik, omul bun la toate, sfătuitor la lucrările ştiinţifice, spălător agil de vase şi consultant general pentru Inga şi Sonia în problemele lor, mari şi mici. O dădusem în bară ca soţ, dar aveam succes ca unchi. Inga avea nevoie să vorbească despre Max, să îmi povestească despre ferocele raţii zilnice de scris, care îl lăsau moale şi secătuit, despre strânsa lui legătură nocturnă cu o sticlă de whiskey, cu ţigările Camel şi filmele vechi de la televizor, despre stările lui de irascibilitate, urmate de regrete şi declaraţii de dragoste. Dar avea nevoie să vorbească şi despre cancer. Îmi povestea iar şi iar despre dimineaţa în care el a vomat şi-a tot vomat, iar apoi, palid şi tremurând, a chemat-o. „Toaleta era plină de sânge. Colacul era tot împroşcat, roşu, iar closetul era plin: sânge şi iar sânge. Ştia că va muri, Erik. Am sperat şi-am tot sperat. Dar mai apoi el mi-a zis că atunci când a văzut ce ieşise din el, a înţeles şi şi-a zis: «Am făcut o grămadă de treabă. Acum pot să plec».“

Întotdeauna mi se păruse că mariajul lor fusese unul pasional, dar nu comod. Cei doi fuseseră dependenţi unul de altul – un cuplu închis într-o lungă poveste de iubire ce nu a stagnat niciodată, ci s-a învolburat şi a fiert până ce, în cele din urmă, s-a stins. „Existau doi Max“, îi plăcea Ingăi să spună, „Max al meu şi cel oficial – un bun literar de uz public: domnul Geniu“. Scriitorii pot fi de mai multe feluri, dar Max Blaustein reprezenta un soi de noţiune culturală idealizată a romancierului şic. Era arătos, dar nu în sensul comun. Avea trăsături delicate, uscate, un cap cu păr des, care albise devreme şi uniform, şi ochelari cu ramă de sârmă, despre care Inga credea că îl făceau să arate ca un nihilist rus. Max Blaustein *cel oficial*, autorul a cincisprezece romane, patru scenarii şi o carte de eseuri, stârnise în rândul cititorilor lui fidelitate, fanatism şi, din când în când, deplină isterie. La o lectură ţinută în Londra, în 1995, autorul aproape c-a fost călcat în picioare de o mulţime dezlănţuită, ce năvălise ca să ajungă cât mai aproape de idolul ei. Slujba de înmormântare a adunat sute de fani înlăcrimaţi, oameni care, în ciuda tristeţii lor evidente, se îmbulzeau şi se împingeau unul pe altul la intrarea în sală. „Stârnea un soi de adoraţie“,

zicea Inga, „care uneori se învecina cu boala. Părea mereu uluit de asta, dar eu consider că poveştile lui zgândăreau o anumită beznă din oameni. Nu-s sigură că există vreun om care ar putea sau ar fi putut explica asta – iar Max cel mai puţin dintre toţi –, dar uneori mă înspăimânta… ceea ce era *în* el“. Mi-am amintit aceste cuvinte fiindcă atunci când Inga mi le-a spus, vocea i s-a frânt, iar eu am simţit că ascundeau mult mai multe. Mai târziu mi-am dorit să o fi întrebat ce voise să spună, dar pe moment ceva mă oprise. Ştiu că ceea ce aleg să numesc reţinere sau respect poate fi o formă de teamă, o lipsă a disponibilităţii de a asculta ce urmează.

Pentru a-şi putea achita dobânda pe terenul ipotecat, bunicul tăia cherestea cu ferăstrăul pentru un bărbat pe nume Rune Carlsen: *Primea un dolar pentru fiecare doi metri cubi de cherestea tăiată. Când se mutau într-un loc nou, era muncă multă şi grea, fără nici o plată. La fel şi dacă se strica utilajul, iar asta se întâmpla adesea. Echipamentul era învechit. Tatăl nostru lucra la câmp de la patru până la şase dimineaţa şi de la şapte seara până se făcea beznă. Sloganul american conform căruia munca îndârjită garantează succesul devenise în acest caz o minciună crasă. După câţiva ani trăiţi astfel, tocmai când lucrurile începeau să meargă mai bine, a venit executarea ipotecii.*

Pierderea celor patruzeci de acri l-a rănit pe tatăl meu pentru tot restul vieţii. Nu atât pentru că tânjea după pământul pierdut, cât din cauză că efortul de a-l păstra distrusese ceva în tatăl lui. Nu a spus-o niciodată, dar eu am ajuns să cred că asta se întâmplase. *O criză,* scria el, *înseamnă mai mult decât dificultăţi economice, mai mult decât să te descurci cu puţin. Acesta s-ar putea să fie cel mai neînsemnat aspect. Oamenii mândri se pot trezi copleşiţi de necazuri pe care nu ei le-au provocat şi totuşi, din cauza acestei mândrii, să se simtă teribil de împovăraţi de eşec. Perceptorii de taxe îşi câştigă traiul umilind şi înjosind oameni mândri. E arma lor fundamentală. Oamenii de caracter devin neajutoraţi. Dacă nu ai putere, toată vorbăria despre dreptate e doar vorbă în vânt. Argumentul consolator cum că toată lumea e „în aceeaşi barcă“ era doar parţial valabil. Poate că fermierii care intraseră în criză fără datorii reuşiseră de fapt chiar să îşi mărească proprietăţile, cumpărând pământ ieftin şi utilaje agricole la preţuri de nimic. În acei ani fermierii fie prosperau, fie se prăbuşeau. Noi ne-am prăbuşit.* Acei perceptori de taxe aveau chipuri. Probabil că a existat un om anume căruia i-a făcut plăcere să-l înjosească pe Ivar Davidsen în faţa celui mai mare fiu al lui. Probabil că Lars îl privise pe acel om cum îi hăituia tatăl în mod repetat, pentru nişte bani pe care nu-i avea, şi probabil

că Lars a aşteptat ca tatăl lui să-şi încleşteze pumnii şi să-i trântească ticălosului o stângă în falcă, urmată de o dreaptă rapidă în burtă. Aceste lovituri n-au fost aplicate – nici atunci, nici altădată.

Scrisoarea unchiului Fredrik a sosit la mai puţin de o săptămână după ce îi scrisesem. Mama lui o pomenise pe Lisa, scria el. Ea nu era de la una dintre fermele învecinate, ci venise de la Blue Wing ca să ajute familia Brekke atunci când fiul lor fusese doborât de o apendicită şi stătuse o vreme la pat. Fata dispăruse, iar mama lui se îngrijorase că i se întâmplase ceva. Apoi a povestit iar istoria pământului pierdut.

> Înainte de Marea Criză, bunicul Olaf a făcut un împrumut de la Rune Carlsen şi a garantat împrumutul cu patruzeci de acri de pământ. În timpul Marii Crize, Rune a executat ipoteca, iar tata, care achiziţionase pământul de la tatăl lui, l-a pierdut în favoarea lui Rune. Tata a suferit emoţional din cauza acestei pierderi şi în acea perioadă avea deseori coşmaruri. Când se întâmpla asta, mama ne zicea mie sau lui Lottie să ne ducem să-l trezim.
>
> Rune tăia cherestea de pe cei patruzeci de acri şi l-a angajat pe tata. Pentru el a fost ceva umilitor. Şi Harry Dahl lucra pentru Rune. Într-o zi joagărul s-a stricat, iar Harry a fost trimis la Cannon Falls, ca să cumpere piese. S-a întors târziu şi beat şi a dat ochii cu un grup de muncitori furioşi, adunaţi în jurul utilajului. Îmi amintesc că tata i-a povestit mamei despre asta. Se înfuriase şi îi zisese lui Harry să se ducă să se arunce într-un lac. Nu-mi amintesc ca Harry să fi făcut puşcărie. Dar s-a vorbit mult despre Chester Haugen, când a fost acuzat că a condus beat şi a fost arestat în Blue Wing. De-ar fi fost doar un pic mai politicos cu poliţiştii, n-ar fi primit treizeci de zile de puşcărie. În timpul cât a stat la închisoare, i-am dus dorul cu toţii, iar când a fost eliberat, am dat o petrecere de bun venit, care a inclus şi nişte mici daruri.
>
> Cu dragoste, de la Fredrik

În timp ce împăturem epistola scrisă îngrijit şi o puneam la loc în plic, mi l-am imaginat pe Fredrik, la cei optzeci de ani ai lui, stând în cămăruţa aceea cu un pat îngust, de o persoană. Mi l-am imaginat aplecându-se deasupra tatălui său pentru a-l smulge din visele care îl făceau să strige în noapte.

Seara, după ce mă întorceam de la birou şi luam cina, parcurgeam însemnările făcute cu pacienţii de peste zi. Mă obişnuisem să fac asta după divorţ, când orele petrecute acasă începuseră să devină tot mai lungi şi ştiam că trebuie să mi le umplu. În timp ce analizam cuvintele pe care le notasem în timpul unei şedinţe, uneori îmi dădeam seama, pe nepusă masă, de câte ceva şi mai făceam şi alte comentarii sau îmi notam întrebări pe care să le arăt unui coleg pe care m-aş fi putut vedea nevoit să-l consult. După ce a murit tata, am început să umplu încă o agendă, notând fragmente de conversaţii de peste zi, temerile mele în privinţa a ceea ce părea a fi o iminentă invazie a Irakului, visele pe care mi le puteam aminti, precum şi asocierile neaşteptate care se iveau din cotloanele creierului meu. Ştiu că

absenţa tatălui meu era cea care îmi pricinuise această nevoie de-a mă documenta, dar în vreme ce stiloul se deplasa pe pagină, înţelegeam altceva: că voiam să răspund la cuvintele scrise de el cu cuvintele mele. Vorbeam cu un om mort. În timpul acelor ore petrecute la masa din sufragerie, auzeam adesea vocea ascuţită şi stridentă a lui Eggy şi pe cea mai blândă a Mirandei, deşi rareori înţelegeam ce spuneau. Le simţeam mirosul cinelor, le auzeam telefonul sunând şi muzica răsunând şi, din când în când, voci chiţăite, de desene animate, de la televizor. Acele seri solitare de iarnă păreau să dea naştere la fantezii. Pe unele mi le-am notat. Altele nu şi-au croit niciodată drum în jurnalul alb-negru rezervat gândurilor mele intime, însă la un moment dat Miranda a început să apară ca personaj în acest raport fragmentat al vieţii mele. Ea avea un orar diferit de al meu şi o vedeam rareori. Când se nimerea s-o întâlnesc, era politicoasă, reticentă şi plină de curtoazie, atât şi nimic mai mult, dar eu începusem să visez că într-o bună zi voi sparge această gheaţă. Privirea ei distantă, dinţii imperfecţi, trupul ascuns sub straturi de pânză caldă deveniseră parte a unei vieţi la care tânjeam.

Într-o noapte m-am întors destul de târziu, după o masă cu colegii, şi, în timp ce mă apropiam de casă, am observat că un oblon de la fereastra din mijloc a apartamentului cu vedere spre spaţiul verde era deschis. Înăuntru era aprinsă o lumină şi am văzut-o pe Miranda aşezată la o masă din camera din faţă. Purta un halat de baie care i se desfăcuse la gât şi, cum stătea aplecată peste o foaie mare de hârtie, iar mâna i se mişca în timp ce desena, i-am văzut curbura sânilor. Avea lângă ea foarfeci, stilouri, călimări şi cretă. La început am crezut că lucra la nişte ilustraţii de carte, dar când m-am uitat în jos, am văzut un chip mare de femeie, cu gura căscată şi dinţi ascuţiţi, ca de lup. Mai erau şi alte figuri mai mici, dar n-am putut să le identific. Temându-mă că m-ar putea prinde spionând-o, am plecat, dar priveliştea fugară a femeii bestiale mi-a rămas în minte. În acea seară mi-am amintit de prima oară când am văzut *Los Caprichos*[6] şi de cât de tare mă tulburaseră imaginile, făcându-mă să oscilez între fascinaţie şi repulsie. Acea unică privire aruncată desenului Mirandei mă făcuse să mă gândesc la Goya şi la monştri în general. Înspăimântătoare nu este stranietatea lor, ci familiaritatea. Le recunoaştem formele – umane şi, în acelaşi timp, animale –, care au fost răsucite, contorsionate, alungite sau amestecate laolaltă până când nu mai putem spune că-s una sau alta. Monştrii distrug categoriile. M-

am dus la culcare gândindu-mă la domnul T., vechiul meu pacient, care fusese luat în stăpânire de vocile discordante ale morţilor faimoşi şi infami, bărbaţi şi femei, şi la bietul Daniel Paul Schreber[7], despre care a scris Freud după ce i-a citit memoriile. Torturat de raze supranaturale ce erau legate de corpuri cereşti, Schreber suferea de „miracole care urlă“ şi „nervi ai voluptăţii“ care îl străbăteau din cap până-n picioare şi îl transformau, uşor-uşor, într-o femeie.

Când era mică, sora mea avea crize. Ochii ei nu se mai puteau focaliza şi atunci, pentru o clipă, îşi pierdea controlul. O singură dată a durat atât de mult cât să mă sperie. Ne jucam în păduricea din spatele casei. Eu eram piratul care o capturase şi o legam cu frânghii imaginare de un copac, în timp ce ea mă ruga să-i cruţ viaţa. Tocmai când mă mai înmuiasem şi eram pe cale să îi propun să devină pirată, ea a deschis gura ca să spună ceva şi s-a oprit brusc. I-am văzut pleoapele fluturând ciudat, iar de pe buza de jos i s-a prelins un fir subţire de salivă. Soarele s-a reflectat în coarda de salivă, iar aceasta a strălucit ca argintul în timp ce eu mă uitam la sora mea. Îmi amintesc cum ceva s-a mişcat prin frunzele de deasupra noastră şi că puteam auzi sunetul apei de la pârâu, dar altminteri totul părea să se fi oprit în loc odată cu Inga. Nu ştiu cât timp a durat – poate vreo câteva secunde –, dar acele şapte sau opt clipe de aşteptare în care am privit-o m-au îngrozit. Îmi închipuiam că jocul o rănise cumva, că personajul meu negativ închipuit îmi paralizase sora. După o pauză insuportabilă, i-am urlat numele şi m-am aruncat în braţele ei. Dintr-odată, ea a devenit cea care mă liniştea: „Erik, eşti bine? Ai păţit ceva?“

Acum sunt convins că Inga suferea de absenţe, de ceea ce se numea cândva crize de *petit mal*, care au dispărut de la sine odată cu înaintarea în vârstă. I-au rămas migrenele cu aura lor rea şi ceva fragil în personalitatea ei. Când eram mic, ştiam că Inga avea ceva ce o diferenţia de ceilalţi copii şi că era treaba mea să am grijă de ea cât de bine puteam. În interiorul familiei era în siguranţă, dar odată ce ne suiam în autobuzul şcolii, vulnerabilitatea ei o transforma într-o ţintă. Încă o mai văd mergând pe culoarul dintre scaune către locul ei, ţinând cărţile strâns la piept, cu coada ei împletită, lungă şi blondă, curgându-i pe spate, cu ochelarii maro pe nas şi încercând să dea impresia că nu a auzit şoaptele din urma ei: „Ciudata“ şi „Inga, tra-la-linga“. Tresărea. Asta era greşeala ei fatală. Tresărirea ei încuraja atacurile verbale şi, fiindcă ea decisese de la bun început să ducă o viaţă plină de puritate şi bunătate, nu le răspundea niciodată celor care o

chinuiau. Asta îi dădea un sentiment de superioritate lăuntrică, dar nu prea îi uşura călătoriile cu autobuzul sau suferinţele din recreaţie.

Afecţiunile neurologice au întotdeauna substanţă; e ceva ce ştiinţele exacte nu vor să recunoască, aşa cum psihanaliza a ignorat adesea fiziologia de diferite forme a bolilor mintale. Problema crizelor şi aurelor Ingăi a deschis calea către educaţia noastră religioasă. Nici mama, nici tata nu erau deosebit de credincioşi, dar acolo, în inima Americii, cam toată lumea mergea la o biserică sau alta. Noi frecventam una luterană, iar profesorii noştri de la şcoala de duminică ne serveau poveşti despre Dumnezeu, Isus şi acea a treia – şi foarte tulburătoare – zeitate: Sfântul Duh. Fiindcă simţeam că părinţii mei nu-şi băteau capul cu Dumnezeu, iar eu nu eram predispus la „înălţătoare sentimente caraghioase“ sau la viziuni cu „artificii“, aşa cum era Inga, legătura mea cu divinitatea era una mai abstractă. Eu îmi făceam griji în privinţa unui Dumnezeu invizibil care se uită în capul meu şi îmi ascultă gândurile. Uneori, înainte de culcare, îmi prindeam penisul în căuşul palmei şi mi se părea că îl aud vorbindu-mi aspru în ureche, spunând câte un singur cuvânt, cum ar fi „Nu“ şi „Nu aşa“. Sora mea însă avea îngeri în ea. Le auzea aripile foşnindu-i în ureche, le simţea mâinile înfierbântate atingându-i capul; i se cuibăreau în coşul pieptului şi o trăgeau în sus, către ceruri, iar uneori îi vorbeau în versuri ritmate. Ei nu-i plăceau deloc serviciile lor şi atunci când serafimul o vizita noaptea, uneori ea venea la mine. Dacă nu dormeam buştean, auzeam un ciocănit slab la uşă şi vocea ei zicând „Erik, Erik, eşti treaz?“ Apoi, un pic mai tare: „Erik?“ Când era târziu şi eram complet adormit, o simţeam cum mă bate pe umăr: „Erik, mi-e frică. Îngerii“. Atunci mă întorceam cu faţa la ea şi o ţineam de mână o vreme sau o lăsam să mă strângă în braţe până ce căpăta destul curaj ca să se întoarcă în camera ei. Uneori nu reuşea să-şi facă curaj şi dimineaţa o găseam cuibărită la capătul patului meu.

Câteodată mama se trezea de la ţipetele scurte ale Ingăi sau de la sunetul picioruşelor ei neliniştite lipăind pe hol, se ridica din pat, o ducea înapoi în camera ei şi stătea lângă patul ei, liniştind-o sau cântându-i până când adormea. După aceea intra întotdeauna încetişor în camera mea şi îmi punea o mână pe frunte. Mă prefăceam adormit, dar mama ştia că nu dorm. Zicea: „Totu-i în regulă acum. Dormi“. Inga şi cu mine nu vorbeam despre apariţii decât atunci când se petreceau şi niciodată nu mi-a trecut prin cap că sora mea e fie bolnavă, fie nebună. Cu timpul Inga s-a molipsit de îndoială şi a ajuns să admită că sistemul ei nervos jucase, probabil, un rol în chemarea spiritelor, însă experienţele acelea fac parte din ceea ce este ea, iar influenţa

lor nu poate fi ignorată. Într-o altă epocă aş fi putut fi fratele unei sfinte sau al unei vrăjitoare.

La câteva zile după ce am văzut-o pe Miranda prin fereastră, am remarcat pe jos, chiar dincoace de uşa interioară care separa partea mea de casă de apartamentul închiriat, o agrafă de hârtie cu un inel de cauciuc prins de ea. Nu prea m-am gândit la ea până când, în seara următoare, pe sub uşă mi-a fost strecurat un beţişor de urechi roşu, urmat în a treia seară de o bucată de hârtie glasată verde, care fusese însemnată cu trei litere mari, scrise stângaci: un G, un R şi un J. După stilul criptic al mesajului, părea limpede că darurile veneau de la Eglantine. În a patra seară, în timp ce stăteam cu agenda deschisă în faţă, am auzit un scrijelit pe hol. Am mers în direcţia sunetului şi am văzut că pe sub uşă îmi fusese strecurată o cheie legată cu o bucată de sfoară.

— O cheie, am zis. Ce surpriză! Mă întreb de unde vin oare darurile acestea?

Am auzit de cealaltă parte a uşii cum copila respira zgomotos, apoi vocea Mirandei:

— Eggy, ce faci acolo? E ora de culcare.

În sâmbăta aceea le-am văzut pe mamă şi fiică pe Seventh Avenue, plimbându-se mână-n mână pe stradă. Eu tocmai ieşeam din magazinul de scule cu cuiele luate pentru raftul de cărţi pe care-l construiam. Am grăbit pasul şi le-am strigat.

Miranda m-a salutat dând din cap. Apoi a zâmbit. Zâmbetul ei m-a făcut absurd de fericit.

Eggy s-a holbat în sus, spre mine.

— Mami zice că eşti doctor de griji.

— Da, am zis. Am mers la şcoală ca să mă fac doctor şi ajut oamenii care au griji şi alte probleme.

— Eu am griji, a zis ea.

— Eggy, a intervenit Miranda. Toată lumea are griji.

Nu asta voia să audă Eggy. S-a uitat la mama ei şi s-a încruntat.

— Vorbesc cu doctorul Erik.

Şi-a amintit că îi cerusem mamei ei să-mi spună Erik.

— Ştii, Eggy, am zis eu, eşti bine-venită dacă vrei să-mi baţi la uşă şi să-mi faci o vizită. Îmi plac cadourile, dar îmi place şi să vorbesc.

Am auzit-o pe Miranda oftând. Era o lume întreagă în oftatul acela. M-am gândit la zilele ei lungi de muncă şi la serile pe care le petrecea singură, cu o fetiţă energică de cinci ani. Atunci mi-am dat seama că nu o văzusem

niciodată cu un bărbat. Când m-am întors ca s-o privesc, Miranda mi-a susţinut privirea preţ de câteva clipe, apoi şi-a strâns buzele şi a privit în jos, spre trotuar. N-am ştiut ce să înţeleg din asta. Pentru o clipă am văzut iarăşi desenul acela feroce.

— Mergeţi spre casă? am întrebat-o.

A ridicat privirea, revenindu-şi, din câte se pare, din micul spasm la care tocmai asistasem.

— Da, am fost în parc şi apoi am luat ceva de mâncare.

A ridicat plasa pe care-o ţinea în mână.

Peste doar câteva minute am găsit fotografiile. Patru fotografii ce aşteptau pe treptele casei când ne-am întors. La început le-am luat drept fluturaşii aceia cu meniuri care tot apar prin faţa caselor din Brooklyn. Pregătindu-mă să le arunc, m-am aplecat şi am văzut patru poze Polaroid color cu Miranda şi Eggy în parc. Miranda îi lega lui Eggy şiretul de la pantof lângă leagănele de pe terenul de joacă. Peste torsul aplecat al Mirandei cineva desenase un cerc negru, tăiat cu o linie. Am bâiguit o exclamaţie pe un ton grav şi am ridicat o altă fotografie, care probabil că fusese făcută doar cu câteva minute mai târziu. Miranda o împingea pe Eggy, ce se dădea într-un leagăn, iar de data asta cercul tăiat era desenat pe chipul mamei. Celelalte două erau nişte înregistrări similare ale acelei nevinovate ieşiri în parc, fiecare marcată de semnul ăla ciudat pe o altă parte a corpului Mirandei. Primul meu impuls a fost să ascund fotografiile de ele. Habar n-am la ce-ar fi folosit aşa ceva. Simţeam nevoia să le protejez de fotograf, oricine ar fi fost acela, dar era prea târziu: Miranda era lângă mine şi se uita la fotografii, iar Eggy sărea în sus şi-n jos, cerând să vadă la ce ne uitam.

— Aruncă-le, a zis Miranda pe o voce joasă.

— Ştii cine le-a făcut? am întrebat.

M-a privit drept în ochi, cu gura strânsă.

— Aruncă-le la gunoi.

— O să le arunc înăuntru, am zis. Miranda, ai mai găsit şi alte fotografii… sau lucruri?

— Ce-s? Vreau să văd! Vreau să văd! striga Eggy.

— Nu-i nimic, a răspuns Miranda.

Mi-a aruncat o privire semnificativă şi am priceput că deschisesem prosteşte un subiect care nu trebuia discutat în faţa lui Eggy.

Cele patru fotografii erau în mâna mea dreaptă. Am strâns pumnul şi le-am mototolit pe loc. Înainte de a ne despărţi, am zis din nou că dacă au

nevoie de ceva, să mă anunţe. I-am întins mâna, iar când ea mi-a strâns-o, i-am simţit pe piele degetele reci ca gheaţa.

Am descoperit numele de familie al Lisei prin Ragnild Ulseth, cea de-a doua fiică a bătrânei doamne Bakkethun, un vecin apropiat de-al bunicilor noştri. Când am format numărul, am avut ceva emoţii. Deşi Ragnild avea să-şi amintească în mod cert de mine, eu mă gândeam la scrisoarea de condoleanţe pe care i-o trimisese mamei după moartea tatălui meu. Biletul explica, cu un scris tremurat, că starea ei actuală de sănătate îi împiedica venirea la înmormântare. Probabil că avea optzeci şi ceva de ani. A răspuns la telefon cu o voce scârţâită, dar hotărâtă.

— Eşti fiul lui Lars, ce drăguţ. Ce drăguţ!

Am trăncănit despre nimicuri preţ de câteva minute înainte de-a trece la subiect. N-am menţionat conţinutul scrisorii, ci i-am spus doar că sora mea şi cu mine am vrea, dacă se va putea, să-i identificăm pe cei cu care coresponda tata.

— Vă amintiţi de o fată pe nume Lisa? Fredrik crede că lucra pentru familia Brekke.

— Ah, vai de mine! Da, îmi amintesc. E curat lună la mine-n cap, ştii, tot restul mi se duce de râpă, şi e mai bine să mă întrebi despre vremurile de demult decât despre ceva petrecut ieri. Ziua de ieri o uit cât ai zice peşte, dar nu şi vremurile de odinioară. Probabil te referi Lisa Odland din Blue Wing. A lucrat la familia Brekke cred că vreun an şi venea din când în când pe la noi. Îmi cam părea rău de fata aia, avea o cicatrice pe gât, dar altfel nu arăta rău… un pic dolofană. Ziceau că-i cam nebunatică, dar ce ştiu eu? Mie nu mi s-a părut. Era încăpăţânată, dacă mă-ntrebi pe mine. Şi tristă. Nu vorbea cine ştie ce. Părinţii ei veniseră de undeva din Dakota, parcă, şi se mutaseră în Blue Wing. Se vorbea ceva de nişte necazuri avute pe-acolo de unde veniseră. Ea a dispărut… ah, stai să mă gândesc… probabil cândva prin vara lui treizeci şi şapte, dar a apărut din nou în South St. Paul, la localul Obert’s Lunch, ca să-l vadă pe tatăl tău. El lucra acolo duminica, din câte-mi amintesc.

— Ca să-l vadă pe tata?

— Am aflat-o chiar de la Obert, a zis ea. E ciudat. Nu ştiam că Lisa era apropiată de tatăl tău. O ştiam cu toţii, dar era reţinută, aşa că n-o puteam considera prietenă, dacă mă-nţelegi.

— Obert, vărul bunicului meu.

— Da.

Vocea lui Ragnild s-a îndulcit.

— S-au dus cu toţii. Abia dacă a mai rămas vreunul. Acum, că s-a dus şi taică-tău… ei, e trist, asta e. A fost un om bun.

— Da, a fost, am zis aproape în şoaptă.

Nu atât cuvintele pe care le spusese, cât tonul lor mă mişcase. Ritmul şi muzica unei alte limbi îi bântuiau felul de a vorbi, aşa cum îl bântuiseră şi pe al tatălui meu.

— Ştiţi ceva de Harry, cum că ar fi făcut puşcărie? am întrebat.

Ragnild a scăpat un soi de sunet în telefon.

— Bietul om bea. S-ar putea să fi fost ceva legat de băutură.

Eggy a început să mă viziteze. Îmi bătea la uşă cam o dată pe săptămână, iar întâlnirile noastre au devenit repede un ritual. Ea deschidea încuietoarea de pe partea ei, apoi mă conducea spre canapea, pentru o discuţie. Am aflat despre dragoni, dinozauri, despre o pisică pe nume Pisi, care a fugit şi nu s-a mai întors niciodată, şi despre păpuşa ei, Wendy, o fetiţă rea, care trebuia pedepsită în mod regulat. Din când în când se deda la scatologie şi îmi deversa în ureche un torent agitat.

— Vrăjitoarea.

S-a oprit şi a răsuflat zgomotos.

— Vrăjitoarea, când ea nu se uita, şi-a mâncat mătura. Avea un gust oribil. Apoi a găsit doi oameni care dansau pe pălăria ei, aşa că a făcut caca pe ei şi i-a gătit într-un sandvici.

Au urmat hohote de râs. Am aflat despre coşmarurile ei, despre un monstru cu „dinţi lungi, ascuţiţi şi furioşi“, care a dat buzna în clasa ei de la grădiniţă, şi despre o furtună din grădina din spatele „casei noastre“, care a făcut scaunele bucăţele şi ei i-a smuls braţul, dar şi l-a pus la loc.

— Mami lucrează într-un birou cu cărţi, dar de fapt e artistă, mi-a zis. Şşş, lucrează! Trebuie să fim foarte, foarte liniştiţi.

Mi-a vorbit din nou despre tatăl ei.

— Tati e departe, într-un loc foarte special. Şi-a dus şi maşina acolo când eram eu mică şi nu se mai poate întoarce. E prea departe.

Eggy şi-a legănat capul în faţă şi-n spate, iar apoi şi-a fluturat degetele pe piept.

— Aaah! a gemut ea, după care s-a oprit brusc şi a mijit ochii spre mine. Acum e aşa de mititel, încât nici nu-l pot vedea.

Vedeam ciudăţenia acestei prietenii. Eglantine simţise că eram un om care o va asculta. Cu asta mă ocupam, în fond. Ca „dr. Erik“, serveam drept dulap pentru griji. *Griji* scris GRJ. Totodată, am fost atent să evit capcana terapiei *ad hoc*. Eglantine nu era pacientul meu.

— Întâlnire! a strigat Inga. Am aproape cincizeci de ani şi tu vrei să îmi dau întâlniri? Cuvântul în sine e jignitor. Am o *întâlnire*. Mă duc la o *întâlnire*.

Şi-a întors faţa palidă spre mine:

— Am avut *întâlniri*. Dar eu vreau un bărbat. Mă doare corpul, fiindcă aproape că nu-l mai atinge nimeni. Încep să mă simt rigidă, lemnoasă. Însă acum gândul de-a mă împopoţona şi de-a lua cina cu un străin mi se pare pur şi simplu îngrozitor. Şi, oricum, cum să pun asta la cale? Să dau un anunţ în *New York Review of Books*?

Inga a ridicat palmele, ca să mă împiedice să vorbesc.

— Un metru optzeci şi cinci, cu toane, hipertensivă, tot mai în vârstă, scriitoare văduvă, încă jelind, absolventă de Filozofie, caut un bărbat bun, sclipitor, între douăzeci şi cinci şi şaptezeci de ani, pentru a-l iubi şi a fi iubită.

Către finalul frazei şi-a coborât privirea şi i-am văzut o scânteiere umedă în ochi.

— Of, Inga, am zis şi am depărtat braţele.

S-a prăbuşit în ele, dar nu a plâns. M-a lăsat să o îmbrăţişez câtva timp şi apoi s-a retras.

— Să nu mori, mi-a zis. Atâta-ţi zic. Să nu îndrăzneşti să mori. Când a murit tata, m-am gândit imediat la mama. Nu mai e aşa de tânără. Aş vrea să trăiască o sută de ani, o sută cinci, şi să fie la fel de bine cum e acum…

Inga s-a oprit.

— Ştii, am citit zilele astea şi din Max, şi din tata, încercând să-i descopăr în cuvinte, încercând să mi-i explic pe soţul şi pe tatăl meu, dar ceva lipseşte – şi nu mă refer la corpurile lor. Ei aveau o trăsătură în comun, ceva difuz şi de neînţeles. Cred că asta m-a atras la Max: acea umbră ascunsă şi înşelătoare pe care am recunoscut-o fără să ştiu vreodată ce este.

A tăcut o clipă.

— Îţi aminteşti când a început? Treaba cu plimbatul. Ştii când a dispărut pentru prima dată?

Am auzit în gând uşa făcând un clic uşor şi am simţit durerea şi teama care însoţeau sunetul – o amintire a trupului.

— Când eram mici, am zis. Nu-mi amintesc că o făcea. M-am prins abia mai târziu. Cred că aveam doisprezece sau treisprezece ani când mi-am dat seama pentru prima oară – atunci când nu s-a mai întors până dimineaţa.

— Mama nu voia ca noi să ştim. El nu lua niciodată maşina. Crezi că pur şi simplu mergea şi tot mergea, aşa, cu orele?

— Poate, am zis. Cred că simţea nevoia să o ia la fugă. Emoţiile îl copleşeau şi, dintr-odată, nu mai putea sta locului. Nu ştiu unde se ducea.

Inga s-a uitat la mine.

— Îmi amintesc că-l auzeam cum pleacă. Stăteam întinsă în pat, absolut trează, fiindcă îi văzusem la cină expresia aceea îngândurată, rătăcită, suferindă. E ciudat, a continuat sora mea. Să te duci să faci o plimbare, chiar şi noaptea, chiar şi dacă eşti supărat, e un lucru atât de nevinovat… şi totuşi era ceva atât de secret, atât de încărcat de sentimente, încât devenea teribil. N-am ştiut niciodată care era cauza. Nu se întâmpla niciodată după vreo ceartă cu mama sau ceva de genul ăsta.

— La un moment dat, în studenţie, credeam că tata ar putea fi un *fugueur*.

— Un *fugueur*? a zis Inga râzând. Cineva aflat pe fugă?

— Da. În secolul al nouăsprezecelea fenomenul s-a bucurat de multă atenţie şi încă se mai diagnostichează ca fugă disociativă. N-am auzit să i se întâmple vreodată unei femei. Întotdeauna bărbaţii sunt cei care pleacă brusc şi dispar cu orele, cu zilele sau cu săptămânile, ba chiar şi cu lunile, iar apoi se dezmeticesc pe undeva, fără să-şi mai amintească cine sunt sau ce li s-a întâmplat. E ceva extrem de rar, dar am văzut un caz cu ani în urmă, când eram rezident la clinica Payne Whitney. Fusese adus un bărbat după ce căzuse rău pe stradă. Îşi fracturase umărul şi mai avea câteva contuzii, dar nu se lovise la cap. L-au îngrijit, dar nu avea nici un act de identitate şi le-a spus celor de la spital că nu-şi amintea nimic de mai mult de o lună – şi părea să nici nu-i pese. Ni l-au trimis nouă, la psihiatrie. În cele din urmă au găsit-o pe nevasta lui, care îl dăduse dispărut în Carolina de Sud, cu patru săptămâni în urmă. Când femeia a intrat, el nu a recunoscut-o.

— Şi cum l-ai ajutat?

— Pentru aşa ceva nu există medicamente. Doar consiliere. Nevasta lui făcuse o călătorie lungă cu autobuzul ca să-l recupereze şi, deşi fusese avertizată, i-a picat greu. S-a dovedit că omul fusese umilit. Proprietarul atelierului auto unde lucrase îl forţase să se târască afară din atelier în faţa colegilor, ţinând o cheie fixă pe cap. Se pare că era o repetiţie a brutalităţii tatălui său. Când s-a dus acasă la nevastă, ea l-a făcut laş. Omul a plecat de acasă furios şi a dispărut.

— Şi şi-a revenit?

— Da, într-o săptămână.

— Fratele meu, geniul.

— N-am fost eu medicul lui curant. Eu doar am urmărit cazul şi, chiar şi fără terapie, majoritatea oamenilor îşi revin spontan.

— Dar tata ştia cine este.

— Da, dar nu pot să nu mă gândesc că era o altă formă de fugă, una încă nedefinită.

Ea a încuviinţat.

— Voia mereu să fie cât mai bun cu toată lumea.

— Prea bun, am zis.

— Prea bun, a repetat Inga.

Era o sâmbătă seara şi noi eram pe White Street. Felinarele de pe stradă iluminau trăsăturile delicate ale surorii mele. Mi s-a părut că arată ceva mai bine decât de obicei. Ridurile din jurul gurii păreau mai puţin adânci, iar pielea de sub ochi îşi pierduse nuanţa albastră. Conversaţia se petrecea după cină. Sonia ieşise cu un grup de colegi. Apoi am stat o vreme în tăcere, o tăcere intimă şi meditativă, care e posibilă doar între prietenii foarte vechi, şi am mai băut un pahar de vin.

— Ei, iată-ne, a zis ea în cele din urmă. Erik şi Inga, doi copii din vremurile bune, locuind acum în New York, cu penajul complet crescut, orăşeni cu acte-n regulă şi care aproape că şi-au pierdut accentul de Minnesota. Tatăl nostru s-a născut în prerie, într-o căsuţă din buşteni. E absolut legendar.

Câteva clipe n-am răspuns. În minte aveam o imagine învăpăiată – o fotografie a ceva ce nu văzusem niciodată.

— A ars, am zis.

— Ce?

— Casa din buşteni. A ars până-n temelii.

— Da. De asta s-au mutat în casa care încă mai există acolo. Casa *ta*.

Zâmbetul Ingăi era ironic.

— Acolo, unde stă goală, a adăugat.

Când m-am întors de la slujbă, fotografia zăcea în faţa porţii ce dădea spre apartamentul cu vedere spre grădină. Fusese o zi lungă, iar în drum spre casă, în metrou, terminasem de citit un articol şi încă mai cugetam la implicaţiile sale, când am văzut poza care stătea pe jos, cu faţa în sus. Când m-am aplecat ca să o privesc, am recunoscut imediat faţa Mirandei, dar fotografia alb-negru fusese modificată. Irişii şi pupilele din ochii Mirandei lipseau. M-am uitat la spaţiile goale şi am avut o senzaţie stranie, de recunoaştere, care apoi a dispărut. Am întors fotografia, întrebându-mă dacă

includea vreun mesaj. Am observat semnul pe care îl văzusem pe pozele precedente: un cerc tăiat cu o linie şi nimic altceva.

Când am pus fotografia pe masa din sufragerie, mi-a revenit o amintire viscerală, cu unul dintre pacienţii mei azvârlind o fotografie către mine şi urlând din toţi rărunchii: „Dă-i dracu’!“ Nu mă mai gândisem demult la Lorenzo, dar privind acei ochi goi din poză, mi-am amintit de tiradele lui din timpul şedinţelor şi cum mă îmbărbătam pentru asalturile lui verbale înainte de a-l vedea. Ieşeam din acele şedinţe simţindu-mă de parcă aş fi fost maltratat fizic. Lorenzo avea douăzeci şi trei de ani. Părinţii îşi aduseseră fiul la mine şi îi plăteau tratamentul. În familia lor, la nişte rude mai îndepărtate, existaseră câteva cazuri de tulburări bipolare şi mă temeam că băiatul ar putea da semne de aşa ceva. Mă gândeam să îi prescriu litiu într-o doză foarte mică, dar când am pomenit de asta, a obiectat violent, refuzând să ia vreun medicament, şi la puţin timp după aceea mi-am dat seama că Lorenzo îşi minţea părinţii şi mă folosea ca paravan pentru a-şi justifica comportamentul: „Dar doctorul Davidsen spune că e în regulă“. Am încheiat tratamentul. Lorenzo le trimisese părinţilor săi fotografia pe care o aruncase înspre mine, cu o singură modificare. Pusese o lamă de ras pe fotografie şi le răzuise ochii.

Cineva o urmărea pe Miranda şi bănuiam că era o persoană pe care o cunoştea. Spre deosebire de fotografiile Polaroid de data trecută, care probabil că fuseseră făcute pe furiş, aceasta era un portret frontal, genul de fotografie pentru care oamenii de obicei *pozează*. Misterioasa persoană fie făcuse chiar ea fotografia, fie avusese acces la ea. Singurul lucru de care eram sigur era că expeditorul voia să îl tulbure pe destinatar. Era, evident, un gest agresiv, iar asta m-a făcut să mă gândesc că făptaşul era un bărbat, deşi ştiam că s-ar putea să mă înşel.

Desigur, trebuia să i-o arăt. Dacă imaginea venea prin intermediul meu, poate că tulburarea avea să fie cumva diminuată. Răzuirea ochilor era un truc ieftin, un clişeu împrumutat din filmele de groază, însă lipsa de originalitate nu diminua efectul. Aşa cum mi-a arătat Inga cândva, de la Platon încoace, filozofia şi cultura occidentală au o predispoziţie oculară: văzul este simţul nostru predominant. Ne citim unii pe alţii prin ochi, iar din punct de vedere anatomic ochii sunt o extensie a creierelor noastre. Când ne uităm în ochii cuiva, de fapt ne uităm într-o minte. O persoană fără ochi ne tulbură pentru simplul motiv că ochii sunt poarta de intrare către sine.

Din cămăruţa lui din hotelul Coates de pe Concord Street din South St. Paul, tatăl meu privea în jos la minunata lume nouă, a cărei inimă era

Obert’s Lunch. În timpul săptămânii lucra în două locuri stresante ca om de serviciu, mergea la nişte cursuri serale, iar duminica curăţa cartofi la Obert’s. Cauza lui: plata studiilor la facultate. *În timpul săptămânii Obert’s era un loc care forfotea. Clienţii obişnuiţi, care lucrau la ocolurile pentru vite sau la una dintre fabricile de ambalat, veneau la micul dejun şi plecau cu prânzul în sufertaşe şi termosuri. Se întorceau să ia o cină tihnită. Mulţi se delectau cu unul dintre uriaşele cotlete de vită de la Obert’s. Nimic sofisticat: un munte de cartofi prăjiţi, patru felii de pâine şi cât de multă cafea puteai bea, totul pentru 45 de cenţi. Friptura de vită sau de porc cu piure de cartofi şi sos era o variantă ce costa 40 de cenţi. Bucătar şef era Harry O’Shigley, un bărbat cu un tors solid, aşezat pe o pereche de picioare scurte. Oscar Nelson, un bărbat slab şi cu oase mici, nu prea mânca nimic altceva în afară de lapte fierbinte cu pâine prăjită, fel care la Obert’s era numit cu veselie Tocăniţa Cimitir*[8]*. Micuţul Bucătar locuia la staţia de pompieri, dar conducea o camionetă. Cu câţiva ani în urmă fiica lui refuzase să-l lase să îşi vadă nepotul nou-născut, fiindcă venise beat. Din acea zi nu se mai atinsese de alcool, dar daunele produse de viaţa lui anterioară lăsaseră urme. Billy Muir, mai cunoscut sub numele de Paravânt, din cauza adăpostului primitiv pe care şi-l construise în lunca fluviului Mississippi, era un om bun la toate şi un filozof local. Cine avea nevoie de serviciile lui îl contacta prin Obert’s. Un domn reverend Christianson, cunoscut pentru opiniile lui conservatoare, a venit într-o duminică să vorbească cu Billy de nişte reparaţii.*

— Care-i treaba pe la parohie? a întrebat Billy.

— Ne mai trebuie încă o sută de buni credincioşi, a zis preotul.

— De ce nu luaţi o sută de răi credincioşi şi să-i făceţ’ buni? a întrebat Billy.

Tatăl meu s-a apropiat cu plăcere de splendida gloată de lepădături printre care s-a pomenit, de Happy Kramer, Push ’Em Up Tony, Jerry the Dip şi Putsy Schultz, personaje care aveau să-i lumineze peisajul interior pentru tot restul vieţii. Sunt fiinţe care ţin de percepţia unui tânăr, conservate pentru totdeauna în aura primilor paşi departe de casă. Pentru mine echivalentul lui Concord Street a fost New York, un oraş plin de trepidaţie, excentricitate şi extravaganţă. În primele două luni după sosirea mea, i-am întâlnit pe Boris Izcovich, un om al străzii, un fost violoncelist, acum alcoolic, pe Marian Pibble, veselul casier chior de la Bubba’s Bagels, şi pe Big Rita, primul travestit pe care l-am văzut în viaţa mea. Era doar cu vreo câţiva centimetri mai scundă decât mine şi îi plăcea să mă oprească pe

stradă, să-şi pună capul pe umărul meu şi să gângurească „Ador bărbaţii mari“. Primul meu administrator a fost un personaj pe nume Dumpy Gonzales, care mă provoca întruna să îl vindec. „Hei, tinere doctor, mă doare genunchiul. Ia uită-te-n gâtul meu un pic, vrei?“ Catalog ambulant de văicăreli, de la tumori imaginare la părul care-i cădea doar în gând, Dumpy era coşmarul oricărui student la Medicină, însă cu toate astea şi pe el, şi pe ceilalţi mi-i amintesc cu drag. Pentru mine erau profund *ne*-minnesotieni, profund *ne*-luterani şi atât de *necunoscuţi*, încât au rămas şi azi nişte simboluri strălucitoare ale iniţierii mele urbane. Acum sunt mai puţin impresionabil, mai înclinat să ignor dementa diversitate umană cu care mă confrunt zilnic în metrou şi pe stradă. Sunt populat de pacienţi care mi-au vorbit în toate limbile lumii şi provin din toate categoriile sociale. Aceştia mi-au oferit suficientă diversitate şi culoare pentru cât îmi doream eu.

Tatăl meu s-a necăjit fiindcă am hotărât să mă duc la Medicină în Est. Nu mi-a spus-o niciodată. I-a spus-o mamei, care mi-a zis-o mie mulţi ani mai târziu. El se întrebase cu voce tare de ce Universitatea din Minnesota nu era suficient de bună. Sau Universitatea din Wisconsin, unde îşi luase el diploma de doctor. Cred că vedea opţiunea mea ca pe o critică tăcută pe care i-o aduceam şi, deşi pe atunci nu ştiam nimic, situaţia a creat o fisură între noi, una care s-a adâncit odată cu trecerea anilor.

Când locuia în South St. Paul, tatăl meu a întâlnit o tânără pe care a scos-o în oraş de câteva ori. *Biata Dorothy era la fel de nepriceputǎ în arta întâlnirilor pe cât eram şi eu. Om fi avut noi aceleaşi aspiraţii educaţionale, însă baza de la care porneam nu putea fi mai diferită. Tot ceea ce spuneam suna prostesc şi forţat şi foarte probabil că aşa şi era. Ce-i poate spune un flăcău de la ţară fiicei unui profesor de istorie? Cum să psihanalizeze un taur Holstein?* Lars Davidsen a devenit profesor de istorie, dar, în acelaşi timp, a rămas un „flăcău de la ţară“ şi cred că niciodată n-a reuşit să îi împace pe cei doi. *Cei mai răi dintre clienţii obişnuiţi de la Obert’s erau, probabil, la doar câţiva paşi de cei din cartierele sordide – decăzuţi, epave morale şi fizice, ruşinea familiilor şi rataţi, fiecare în felul său. Cu toate acestea, descopereai la ei destulă bunătate şi foarte puţină ipocrizie.* Toată viaţa lui tatăl meu şi-a arătat cu drag tandreţea faţă de cei obidiţi, diformi, trişti şi necăjiţi. Niciodată nu i-a judecat pe cei neajutoraţi. În asta consta bunătatea lui. Şi, totodată, chinul lui. Reuşita – a lui, dar şi a mea – era adumbrită de senzaţia că i-am trădat pe cei de-acasă şi de fantomele pe care aceştia le lăsaseră în el. Ironia face că în cele din urmă

ambiţia mea, dacă e să măsori distanţele parcurse, nu a fost la fel de mare ca a tatălui meu.

O văd pe Lisa intrând în Obert's Lunch într-o duminică după-amiază. E o zi de toamnă din 1941. Pearl Harbor nu s-a întâmplat încă. Îmi imaginez o blondă cu sâni zdraveni, cu trăsături aspre, purtând un trenci şi acele ghete scurte până la glezne pe care le-am văzut în filmele vremii. Apoi o văd împreună cu tânărul meu tată (cu părul des), afară, pe o stradă aproape pustie, noroioasă. Ea îşi ţine mâna pe braţul lui şi îi vorbeşte precipitat, dar sunt prea departe ca să aud ce spun.

Când i-am dus Mirandei fotografia, chiar în acea seară, Eggy dormea deja. Nu am vrut ca fetiţa să vadă fotografia modificată a mamei ei, dar când am privit chipul tensionat şi distant al Mirandei, mi-am dat seama că îmi lipseşte glasul strident al copilei, energia şi afecţiunea ei. Miranda a deschis uşile glisante de la camera din faţă şi mi-a făcut semn să intru. Am păşit în spaţiul cândva familiar, acum schimbat de cele câteva piese de mobilier în plus: masa de lucru mare pe care o văzusem pe fereastră, nişte rafturi cu cărţi, o canapea mică şi o cutie cu jucării. Am aruncat o privire spre masă, sperând să mai văd şi alte desene, dar nu se vedea nici unul. Pe perete, deasupra căminului, era agăţat un desen mare în cerneală, o imagine întreagă a unei Eglantine mai mititele, cu părul mătăsos luminat din dreapta, aşa încât buclele de pe acea parte a chipului ei formau o aureolă parţială, în timp ce ea se uita serioasă la privitor, cu acea expresie intensă pe care ajunsesem să o cunosc şi cu braţele încrucişate la piept. Stătea în picioare într-o cameră goală şi neutră, purta un costum de baie dintr-o bucată şi părea destul de murdară. Genunchii goi îi erau murdăriţi cu pământ, iar în jurul gurii avea pete întunecate, probabil de la dulciuri. În ciuda poziţiei ferme a fetiţei, aşa cum stătea ea în picioare pe podea, şi a murdăriei de pe corp, imaginea avea ceva diafan, de parcă fetiţa ar fi fost cu adevărat o creatură magică şi nu o simplă muritoare. Să fi fost expresia ei? Să fi fost pustietatea încăperii? Cu toate că luminozitatea tabloului transmitea o senzaţie de transcendenţă, mie mi se părea lipsit de sentimentalism, complet diferit de acele tablouri care transformă copiii în subiecte ale proiecţiilor falsului romantism al adulţilor.

— E un desen grozav, am zis eu cam prosteşte.

— L-am făcut ca exerciţiu de asemănare, a zis ea. Uneori e mai greu să desenezi pe cineva de care eşti apropiat decât pe un străin.

— Eggy mi-a spus că eşti artistă, nu doar grafician.

— Da, a zis ea. A trebuit să fiu în stare să fac şi ceva practic şi care, totodată, să-mi facă plăcere.

S-a uitat o clipă la mine înainte să-şi întoarcă privirea.

— Dintr-una scot bani. Sufletul mi-e în cealaltă. Ziceai că trebuie să-mi spui ceva?

Observasem de la bun început felul de-a vorbi al Mirandei, uşor calculat, protocolar, dar tonul ei tăios m-a surprins.

— Da, a mai fost lăsată o fotografie la uşă. E cam deranjantă.

Miranda şi-a frecat faţa cu o mână. Mi s-a părut un gest ciudat, masculin, ca al unui bărbat care îşi pipăie barba. A oftat.

— Ia s-o văd.

I-am dat fotografia. S-a uitat la ea o clipă şi apoi a pus-o pe măsuţa de cafea. Nu m-a invitat să iau loc.

— Eşti hărţuită, am zis. În profesia mea a fi urmărit e ceva ce ţine de riscurile meseriei. O femeie care avea biroul lângă al meu a trecut prin aşa ceva anul trecut. Te-ai gândit să anunţi poliţia?

— Şi ei ce-o să facă? a întrebat ea.

— Ştii cine e?

— Şi dacă aş şti, de ce ţi-aş spune ţie? a zis ea sec.

Nu vorbise pe un ton dur, dar cuvintele ei m-au usturat şi am simţit cum mi se urcă sângele în obraji. În clipa aceea eram rănit mult dincolo de ceea ce consideram a fi acceptabil. Mi-au trecut prin minte cuvintele *Fiindcă e casa mea*, dar m-am înfrânat.

— Îmi pare rău că te-am deranjat, am zis. Acum o să plec.

Am ieşit fără să o privesc. Ea trebuia să închidă poarta pe dinăuntru, dar nu mi-am mai bătut capul să îi amintesc. Sus, când îmi pregăteam nişte cârnaţi de pui cu piure de cartofi, mi-am derulat întâlnirea în minte iarăşi şi iarăşi. De ce mi-ar spune mie? Ce eram eu pentru ea? Proprietarul. Psihiatrul de la etaj, care se împrietenise cu copilul ei. Tipul ăla foarte înalt şi cu păr alb, căruia i se aprinseseră călcâiele după ea, sau şi mai rău: un băgăcios, o bătrână care-şi băga nasul în oala vecinului. Ştiam că eram vulnerabil la asemenea lovituri, chiar şi atunci când erau minore. În vocabular psihanalitic, echilibrul meu narcisist fusese distrus, o rană veche se deschisese iar. Mândria, m-am gândit eu, blestemul familiei Davidsen. Acea durere a persistat toată seara şi a apărut din nou zile în şir după aceea, ori de câte ori aveam ceva timp şi mi-o puteam reaminti. Am binecuvântat naveta, zilele pline de pacienţi, sutele de articole pe care nu apucasem încă să le citesc, conferinţa pe tema empatiei de la sfârşitul săptămânii viitoare,

cu referatele sale bune şi proaste. Am binecuvântat-o pe Laura Capelli, colega psihanalistă care flirtase cu mine înainte de primul vorbitor din acea sâmbătă şi îmi dăduse cartea ei de vizită.

— Dacă rămânem în pană de empatie, a glumit ea, putem oricând să facem plinul cu vină. Asta luna viitoare.

Şi am binecuvântat-o pe doamna W., unul din pacienţii mei, fiindcă nu mă mai plictisea, ci începuse să-mi provoace o oarecare durere. Junghiurile pe care le simţeam în timp ce ascultam sugerau că în doamna W. se învolbura ceva şi că, după luni în şir în care ascultasem disecţiile pe care le făcea cu precizie şi răceală obiceiurilor colegilor ei de muncă de la agenţia de publicitate şi versiunile ei intelectualizate ale copilăriei, dădusem în sfârşit de nuanţa – vagă, dar certă – a furiei din vocea ei.

— El s-a uitat la mine de parcă nici n-aş fi existat, zicea ea.

Mi-a scăzut moralul, scria tatăl meu, *atunci când Roger a început să-şi despacheteze garderoba: costume, sacouri sport, pantaloni de zi, pulovere, cravate, pijamale etc. Îşi punea fiecare obiect vestimentar pe un umeraş, înălţa fiecare articol ca să îl admire, iar apoi îl agăţa în dulap cu solemnitatea unui ritual religios. Când i s-a terminat spaţiul din dulap, i-am zis că putea umple şi partea mea nefolosită, sperând că vizitatorii ar putea lua hainele lui drept ale mele. În acest mediu nou mi-era ruşine de sărăcia mea şi făceam tot ce puteam ca să o ascund. Nu vorbeam sub nici o formă despre ea. Astăzi îmi e ruşine fiindcă îmi era ruşine. Prima mea impresie de la colegiul Martin Luther? Un spectacol în stil mare.*

O femeie pe care n-o cunoşteam închidea uşa de la apartamentul Ingăi exact când am sosit eu. I-am văzut trupul cocoşat şi părul vopsit, arămiu, pe palier, când s-a întors şi, cu capul plecat, a început să coboare scările. Când ne-am apropiat unul de altul, mi s-a uitat brusc în ochi preţ de o fracţiune de secundă. M-am dat înapoi, ca să îi permit să treacă, dar ea nu s-a ferit din drum, aşa că braţele ni s-au frecat o clipă.

— Mă scuzaţi, am zis, deşi nu simţeam să fi făcut ceva ce trebuia scuzat.

Ea a scuturat din cap în direcţia mea, m-a privit în ochi o clipă, iar apoi, înainte să plece, a zâmbit. Era un zâmbet lugubru, un amestec supărător de infatuare şi ruşine. Amintea de un copil care tocmai îi trăsese un picior unui câine şi îi făcuse plăcere, dar care, când e dat în vileag, îşi dă seama deodată de dezaprobarea adulţilor. Nu a zis nimic. S-a întors imediat şi a continuat să coboare pe scări, însă expresia pe care o văzusem mi-a zăbovit în minte ca urma unei ciupituri.

Am întâmpinat-o pe Inga cu vorbele:

— Cine era *aia*?

Inga părea tulburată. Era palidă şi vedeam că face eforturi să-şi controleze vocea când a zis:

— Era o jurnalistă de la *Inside Gotham*.

— Ai dat un interviu despre cartea ta?

Inga a dat din cap.

— Sau cel puţin eu aşa credeam. Ar fi trebuit să fie doar despre toate cărţile mele. Mă mai şi apucasem să revăd *Eseuri despre imagine* şi *Greaţa culturală*, ca să îmi împrospătez memoria. Probabil că redactorul de la revistă a minţit-o pe Dorothy. Credeam că editorul tău se cuvine să te ferească de mizerii. În prima jumătate de oră nu înţelegeam ce vrea, dar ea mă tot întreba de Max, insinuând fel şi fel de lucruri…

— Ce fel de lucruri?

Inga s-a strâmbat.

— Hai să ne-aşezăm. Mi-e rău, Erik.

— Îţi tremură mâinile.

Inga şi le-a împreunat în poală.

După ce ne-am aşezat, am întrebat-o ce naiba îi zisese femeia aia.

— N-a zis ceva anume, dar miroseam eu că urmează ceva, ceva putred…

M-am uitat lung.

— Miroseai?

Inga s-a îndreptat pe canapea şi a inspirat adânc.

— Ştii ce vreau să zic. Nu era interesată de scrisul meu sau de ideile mele. Voia să afle bârfe despre căsnicia mea şi am refuzat să îi spun ceva. A zis: „Mi se pare corect să vă avertizez că o mulţime de lume vorbeşte şi ar putea fi în interesul dumneavoastră să prezentaţi publicului versiunea dumneavoastră, nu să tăceţi“. Scrie un material pentru revistă. Sunt sigură că o să fie unul din acele articole cu bârfe care te fac să vrei să te sui pe pereţii de la duş după ce-l citeşti.

Inga şi-a dus o mână tremurândă la frunte.

— Te temi de ceva, Inga?

— L-am iubit pe Max din tot sufletul. Nu m-a părăsit niciodată.

Vedeam că Inga se gândeşte cum să formuleze continuarea. M-a privit cu ochii ei mari şi serioşi.

— Adevărul e că el era fragil, sensibil şi un pic schimbător. De câteva ori a aruncat cu lucruri prin cameră. Când era furios, răgea ca un leu.

Uneori putea fi şi retras, mohorât, era greu să-i vorbeşti, dar ea a folosit cuvintele „agresiv fizic“ – un eufemism, presupun, pentru faptul că îţi baţi nevasta sau ceva de genul ăsta. La aşa ceva nu se poate răspunde. Ar suna ca o fugă de realitate. Nu poţi spune nimic. N-ai nici o scăpare. A mai adus în discuţie, cu un mic rânjet, şi whisky-ul, întrebându-mă ce marcă prefera, iar apoi a amintit de momentul în care l-a pocnit pe cronicarul acela tâmpit la o cină a Clubului PEN. Max bea, dar a muncit din greu în fiecare zi a vieţii lui, până când n-a mai putut, de bolnav ce era, iar asta s-a întâmplat abia aproape de final. Chiar şi în spital mai făcea însemnări. De când îl ştiu, se trezea dimineaţa şi scria. Diferenţa era că atunci când l-am cunoscut, nu era trist. Era extrem de flămând de toate. Dar pe măsură ce a îmbătrânit, a devenit tot mai trist. După ce i-a murit mama, a suferit, iar eu am suferit împreună cu el. Era cel mai bun prieten al meu, dar ştiam eu oare totul despre el? Nu, nu ştiam şi nici nu voiam să ştiu. Femeia asta cumplită o să le caute pe Adrian şi Roberta. Ambele au fost căsătorite cu el vreme de exact trei ani. Adrian n-o să zică cine ştie ce, dar Roberta o să fie încântată să-l mânjească cu rahat. Doar Dumnezeu ştie câte foste iubite sau aventuri de-o noapte or mai exista! O să vorbească cu cele care au continuat să-l placă sau cu cele care l-au urât din suflet. O să asculte pălăvrăgeala invidioasă a vreunei romanciere de mâna a treia şi-o să scrie vreun gunoi care o să fie absolut corect, nici un cuvânt n-o să fie citat greşit, iar apoi o să-l fâlfâie peste tot, de parcă asta ar fi *adevărata* poveste. Aşa merg lucrurile, Erik, şi o ştiu. M-a îngreţoşat însă ceea ce-am simţit în ea – ceva intruziv şi urât, care mă face să mă simt mânjită… nu, nu doar mânjită, înfricoşată. M-am speriat.

— De ce?

— Aveam senzaţia că ştie ceva…

S-a oprit.

— A amintit-o şi pe Sonia, într-un mod neplăcut. A zis ceva de genul „atâtea femei şi un singur copil“… A fost aşa de…

— Mami.

Ne-am întors amândouă şi am văzut-o pe fată în carne şi oase, stând în antreu.

— Cine vorbea de mine?

— O jurnalistă groaznică.

— Avea părul roşcat?

— Da, am zis deodată eu şi Inga.

Sonia a înaintat câţiva paşi.

— Eram la clubul Bowery Poetry cu nişte prieteni şi ea a venit la mine: „Tu eşti fata lui Max Blaustein“, bla, bla, bla. Am încercat să fiu politicoasă şi să o resping, dar ea tot insista. Mă tem că s-a cam înfuriat. I-am zis să se care naibii de-acolo.

Am râs. Sonia mi-a zâmbit, dar Inga a scuturat din cap.

— Data viitoare spune doar că n-ai nimic de declarat.

Nu ştiu de ce imaginea Soniei din acea clipă mi s-a fixat în amintire. Purta o pereche de pantaloni de trening şi un tricou zdrenţuit, cu câteva cuvinte imprimate pe el. Am uitat cuvintele, dar chipul ei mi-l amintesc foarte bine. Era extrem de drăguţă nepoata mea: avea doar optsprezece ani şi stătea în hol cu chipul ei frumos, cu ochii ei mari şi negri şi acel corp înalt şi mlădios. Semăna şi cu mama, şi cu tatăl ei, dar în acea seară îl vedeam numai pe Max în ea. Doamne, ce dor mi-e de el! Doamne, cum mai ştia să scrie! Surprindea în poveştile lui lumile subterane – acele regiuni zbuciumate şi ascunse ale umanităţii, exprimate într-un limbaj pe care îl înţelegem cu toţii. Dar Inga avea dreptate. Devenise într-adevăr tot mai trist şi avea probleme cu somnul. Îmi amintesc că o dată i-am făcut o sugestie discretă, cum că psihoterapia sau o şedinţă de psihanaliză ar fi o aventură potrivită pentru el, iar dacă aşa ceva i se părea imposibil, un antidepresiv i-ar putea ridica moralul căzut, dar ar trebui să se lase de băutură. Max se lipise de mine şi mă apucase de un braţ. „Erik“, a zis el, „ştiu că ai intenţii bune, dar eu am o tendinţă spre autodistrugere, în caz că n-ai observat, lucru de care mă îndoiesc profund, de vreme ce trăieşti din asta, iar cei asemeni mie nu se duc să-şi găsească salvarea. Infirmi şi nebuni, noi ne îndreptăm şchiopătând spre linia de finiş cu stiloul în mână“.

În acea noapte am visat că eram cu Inga pe un coridor lung. Sonia era închisă în dosul uneia dintre uşi. Inga mergea în faţa mea. Avea ceva la picioare şi şchiopăta. Pe cap purta o perucă roşie, care mă tulbura. Am strigat-o pe Sonia pe nume, am mers la o uşă, am deschis-o şi am fost întâmpinat de o izbucnire luminoasă, care a luminat-o nu pe Sonia, ci pe Sarah, pacienta mea Sarah, care se sinucisese în 1992. „Sarah“, am zis. „Eşti aici.“ Avea ochi uriaşi. A păşit înspre mine, târându-şi picioarele, cu braţele desfăcute, de parcă ar fi vrut să mă îmbrăţişeze. „Doctore Davidsen“, a zis cu vocea ei tremurată şi prea sonoră. „Doctore Davidsen, pot să văd!“ M-am trezit cu un zvâcnet, am aşteptat să mi se liniştească bătăile nebuneşti ale inimii, iar apoi am coborât să beau un pahar cu lapte. Am pus nişte Charlie Parker, m-am aşezat în scaunul meu verde şi am ascultat muzica o vreme, până când m-am simţit în stare să mă întorc în pat.

Al doilea semestru de engleză a inclus chinul de a scrie un referat în toată regula. Nu-mi mai amintesc de ce l-am ales pe Savonarola, reformatorul şi martirul italian care a alungat familia Medici din Florenţa. Nu aveam probleme în privinţa subiectului. Dar m-am pierdut în mecanismele cercetării – fişe nesfârşite, fiecare cu o funcţiune precisă, care trebuia completată întocmai, într-un anumit fel. Şi mai derutantă era redactarea notelor de subsol, cu termeni misterioşi precum ibid. *şi* op.cit. *Fişele erau împrăştiate prin camera mea, în grămezi, pe categorii. Ca o evadare temporară din haosul mental în care mă aflam, m-am dus să-mi verific corespondenţa. La oficiul poştal am deschis o scrisoare care îmi cerea să mă prezint la Fort Snelling pe 16 martie, cu două zile înainte de termenul de predare a lucrării. M-am întors în cameră, am adunat toate amărâtele alea de fişe şi le-am aruncat într-un coş de gunoi. În acea seară, după ce m-am dus la culcare, m-a lovit panica. Ce-o să mă fac dacă mă respingeau la armată după examenul medical?*

…Treceam de la un doctor la altul ca pe o linie de asamblare. Ultimul nostru obstacol era un psihiatru. „Mergi la întâlniri?“ Graţie lui Margaret, i-am răspuns cu un „Da“ încrezător. M-a trecut cu o fluturare din mână. Ah, asta ţine de rafinamentul noastru profesional: păstrăm orice stă în picioare, dar eliminăm ciudaţii. Lars Davidsen avea nouăsprezece ani. Dacă nu cumva se petrecuse ceva între el şi Lisa, Margaret Lien era singura prietenă pe care o avusese vreodată. Înainte de-a pleca din Minnesota pentru prima oară în viaţă, a vizitat-o la căminul ei studenţesc din campusul de la colegiul Martin Luther, ca să îşi ia la revedere. *Nu i-am spus cât de amărât eram. Doar am vorbit aşa, nimicuri. Dar dacă am ceva ce seamănă a suflet, vocea lui Margaret din acea seară este cu siguranţă parte din el.*

Când am întrebat-o pe Inga de articolul din *Inside Gotham*, a zis că nu apăruse şi că spera să se fi renunţat la el.

— Sunt sigură că nu sunt tocmai interesaţi de ce am avut eu de zis şi poate că nu au obţinut nimic spumos de la alţii, aşa că, probabil, n-o să apară. Ar fi prea plictisitor. E totuşi paradoxal, fiindcă în cartea mea încerc să vorbesc despre felul în care ne organizăm percepţiile sub forma unor povestiri cu început, miez şi final, despre faptul că fragmentele noastre de amintire nu au nici o coerenţă până când nu ni le reimaginăm în cuvinte. Timpul este o însuşire a limbajului, a sintaxei, a timpurilor verbale. Dar, pe de altă parte, femeia aceea nu era interesată de problema conştiinţei şi cea a realităţii. Nu dă doi bani pe filozofie. Jurnaliştii ăştia chiar au impresia că pot obţine povestea *reală*, adevărul obiectiv, sau că pot spune *ambele* părţi

ale ei, de parcă lumea ar fi întotdeauna spartă în două. În acelaşi timp, în America „realitatea“ a ajuns sinonimă cu infectul şi sordidul. Am fetişizat povestea *adevărată*, confesiunea fără perdea, *reality show*-urile, oamenii *reali*, cu vieţile lor *reale*, căsătoriile celebrităţilor, divorţurile, dependenţele, umilirea ca divertisment – versiunea noastră de petrecere a timpului liber împreună, în spaţiul public. Mulţimile se adună ca să se holbeze.

După acest discurs, Inga s-a oprit.

— Ştii la cine m-a făcut să mă gândesc?

— Nu.

— La Carla Screttleberg.

— Torţionara ta din clasa a şasea.

Inga a încuviinţat.

— Durerea n-a dispărut niciodată. Reuşise să implice toate fetele. Nimeni nu-mi mai vorbea sau, dacă o făcea vreuna, era doar ca să-mi spună ceva dureros. Nu făcusem nimic nimănui. Mi s-a părut de neînţeles. Şi totuşi acele luni sunt acum înceţoşate. Văd bucăţele, nu întregul, părţi din clădirea şcolii unde trebuie să mi se fi spus ceva crud, o casă a scării, un coridor, clasa, banca mea, creta aruncată pe ciment când jucam şotron. Totul îngălat de-o mizerie generală. Ca şi cum tristeţea mea a îmbibat întreaga arhitectură. Ţi-aş putea spune o poveste despre asta şi nu aş minţi, dar oare această reconstrucţie a evenimentelor ar fi reală ori adevărată?

— Nu – doar adevărată pentru tine, acum.

— Când i s-a întâmplat Soniei, am fost disperată.

— Dar s-a terminat – pentru amândouă.

— S-a rezolvat cu o şcoală nouă. A fost de parc-aş fi devenit o altă persoană. Şi Sonia a zis acelaşi lucru: „Într-o zi eşti o paria, iar în următoarea eşti iarăşi o persoană normală“.

— Cum e Sonia?

— Tot prea ordonată.

— Şi coşmarurile?

— Mai puţine.

Inga a înghiţit în sec.

— Ştii, nu prea vorbeşte despre taică-său. Îmi fac griji din pricina asta. Scrie multe poezii.

— Te lasă să le citeşti?

— Uneori. Sunt bune, dar cam înfricoşătoare.

— Adolescenţa e înfricoşătoare, am zis eu.

Inga a zâmbit.

— Mă întreb cum ar fi fost ea dacă n-ar fi existat 11 septembrie.

Mi-am amintit cum m-am dus în acea dimineaţă la Urgenţe. M-am auzit explicând că eram doctor şi că voiam să mă ofer voluntar. Nenumăraţi oameni erau, pesemne, răniţi şi aveau să fie mai mulţi decât puteau trata spitalele din oraş. Amintirea doare.

— Descrierea pe care o faci acelei zile e cel mai bun lucru din carte, am zis eu tare.

În *Realitatea americană. Analiza unei obsesii culturale*, Inga dedicase un întreg capitol versiunii media a zilei de 11 septembrie şi construcţiei sale aproape instantanee de epopee narativă, ce dădea strălucire ororii. Ea constata folosirea procedeelor cinematografice în reportajele de televiziune, cu filmări cu pompieri montate pe muzică, cu steaguri americane fluturând pe un ecran împărţit în două, cu imagini spectaculoase şi anunţuri evlavioase, cum că ironia a luat sfârşit, în timp ce amarele ironii se tot multiplicau, una peste alta. Scria despre mulţimile care ne îmbărbătau din alte colţuri ale lumii şi care îşi fabricaseră propriile lor ficţiuni legate de martiriul epopeic, unele atât de intense, încât înăbuşeau orice empatie. Şi, pentru a anihila imaginile ultra-uzate şi cuvintele moarte, ea spunea propria ei poveste a acelei zile, o relatare fragmentată, aşa cum şi-o amintea. Auzise la radio că un avion lovise turnul aflat la opt străzi distanţă, spre sud. Se hotărâse să o ia pe Sonia de la şcoală şi pornise pe jos către centru, când a văzut al doilea avion înfigându-se în celălalt turn. Atunci începuse să alerge, înfruntând mulţimea care curgea în şuvoaie pe lângă ea, dar nu îşi dădea seama ce se întâmplă, nu tocmai, ci gonea spre Stuyvesant, unde a fost oprită de un jandarm. Mai era acolo o mamă pe care nu o lăsau să treacă, o femeie a cărei voce i-a amintit de o pisică miorlăind noaptea. Inga îşi amintea gura contorsionată a femeii, saliva ce împroşca gulerul omului în timp ce ea urla „Lasă-mă să trec! Îmi vreau fiul!“, faptul că vederea chipului acelei femei a făcut-o, în chip ciudat, să devină liniştită, calmă şi distantă, cum aşteptase ca ei să-i găsească fiica, cum stătuse amorţită în hol, iar atunci când a văzut în sfârşit chipul Soniei, s-a gândit că acesta se potriveşte, probabil, cu al ei, o mască de pustietate palidă, cum atunci când au părăsit clădirea, turnurile străluceau roşii, nişte schelete în flăcări, iar Inga îşi zisese „Văd asta. Chiar e adevărat. Trebuie să îmi spun că e adevărat“, apoi au alergat spre nord, către White Street, fără să îşi spună o vorbă, doar au alergat împreună cu alte sute de oameni, împingându-se şi gonind tot mai departe de foc. Un om în patru labe vomita. Un alt om, parcă împietrit, s-a întors în direcţia greşită, uitându-se în sus, cu o mână la gură.

Senzaţia ei de urgenţă, de teamă, dar nu de panică. Fără lacrimi, fără urlete. Iar apoi impulsul straniu care a cuprins-o chiar înainte să dea colţul pe White Street. I-a zis Soniei: „Bine, întoarce-te şi uită-te“. Şi aşa au făcut.

În zilele următoare n-am putut ajunge la ele. Zona fusese împrejmuită şi în mare parte evacuată, dar, cumva, poliţia nu ajunsese la numărul 40 de pe White Street, ca să le spună locuitorilor să plece. În primul sfârşit de săptămână Inga şi Sonia au reuşit să ajungă în Brooklyn şi am gătit pentru ele. Am vorbit un pic. Inga mi-a povestit de maldărele de maşini distruse de pe Church Street, de groapa fumegândă aflată la câteva străzi mai la sud, de praful albicios care acoperise totul ca o ninsoare toxică, de temerile ei legate de otrăvirea aerului. Iar apoi ele au dormit. Au dormit, au dormit şi-au tot dormit – somnul epuizării şi, probabil, al uşurării de-a fi departe de-acolo, de locul unde se întâmplase totul. Dar duminică, atunci când Inga a întrebat-o pe Sonia ce văzuse pe fereastra clasei în acea dimineaţă, fata a scuturat doar din cap, cu privirea pustiită şi gura strânsă.

La patru zile după ce Statele Unite au invadat Irakul, Eggy mi-a strecurat un desen pe sub uşă. În prim-plan erau doi oameni care se ţineau de mână, o persoană mai mare şi una mai mică. Mâinile semănau cu două mingi suprapuse şi erau ataşate la nişte braţe deşirate. Fiindcă silueta mai scundă avea o claie de mâzgălituri pe cap, am bănuit că era un autoportret. Cealaltă siluetă, cu o linie dreaptă pe post de gură, probabil că era Miranda. În mâna liberă copila ţinea ceea ce la început mi-a părut a fi un zmeu, dar când m-am uitat mai atent, am observat că de firul lung şi curbat era ataşat un omuleţ zburător, chiar în marginea de sus a desenului. Când m-am uitat la felul în care Eggy se reprezentase pe ea cu mama ei, nu m-am putut abţine să mă întreb ce or înţelege copiii din acest nou coşmar militar şi cât or suferi.

Şi totuşi gândurile mele negre legate de război nu au putut împiedica alte gânduri. Cândva, după ce Miranda rostise fraza „Şi dacă aş şti, de ce ţi-aş spune ţie?“, încercasem să evit să mi-o imaginez în pat cu mine. O înlocuisem în primul rând cu cealaltă femeie, Laura Capelli, cea cu trup voluptuos şi zâmbet larg, şi apoi mă dedasem la pornografie, care-i întotdeauna eficientă, însă imaginile de prost gust mă deprimaseră. Visam şi la tovărăşie, la dialoguri, la plimbări şi cine, nu numai la sex. Miranda şi cu mine abia dacă vorbiserăm unul cu altul şi trebuia să admit că era posibil ca fascinaţia mea să piară în urma unei conversaţii ce ar dezvălui o minte plată în spatele acelor ochi fermecători. M-am gândit că avusesem parte doar de o altă respingere printre altele şi că trebuia să o accept, dar acum existau trei

imagini care puseseră stăpânire pe mine: desenul Mirandei cu monstrul, portretul făcut de ea lui Eggy şi desenul făcut chiar de Eggy – poate o reprezentare făcută de o fetiţă familiei ei? Oare omul plutitor era o imagine a tatălui dispărut? Poate că Eggy voia să îi spună doctorului de griji ceea ce mama ei nu voia să îmi spună. Cuvintele Mirandei mă lăsaseră să înţeleg că ea cunoştea identitatea mesagerului misterios. Apoi mai bănuiam şi că legătura dintre cei doi avea, probabil, de-a face cu fotografia şi arta şi că era foarte probabil să fi sosit şi alte poze, fără ca eu să ştiu de ele. I-am scris lui Eggy un bilet şi l-am băgat pe sub uşă.

Dragă Eglantine,

Mulţumesc foarte mult pentru desen. Îmi place foarte tare, mai ales omuleţul zburător.

Prietenul tău,
Erik

În timpul anilor petrecuţi la spital văzusem prea mulţi veterani ca să mai cad victimă patriotismului tembel pe care îl ofereau televiziunile publicului: camere de filmat şi tancuri rulând, steaguri fluturând şi praf, jurnalişti nerăbdători, înveşmântaţi în uniforme de luptă şi bolborosind pe un ton agitat despre bravele noastre trupe, despre familiile dârze de acasă, despre sacrificiu, datorie, America, patrie. Cartea Ingăi vorbise deschis despre acest gen de spectacol grotesc şi totuşi eram sigur că vorbele ei aveau să răsune în gol. Istoria e clădită pe amnezie. În Războiul Civil american i se zicea „inimă frântă“, iar cu timpul şi-a schimbat denumirea în şoc de obuz sau nevroză de război. Acum este numit SSPT, sindrom de stres post-traumatic, cel mai antiseptic termen pentru ce li se întâmplă oamenilor care sunt martori la lucruri oribile. În timpul Primului Război Mondial, în barăcile spitalelor de campanie, doctorii francezi şi britanici îi vedeau venind cu grămada – oameni orbi, surzi, tremurând, paralizaţi, afazici, catatonici, halucinând, marcaţi de coşmaruri recurente şi de insomnie, văzând şi iar văzând ceea ce nimeni n-ar trebui să vadă sau complet insensibili la stimuli. Evident, nu toţi sufereau de leziuni cerebrale, aşa că medicii începeau să-şi diagnosticheze pacienţii cu FDD (fără diagnostic deocamdată), DDŞ (doar Dumnezeu ştie) sau *Dieu seul sait quoi* (numai Dumnezeu ştie ce este).

— Doctore Davidsen, mi-a zis el, a început iar, după atâţia ani. Nu e ca şi cum mi-aş aminti. Nu, domnule. Este şocul, la fel ca înainte, de parcă aş trece iarăşi prin toată povestea. Mă trezesc din cauza loviturii la picior, nu simt nici o durere, e doar explozia, şi apoi văd.

Alcoolic cronic, domnul E. nu fusese spitalizat pentru traumă. Avea ascită şi i se drenase lichidul din abdomen, dar îmi fusese trimis fiindcă ţipa noaptea şi trezea tot salonul.

— Ce vedeţi? l-am întrebat.

Avea o faţă roşie şi ridată, punctată cu pete maronii. Şi-a frecat obrajii cu ambele mâini. Braţele îi tremurau incontrolabil.

— Pe Harris peste mine. Rodney Harris, fără cap.

Trauma nu face parte dintr-o poveste. E în afara poveştii. Este ceea ce refuzăm să facă parte din povestea noastră.

Miranda mi-a revenit puternic în minte în acel final de săptămână. Duminică dimineaţa, pe la nouă, când îmi luam *New York Times*-ul de pe treptele de la uşă, am văzut-o pe trotuar. Era cu spatele la mine, iar la picioarele ei era o găleată de apă cu săpun. Spre surprinderea mea, părea să spele copacul. Când a făcut un pas într-o parte, am văzut imediat şi de ce. Necunoscutul îşi lăsase semnul, cu vopsea roşie, pe trunchiul stejarului înalt care tocmai începea să dea muguri.

Nu am coborât treptele, nu m-am dus să-i vorbesc. Mi-am luat ziarul şi am închis uşa foarte încet, dar ea a auzit sunetul şi s-a întors. Pentru o clipă privirile ni s-au întâlnit prin uşa de sticlă. Nu a zâmbit, însă chipul ei avea o anumită blândeţe, pe care n-o avusese data trecută. Cred că am salutat-o din cap înainte să revin la cafeaua mea, cu tot trupul curentat de expresia de pe chipul ei.

Într-o scrisoare nedatată din 1944 tata spunea: *După mult timp petrecut pe mare, am dat de pământ. Călătoria încoace a fost călduroasă şi cu multă înghesuială. Eu nu am avut rău de mare, dar mulţi alţii au suferit din greu. Ceremoniile de traversare a ecuatorului au fost şi crude, şi amuzante totodată. Pentru mine o noutate o reprezintă băştinaşii: nişte oameni cu păr creţ, mici, negri şi desculţi, cu cârpe în jurul mijlocului. Vând produse din scoici şi bambus – sau încearcă. Pot spune că suntem undeva prin Noua Guinee. Scriu la lumina lumânării.*

Chipul Ingăi era îmbujorat de agitaţie când a deschis uşa. Avea ochii măriţi şi vorbea repede.

— Am găsit ceva în arhivele din Blue Wing. Încă nu ştiu ce înseamnă, dar e interesant. Am dat de consemnarea unei căsătorii între un Alf Odland şi o Betty Dettling, în 1922. Un an mai târziu au un copil, dar numele de pe certificatul de naştere nu este Lisa, ci *Walter* Odland. Nu apare nici o consemnare a naşterii vreunei Lisa, fiică a acestor doi oameni. Tata avea

cincisprezece ani, iar Lisa trebuie să fi fost cel puţin de vârsta lui, poate chiar mai mare, dacă lucra departe de casă, aşa că aici ceva nu-i în regulă.

— O fi alt Odland.

— E singurul din oraş, a zis Inga. S-ar putea ca ea să fi fost un copil dintr-o căsnicie anterioară. Poate că omul a divorţat de prima nevastă sau poate că aceasta a murit. Divorţul era foarte obişnuit printre imigranţii din prerie – sigur, asta ceva mai târziu, dar tot ar fi ceva neobişnuit ca o fată să rămână cu tatăl, nu cu mama, nu crezi? Aşa că moartea e o variantă mai plauzibilă. Alf Odland a murit în 1962. Betty a trăit până în 1975. Vestea bună e că Walter mai trăieşte. Am sunat la numărul din cartea de telefon, dar n-a răspuns nimeni. E un tip în vârstă şi n-are robot, dar sper să dau de el.

M-a cuprins subit un sentiment de ezitare, senzaţia că ne amestecam în ceva ce s-ar putea întoarce asupra noastră, plesnindu-ne. Eram conştient că pentru mine – care ascultasem atâtea confesiuni despre trădare, nefericire şi cruzime – era ciudat să mă sfiesc în faţa unei poveşti ascunse în dosul câtorva foi de hârtie dintr-o arhivă, dar psihanalistul, ca persoană care poate asculta orice, există datorită rolului jucat, a poziţiei ocupate în cameră. În afara acelei camere eu ocupam o altă poziţie: de frate, fiu, prieten.

— Eşti sigură că vrei să continuăm cu asta?

— Tu nu?

— Mă gândesc la Walter Odland. Ce-o să fie dacă întrebările tale…

Minţeam. Nu mă gândisem la Walter Odland până în clipa aceea.

— Nu, nu e asta. Inga, cred că mă tem de ce vom descoperi.

— Eu mă tot gândesc să îi spun mamei, iar apoi nu o fac. Ceva mă opreşte – teama că aş răni-o, cred. Suferă ea şi-aşa. Şi totuşi vreau să ştiu. Cred că şi tu.

— Da.

Pentru o clipă m-am simţit vinovat faţă de mama. Ar trebui să o sun eu, mi-am zis.

Apoi am vorbit de alte lucruri: de proiectul Soniei, un lung poem narativ cu rimă, de planurile ei pentru facultate, de tăcerile ei.

— În jumătate din timp nu ştiu ce gândeşte, deşi e drăguţă cu mine mai mereu.

— Şi tot nu vrea să meargă la un terapeut?

— Nu, dar cred că n-ar deranja-o să ia prânzul cu unchiul ei, Erik.

După ce i-am spus Ingăi că o s-o sun pe Sonia şi o să fixăm o întâlnire, sora mea m-a informat că scria o carte diferită de toate celelalte de până

acum. Poveşti cu filozofi, mi-a zis, poveşti cu descoperiri, poveşti care demonstrează că sentimentele şi ideile sunt inseparabile. Mi-a vorbit despre trăsura lui Pascal, suspendată deasupra apei pe Pont de Neuilly, despre salvarea lui şi despre *le Mémorial*, scris luni, 23 noiembrie 1654, când şi-a notat cuvintele din timpul viziunii avute, pe care şi le-a cusut în haină, pentru a le purta întotdeauna cu el. Mi-a povestit despre un vis al lui Descartes de când era tânăr, în care îl urmăreau fantomele în timp ce bătea vântul, iar el nu putea înainta în nici o direcţie din cauza acestor rafale, împiedicându-se iar şi iar, despre Wittgenstein, care scria în agenda lui, pe frontul rusesc, în vara lui 1916, „Există într-adevăr lucruri care nu pot fi spuse în cuvinte. Ele *se manifestă*. Ele sunt ceea ce este mistic“ şi, în cele din urmă, despre cum a descoperit Kierkegaard secretul tatălui său. Kierkegaard simţea ceva anume la tatăl lui cel posac, sever şi religios, iar când acesta era pe moarte, a descoperit ce era. A numit acel lucru „marele cutremur, cumplita răsturnare“, ceea ce l-a forţat să adopte „o nouă şi infailibilă interpretare a tuturor fenomenelor“.

— Ard, Eric, mi-a zis. Ard, şi mai sunt şi altele, multe altele, şi toate îmi sunt atât de apropiate, de parcă aceste poveşti cu descoperiri îmi aparţin totodată şi mie. Înţelesul profund, adevărata înţelegere sunt rareori seci. Aproape întotdeauna sunt însoţite de emoţie. Desigur, Schopenhauer era rece ca un peşte, dar pe el îl las deoparte. Şi nu e vorba doar de filozofie. Gândeşte-te la oameni de ştiinţă ca Einstein. Gândeşte-te la artişti ca Max. El era aşa de fericit când îi găsea – oamenii lui şi poveştile lor. Îşi iubea personajele. Le iubea, şi nu erau decât fragmente. Ne iubim fragmentele.

Vocea Ingăi s-a frânt de emoţie, iar chipul ei însufleţit părea să fie iluminat din interior.

Sora mea avusese dintotdeauna faze de scris intens, arcuri de producţie energică, urmate de migrene şi depresii, cărora le zicea „căderile mele neurologice“. Dacă în acea clipă mi-aş fi privit sora ca pe o pacientă, cu ochii ei scânteietori şi cu figura transpusă, aş fi notat că are simptome maniacale. După cum mi-a spus cândva unul dintre colegii mei: „Oricine-mi trece pragul e suspect“.

— Eşti cam pornită, Inga, am zis eu. Eu aş fi un pic mai atent.

Ea şi-a mijit ochii şi a zâmbit larg spre mine.

— Crezi că acum iese la iveală sinele meu epileptic, grafoman, euforic, îngeresc?

— Cam aşa ceva, i-am zis.

— Ştii, dacă ţin cont de toate, mă descurc binişor cu el, mi-a răspuns ea şi şi-a depărtat braţele. Ia-mă-n braţe.

M-am mutat mai aproape de Inga pe canapea şi am cuprins-o cu braţul. Când am îmbrăţişat-o, i-am simţit oasele fragile ale umerilor. Apoi am lăsat-o, iar ea a întors capul spre fereastra care dădea spre clădirea de vizavi. După câteva clipe a zis:

— Kierkegaard nu a scris niciodată care era secretul tatălui său. S-ar putea ca nici noi să nu aflăm niciodată ce-a fost cu tata. Mi-am imaginat fel şi fel de lucruri, am inventat poveşti – cum că au văzut o femeie murind sau au găsit un cadavru în pădure. Ba m-am gândit chiar şi la o crimă, m-am gândit că s-ar putea să fi văzut ceva îngrozitor… Tata n-ar fi păstrat niciodată tăcerea în legătură cu o crimă, nu? Nu pot să cred una ca asta.

Mi-a venit în minte căsuţa mică şi albă ce se iţea dintre câmpurile întinse, iar apoi m-am pomenit mai aproape, am văzut-o pe bunica deschizând uşa netedă de la pivniţă în timp ce noi coboram prin întuneric, ghidaţi de lumina lanternei ei. Îmi plăcuse întotdeauna mirosul acela de pământ umed, rece. Mireasma mormântului, m-am gândit deodată.

— Iar apoi, peste patru ani, ea l-a căutat la Obert’s, a continuat Inga. Şi-apoi… mai e şi Harry, şi acum varianta cu mama vitregă. Ar fi ars scrisoarea. La asta mă tot gândesc. Ar fi ars-o, Erik. S-ar putea să ne fi lăsat o cheie pentru trecutul lui.

Chei necunoscute.

Am plecat din apartamentul de pe White Street pe la şapte şi, în ciuda ploii reci care cădea pe stradă, în timp ce închideam uşa grea în urma mea, am remarcat că ziua se mărea. Atunci am văzut pe la mijlocul străzii o femeie cu păr roşcat. Mergea spre Broadway, cu o geantă mare pe umăr. M-am oprit să o privesc, perfect conştient că eram tot mai alarmat de faptul că ar putea fi aceeaşi femeie pe lângă care trecusem pe scară, jurnalista de la *Inside Gotham*. Dar nu puteam fi sigur. Mergea repede, cu capul plecat, cu umbrela înclinată, ca să se apere cât mai bine de ploaie, înaintând cu pasul grăbit şi hotărât al cuiva aflat în misiune.

Apropiindu-mă de casă, am văzut-o pe Eggy pe fereastra luminată. Purta pijamale roz cu imaginea dulceagă a unei pisici, avea un prosopel înfăşurat pe cap şi ţopăia ca un iepuraş pe podeaua din sufragerie. Când se desprindea de pământ, îşi strângea ochii de concentrare, iar gura i se tensiona într-un rânjet amplu şi drept. Sărea pe viaţă şi pe moarte. Mi-am dat seama că speram să mă vadă când trec, dar nu m-a văzut. Cum urcam agale scările, cu servieta în mână, m-a cuprins brusc o tristeţe imensă şi-am

fost surprins să-mi simt ochii umezindu-mi-se în timp ce deschideam uşa. În acea seară am vorbit destul de mult cu mama la telefon. Mi-a spus că era agitată, că nu putea să se concentreze, nici să citească sau să-şi facă ordine în dulap. Întindea mâna în pat după tata în fiecare seară, ca să-l învelească, şi era mereu surprinsă că nu e nimeni acolo. A povestit iarăşi despre moartea lui, despre felul cum arăta când a murit şi despre genul de piatră funerară pe care-l voia pentru el. Mi-a pus câteva întrebări legate de facturile pe care trebuia să le plătească, iar în timp ce o ascultam vorbind, îi auzeam vulnerabilitatea din glas – un tremur care odinioară nu existase. Înainte de-a închide, mi-a zis:

— Şi tu, dragul meu Erik, tu ce faci?

— Mă-nvârt şi eu pe-acolo, am zis.

Cuvintele mi-au răsunat în minte: „mă-nvârt“, ca un om suspendat în spaţiu, „pe-acolo“. Pe unde? m-am gândit. Nu aici, ci acolo, altundeva. Mi l-am reamintit pe Dale Plankey, care se spânzurase în clasa a zecea, într-o zi de primăvară, când nu prinsese autobuzul şcolar. Unul din vechii mei pacienţi, domnul D., îşi găsise tatăl suspendat de o curea în subsol. Pe atunci avea şapte ani. Gândurile mele au continuat, alandala şi fragmentar, în această direcţie macabră şi în timp ce am luat masa singur, iar apoi, în loc să citesc un articol despre neurobiologia depresiei, am băut o sticlă întreagă de vin, stând la un film pe care nu-l urmăream, după care am ascultat maşinile ce treceau pe Garfield Place, râsul zgomotos al adolescenţilor ce hoinăreau în grupuri răzleţe şi zgomotul îndepărtat al unui televizor de la casa învecinată. Până în momentul în care mi-am aruncat în pat sinele ameţit şi chinuit, am alungat gândurile despre Sarah, am auzit vocea lui Genie, care striga la mine „Domnul Perfecţiune! Domnul Bunătate şi Perfecţiune! Eşti un dobitoc!“, şi m-am gândit la fugile tatălui meu. Când am alunecat în somn, mergeam cu el, în el, conştient numai de picioarele mele, ce izbeau pietrişul, mai întâi unul, apoi şi celălalt, înaintând repede în bezna de pe Dunkel Road, drumul nostru, fără nici o lumină nicăieri, doar cu întinderea de lanuri de porumb de-o parte şi de alta a sa.

Pe 6 decembrie 1944 tata le scria părinţilor din Noua Guinee. *Am revenit în locul unde am acostat, ca să ne odihnim un pic. Scriu scrisoarea asta într-un cort şi plouă.* În ziua următoare bărbaţii din batalionul 569 au primit primele lor scrisori şi pachete din State. Printre scrisori era şi una de la un prieten al tatei de la colegiul Martin Luther. O accidentare la un meci de fotbal din liceu îl scăpase pe Jim de armată.

Lars,

Howard Lee Richards a murit în urma rănilor căpătate în luptă pe 17 octombrie 1944. A fost paraşutat în sudul Franţei în Ziua Z plus 2, după ce fusese vreme de două luni în Italia.
Îi lasă în urmă pe eternii lui tovarăşi: Lars Davidsen, John Young şi Jim Larsen. Scrie! Jim

Am găsit un loc în care să mă ascund şi am plâns până n-am mai putut, scria tata. În acelaşi lot de corespondenţă a primit şi o scrisoare de la Margaret. În capul paginii ea scrisese cu stiloul un citat din „Epistola a Doua către Corinteni“, 12.9: „Căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune. Deci foarte bucuros mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele“.

Sub nici o formă n-aş putea să descâlcesc acum şuvoaiele contradictorii de emoţii care m-au asaltat în noaptea ce a urmat. Înclin să nu dau crezare poveştilor despre schimbări subite de atitudine, datorate unui eveniment singular oarecare. Dar cred totuşi în condiţii preexistente – acei explozibili care se acumulează în timp, puţin câte puţin, iar apoi apare scânteia declanşatoare, care îşi arogă tot meritul. Vestea despre moartea lui Lee a fost, în sine, mai mult decât puteam duce. Definiţia graţiei divine dată de Sf. Paul ridiculiza, dar şi alina. „Moartea vieţii fiecărei zile“, cum numeşte Shakespeare somnul, şi-a croit în cele din urmă drum către mine. M-am trezit extraordinar de liniştit. Într-un fel, fără vreun efort conştient din partea mea, mă eliberasem de o nesfârşită acumulare de griji nesemnificative. Am simţit cum mă cuprinde o senzaţie de libertate. Am devenit un soldat mai bun – sau aşa îmi place să cred. S-ar putea ca locotenentul Goodwin, ofiţer de carieră, să fi fost primul care a simţit o schimbare. Stătea acolo în picioare, lângă balustradă, în timp ce noi urcam pe vaporul care avea să ne ducă la Luzon, şi ne zicea fiecăruia o vorbă încurajatoare. Când m-a zărit, a zis: „Iată stoicul“. Apoi nu mi-a mai zis altfel. La vremea aceea nu înţelegeam decât vag ce înseamnă acel termen.

21 ianuarie 1945. Undeva în Filipine. Aceasta e a doua scrisoare a mea. E greu să găseşti timp pentru scrisori. În timpul zilei suntem mereu în mişcare – iar noaptea nu avem lumină.

Miranda era cu răsuflarea tăiată, iar în timp ce vorbea, mă privea fix.

— Am nevoie de-un favor, a zis.

Era în faţa uşii mele într-o miercuri seara, la şapte. În spatele ei, la capătul verandei, stătea Eggy, îmbrăcată în pijama şi cu un pulover gros. Fata strângea la piept o păpuşă, iar obrajii îi străluceau de la lacrimile încă neuscate.

— Mi-am sunat surorile şi ele nu pot. A intervenit ceva, a zis Miranda, icnind, şi… am nevoie de cineva care să stea cu Eggy.

Mi-a ocolit privirea.

— Îmi pare rău că te deranjez, dar e urgent. Altfel nu ţi-aş cere-o.

Am dat din cap şi-am întrebat:

— O să lipseşti mult?

— Nu, n-ar trebui să dureze. Trebuie… trebuie să rezolv ceva.

M-am uitat în jos, spre Eglantine, care părea să se fi micşorat de când n-o mai văzusem. Poate că neclintirea o făcea să pară mai mică. Copila, care de obicei ţopăia mereu, părea să fi încremenit.

— Vrei să stai cu mine cât e plecată mama ta? am întrebat-o.

Ea s-a uitat în sus, către mine, cu nişte ochi imenşi. Buza de jos îi tremura incontrolabil când a dat din cap că da.

— Eşti necăjită că pleacă.

A dat iar din cap.

— Noi doi am avut deja nişte discuţii frumoase, am zis. Şi dacă nu vrei să vorbim, poţi să desenezi, iar eu am nişte cărţi care s-ar putea să-ţi placă.

Miranda a coborât treptele şi a îngenuncheat în faţa fiicei sale. Nu auzeam ce îi spune, dar Eggy a apucat mâna mamei şi i-a permis să o conducă până sus, la uşă. După ce şi-a îmbrăţişat iute copila amărâtă, Miranda a tulit-o. De îndată ce uşa s-a închis, Eglantine a început să urle:

— Mami! Mami!

Păpuşa i-a căzut pe jos când ea şi-a prins între mâini feţişoara contorsionată, plângând în hohote şi scuturându-şi capul înainte şi înapoi, într-o mişcare ritmică ce-i ilustra disperarea.

M-am lăsat pe vine şi m-am întins, dând să îi ating umărul într-un gest de alinare, dar fetiţa m-a pocnit peste mână, văitându-se şi mai puternic, iar vocea i s-a transformat în ţipăt când a năvălit în camera de zi şi s-a trântit pe canapea.

Am hotărât să aştept. I-am spus cu voce tare că o să fiu pe aproape. O să stau la masa din sufragerie, în caz că are nevoie de mine.

Cum stăteam şi ascultam copila plângând, am căutat din răsputeri să ignor acel sunet, dorindu-mi ca ea să înceteze, dar fără să pot face nimic. După câteva minute hohotele au coborât cu un registru, iar apoi au fost înlocuite de o serie de smârcâituri puternice. Un minut mai târziu, am auzit sunetul paşilor ei uşori, iar apoi am văzut-o stând în pragul uşii. Avea ochii roşii, umflaţi, două linii transparente de muci curgându-i de la nări înspre

gură, şi se uita lung la mine, iar în tot timpul ăsta smârcâia involuntar. La fiecare inspiraţie, capul şi bărbia îi tremurau.

După alte câteva secunde de tăcere, a anunţat cu o voce slabă, dar demnă:

— Nu-mi place când Charlie îmi zice Egg Yolk[9].

— Şi cine-i Charlie? am întrebat.

— Un băiat de la mine din clasă.

Mutarea fusese făcută, iar după aceea am devenit camarazi, uniţi de acel nenoroc numit aşteptare. Eggy a băut trei pahare de suc, a înfulecat o ciocolată veche de-o lună, o banană, un iaurt cu afine şi o jumătate de castron cu cereale, a recuperat-o pe Wendy, păpuşa, care a fost aspru muştruluită pentru numeroasele ei infracţiuni, a făcut patru desene cu nişte şoareci foarte trişti, apoi o imagine mare şi mai veselă, cu o femeie pe care a identificat-o drept o sclavă neagră şi stră-stră-stră-stră-străbunica ei, a făcut un tur al casei, despre care a zis că e „mare cât o casă“, a ascultat fascinată când i-am citit trei poveşti din *Cartea cu basme oliv* de Andrew Lang şi a sporovăit în toate pauzele dintre activităţi. Vocea ei sacadată, ca răsuflările unui cântăreţ la flaut, mi-a ţinut companie cu relatări ale unor trădări de la grădiniţă.

— Alicia a zis că nu mai e prietena mea. M-am întristat, dar ce să vezi? A uitat! Charlie e rău. L-a pocnit pe Cosmo. Doamna a trebuit să-l ridice de cămaşă.

Seara a fost punctată şi de momente de îngrijorare pentru mama ei. De câteva ori i-am văzut chipul încreţindu-i-se într-o expresie ce anunţa lacrimi, dar acestea n-au apărut. În schimb, Eggy lăsa să-i scape câte-un oftat puternic, urmat de o exclamaţie care, în ciuda sincerităţii sale, avea ceva teatral:

— Ah, unde, ah, unde oare ar putea fi mămica mea dragă? Ah, unde, ah, unde, mami, draga mea?

Chiar aşa, unde? Am început să mă întreb pe la ora unsprezece. Până atunci ne cuibăriserăm în bibliotecă, în faţa filmului *Top Hat*, uitându-ne la siluetele gri ale lui Fred şi Ginger, ce se roteau, valsau şi izbeau din picioare. Îi dădusem lui Eggy o pernă şi o pătură, nu fiindcă rămânea peste noapte, am subliniat, ci fiindcă stătea mai comod la film. La ora unu *Top Hat* devenise *Kitty Foyle*, iar eu încă mai eram pe canapea, cu copilul adormit lângă mine, aşteptând tot mai agitat să aud soneria şi sperând că nu fusesem tras pe sfoară de acei ochi minunaţi, că Miranda nu mă abandonase toată noaptea, în timp ce ea se lăfăia în braţele vreunui iubit, sau, Doamne

fereşte, că mi-o lăsase cu totul pe Eggy – deşi asta părea imposibil. Nu ştiam eu multe despre Miranda, dar o văzusem suficient de des împreună cu fiica ei ca să renunţ la acest gând. Apoi am început să mă gândesc la sinistrul necunoscut şi la fotografii. Cât de mult aştepţi înainte să chemi poliţia? Dar până la urmă epuizarea m-a răpus, iar atunci când a sunat soneria, am tresărit brusc, am remarcat cât e ceasul, ora trei, şi am fugit jos.

Miranda stătea la uşă, strângându-şi mâna dreaptă cu stânga, iar pe degete îi curgea sânge. Fără să zic o vorbă, i-am apucat ambele mâini şi, după ce am găsit tăietura în arătătorul drept, am condus-o spre bucătărie, ca să clătim sângele, în timp ce ea insista că nu e nimic, n-ar trebui să mă deranjez, şi întreba unde e Eggy. I-am bandajat degetul cu tifon şi leucoplast, iar apoi, încurajat de orele petrecute făcându-i *favorul*, i-am pus mâinile pe umeri şi i-am zis să se aşeze. Spre surprinderea mea, s-a supus.

— E târziu, am zis. Nu ştiu ce ţi s-a întâmplat sau ce se petrece aici, dar seara a fost grea pentru Eggy şi destul de dificilă şi pentru mine. Tu m-ai băgat în asta şi cred că e nevoie de un soi de explicaţie. Dacă nu acum, atunci mâine.

Miranda stătea pe scaun, ţinând degetul bandajat pe masă, în faţa ei. Înainte să ne ducem sus, ca să o luăm pe Eglantine de pe canapea, s-a întors şi m-a privit.

— E o poveste lungă, a zis. Prea lungă. Dar vreau să ştii că în seara asta n-am avut de ales. Chiar n-am avut.

— Şi degetul?

— Victimă colaterală, a zis ea cu un zâmbet firav.

— E ceva cu mama, a zis Sonia. Ceva ciudat.

Ultimul cuvânt din propoziţie a fost camuflat de muşcătura dintr-un sandvici. A privit în sus, spre mine, şi apoi şi-a studiat farfuria în timp ce mesteca.

— Seara trecută, când am venit acasă, am găsit-o plângând şi a refuzat să vorbească despre asta.

— Mama ta are voie să plângă, am zis. Adică nu e nevoie să fie întotdeauna ceva anume. A muncit foarte mult şi am simţit şi eu că ar putea claca dacă nu e atentă.

Sonia a încuviinţat.

— Şi totuşi mai e şi altceva. Cred că e ceva legat de tata.

— Serios?

— Astă-seară s-a uitat la *În adâncurile albastre*, dar nu a stat pur şi simplu să se uite, ci a tot derulat câteva scene şi se vedea că e foarte agitată

şi necăjită. Problema cu mama e că acum ea e destul de deschisă cu mine. Dacă o întreb care-i treaba, îmi zice. Că a dărâmat-o una sau alta sau ce-o fi. Dar când am întrebat-o de ce se tot uită la o scenă cu Edie Bly şi Keith Roland, a fost foarte evazivă. Nu mai înţeleg nimic…

— Tatăl tău a scris scenariul. Poate că voia să audă replicile.

— De cinci sute de ori?

Sonia a lăsat jos sandviciul şi a început să îşi răsucească o şuviţă lungă de păr între degetele de la mâna dreaptă. O mai văzusem făcând asta şi înainte, era un tic, iar în timp ce o priveam, mi-am amintit-o cum stătea în poala mamei ei: un bebeluş mare şi satisfăcut, sugând din biberon şi rotindu-şi leneş degetele prin părul lung şi blond al Ingăi. Sonia îşi răsucea şuviţa de păr şi a continuat să vorbească:

— Deci se întâmplă ceva şi probabil că ţie o să-ţi spună. Sunt un pic îngrijorată. Ce-o să facă atunci când o să plec?

— Ai ales Universitatea Columbia ca să fii aproape de mama ta?

Sonia s-a îmbujorat puternic şi şi-a dat drumul la păr.

— Unchiule Erik! Nu-i corect. Îmi place oraşul. Îl ador. Iar Columbia e o şcoală excelentă. Nu vreau să îmi petrec următorii patru ani în cine ştie ce cloacă.

— Amândouă vă faceţi griji una pentru alta.

— Mama îşi face griji pentru mine?

Sonia şi-a privit sandviciul pe jumătate mâncat. Avea gura frumoasă a mamei ei – exact aceleaşi buze pline pe care le avusese şi Inga în tinereţe. Băieţii trebuie să fie înnebuniţi, m-am gândit eu şi i-am compătimit pe acei adolescenţi anonimi care stăteau în clasă lângă ea.

— Mi-a zis că ai coşmaruri, am răspuns.

— Toată lumea are coşmaruri, a zis Sonia. E *normal*.

S-a uitat în altă parte când a zis asta, iar eu am observat că îmi evită privirea.

— Dur cuvânt ăsta, *normal*, am zis.

S-a întors iarăşi spre mine şi a rânjit ironic:

— Pun pariu că le spui asta tuturor pacienţilor.

Faptul că Sonia se eschiva nu mă surprindea. Şi totuşi simţeam la ea un soi nou de încredere. Vorbea cu multă inteligenţă despre poemul ei lung, intitulat „Oase şi îngeri“, şi despre ambiţia ei de a scrie. Voia să înveţe ruseşte, ca să le poată citi pe Marina Ţvetaeva şi Anna Ahmatova în original. Când am întrebat-o, mi-a mărturisit că nu exista nici un iubit în peisaj. Avea admiratori, dar nu plăcea pe nimeni şi, deşi a oftat profund, am

simţit că nu era pregătită să iubească pe cineva – nu încă. Şi ea avea, la rândul ei, fantome tăcute înăuntrul ei şi şi le păzea cu grijă. Nu am spus că speram că le voi găsi în poem, dar i-am cerut să mi-l dea când o să-l termine. Nepoata mea m-a îmbrăţişat strâns înainte să ne luăm la revedere, pe Varick Street, iar când am privit-o cum o porneşte spre est, către casă, am observat că mergea un pic săltat. Acea înălţare din pasul ei era nouă şi m-a bucurat.

Când mergeam spre Chambers Street, la linia 3 de metrou, m-am gândit la Max şi *În adâncurile albastre.* Îmi plăcuse filmul, iar în timpul călătoriei cu metroul şi în toată acea caldă, strălucitoare şi înfloritoare după-amiază de duminică mi-au revenit în minte fragmente şi scene. Scrisese scenariul original pentru un regizor independent, Anthony Farber, şi o actriţă necunoscută, Edie Bly. Mă întrebam ce se întâmplase cu ea. Apăruse în câteva filme independente mărunte, iar apoi dispăruse. Mi-am amintit că stătusem lângă ea la o cină dată de Inga şi Max înainte de începerea filmărilor. Avea un păr negru şi scurt, un chip frumos, în formă de inimă, şi o atitudine impasibilă şi uşor nesăbuită, care se potrivea bine cu personajul pe care-l interpreta: Lili. Iar apoi i-am văzut faţa enormă, din profil, pe ecran, când îşi înclina capul pe spate pentru un sărut. Femei frumoase ce sărută şi sunt sărutate. Ce-ar fi filmele fără ele?

Povestea scrisă de Max era despre un tânăr, Arkadi, care soseşte cu trenul într-un oraş necunoscut ce seamănă mult cu Queens – de fapt chiar era Queens. Hoinăreşte pe străzi şi în curând descoperă că ori de câte ori dă un colţ, locuitorii vorbesc altă limbă. Unele dintre limbile din film sunt reale, altele sunt doar o vorbărie aiurea. Începe să îşi caute de lucru, dar nimeni nu pricepe engleza lui, aşa că toţi îl alungă. Trei bărbaţi îmbrăcaţi în roşu ţipă aberaţii la el şi îi arată hainele cu degetul, râzând în hohote, batjocoritor. El poartă blugi obişnuiţi şi un tricou. Nu mult după aceea, vede pe stradă spatele unei femei. Ea întoarce capul ei frumos, îi zâmbeşte şi dispare într-o mulţime de oameni îmbrăcaţi în galben. Peste câteva secunde el e bătut cu sălbăticie de un grup de străini în verde. După o serie de alte ghinioane, Arkadi e primit de un hangiu prietenos şi surd, care îi dă o cameră şi îl angajează pe post de îngrijitor. Cât timp stă acolo, culorile hanului se schimbă uşor. Într-o dimineaţă covorul este albăstrui, în ziua următoare e verzui, în cea care urmează e de-un verde mai gălbui. Îşi notează gândurile într-un jurnal, care curge sonor în timp ce el îşi petrece zilele spălând podelele, ştergând praful şi schimbând lenjeria în camerele întunecoase şi prăpădite. Deşi camerele conţin obiecte, haine şi hârtii despre

care el bănuieşte că ar aparţine locatarilor, nu vede niciodată vreun locatar. Seara studiază limbajul semnelor dintr-o carte pe care i-a făcut-o cadou hangiul. Există un cadru pe care îl ador, cu mâinile lui, ca o umbră pe perete, formând alfabetul noii limbi. Rondurile lui zilnice la cumpărături sunt însă marcate inevitabil de un pericol neclar. Găşti de tineri îmbrăcaţi în diferite culori cutreieră străzile, nederanjaţi de poliţie. El stabileşte că există un anumit cod misterios al culorilor, care trebuie spart pentru a înţelege acest oraş nou. Cealaltă alternativă ar fi că el înnebuneşte, iar spectatorul nu ştie sigur care e varianta corectă. Arkadi o zăreşte pe Lili la fereastra unui apartament. Ea se uită-n jos, la el, zâmbeşte, apoi trage jaluzeaua. El o vede de la distanţă cumpărând portocale dintr-un magazin. Ea îi întâlneşte iar privirea şi zâmbeşte, dar când el se apropie de magazin, dispare. El remarcă fotografia ei într-un magazin cu aparate de fotografiat, cumpără rama cu tot cu fotografia din ea şi şi-o pune pe noptieră. Fotografia nu e însă decât una dintre cele câteva întruchipări ale ei. De fiecare dată când o vede Arkadi, tânăra arată un pic diferit: machiajul, părul, hainele, postura i se schimbă de la o întâlnire la alta. În ziua lui liberă Arkadi hoinăreşte pe străzi şi dă de o galerie de artă. Când intră, găseşte şapte picturi mari, expuse nu pe perete, ci pe podea. Se uită în jos, la ele, iar spectatorul înţelege că se petrece ceva remarcabil. Când camera planează peste pânze, devine limpede că toate picturile sunt identice: şapte portrete ale lui Arkadi însuşi, scriind în jurnal. El ridică privirea şi vede cum fata cea frumoasă vine înspre el. Ea zâmbeşte, iar povestea lor stranie de dragoste începe.

Cred că e ceva legat de tata. Max adorase să lucreze la film, iar Farber îl ţinuse pe platou ca să scrie modificări când şi dacă ar fi fost necesare. Inga are o fotografie înrămată cu Max şi Tony ţinându-se pe după umeri, ambii surâzând, cu trabucuri uriaşe ţinute strâns între dinţi. Aerul de primăvară şi lumina mă pătrundeau în timp ce mergeam spre casă. Culoarea muşcatelor roşii şi a panseluţelor mov din ghivecele de la intrările caselor din Brooklyn, merii pădureţi înfloriţi, de un roz intens, şi florile albe de corn pe lângă care treceam, pe toate le simţeam intens, ca pe-o durere. Probabil că gândurile despre *În adâncurile albastre* îmi ascuţiseră simţul culorilor. Femeia evazivă. Genie fusese aşa, cel puţin la început. Miranda era la fel. Mi-am imaginat-o pe Miranda lăsându-se pe spate şi privind în sus, spre mine. Mi-am imaginat că o sărut. Nu mă mai vizitase după ce făcusem pe dădaca şi nici nu o mai văzusem, dar ştiam că e acolo după sunetul uşii care se închidea, după paşii pe podeaua de sub mine şi după vocea ei, ce-o dojenea din când în când pe Eggy.

În noaptea aceea m-am uitat iarăşi la film. În galerie femeia se prezintă drept Lili Drake şi explică: e artistă. Când el o întreabă cum de l-a putut picta, de vreme ce ei nu s-au văzut decât în treacăt, ea zice: „Nu uit niciodată un chip“. Ajunge în patul lui Arkadi în aceeaşi seară, dar refuză să îşi petreacă noaptea cu el. Farber a folosit aceeaşi scenă de trei ori, ca un *déjà vu* cinematografic: în timp ce iubitul ei doarme, Lili se îmbracă repede, se duce tiptil la uşă, coboară scările în fugă şi dispare în oraş. Iar apoi, într-o altă noapte, deşi îi spune că trebuie să plece, adoarme alături de el. Când se trezeşte, el o îmbrăţişează fericit, dar s-a întâmplat ceva îngrozitor: ea nu îl mai recunoaşte. „Cine eşti?“ îl întreabă cu răceală. „Cine eşti?“ În cea mai mare parte filmul este mut, iar vocea povestitorului nu reflectă niciodată ceea ce vedem pe ecran. Max îşi încheie ambiguu fabula erotică. După ce o caută pe Lili prin tot oraşul, revenind în fiecare loc în care o văzuse, în cele din urmă Arkadi renunţă şi se suie într-un tren. Destinaţia este una necunoscută, dar când se aşază, vede vizavi de el o tânără cu ochelari de soare şi cu capul aplecat asupra unei cărţi. Are ceva familiar. Îşi ridică chipul şi îi zâmbeşte lui Arkadi. Farber a căutat în sus şi-n jos o actriţă care să semene cu Edie suficient de mult cât să facă ultima scenă credibilă. Fata pe care au găsit-o avea o stranie asemănare cu actriţa, dar nu era actriţă şi, în ciuda faptului că tot ce trebuia să facă era să înalţe bărbia şi să zâmbească, pentru acea scenă a fost nevoie de cincisprezece duble.

Când a sunat telefonul, am sperat că e Miranda, dar, spre surprinderea mea, era Burton, vechiul meu prieten de la Facultatea de Medicină, cu care nu mai vorbisem de câţiva ani. Burton fusese mereu mai altfel, dar cu timpul devenise tot mai izolat şi mai ciudat şi pierduserăm legătura unul cu altul. Sclipitor, dar posac, Bertie, cum îi spuneam noi pe atunci (părinţii îl blagosloviseră cu cumplitul nume de Bernard sau Bernie Burton), abandonase Medicina şi se dedicase cercetării – domeniului onorabil, dar prost plătit, al istoriei medicinei. Acum lucra, într-o funcţie oarecare, la biblioteca medicală de pe 103rd Street. Când m-a întrebat dacă am putea lua cina împreună, i-am spus că ar fi „grozav“, iar apoi m-am simţit un pic stânjenit, fiindcă mi-am dat seama că era adevărat.

În acea seară, pe când îmi rezolvam treburile de dinainte de culcare, vechea incantaţie mi-a scăpat de pe buze de câteva ori. S-a ivit nepoftită, ca întotdeauna, şi m-am simţit jenat, de parcă în camera mea ar fi fost vreun străin care să-mi audă refrenul: Sunt atât de singur.

Am fost bombardaţi rău timp de trei nopţi, scria tata. *Eu şi ceilalţi am fost suficient de naivi încât să credem că obuzele care vuiau pe sus în prima*

noapte veneau de la armele marinei noastre şi că ţintele lor erau înfricoşător de aproape. Auzeam răpăitul şrapnelului când cădea pe nisip. Cât de tare greşeam! Japonezii, care ne capturaseră tunurile de pe nave în 1942, le foloseau acum împotriva noastră. Erau maşinării uriaşe, montate pe şenile şi scoase noaptea din peşteri. Ne bombardau plaja în mod sistematic şi repetat. Nu ne-a luat mult ca să învăţăm şablonul. Precum tunetul, fiecare izbucnire era tot mai aproape şi mai aproape. Teroarea pe care o simţi atunci când ştii că următoarea ar putea săpa o pivniţă chiar acolo unde stai tu – asta înseamnă războiul în forma lui cea mai urâtă. Uşurarea pe care o simţeai de fiecare dată când scăpai abia dacă includea şi grija reală pentru camarazii aflaţi mai încolo, în susul sau în josul şirului. Bombardamentele continuau toată noaptea, dar se opreau în zori. Craterele erau enorme.

Mai multe trupuri au fost aduse de valuri la ţărm în prima noastră noapte pe plajă. Până la urmă lucrurile merseseră rău pentru unii dintre ei pe drumul până aici. Ni s-a spus să le lăsăm locului. Ni s-a zis că oamenii de la unitatea de înregistrare a deceselor aveau să perie linia ţărmului şi că ei ştiau ce au de făcut. Henry Parker şi cu mine am pescuit un trup de pe mal. Nu am mai putut răbda să-l vedem purtat înainte şi înapoi de valurile care tot veneau. Marea majoritate a corpurilor erau pe jumătate acoperite de nisip, aşa că în cazul lor deja avusese loc un fel de înmormântare. Au continuat să mai apară cadavre la ţărm şi în următoarele două zile, dar numărul lor a scăzut. Până în a treia zi plaja era înţesată cu provizii: raţii, muniţie, cruci de lemn şi stele ale lui David, tot ce era necesar într-un război. Apropo, cu toţii căram o husă de saltea în rucsac. Nimeni nu ne spusese vreodată de ce trebuia adăugată această greutate suplimentară, iar când îţi dădeai seama singur, te supuneai fără să crâcneşti unicului tabu din armată. În al Doilea Război Mondial îţi cărai singur sacul pentru cadavru.

În a doua noapte am săpat cu toţii gropi mai adânci: nu vizuini de vulpe, ci tranşee înguste. În timpul celei de-a doua nopţi, din cauza tranşeelor mele mai adânci, s-au infiltrat câţiva centimetri de apă. Crabi târâtori au pătruns înăuntru şi mi-au sporit supliciile. În acea noapte, ceva mai târziu, m-am mutat cu Henry Parker, ale cărui tranşee erau pe un teren mai înalt şi, graţie unei alunecări, aveau loc pentru două persoane. Henry nu se temea aşa tare ca mine. De câte ori supravieţuiam unei explozii destinate nouă, Henry râdea şi repeta: „Ne-au ratat! Ne-au ratat!“ Oboseala extremă s-a instalat în a treia noapte. Odată cu ea a sosit un soi

de indiferenţă fatalistă. În ciuda atacului, dormeam, de vreme ce bombardamentul era treaba altcuiva. În dimineaţa celei de-a patra zile am privit cum bombardierele americane în picaj demolau intrările în peşterile unde era găzduită artileria care ne crease atâtea necazuri. Un pic mai târziu am primit ordin să înaintăm.

După ce am citit asta, mi l-am amintit pe tata în biroul lui, rotindu-şi scaunul şi îndepărtându-l de tubul de oxigen care se încâlcea sub el – un permanent motiv de iritare, care îl făcea să înjure în barbă. Avea capul aplecat pe pagină şi ştiam că scria contra cronometru. Caracterul presant al sarcinii îi făcea muşchii să se tensioneze pe spinare şi gât. M-am dus la el şi mi-am aşezat palmele pe umerii lui. S-a întors şi a zâmbit, apoi şi-a pus palmele peste ale mele, ca un semn de camaraderie, de vagă înţelegere masculină între noi. Când şi-a plecat capul şi s-a întors la muncă, am mai zăbovit o clipă în cameră şi am privit pe fereastră la câmpul de dincolo de Dunkel Road, cu nişte tulpini maro iţindu-se din zăpadă. Inga şi cu mine eram acasă, în Minnesota, veniţi la ceea ce avea să fie ultimul Crăciun al tatălui meu. Îmi amintesc că m-am gândit că ar trebui să zic ceva. Îmi veneau în minte cuvinte pe care le-aş fi putut rosti, dar apoi renunţam. Amintirea conţine repetiţia unui sentiment vechi. E ca şi cum aş evita ceva de care mi-e groază, dar nu ştiu ce anume. Am reţinut clipa fiindcă m-a tulburat cu emoţia ei năvalnică. Credeam că în şedinţele mele de psihanaliză cu Magda Herschel izbutisem să exprim distanţa pe care o simţeam dinspre tatăl meu şi să arăt că empatia mea pentru el fusese calea către momentul acceptării de către mine a discrepanţei dintre noi. Cum priveam pe acea fereastră, în decembrie 2001, mi-am dat seama că mă înşelasem.

La desert şi după o discuţie lungă despre cartea la care scria Burton, un volum despre teoriile asupra memoriei, din antichitate şi până la cele mai recente studii asupra creierului, el m-am întrebat brusc de Inga. În vocea lui se simţea un tremur uşor şi mi-am amintit că el se îndrăgostise teribil de sora mea când eram cu toţii tineri. A fost o poveste tristă, fiindcă şi atunci Bernard Burton era tot un tip gras, roşu la faţă şi cu un mers legănat, care nu prea avea succes la fete. Problema lui majoră nu era totuşi înfăţişarea, ci umezeala. Chiar şi iarna, Burton arăta ca scos de la baia de aburi. Stropi de transpiraţie i se iţeau pe buza de sus. Fruntea îi sclipea, iar cămăşile lui închise la culoare erau cunoscute pentru cercurile mari şi umede de la subsuori. Bietul om dădea impresia că e umed până-n adâncuri, că e un soi de mlaştină perpetuă, cu un unic echipament vital – batista. Cândva, când eram la facultate, îi sugerasem că ar exista nişte tratamente pentru hiperhidroză. Burton m-a informat că încercase toate leacurile cunoscute omenirii şi care nu riscau să-l transforme într-o legumă şi că era un caz fără speranţă. „Realitatea mea primară este transpiraţia“, îmi zisese el. Primul an de rezidenţiat a marcat şi finalul carierei lui ca medic practician. Melancolia lui, chipul mereu transpirat, palmele lipicioase şi batista leoarcă alungaseră aproape toţi pacienţii conştienţi, dar, dincolo de asta, el nici nu era făcut pentru acea iniţiere stresantă. Ce-i drept, nici unul dintre noi nu era, dar Burton o arăta mai mult decât alţii. Nebunia pagerului care suna, EKG-urile de urgenţă, interminabilele analize de sânge, care însemnau înţeparea venelor, arterelor şi coloanelor vertebrale ale bebeluşilor plângând şi ale octogenarilor demenţi, combinate cu insomnia cronică, l-au doborât. Când un pacient urla „Eşti un călău, mă omori!“, chipul i se încreţea de suferinţă şi, întotdeauna grav, Burton nu schiţa nici un zâmbet când Ahmed şi Russel, cei doi comici dintre rezidenţi, jonglau cu covrigi, imitau un pacient dificil sau făceau glume cu „răciturile“ sau cu „piciorul din groapă“. Umor lugubru. Burton nu îl avea. Anul acela mă agresase şi pe mine, mă adusese la epuizare, iar noaptea visam vene ieşite în afară, care se desprindeau de braţe şi cădeau pe podea, împroşcând totul cu sânge. Dorinţa mea fierbinte era să termin odată şi să merg mai departe. Găsisem o cale prin care să păstrez distanţa faţă de figurile chinuite, sunetul plânsului, mirosul de urină şi fecale, muribunzi şi morţi. Nu era ca la război, dar înţelegeam ce voise să zică tatăl meu atunci când scrisese că, de vreme ce bombardamentul nu era treaba lui, el dormea.

— Inga e bine, am zis. A avut câţiva ani grei după ce a murit Max şi îi e greu chiar şi acum, dar se descurcă bine.

Burton a inspirat profund.

— Marţea trecută am plecat de la bibliotecă, ca să iau prânzul în parc. Îl iau la pachet, ştii, şi… ei bine, din întâmplare, o văd. O femeie încă drăguţă, zic eu. Minunată.

Ascultându-mi vechiul prieten, mi-am amintit că atunci când venea vorba de vreo chestiune personală, discursul lui se încărca deodată de şi mai multe caracterizări decât de obicei. Şi-a şters fruntea şi a continuat:

— M-am gândit să-i vorbesc. Era foarte aproape, stătea chiar acolo, pe banca alăturată, după atâta timp, după acea ultimă cină pe care o luaserăm împreună pe 5 noiembrie 1981, dar era cu cineva, cu o femeie, şi erau cufundate în conversaţie. Din fericire, aveam ceva de citit. De fapt era un volum de Shimamura[10] despre memorie şi funcţionarea lobului frontal, din colecţia Gassinga. Ţi-l trimit dacă vrei.

După ce am schimbat o privire, a revenit la Inga.

— Nu am putut să nu remarc fervoarea – a conversaţiei, vreau să zic. Sora ta era foarte supărată.

Burton a început să-şi tamponeze fruntea udă cu batista, care în timpul mesei îşi schimbase culoarea din alb într-o neplăcută nuanţă de gri.

— A trecut chiar pe lângă mine, a zis. Nu m-a observat, desigur. Era buimacă, ba chiar de-a dreptul depăşită, absolut copleşită.

Apoi a tăcut şi şi-a studiat farfuria.

— În seara aceea te-am sunat.

— Înţeleg, am zis.

Burton părea înnebunit.

— M-am pomenit într-o postură delicată. Ca fost prieten, în ciuda nefericitului final al legăturii noastre, în timpul căreia m-am făcut de ruşine destul de tare, am păstrat – încă păstrez – un respect deosebit faţă de sora ta şi m-a deranjat să o văd în halul ăla. Mă tem că am tras cu urechea şi nu ştiu la cine să apelez, în afară de tine.

— Şi?

— Şi, a repetat el. N-am înţeles prea bine. Se vorbea de nişte scrisori. Am auzit cuvântul de câteva ori. Şi de bani.

A rostit cuvântul *bani* pe un ton grav, apăsat.

— M-am gândit că s-ar putea ca tu să ştii despre ce-i vorba şi să mă scapi de povară.

Am scuturat din cap.

— Cum arăta cealaltă femeie?

Gândurile mele se îndreptau spre roşcată.

— Era mică, foarte atrăgătoare, cu părul lung, întunecat, şi un pic cam dură, aş zice eu.

— A mai fost şi altceva?

— Sora ta a strigat la final: „Cum ai putut? Cum ai putut să faci asta? E dezgustător!“

M-am străduit să îmi ascund neliniştea în faţa lui Burton şi i-am zis că o să vorbesc cu Inga, că era o femeie sensibilă şi că ieşirea ei s-ar putea să nu însemne nimic îngrozitor, dar ştiam că vorbeam ca să-l liniştesc pe Burton, ale cărui maxilare tremurau de emoţie.

Cele şapte fotografii pe care le-am găsit în seara următoare fuseseră lăsate pentru mine, nu pentru Miranda. Stăteau aliniate frumos în faţa uşii mele, fiecare lipită de câte o treaptă cu o bucăţică de bandă adezivă. Când m-am aplecat să le iau, am remarcat pe loc în poze propria mea imagine. Fotografiile fuseseră făcute în ziua în care mersesem spre casă împreună cu Eggy şi Miranda, ziua în care găsisem pe trepte primele poze Polaroid. Nu includeau şi momentul descoperirii pozelor, doar plimbarea noastră pe Seventh Avenue şi pe Garfield. Eggy fusese ştearsă din toate: tot ce mai rămăsese din ea era o mică siluetă albă pe trotuar. Cum stăteam la intrarea în casă şi studiam pozele, mi s-a părut că aud ţăcănitul rapid al obiectivului unui aparat foto, dar când m-am întors ca să mă uit, nu am văzut pe nimeni, doar o femeie şi un bărbat ce se plimbau pe trotuarul de vizavi. Când am răsucit cheia în broască, strângând cum puteam la piept, cu mâna stângă, şi fotografiile, şi servieta, ţăcănitul slab şi repetitiv s-a auzit iarăşi. M-am întors, dar nici acum n-am văzut pe nimeni. Am deschis uşa dintr-o singură mişcare şi am închis-o cu piciorul.

Aşezat la masă, am întins fotografiile în faţa mea şi am simţit cum mă calmez. M-am gândit că suspiciunea poate transforma aproape orice sunet slab dintr-un zgomot de fond într-o fantezie paranoică, cum că eram fotografiat pe furiş. Park Slope nu e un cartier zgomotos, dar nici liniştit nu e niciodată. Locuind singur, devenisem sensibil la talmeş-balmeşul auditiv care îmi inunda universul – gălăgia puternică a conductelor, şuieratul sâsâit al radiatoarelor, huruitul ferăstraielor şi rafalele maşinilor de găurit. Traficul îndepărtat vuia chiar şi atunci când străzile din apropiere erau liniştite. În majoritatea serilor de primăvară ascultam zumzetul în surdină al vocilor ce pluteau din grădinile caselor, urletele sporadice, schelălăielile, ţipetele şi râsetele ce erupeau în stradă, cele cinci sau şase versuri de rap care răbufneau din vreo maşină în trecere, baladele rock, muzica de cameră şi jazzul ce pluteau prin ferestrele deschise pe stradă. Dimineaţa diferite păsări

ciripeau şi cântau în mod regulat, iar uneori se adunau grămadă şi se ciorovăiau, într-un cor puternic şi agitat. Dar erau şi nenumărate sunete indescifrabile: pocnete, foşnete, trosnete, hârâieli şi diferite zumzete mecanice care huruiau în larma din fundalul vieţii mele. Mă uitasem la fotografii şi de aceea auzisem un aparat foto. Dar, pe de altă parte, dacă nici un necunoscut nu se pitula pe afară chiar în acea clipă, cu siguranţă stătuse pe-acolo ceva mai devreme în acea zi, iar ideea pândei era suficientă pentru a-mi crea senzaţia unei ameninţări vagi. Siluetele albe din fotografii, acolo unde ar fi trebuit să fie un copil de cinci ani, o accentuau. Am ridicat receptorul telefonului şi am sunat-o pe Miranda.

Dacă aş fi sunat-o în dimineaţa de după seara când stătusem cu Eggy, aşa cum intenţionasem, ar fi părut un gest banal, obişnuit, dar cu fiecare zi care trecuse de atunci, ideea de a îi telefona mi se amplificase în minte, până când gestul de a tasta cele unsprezece cifre devenise mult prea încărcat de sensuri, aşa că m-am pomenit paralizat. Când i-am auzit glasul, am simţit o uşurare instantanee, înţelegând imediat că mă temusem că mă va repezi sau chiar va închide. După ce i-am povestit despre poze, a zis că o să mă sune de îndată ce adoarme Eggy şi că am putea vorbi jos.

M-am spălat la subsuori, mi-am pus o cămaşă curată şi apoi m-am studiat în oglinda de pe interiorul uşii dulapului. Genie o montase pentru ea, iar eu o foloseam doar rareori, rămânând fidel oglinzii mai mici din baie, unde mă bărbieream. Omul care mi-a întâlnit privirea nu era urât. Avea trăsături ferme şi regulate, ochi verzi şi mari, sprâncene drepte, de un şaten-deschis, însă trupul îi era slab şi cumva nedezvoltat în zona pieptului. Pielea îi era de-un roz alburiu – genul transparent, cu vene vizibile. Nu era doar un om alb, ci un om foarte alb. Era bun corpul ăsta pentru Miranda? Pentru siguranţă, mi-am schimbat şosetele.

Pozele n-au părut să o surprindă pe Miranda. Când le-a văzut, şi-a încleştat maxilarul, şi-a îngustat ochii şi, după ce a inspirat o singură dată, şi-a început povestea. Am observat că atunci când vorbea, parcă povestea ceva la persoana a treia, într-un stil reportericesc, sec, cu care mă obişnuisem de la unii dintre pacienţii mei. Ţinea emoţiile sub control.

— L-am întâlnit, a început ea, când eram amândoi studenţi. Eu studiam designul grafic la colegiul Cooper Union. El era la Şcoala de Arte Vizuale. Era foarte deştept, ştia o grămadă de lucruri şi era aşa, mai ţăcă… ştii, câteva piercinguri… şi se considera *artist*.

Rostea cuvintele uşor tărăgănat.

— Pe atunci eram doar prieteni. După ce-am absolvit, nu l-am mai văzut deloc câţiva ani, iar apoi m-am întâlnit într-o zi cu el într-un restaurant din Williamsburg, unde luam masa cu o prietenă. M-a invitat să ies să beau ceva cu el în seara următoare şi m-am dus. Atunci mi-a spus că i-au murit părinţii într-un accident de maşină, în California, cu trei ani în urmă. Încă se mai recupera după şoc.

Miranda s-a uitat la raftul de cărţi din capătul opus al camerei şi a plecat privirea.

— Apoi totul s-a petrecut destul de repede. Am plecat din camera pe care-o împărţeam cu cineva şi am început să locuim împreună în apartamentul lui.

Miranda s-a oprit. Stăteam pe canapeaua ei îmbrăcată în pânză albastră şi i-am privit braţele, pe care şi le încrucişase la piept. Păreau să-i lucească în lumina veiozei.

— Moştenise nişte bani, aşa că nu trebuia să muncească. Îşi vedea doar de artă, adică de cea fotografică – în general chestii digitale. Era amuzant, era un amfitrion autentic, genul de ins care îi face pe toţi să râdă şi căruia îi place să spună poveşti, să danseze, să se drogheze.

Vocea i se schimbase. Inflexiunea era mult mai personală.

— Îţi spun toate astea fiindcă acum eşti implicat şi tu. Te-a fotografiat.

A întors ochii către mine şi nu m-am putut abţine să nu le remarc din nou mărimea şi forma şi felul cum îi defineau întregul chip.

— Putea fi extrem de bun şi de amabil. Îi plăcea să îmi ia cadouri, să mă scoată la cină, şi îi plăcea să vorbească despre artă. Ne duceam în Chelsea şi ne plimbam, iar el era mereu la curent cu toate, ce era mişto şi de ce. E la fel de alb ca şi tine, dar are origini amestecate. Bunica lui a fost pe jumătate negresă, cu ceva sânge *cherokee*, ceea ce-l făcea să fie „un negru camuflat“, cum zicea el. Ştii, o singură picătură de sânge acolo.

Miranda mi-a aruncat un zâmbet ironic.

— Tipic american.

M-am uitat la ea, iar ea mi-a întâlnit privirea. S-a uitat în ochii mei până când am întors privirea în altă parte. Era greu să continui să mă uit în ochii cuiva şi simţeam hotărârea ei ca pe o provocare. Am preferat să nu zic nimic, să aştept.

— Ei bine, în ciuda precauţiilor, am rămas însărcinată.

— Tatăl lui Eggy, am zis.

— Da.

S-a uitat iarăşi la mine, iar de data asta ochii îi erau îndureraţi.

— La început a fost bucuros – sau aşa zicea. Iar apoi, după o vreme, a început să facă aluzii la un avort, nu pentru binele lui, ştii, ci al meu. Iar în cele din urmă mi-a zis că nu voia copilul. I-am zis, bine, o să o cresc singură. Aveam douăzeci şi opt de ani şi n-aveam de gând să fac întrerupere de sarcină. Părinţii mei m-au susţinut şi m-am mutat cu ei.

S-a oprit iarăşi.

— Fără ei şi fără surorile mele nu m-aş fi descurcat.

Miranda şi-a ridicat picioarele pe canapea şi şi-a strâns genunchii la piept. A zis cu o voce joasă:

— *Acum* o vrea. Acum vrea să o vadă.

— Şi tu nu vrei?

A scuturat din cap.

— N-a semnat certificatul de naştere. A abandonat-o. Pentru mine asta a fost de-ajuns.

— S-a răzgândit. Dar de ce o face în felul ăsta, de ce lasă fotografii? E ceva agresiv.

— Eu nu-s sigură că el vede lucrurile astfel. Aşa e el. Mama ar fi zis că „nu se cade“. Asta ţine de ceea ce m-a atras la el: spiritul revoluţionar. Nu făcea niciodată nimic în felul obişnuit. La vernisaje îşi punea un nas de clovn sau un tricou cu un citat din vreun critic de artă, ceva care avea să facă oamenii să vorbească. Atunci când era prezentat cuiva, lansa vreun comentariu trăsnit sau dansa un pic şi apoi întindea mâna. Unii nu suportau asta; alţii erau fermecaţi. Ştii, nu putea să intre pur şi simplu într-o încăpere – trebuia să se asigure că oamenii se uită la el. Îi plăcea să pretindă că nu e ambiţios, că pentru el nu contează decât munca lui, dar îşi petrecea o grămadă de timp construindu-şi relaţii şi făcându-se remarcat, fără să se vadă că asta face. Şi întotdeauna avea la el un aparat de fotografiat. De obicei, dacă nu avea încotro, le cerea oamenilor voie să-i pozeze, dar prefera să nu o facă. Îi plăcea să facă instantanee cu oameni cunoscuţi. Pe jumătate artist, pe jumătate paparazzo. Mai şi vindea din instantanee.

— E plin New Yorkul de oameni din ăştia, am zis. În toate domeniile. În medicină nasurile roşii or fi rare, dar nu şi autopromovarea.

— Ştiu, a zis Miranda. După ce am rămas gravidă, cred că mi-am pierdut valoarea de accesoriu.

— Ce înseamnă asta?

— Simţeam că nu mai vrea să fie văzut cu mine. Eram iubita lui cea drăguţă, isteaţă şi *neagră*. Sarcina mea îi făcea rău la imagine.

— A zis el asta?

— Nu era nevoie. Chiar şi după ce lucrurile începuseră să scârţâie între noi, tot mă fotografia permanent. Mă trezeam şi el era cu aparatul pe mine. Lucram, iar el îmi făcea fotografii. Ne certam şi el înşfăca aparatul. Un maniac al documentării.

A închis ochii pentru o clipă, ca pentru a-şi reveni, iar când i-a deschis, m-a privit în faţă.

— A apărut în ziua aceea, când ai avut tu grijă de Eggy. Vreme de o lună am găsit aproape zilnic poze cu mine şi Eggy – sau doar cu mine – din locurile unde mergeam împreună şi ştiam că până la urmă o să apară şi el, în persoană. Numărul meu e la secret, aşa că n-a putut telefona. A sunat la uşă şi l-am găsit stând afară, cu un căluţ de pluş uriaş. Arăta cam jalnic. A fost îngrozitor. L-am împins pe trotuar şi i-am zis că nu poate să vină aşa, în paşi de dans, şi să zică „Hai salut, eu sunt tăticul tău“. I-am promis că în seara aceea mă întâlnesc cu el în apartamentul lui. Toţi cei din familia mea erau ocupaţi, aşa că am venit la tine. De îndată ce i-am intrat pe uşă, a început să îmi facă fotografii. Simţeam că parcă voia fotografiile alea mai mult decât voia să-mi vorbească. Până la urmă a lăsat deoparte aparatul şi am vorbit. A zis că vrea ca Eggy să facă parte din viaţa lui, dar nu a zis cum. Nu vrea să vorbească despre bani, despre vizite sau orice altceva. Totul trebuie să fie despre *el*.

— Dar Eggy? Ea ştie ceva din toate astea? Ce i-ai spus?

Miranda şi-a coborât genunchii şi s-a lăsat pe spate pe canapea.

— I-am zis adevărul, pe cel mai blând ton posibil: că eu am locuit cu tatăl ei, că am rămas însărcinată cu ea şi că, deşi tatăl ei este un om bun, nu era pregătit să fie cu adevărat un tată pentru ea. Dar ea se poartă ca şi cum n-ar fi înţeles. Inventează fel şi fel de poveşti. Că e invizibil. Că e în altă ţară.

— Că e într-o cutie.

Miranda a clătinat din cap şi a zâmbit.

— Te temi de el sau doar te sâcâie?

Privirea ei era aţintită la perete.

— Nu, nu mă tem. Nu e un om rău, e doar imatur… Nu ştiu.

— Mai e ceva ce nu-mi spui? am întrebat.

Cuvintele mi-au scăpat pur şi simplu şi m-am temut ca nu cumva să le considere agresive.

Miranda a întors capul spre mine.

— Nu există întotdeauna ceva ce oamenii nu spun? Eşti psihiatru. Nu asta e slujba ta, să îţi dai seama de ceea ce nu spun oamenii?

— Nu m-am gândit niciodată aşa, am zis. E un proces, un proces de descoperire.

Miranda a tăcut.

— Jeff a făcut o vreme terapie. Apoi a întrerupt-o.

— Aşa îl cheamă?

— Da, Jeffrey Lane.

— De ce crezi că a şters-o pe Eglantine din fotografii?

A scuturat din cap, dar am văzut cum chipul i se strâmbă uşor, iar în colţul interior al ochilor îi apar două lacrimi. Nu au căzut. M-am întins şi i-am atins mâna dreaptă, care i se odihnea pe genunchi, iar apoi m-am retras.

— Şi a şters şi ochii tăi, am zis.

— Îmi adora ochii, a zis ea cu o voce nesigură. Vorbea mereu de ochii mei.

— Ai ochi frumoşi.

Mi-am simţit faţa înroşindu-se din nou în timp ce vorbeam, m-am întors şi m-am uitat spre ferestre. Jaluzelele erau trase şi nu se putea vedea nimic.

— Mă placi, nu-i aşa?

— Da.

— Dar abia dacă mă cunoşti.

— Şi asta e adevărat.

După aceea am tăcut preţ de câteva clipe şi mi-am dat seama că nu mă deranja, fiindcă Miranda nu mă stânjenea în nici un fel. Probabil că am fi continuat să vorbim dacă Eggy nu ar fi apărut în uşă. Încremenise acolo, crăcănată, cu braţele întinse şi degetele ude. Expresia tragică de pe faţa ei era demnă de Ofelia. S-a uitat la mama ei, apoi la mine, şi a icnit cuvintele:

— Am făcut pipi!

— Nu-i nimic, Eggy, a zis Miranda calmă. Stai liniştită.

— Mă duc şi eu, am zis.

Înainte de-a pleca, m-am lăsat pe vine în faţa fetiţei şi i-am zis:

— Aşa păţeam şi eu.

A făcut ochii mari.

— Când erai mic?

— Mda, am zis. Demult.

Miranda a izbucnit în râs.

Memoria ne face daruri numai atunci când este stimulată de ceva din prezent. Ea nu este un depozit de imagini şi cuvinte fixe, ci o reţea dinamică de asociaţii în creier, care nu stă niciodată liniştită şi e supusă revizuirii de fiecare dată când recuperăm vreo imagine veche sau nişte cuvinte vechi.

Ştiam că, prin simplul fapt că mi-a intrat în viaţă, Eglantine începuse să mă împingă înapoi în încăperile copilăriei, pe care, în ciuda şedinţelor mele de psihanaliză, le păstrasem închise – sau mai degrabă le lăsasem întredeschise numai atât cât să întrevăd când şi când o geană de lumină sau să inhalez un miros de aer închis. Însă în acea noapte am revenit în trupul băiatului, am auzit scârţâitul foliei rigide de plastic de sub cearşaful meu când mă mişcam în pat şi m-am trezit din pricina urinei calde care îmi curgea pe picioare, făcându-mi fleaşcă pijamaua şi lenjeria de pat. Am simţit cum mă cufund iarăşi într-un somn greu, ca de drogat, şi cum sunt readus în simţiri mai târziu de bumbacul rece lipit de picioare şi de mirosul acru şi pătrunzător. La fel ca Eggy, şi eu mă duceam la mama când aveam cinci sau şase ani, dar mai târziu făceam ghem pijamalele şi cearşaful şi le înghesuiam în coşul de rufe. Sunt prea mare, prea mare, îmi ziceam eu. Tata m-a prins doar o dată, când ieşeam pe furiş din spălătorie. El ieşea din baie şi i-am zărit silueta în penumbră. Îmi venea să fug de ruşine, dar am încremenit în faţa lui. Şi-a aşezat pentru o clipă palma lată pe umărul meu, s-a întors şi a pornit pe coridor fără să zică o vorbă.

În timp ce îl aşteptam pe domnul R. la şedinţa de terapie, mi-am remarcat iritarea crescândă faţă de el. Domnul R. întârziase de cinci ori la rând. Cum mă uitam pe fereastra biroului meu la clădirea de peste drum, mi-am amintit termenul lui din ultima şedinţă: *bizuirea pe sine*. Mă gândisem la Emerson, dar el nu îl menţionase pe filozof. Cuvântul apăruse de trei ori. Domnul R. avusese o mamă bătrână şi un tată şi mai bătrân. Ambii lucraseră toată viaţa zi de zi, până târziu, aşa că domnul R. învăţase să se *bizuie* pe sine.

Când a intrat, era cu răsuflarea tăiată şi doldora de explicaţii. Iarăşi îl lăsase baltă cineva din birou chiar înainte de momentul când trebuia să plece. Când s-a instalat în scaun, a zâmbit larg. Când i-am arătat că întârzierea devenise un obicei la el, a ridicat mâinile, cu palmele întoarse spre mine, de parcă ar fi parat un atac, şi a zis:

— A fost ceva inevitabil.

Apoi a început o descriere minuţioasă a incompetenţei secretarei lui. A continuat aşa o bucată de vreme, într-un stil agitat, dar după vreo cinci minute părea să se fi descărcat şi a devenit tăcut. Apoi m-a rugat să îi reamintesc ultima şedinţă. Uita adesea. După ce i-am povestit, şi-a subliniat din nou independenţa de pe vremea când era copil. Învăţase chiar şi să îşi gătească singur. Apoi a zis:

— Ce-aş vrea eu să ştiu cu adevărat acum este la ce vă gândiţi. Staţi acolo calm, rece şi rezervat, dar la ce vă gândiţi?

— Mă gândeam, am zis, că astăzi, în timp ce vă aşteptam, mă simţeam frustrat şi, totodată, un pic furios, iar apoi m-am gândit la zilele de muncă ale părinţilor dumneavoastră şi la felul cum trebuie să vă fi simţit când îi aşteptaţi şi îi tot aşteptaţi să vină acasă.

Domnul R. m-a privit surprins. Şi-a studiat mâinile, care i se odihneau pe coapse. Apoi şi le-a lăsat să alunece, moi, pe scaun, cu privirea aţintită în poală. După o pauză lungă, şi-a ridicat faţa spre mine. Gura îi era întinsă într-o grimasă netedă, fermă, iar pielea dintre sprâncene îi era marcată de două cute adânci de nelinişte.

Pentru prima oară îmi plăcea de el.

Şi-a amintit de chipul istovit al mamei lui, ce stătea cu picioarele întinse în faţă după ce se prăbuşea pe un scaun.

— „Nu acum, nu acum, sunt prea obosită.“ Mereu zicea aşa.

Chiar înainte de încheierea şedinţei, s-a uitat la peretele din spatele biroului meu şi i-am văzut ochii oprindu-se pe carpeta micuţă din Turkmenistan care atârna acolo.

— E nouă, a zis. Nu-i aşa?

— Nu, am spus. E acolo de când am început terapia împreună. De aproape un an.

— Ei, ca să vezi, a zis el. Ca să vezi.

Sora mea a refuzat să îmi spună ce se întâmplase în parc. Mi-a spus doar că îi părea rău pentru Burton şi că o întrista să afle că îşi făcea griji pentru ea. Când i-am spus că şi Sonia îşi făcea griji şi că fata dedusese că problema ar avea legătură cu Max, Inga a tăcut. Am ţinut receptorul telefonului câteva clipe, aşteptând-o să vorbească.

— Erik, a zis în fine ea, nu pot să vorbesc despre asta. Pur şi simplu nu pot. Îţi promit că de îndată ce voi putea, o voi face. Dar n-are sens să mă presezi.

Am abandonat subiectul. Ea a deschis imediat un alt subiect – ceea ce eu numesc apărare volubilă – şi mi-a explicat agitată că voia să dea o petrecere, o cină, cât era şi mama noastră în oraş, că se frământa în privinţa meniului, că respinsese un anumit oaspete potenţial din cauză că era vegetarian, că n-o să mai facă niciodată „blestematele alea de vinete umplute“ dacă se poate şi fără ele.

— Mama are nevoie de un pic de distracţie şi are nevoie şi de carne.

Iar apoi, fără să ezit sau să cumpănesc vreo clipă, am lansat fraza:

— Aş vrea să vin cu cineva, dacă-i în regulă.

Inga, desigur, a zis că da. Apoi am întrebat-o de Walter Odland.

— Nu l-am mai sunat, a zis ea. Am avut de gând, dar m-am luat cu altele. Dar, ştii, poţi să încerci tu.

— Eu nu sunt prea sigur de toată chestia asta, am zis.

Înainte să închidem, am văzut din nou căsuţa mică şi albă de la ţară, cu ferestrele ei întunecate. Mă simt vinovat, m-am gândit. Dar oare e vina mea sau a altcuiva?

Cam la două săptămâni după acostare, am trăit o experienţă pe care îmi vine greu să mi-o amintesc sau să o povestesc, scria tata. *Este unica experienţă din timpul războiului care mi-a tot revenit, în diferite moduri tulburătoare, fiind retrăită în vise. Eram patru şi mergeam într-un jeep, hâţânându-ne de-a lungul unui drum de ţară. Locotenentul Madden era unul din cei patru. Am zărit la ceva distanţă un ofiţer japonez. Ne-am dat seama de asta fiindcă purta o sabie de samurai. Avea un comportament ciudat. Când ne-a observat, şi-a luat tălpăşiţa într-un stil efeminat, cu paşi mici şi pe vârfuri. Apoi s-a ghemuit undeva în frunziş, deşi se găseau ascunzişuri mai bune prin preajmă. Noi l-am împrejmuit şi am înaintat încet. Bietul drăcuşor era absolut vizibil din toate părţile. Nu s-a mişcat. Am sperat că va fi rezonabil şi se va ridica, cu mâinile sus. Adoptase ceva ce mi s-a părut a fi o poziţie de rugăciune. În doar câteva clipe patru încărcătoare de carabină aveau să-l pună pe jar. Să-l scoată din transă. Au urmat rapid două împuşcături. N-a scos un sunet. S-a răsucit pe o parte, nespus de lent. Doar a tresărit de câteva ori, de parcă ar fi vrut să se întindă, şi asta a fost tot. Locotenentul nostru o făcuse. Nici unul dintre noi nu observase că el se oprise şi luase o poziţie de apărare, aşa cum era normal. „Căuta o grenadă, ce Dumnezeu“, a fost explicaţia lui. Nu exista nici o grenadă. Insul avea un pistol, un Luger japonez, însă tocul de piele era bine închis.*

Ar fi ridicol să pretindem că ştim ce simţim în asemenea momente. Poate că m-aş fi aşteptat la un deznodământ uman, iar apoi am cedat psihic când s-a petrecut contrariul. Poate că am simţit că nu poţi împuşca un om în timp ce se roagă. Poziţia lui de rugăciune avusese un impact puternic asupra mea. M-a deranjat serios şi, după standardele militare, m-am comportat prost. M-am repezit la locotenent, spunând că şi el ar trebui împuşcat. Am fost scos din scenă şi pălmuit un pic. Mi-am revenit şi mi-a fost ruşine de ceea ce făcusem. Locotenentul ne-a spus că el a considerat că vieţile noastre sunt în pericol. Poate că el ar fi supravieţuit exploziei unei

grenade, dar noi nu. Ne-a zis că nu îl frământa ce s-a întâmplat, ci ceea ce s-ar fi putut întâmpla. Ofiţerul japonez devenise confuz din cauza vreunor experienţe precedente şi probabil că hoinărise cu zilele fără să fie detectat. Cum de se separase de unitatea lui? Un ofiţer, aşa? De ce se ascundea şi totuşi nu se ascundea? Experienţa m-a făcut mai dur. Peste vreo şase luni, când eram în Japonia, am început să retrăiesc tristul spectacol, adesea chiar când mă duceam la culcare.

Tata zicea că omul se „ghemuise“ în iarbă şi apoi luase o poziţie care pe el îl ducea cu gândul la rugăciune. Mi-l imaginez stând în genunchi, implorând cerurile, cerând îndurare. Poate că avea mâinile împreunate. Au urmat împuşcăturile. *Harris peste mine. Rodney Harris, fără cap.* Amintiri nepoftite. Fragmente. Acestea sunt bucăţile care nu vor să se potrivească. Ţipetele Soniei din timpul nopţii. Coşmarurile bunicului meu. Ştiam că studiile confirmau ceea ce simţisem dintotdeauna că e adevărat la pacienţii mei: amintirile lor despre război, viol, accidente aproape fatale şi clădiri care se prăbuşesc nu sunt la fel ca alte amintiri. Ele sunt păstrate separat în minte. Îmi aminteam imaginile din tomografiile cu emisie de pozitroni ale pacienţilor cu sindrom de şoc post-traumatic şi zonele colorate care arătau un flux sangvin sporit în partea dreaptă a creierului şi în ariile limbică şi paralimbică – creierul primitiv, în termeni evoluţionişti – şi un flux scăzut în zonele corticale stângi, zonele limbajului. Trauma nu se manifestă în cuvinte, ci într-un huruit al terorii, uneori însoţit de imagini. Cuvintele creează anatomia unei poveşti, dar în acea poveste există deschideri ce nu pot fi închise. Până atunci tatăl meu mai văzuse multe alte cadavre, dar acesta fusese diferit. Dincolo de luptă. Te implor. Ajută-mă. Omul nu ripostase, nu se repezise la o grenadă sau la o armă. M-am întrebat dacă ofiţerul înfricoşat nu îi amintise tatălui meu de un alt om care căzuse în genunchi, implorând o a doua şansă, sau dacă nu cumva poziţia umilă, înfricoşată, a omului era ea însăşi o metaforă care concentra tot ceea ce Lars Davidsen nu putea cuprinde în cuvinte.

— În ziua în care a murit Lars nu a bătut vântul, mi-a zis mama în prima seară a vizitei sale. Şi ningea. Fulgi mari de zăpadă au căzut lent şi drept, ore în şir. O vreme, la începutul după-amiezii, înainte să vină Inga, am fost singură cu el. Nu mai era conştient. L-am ţinut de mână, i-am masat braţele şi fruntea. La un moment dat am simţit că intră cineva în salon prin spatele meu. Am crezut că e o infirmieră, dar când m-am întors, nu era nimeni. De trei ori s-a întâmplat asta.

Mama a clătinat lent din cap.

— Nu m-am speriat deloc, a zis. Pur şi simplu aşa a fost.

Îşi ţinea mâinile împreunate în poală şi stătea la masă în faţa mea, cu ochii ei mari şi albaştri privind în gol, pierduţi.

— Lars n-ar mai fi putut continua în halul în care era. Ştiu asta. Nu mai putea. Şi totuşi e ciudat. Cel mai ciudat lucru legat de moartea lui e că nu-i mai pot povesti unele lucruri. Dacă merg pe-afară şi stau de vorbă cu cineva, tot mă mai gândesc „Ah, trebuie să mă duc repede să îi spun şi lui Lars“ sau „Ce-o să-i mai placă lui Lars să audă asta!“, iar apoi îmi amintesc că Lars nu mai e aici, ca să-i pot spune.

Mama a zâmbit vag. Am observat că acum îşi scruta sinele. Peste o clipă s-a întins şi mi-a cuprins o mână în palmele ei. De când mă ştiu, aşa mă ia ea de mână, iar odată ce o prinde, o mângâie de câteva ori înainte să îi dea drumul.

Nu există o graniţă clară între a-ţi aminti şi a-ţi imagina. Când ascult un pacient, nu reconstruiesc „faptele“ unei anamneze, ci ascult atent, căutând tipare, fragmente de sentimente şi asociaţii care ne pot purta dinspre nişte repetiţii dureroase către o înţelegere articulată. Aşa cum a zis Inga, noi ne creăm propriile naraţiuni, iar acele istorii create nu pot fi separate de cultura în care trăim. Uneori însă se întâmplă ca fanteziile, iluziile sau minciunile sfruntate să treacă drept autobiografie şi trebuie să facem o distincţie clară între fapte şi ficţiune. Îndoiala este o senzaţie incomodă, care se poate transforma cu uşurinţă în suspiciune, iar în condiţiile delicate ale psihoterapiei, s-ar putea ca totul să fie întru câtva periculos. Începusem să simt această nesiguranţă cu doamna L., în aprilie, şi acum îmi dau seama că momentul a marcat o cotitură nu doar pentru ea, ci şi pentru mine.

Vreme de aproape şase luni drăguţa şi eleganta doamnă L. stătuse tensionată în scaunul ei, cu genunchii lipiţi şi cu privirea coborâtă, în timp ce îmi dezvăluia o viaţă plină de privilegii, bani şi neglijare: divorţul părinţilor pe când ea avea doi ani, nenumăraţii iubiţi ai mamei, lungile călătorii ale mamei cu aceştia la casele şi apartamentele lor din Aspen, din Paris sau din sudul Franţei, despărţirile mamei, accesele ei de plâns, alcoolism şi *shopping*. Dădacele şi doicile pe bandă rulantă ale doamnei L., a doua soţie a tatălui ei (pe care o detesta), cu cei doi copii ai ei, vizitele lui rare şi darurile sporadice, cele două şcoli cu internat, pe care le-a urât, tentativele ei de sinucidere, spitalizările, cele trei săptămâni la un colegiu dezgustător, iubiţii ei abandonaţi, bărbaţi şi femei, cu toţii nişte fiinţe umane dezgustătoare, terapeuţii la care renunţase, cu toţii incompetenţi, cursurile pe care le începea şi apoi le abandona din pricina stupizeniei profesorilor,

prietenii pierduţi, slujbele pierdute, perioadele ei de uitare şi senzaţiile de irealitate, grandioasele ei vise cu ochii deschişi, furiile. Oamenii din viaţa doamnei L. păreau să se încadreze doar în două tabere, îngeri şi demoni, iar cei dintâi se puteau transforma uşor în cei din urmă.

— Am venit la dumneavoastră, îmi zisese ea mai demult, fiindcă am auzit că sunteţi cel mai bun.

Eu îi spusesem că în psihoterapie nu există cuvintele *cel mai bun* şi *cel mai prost,* fiindcă aceasta e o muncă ce se face în colaborare, dar doamna L. voia un geniu, un/o mamă/tată/doctor/prieten divin. Când i-am explicat asta, a zâmbit şi a zis dulce:

— Cred că dumneavoastră mă puteţi ajuta, asta-i tot.

Mă idealiza, dar nu a durat mult. A început să ricoşeze dintr-o extremă în alta, iar eu, devenit când erou, când ticălos, mă simţeam tot mai fragil şi mai rănit. Era greu să-mi păstrez echilibrul şi, mai rău de-atât, uneori nici măcar ea nu prea reuşea să ne separe pe cei doi, iar confuzia ei începuse să-mi provoace un disconfort acut.

Vocea doamnei L. era ascuţită.

— Mama mea zice c-ar trebui să o iert şi cu asta basta. Vă vine să credeţi?

— Credeam că nu aţi vorbit cu mama dumneavoastră.

— N-am vorbit. Asta a zis ultima oară când am vorbit. V-am întrebat dacă vă vine să credeţi. M-aţi întrerupt!

Furia ei a căzut ca o palmă.

— Da, îmi vine să cred că asta spera mama dumneavoastră. Ce mă interesează e faptul că nu aţi vorbit cu ea de mai bine de un an, dar furia faţă de ea este foarte proaspătă, de parcă ea ar fi aici, cu noi.

Preţ de câteva clipe doamna L. nu a zis nimic. Am privit-o cum îşi încleştează pumnii.

— Aşa! a ripostat ea. Ce mai urmează, domnule Ştie-Tot?

— Nu ştiu, am zis, fiindcă nu ştiu tot.

— Şi-atunci ce folos am eu din toate astea dacă stau aici cu un ignorant?

— Probabil că furia dumneavoastră. Mă gândesc că, agăţându-vă de furia faţă de mine, s-ar putea să vă agăţaţi şi de povestea dintre dumneavoastră şi mama dumneavoastră. Furia oferă întotdeauna speranţă, zic eu – speranţa că lucrurile se pot schimba.

— Speranţă?

Şi-a privit genunchii, cu buzele tremurând, iar eu am privit-o cum îşi desface palmele.

— Aveţi dreptate. Am nevoie să fiu furioasă. E ca un drog. Tânjesc după el. Când nu sunt furioasă, mă simt complet îngheţată.

Mi-am imaginat-o pe doamna L. stând în faţa uşii închise a unei case, în viscol, şi tremurând pe trepte. Durerea stârnită de această imagine mentală era ascuţită ca un cuţit.

Apoi am discutat despre cuvintele ei, *complet îngheţată*, şi despre imaginea mea cu ea încuiată afară, în zăpadă, despre ce înseamnă să te simţi amorţit, pustiit şi ireal, despre fanteziile ei răzbunătoare, iar ea s-a calmat. M-am simţit ca un bărbat care reuşise să cârmească un vapor într-o furtună.

După ce am terminat şedinţa, s-a îndreptat spre uşă, s-a întors şi mi-a zis calmă:

— Ştiţi, mama mea a încercat să mă omoare. Mi-am amintit. Acum îmi amintesc tot. O să vă povestesc data viitoare.

Merg prin campusul de la colegiul Martin Luther, după ce am plecat de la cursul de chimie organică, pierdut în gânduri despre restul semestrului şi despre tot ce mai am de făcut. E toamna târziu şi e foarte frig. Amintirea poartă urma unor frunze uscate, în culori mohorâte, purtate de vânt, şi a câtorva fulgi de zăpadă sporadici ce mă lovesc în faţă, minusculi şi duri. Ridic privirea. Tatăl meu vine cu paşi mari spre mine. Îi zâmbesc. Fac vreun gest, ridic mâna? Nu ştiu. El mă priveşte drept în faţă, dar nu mă recunoaşte. Ca şi cum nu m-ar şti. Continuă să meargă. Continuă să meargă. De ce nu îl opresc? De ce nu alerg, ca să îl ajung din urmă şi să-l bat pe umăr? Tată, sunt eu, Erik. Ne-a fost dor unul de celălalt. Te duci la curs? Eu de ce nu merg cu tine? Nu merg fiindcă mi-o interzice ceva din acel chip închis, ca o uşă care e mai bine să rămână încuiată. Gândul de a o deschide iscă acea spaimă veche. Complet îngheţat. Îmi revin în minte cuvintele doamnei L. Mi-am mai amintit incidentul şi altădată, dar fără prea multă emoţie. Văd trotuarul, îmi amintesc uimirea şi disconfortul, dar înainte le interpretam altfel: tata, profesorul distrat. O întâmplare fericită. Stând cu coatele pe birou, mi-am apucat capul în palme şi mi-am permis să sufăr. Am rămas în poziţia aceea mai bine de un minut. Înainte să mă ridic, am înţeles că viziunea mea cu doamna L. în frig fusese totodată şi o imagine cu mine însumi.

Când m-am întors acasă de la muncă, am sunat curajos la soneria Mirandei. Mi-a deschis chiar ea. Purta nişte blugi strâmţi, stropiţi cu vopsea, un tricou mic şi alb şi o eşarfă albastră, înnodată în creştet. M-a salutat şi apoi s-a uitat la mine întrebătoare.

— Am venit, am zis, folosind frazele pregătite dinainte, ca să te invit la o cină pe care o dă sora mea pentru mama săptămâna viitoare, vineri. Stă în oraş o vreme…

M-am oprit, fiindcă Miranda îşi coborâse privirea şi se uita lung la mâinile ei.

Am insistat:

— Aş vrea să merg cu cineva, asta-i tot. Nu o să fie nimic oficial.

— Nu ştiu dacă pot.

Dezamăgirea mea trebuie să fi fost evidentă. Ştiam că îmi încleştasem dinţii. Şi totuşi am continuat. Cuvintele mi-au scăpat înainte să le pot opri:

— Ai putea să consideri asta un favor.

Şi-a înălţat faţa spre mine.

— Da, a zis, iar un zâmbet i-a străbătut chipul preţ de o clipă. În cazul ăsta, dacă pot găsi o dădacă, adică pe altcineva în afară de tine, accept.

Am simţit un moment de glorie, urmat imediat de jenă şi apoi de vinovăţie. Cedasem ispitei de a constrânge. O ştiam amândoi şi am rămas preţ de câteva clipe cu privirea aţintită la pantofi, până când Eglantine a apărut pe coridor cântând:

— Ţopa ţop-ţop şi hopla hop-hop şi bam bi-bum-ba.

Fâlfâia în sus şi-n jos bucata de hârtie pe care o ţinea în mână, iar când a ajuns la mine, a ridicat-o mândră. Am aruncat o privire spre Miranda înainte de-a mă întoarce spre Eggy şi am fost uşurat când am văzut că părea amuzată, nu iritată. Desenul fusese făcut în cărbune, cu benzi late şi înceţoşate de negru. Am desluşit cinci sau şase dreptunghiuri mari, câteva cruci şi trei siluete în partea de jos, siluete care păreau să fie adormite. Când am rugat-o pe Eggy să îmi explice desenul, ea s-a pus în genunchi şi mi-a făcut semn să îngenunchez şi eu lângă ea.

— Sunt oameni morţi, a zis ea. Sub pământ, în cimitir. Sunt morţi de tot, de tot. Asta e străbunica mea, iar ăsta e străbunicul meu.

Eggy şi-a mişcat buzele flexibile, ţuguindu-şi-le şi făcând un botic disperat, dar complet neconvingător. Apoi, ca să accentueze această emoţie exagerată, şi-a tras nasul de câteva ori şi şi-a îndesat pumnişorul sub ochi.

— Şi cine e făptura asta foarte mare, cu atât de mult păr? am întrebat, urmărind cu degetul liniile unui corp lung şi întins cu faţa în jos.

Eggy s-a uitat la mine cu ochi mari.

— E Grandy Nanny. Ea poate să se ridice şi să se lupte şi să fie iarăşi nemoartă. Ea ştie cum.

Când am înălţat ochii spre Miranda, ea zâmbea.

— Nanny a fost o lideră a sclavilor negri, o vrăjitoare. A luptat cu britanicii şi a încheiat un pact cu ei, aşa încât teritoriul lor a rămas independent. A devenit eroina jamaicanilor. Tata e un fel de istoric amator, îl pasionează istoria sclavilor negri, aşa că Eggy a auzit tot felul de poveşti despre ea. A fost un personaj istoric, dar e şi o legendă. E imposibil să faci distincţie între cele două.

În timp ce Eggy îşi făcea de lucru jucându-se de-a muritul şi apoi înviatul, în chip de Grandy Nanny furtunoasă, Miranda m-a tras deoparte şi mi-a zis:

— Erik, a încetat să-mi mai trimită poze.

Cred că era prima oară când îmi spunea pe nume, iar asta a iscat un oarecare freamăt în mine. Când i-am zis că mi se pare un semn bun, a răspuns cu o voce joasă:

— Da, dar nu-mi mai răspunde la telefon. Mă gândeam că s-a terminat şi că, poate, ar trebui să facem nişte aranjamente, de dragul lui Eggy, dar el a dispărut. I-am lăsat mesaje şi pe telefonul de acasă, şi pe mobil, dar nimic.

I-am sugerat să mai aştepte. Înainte să plec, i-am luat mâna Mirandei într-a mea, ca să zic la revedere, şi mi-am amintit deodată de degetul ei însângerat.

— M-am tot întrebat cum ţi-ai tăiat degetul în seara aceea, am zis, dându-mi seama că asta îmi oferea şansa să o mai ţin un pic de mână.

I-am examinat degetul, care avea o cicatrice mică.

Miranda nu s-a retras şi am simţit un fior sexual între noi. Nu voiam să pierd contactul cu ea, aşa că i-am strâns mâna puternic şi apoi am tras-o la pieptul meu. Miranda, care era clar că nu se aşteptase la mişcarea mea năvalnică, a scos un gâfâit, s-a prăvălit în faţă şi apoi a început să râdă. Cuprins de jenă, i-am dat drumul.

Ea s-a uitat la mine cu ochi blânzi şi cu un zâmbet timid rămas pe buze. Apoi acesta a dispărut brusc. A zis rar:

— Jeff a luat un cuţit şi a zis că-şi crestează braţul dacă nu-l las să o vadă pe Eggy. Eu am sărit, i l-am smuls şi m-am tăiat din greşeală.

Fiecare poveste despre Lane făcea ca imaginea lui să fie tot mai bine focalizată, dar aceasta, ultima, cu ameninţarea lui histrionică, îmi amplificase neliniştea ca sub o lupă. Ştiam foarte bine că nenumăraţi oameni relativ sănătoşi ajung uneori „pe muchie“, o expresie care izbuteşte întotdeauna să-mi aducă în minte tăişul unui topor rotindu-se prin aer. Într-o criză de furie, Genie îmi aruncase o dată o periuţă de dinţi în faţă – o scenă care ar fi putut să fie comică dacă n-ar fi aruncat mica armă cu o forţă

considerabilă. Lane nu fluturase cuţitul spre fosta lui iubită, dar eu începeam să mă tem că era cu mult mai dezechilibrat decât bănuia Miranda.

La vremea când tata a ajuns să plece din Filipine, băiatul care intrase în armată la vârsta de nouăsprezece ani, ca soldat, fusese avansat la gradul de sergent şi, în timpul unei partide de pocher dintr-un miez de noapte, se alesese cu porecla de Lou. Unul dintre camarazii lui hotărâse că tata semăna cu actorul Lew Ayres. Lew a fost transcris Lou. Numele s-a lipit de el, iar tovarăşii lui nu i-au mai zis decât aşa. După ce s-a terminat războiul, a continuat serviciul militar în Japonia, iar după patru ani în sfârşit l-a încheiat. În seara dinaintea plecării lui în State, compania s-a adunat pentru a-şi lua la revedere, într-o ceremonie care, scria tatăl meu, *combina sinceritatea cu frivolitatea*. Însă în memoriile lui el a consemnat frivolitatea serii.

Asemenea majorităţii unităţilor militare, şi noi aveam un mic grup care îşi făcuse un hobby din tehnicile de instrucţie, cu manevre precise şi complicate ca o coregrafie. Cei mai sofisticaţi performeri foloseau o puşcă. Cei cinci din echipa noastră, comic utilaţi, ţineau pe umăr mopuri şi mături, care ne erau mai potrivite ca arme decât carabinele. Aceste exerciţii se desfăşurau adesea în tăcere şi se număra dinainte o anumită serie de paşi înainte de a face o cotitură. În acea seară însă patru inşi mărşăluiau şi unul striga comenzile pe un ton cu iz minnesotiano-scandinav. Creaseră chiar şi un fel de număr propriu, în care doi inşi respectau seria de mişcări, iar alţi doi le făceau pe dos – sau aşa dădeau impresia –, şi după un şir de comenzi succesive, toţi ajungeau cumva din nou împreună. Mai ştiau şi să cânte un pic. Pentru final au mărşăluit pe un marş bine-cunoscut şi vioi, care se preta la inserarea de nume. Îmi amintesc prima strofă:

i suntem soldaţii sergentului Lou,
i suntem vitejii ce ne avântăm,
i mergem la luptă, noi nu zicem nu
o rupem la fugă în loc să luptăm.

Tatălui meu i se spusese că, în semn de adio, în ziua următoare i se va cere să treacă în revistă trupele. *Grupele aveau să defileze ca unităţi individuale, iar apoi să se reunească în plutoane şi să formeze o companie. Subofiţerii respectivi urmau să îi dea raportul celui ce mă înlocuia, acesta, la rândul lui, avea să-mi raporteze mie, iar eu, comandantului de companie sau ofiţerului de serviciu. O ceremonie simplă, care marca ultima mea prezenţă oficială în batalionul 569. S-a dovedit a fi mai mult decât atât.*

Un banc de lucru, care servea drept suport pentru trei sau patru butoaie de ulei în baza auto, a fost amenajat ca tribună pentru mine. A avut loc o paradă, cu ţinuta militară completă. Apoi a urmat ceva ce nu mi se spusese – o schimbare în lanţul de comandă. Caporalii au dat raportul sergenţilor de pluton, sergenţii de pluton noilor sergenţi, care la rândul lor i-au raportat locotenentului Noel. El i-a dat raportul colonelului Bass, iar colonelul Bass, ca şi cei dinaintea lui, a făcut stânga-mprejur, a salutat şi mi-a dat raportul mie. Nici un medaliat cu aur la vreo olimpiadă, suit pe strălucitul său podium, nu cred să fi fost năpădit de sentimente mai năvalnice decât mine în acele momente, când stăteam în tribuna mea mânjită de ulei. Mai apoi am avut parte în viaţă, în câteva ocazii, de onoruri la nivele din cele mai înalte, însă nici unele nu mi-au oferit satisfacţii la fel de mari ca aceasta.

Intenţionasem să mă întorc în Brooklyn, să-mi schimb hainele şi să o însoţesc pe Miranda la Inga, dar tocmai când dădeam să ies din birou, a sunat telefonul şi am auzit o voce cunoscută spunându-mi:

— S-a-ntors vechiul creier, ăla rău, doctore, dubioşeniile tehtonice-n infraroşu pe-acolo, pe sub craniu. Pălăvrăgeala aia spartă, ţaca, ţaca, ţaca, trăncăneala, moara aia stricată genială, deturnată, multilingvă, glotală, fricativă.

— Domnule T.? am întrebat. Dumneata eşti?

— Râul, Heraclit, omule. Flecarii fatali. Eu, a bâiguit vocea, nu vreau să plec.

Când mi-am dat seama că vechiul meu pacient era chiar în faţa clădirii, am coborât în goană pe scări, ca să nu mai aştept după lift, şi-am ieşit ca din puşcă. Abia de l-am recunoscut. Fostul absolvent de Literatură Comparată, pe care îl tratasem la clinica Payne Whitney cu zece ani în urmă, când era un tânăr zvelt, devenise extraordinar de gras. Hainele îi erau împuţite, iar pe unul dintre obrajii buhăiţi avea o eczemă supurândă. A îngenuncheat pe trotuar, strângând la piept o mizerabilă agendă alb-negru şi cu bărbia înălţată, de parcă ar fi implorat cerurile. Am mai observat că ochii i se zbăteau. Probabil că vocile se derulau iute, furioase. I-am întins mâna, iar el a reuşit să îşi ridice trupul masiv într-o poziţie verticală.

— Nu prea le convine c-aţi apărut, a zis. Aveţi grijă.

— O să te duc la camera de gardă de la New York Hospital. Luăm un taxi împreună. E bine aşa?

Domnul T. s-a uitat la mine, a încuviinţat şi a continuat să vorbească:

— Plasatorii de cioburi de dincolo, care sapă prin mine, dom’le, măreţele capete moarte (nu recunoscătoare, nerecunoscătoare), Goethe, Göring, Dumnezeu, Buddha, Bach, Bruno, Houdini, Himmler, Spinoza, Sfânta Tereza. Rasputin. Elvis. Morminte vorbitoare. Alese din lumea de dincolo. Spaţii nondimensionale, texte ce curg, mă snopesc în bătaie. Mingus. Frică şi cutremur, frică şi cutremur[11]. Repetiţie. Cuvinte ucigătoare. Mă vor dincolo.

Domnul T. îşi ţinea agenda strâns lipită de faţă.

— Viaţa-ntreagă, a şoptit. Vid şi sunet gol, băieţi.

După ce-am reuşit să opresc un taxi, l-am urcat lângă mine pe companionul meu cuprins de delir şi i-am dat şoferului adresa, m-am uitat cum domnul T. îşi deschide agenda, scoate un pix şi începe să scrie. Domnul T. nu compunea. Transcria spusele unor morţi. Poeţi, filozofi, profeţi, tirani şi feluriţi alţii vorbeau prin el, producând o harababură de note, neologisme şi citate denaturate în cel puţin trei limbi. Îl tratasem la Payne Whitney vreme de cinci luni şi observasem cum se recupera lent. Mai înainte îşi păzea cu sfinţenie agenda de hoţii care voiau să îi fure „revelaţiile“. Dacă erau corect înţelese, aceste adevăruri universale aveau puterea de a prelungi viaţa cititorului. Domnul T. era un maestru al zăngănitului. Vocalele şi consoanele din discursul lui erau nişte generatoare care creau propoziţii memorabile, precum „Lavinia din Slovenia glisează-n schizofrenie“, o replică extrasă din ceea ce domnul T. îmi descrisese cândva ca fiind o „*Meisterwerk*[12] în devenire, *insignia divinia* ale lui Iggy“. Dar vocile aproape că-l făcuseră zob. După internare rămăsese în picioare, ţeapăn, lângă pat, cu o expresie chinuită, dar vigilentă, şi gemuse cu orele.

În timp ce mergeam împreună către camera de gardă de la Psihiatrie, domnul T. îşi continua monologul.

— Multi-vox.

Şi închidea ochii.

— *Vox et praeterea nihil, non*, nu, *nein, nicht, nada*.

— Ai întrerupt medicaţia? l-am întrebat.

— Nu le-am suportat, dom’ doctor. Bobiţe otrăvitoare. Mă îngrăşau şi mă blegeau, frate, ce mă mai blegeau!

Domnul T. înainta cu un pas greoi. Speram că acum n-o să refuze bobiţele. Avea agenda deschisă. Apoi s-a oprit. M-a năpădit teama că va

face stânga-mprejur. Se uita în jos, la un paragraf scris în versuri, mâzgălit, tăiat, abia lizibil – un poem:

ıde-i astrul, Zoroastru?
ı est rana, Désespoara?
ɔ ist mein Schade Stea
ɪt la lumière bizarre
ı will etwas sagen,
ɔnsieur Fragen.
ankheitate. Cecitate.
za cu paza. Serii de furii.[13]

Domnul T. s-a dus de bunăvoie. M-am asigurat că îşi poate păstra agenda. Ultimul lucru pe care i l-am zis medicului de gardă a fost:

— Fără Haldol. Nu-l tolerează.

— Ne vedem acolo, a zis Miranda după ce i-am povestit despre urgenţa apărută. Nici o problemă.

În loc să întârzii, aşa cum m-aş fi aşteptat, am ajuns primul. Mama, care stătea cu Inga, nu ieşise încă din dormitor, iar Sonia era şi ea încă ascunsă. Apartamentul de lux de la mansardă era luminat cu lumânări. Îmi mirosea a friptură de miel, busuioc, chibrituri arse şi a parfumul surorii mele. Vrând să mi-l alung din minte pe domnul T., mi-am zis că o să verific ce-i cu el mâine-dimineaţă.

Sora mea intrase în pielea de divă: purta o jachetă de mătase mulată pe corp şi pantaloni pană, îşi ridicase părul, iar gura îi era roşie. I-am zis că nu-i mai lipsea decât un portţigaret pentru ca tabloul să fie complet.

— M-am lăsat, ai uitat?

Cu un zâmbet şiret, Inga a înălţat degetul mare şi a început să enumere oaspeţii, ridicând treptat câte un deget pentru fiecare:

— Tu şi cu misterioasa ta eroină din Shakespeare. Mama, Sonia, eu. Henry Morris, profesor de literatură americană la Universitatea din New York – îl cunoştea un pic pe Max şi îşi revine după un divorţ dureros de Mary cea nebună. E un pic cam rigid, dar foarte deştept. De fapt îmi place mult de el. Am avut o *întâlnire*.

Inga mi-a făcut cu ochiul, apoi a ridicat degetul mare de la cealaltă mână, ca să continue numărătoarea:

— Prietenul meu Leo Hertzberg, tot profesor, de istoria artei, la Columbia, dar pensionat. Locuieşte pe Greene Street, abia dacă mai vede, dar e foarte interesant şi deosebit de amabil. L-am cunoscut prin prietenul meu Lazlo Finkelman. Îi tot citesc din Pascal săptămânal, preţ de o oră sau cam aşa ceva, iar apoi bem ceai. Marea lui tristeţe e că unicul lui copil, un

băiat, a murit când avea unsprezece ani. Are desenele lui Matthew prin tot apartamentul.

Mi-a aruncat o privire.

— Şi l-am invitat şi pe Burton.

— Nu vorbeşti serios! am zis. După incidentul acela din parc, despre care nu vrei să vorbeşti?

Zâmbetul Ingăi a dispărut.

— Păi, tocmai de asta. L-am găsit în cartea de telefon şi l-am sunat.

N-am putut continua conversaţia, fiindcă am fost întrerupţi de sonerie, iar peste câteva secunde s-a ivit Miranda. Dacă aş spune „Miranda arăta frumos în seara aceea“, ar fi nedrept. Când am văzut-o intrând pe uşă, m-am sufocat de admiraţie. Purta un pulover alb, care îi lăsa umerii dezgoliţi, pantaloni negri, cercei rotunzi şi aurii în urechi, dar gâtul ei lung şi suplu, braţele şi ochii strălucitori au fost cele care m-au terminat – ca să nu mai vorbesc de ţinută. Spatele drept şi bărbia uşor înălţată emanau un amestec inefabil de încredere şi mândrie. Inga a inclus-o imediat în conversaţie. Mama şi Sonia s-au ivit din partea din spate a apartamentului, braţ la braţ, amândouă îmbrăcate special pentru ocazie, deşi în cazul Soniei asta însemna o rochie lejeră, asortată cu cizme de motociclist.

Nu era pentru prima oară când în New York se aduna la masă un grup pestriţ de divorţaţi, văduve, oameni părăsiţi sau pur şi simplu însinguraţi, dar în ciuda faptului că Inga avea printre prietenii ei şi cupluri, în seara aceea nu a inclus pe lista de oaspeţi nici o singură pereche căsătorită. Era o seară dedicată mamei noastre, care nu îşi putea lua gândul de la tata în acel prim an de după moartea lui, şi e posibil ca Inga să se fi gândit că vederea cuplurilor sudate, tinere sau bătrâne, s-ar fi putut dovedi dureroasă. Ştiam că sora mea vedea cina festivă ca pe un ritual, organizat în jurul ideii că şi conversaţia este o formă de joacă. Precum copiii în recreaţie, jucătorii trebuiau să încerce să evite declaraţiile dure şi să rămână între nişte limite decente. Mai considera totodată şi că un bun amestec de personalităţi era hotărâtor pentru succesul sau eşecul serii, aşa că am fost foarte atent la cei doi străini cărora le-am fost prezentat în acea seară.

Leo Hertzberg era un om de talie medie, cu păr cărunt şi rărit, barbă, burtică şi ochelari care îi ascundeau ochii. Intrase în cameră cu grijă. Avea baston. Când a ajuns la Inga, cei doi s-au pupat de două ori, iar după sărutări l-am auzit fără să vreau zicându-i încet:

— Verifică-mă puţin, te rog. Sunt în regulă?

Inga şi-a aşezat ambele palme pe umerii lui, a privit în jos, la cămaşa lui albastră, la cravata indescriptibilă, la sacoul sport gri şi pantalonii întrucâtva şifonaţi şi a zis:

— Eşti şic. Nu-i nevoie de nici un retuş.

Atunci omul a zâmbit şi a clătinat din cap, parcă spunând: Deşi îmi face plăcere complimentul, ştiu că nu-i adevărat.

La Henry Morris am remarcat mai întâi ochii. După ce m-am uitat la el o vreme, mi-am dat seama că el clipea mai puţin decât majoritatea oamenilor – o trăsătură uşor deconcertantă. Omul era doar cu câţiva centimetri mai scund decât mine, uluitor de chipeş şi – am presupus – cu câţiva ani mai tânăr ca sora mea. Când mi-a strâns mâna, m-a privit în faţă, cu o privire rece, dar nu neprietenoasă. Avea însă o strânsoare fermă, aproape combativă, şi am simţit că ar putea fi unul dintre acei bărbaţi care îi tratează instinctiv pe toţi ceilalţi ca pe nişte rivali. Dar ceea ce am observat peste câteva minute m-a blocat. Morris vorbea cu Inga în bucătărie, iar ea râdea de ceva ce zisese el. Când ea s-a întors ca să ia un platou cu aperitive, l-am văzut cum o apucă cu degetele de antebraţul drept şi începe să o strângă, exercitând o presiune tot mai puternică – sau aşa mi s-a părut mie. Inga a încetat să râdă, s-a întors şi l-a privit, cu o figură serioasă şi supusă, cu ochii scânteind. Apoi, zâmbind vag, şi-a pus cu blândeţe palma peste a lui şi l-a făcut să o elibereze. Legătura lor erotică era palpabilă şi am priceput că folosirea cuvântului „întâlnire“ de către Inga fusese un eufemism.

Burton a venit ultimul. Noi, ceilalţi, stăteam aşezaţi în partea din faţă a apartamentului şi beam ceva. Când Inga i-a deschis uşa, prietenul meu mi s-a părut mai mătăhălos ca de obicei, de parcă s-ar fi îmbrăcat prea gros pentru seara aceea de primăvară. De îndată ce a intrat în cameră, a scos la iveală un buchet de flori acoperit cu celofan, pe care îl ţinea cu ambele mâni, şi a început să se scuze exagerat că întârziase. Când i-am cercetat mai atent trupul, am început să-l bănuiesc că îşi improvizase pe sub costum un fel de tampoane pentru transpiraţie, bănuială care s-a confirmat atunci când Inga a luat florile de la el şi am auzit un foşnet clar în zona subsuorilor. Dar chipul lui mă îngrijora de fapt. Avea o figură atât de lipsită de apărare şi atât de adoratoare, încât te ducea cu gândul nu la un bărbat îndrăgostit, ci la un câine ce urlă sub clarul de lună la vederea iubitei. Îţi frângea inima.

În acea seară conversaţia a şerpuit de la războiul din Irak la vicisitudinile memoriei şi la trăsăturile viselor. Vinul curgea din plin şi nu mi-e clar cum anume am trecut de la un subiect la altul, dar ştiu că, până ce

am ajuns să stăm la masă şi să ingerăm mielul, descoperisem că Henry Morris scria o carte despre Max – un detaliu important, omis de Inga din descrierea pe care i-o făcuse –, că se opunea războiului într-un mod zgomotos şi, de asemenea, că îşi tăia şi mesteca friptura cu o precizie şi o delicateţe care mi s-au părut pretenţioase.

În acea seară batista lui Burton părea să aibă o viaţă a ei. Se desfăşura ca un steag alb, ştergea şi tampona faţa prietenului meu, iar apoi dispărea în buzunarul de la pieptul proprietarului, care o aştepta. Burton părea entuziasmat, cred că din pricina amestecului vinului cu apropierea de fiinţa iubită, fiindcă atunci când zâmbea – ceea ce se întâmpla des –, buzele lui aveau o anumită moliciune şi o lejeritate pe care nu le mai văzusem înainte. I-a ţinut Ingăi un discurs pe o temă oarecare la celălalt capăt al mesei, în timp ce sora mea, cu obrajii îmbujoraţi, încuviinţa cu entuziasm. Mama a avut o discuţie între patru ochi cu Leo Hertzberg, din care am auzit nişte frânturi. El zicea:

— După ce-am părăsit Berlinul, părinţii mei au găsit un apartament în Hampstead. Îmi amintesc că mi se părea mic şi murdar şi nu-mi plăcea cum mirosea.

— Am locuit lângă Oslo în timpul ocupaţiei, spunea încet mama. După război, ca multe norvegience tinere, m-am dus în Anglia şi am lucrat ca fată în casă. Am fost vreme de un an la o familie din Henley-on-Thames. Apoi m-am întors la facultate.

Miranda era mai în largul ei decât o văzusem vreodată. Zâmbea mai des, îşi folosea mai mult mâinile atunci când vorbea şi m-am gândit că, oricare ar fi grijile care o împovărează, cel puţin pe moment le uitase. Stătea la masă lângă mine, iar prezenţa corpului ei atât de aproape de al meu părea să-mi fi activat nervii periferici. Aproape că-i puteam simţi furnicându-mă. Ea se dăduse cu parfum şi simţeam o nevoie puternică să îmi strecor nasul în adâncitura din dosul urechii sale şi să-i inhalez mireasma. Miranda ne vorbea, mie şi lui Henry, despre constructiviştii ruşi şi designul lor de carte, o temă despre care nu ştiam nimic, dar apoi conversaţia s-a deplasat la folosirea culorilor pentru a crea efecte emoţionale, iar Miranda a zis că o anumită nuanţă de turcoaz pal o înfiora, de parcă ar fi fost răcită. Atunci am adus în discuţie sinestezia şi un bărbat despre care citisem şi care vedea în mod involuntar o culoare ori de câte ori cunoştea pe cineva.

— Cred că, de exemplu, vedea verde în cazul unei persoane retractile.

— Dar culorile au întotdeauna sentimente, a zis Sonia. Roşu e complet diferit de albastru.

Discuţia noastră a fost întreruptă de o exclamaţie a Ingăi:

— Vrei să spui că faci să se întâlnească sistemele clasice ale memoriei cu neuroştiinţa! Dar e minunat!

Burton i-a zâmbit victorios Ingăi. Batista i s-a iţit din buzunar, a fluturat la datorie şi i-a lovit paharul de vin, care a zburat de îndată de pe masă şi s-a făcut ţăndări pe podea. În ciuda faptului că Inga a protestat imediat, Henry a remarcat „Ce traiectorie“, iar Sonia a aplaudat spontan, Burton, cu o figură jenată, şi-a trântit făptura agitată pe podea şi, în timp ce echipamentul cel misterios îi trosnea, a început să strângă cioburile.

Incidentul cu paharul de vin spart a marcat o cotitură a serii. Noi, toţi opt, ne-am stabilit în sufragerie. După ce a cerut voie, Morris a fumat un trabuc, iar Burton, în chip oarecum surprinzător, i s-a alăturat. Coniacul trecea de la unul la altul, iar lumânările cândva lungi care străluceau în cameră licăreau acum, scunde, în adierea de la ferestrele deschise, cu fitilele înceţoşate în fumul ce se înălţa.

— Şi totuşi, îi zicea mama lui Leo Hertzberg, cu un zâmbet vag pe chip, în viaţă există multe lucruri pe care nu le înţelegem, lucruri care se întâmplă fără nici un fel de explicaţie.

Eram sigur că se gândea la prezenţa invizibilă care intrase în încăpere în ziua când murise tata.

Leo a încuviinţat. Mi se părea că e cufundat în gânduri şi un pic trist.

Burton, care, din câte se părea, îşi revenise, s-a strecurat în vorbă şi deodată am început să-l ascultăm cu toţii.

— Doamnă Davidsen, a zis el.

— Marit, a zis mama.

— A, mulţumesc. Sunt onorat.

Burton a înclinat din cap către mama.

— Marit, sunt absolut de acord cu tine. După cercetările mele… ei bine, poate că nu toate cercetările mele, dar majoritatea, desigur, mi-a devenit extraordinar de limpede că noi, adică nu eu, ci oamenii de ştiinţă, nu înţelegem o întreagă gamă de fenomene umane. Somnul, bunăoară.

Burton şi-a şters faţa.

— Nimeni nu ştie de ce dormim. Şi mai sunt şi visele. Nimeni nu ştie de ce visăm. În anii ’70, mai exact în ’76, da, pot să fiu exact, Daniel Dennett a sugerat că visele nu ar fi reale, că nu sunt nicidecum nişte experienţe, ci doar nişte amintiri false, care ne inundă când ne trezim. Teorie respinsă acum. În totalitate. La fel ca şi teoria REM.

— Chiar aşa? a zis politicoasă mama.

— Absolut.

Batista a tamponat.

— Există vise non-REM, unele dintre ele imposibil de diferenţiat de visele REM. Allan Hobson – Burton a inspirat şi s-a avântat mai departe –, un adept prin excelenţă al teoriei „activare şi sinteză“, mare în domeniu, crede că mecanismele trunchiului cerebral, teritoriu cerebral vechi de pe vremea reptilelor – batista a fluturat pe gâtul lui Burton –, *provoacă* somnul şi visele. După teoria lui, imaginarul viselor este încărcat la întâmplare şi lobul frontal încearcă să stoarcă un sens din el. După părerea lui, visele nu au logică sau sens, nu sunt dorinţe, nici deghizări – nimic freudian. Marc Solms, psihanalist, cercetător al creierului şi neurolog, imploră cu patimă să nu fim de acord. L-am auzit vorbind nu demult. Excelentă prestaţie. Pacienţii cu anumite leziuni cerebrale în lobul frontal nu mai visează deloc. El crede că unele părţi din lobul frontal generează imaginile din vis, că sunt implicate procese cognitive complexe, aşa că visele *au* un înţeles. Este implicată şi memoria, dar nimeni nu ştie exact cum. Francis Crick, da, acel Crick cu ADN-ul, susţine că visele sunt coşul de gunoi al memoriei, resturile, prostiile, dacă vreţi, măcinate şi eliminate în somn. David Foulkes crede că amintirile semantice şi episodice sunt activate în vis *în mod aleator*, dar că visele au trăsături previzibile. A mai existat o teorie mai veche, ah, staţi să mă gândesc, cel puţin de la Jenkins şi Dallenbach, din 1924, cum că atunci când visăm, noi procesăm şi consolidăm amintirile. Şi mai erau…

Creierul lui Burton căuta prin arhive. A început să turuie.

— Mai erau Fishbein şi Gutwein, Hars şi Hennevin…

Inga i-a întrerupt, din fericire, notele bibliografice cu o exclamaţie:

— Fishbein şi Gutwein! E minunat. Supă de laborator: oase de peşte şi vin bun.[14]

Burton a zâmbit nătâng, cu fruntea umedă şi strălucitoare în lumina lumânărilor.

— Nu m-am gândit niciodată la asta. În orice caz, tot atâţia cercetători susţin că greşesc… în legătură cu memoria, vreau să zic.

— Eu ştiu că visele se trag din amintiri, a zis Sonia, cu o figură serioasă.

Mi-am privit nepoata.

— Există tipuri diferite de vise, am zis. Am avut pacienţi cu vise recurente legate de un unic eveniment îngrozitor. Acestea sunt mai degrabă reconstituiri decât naraţiuni onirice. Bunicul tău avea aşa ceva după război.

Sonia mă privea cu ochi mari şi gânditori, dar nu mi-a răspuns.

— Eu, în vis, a zis Miranda, locuiesc de obicei în aceeaşi casă. Nu seamănă cu nici un loc în care am locuit. O parte din ea îmi aparţine mie, dar în privinţa celorlalte camere există nişte îndoieli. Vedeţi, sunt toate legate între ele, iar uneori deschid o uşă către o cameră cu totul nouă, dar nu e niciodată clar cui îi aparţine.

Avea o expresie gânditoare.

— La etajul al patrulea există trei dormitoare micuţe de care am uitat cumva. Răsucesc cheia în broască, iar apoi le redescopăr unul câte unul. Sunt cam dărăpănate şi trebuie să le repar, dar, nu se ştie de ce, nu apuc niciodată s-o fac. Mai e cineva dintre voi care să se ducă mereu în aceleaşi locuri din vis – vreau să spun locuri care nu mai există nicăieri altundeva?

— Nu-s sigură, a zis Inga. De obicei e o casă sau un apartament care se presupune că e un loc anume, dar nu arată deloc ca în realitate.

— Da, şi mie mi se întâmplă şi asta, a zis Miranda, dar în ultima vreme mi-am notat visele şi mi-am dat seama că ce se întâmplă acolo e un fel de existenţă paralelă. Am o memorie a lucrurilor care se întâmplă acolo. Există trecut, prezent şi viitor. Mă întorc la aceeaşi casă, dar e – Miranda şi-a mijit ochii, străduindu-se să îşi amintească –, e ca şi cum regulile traiului sunt altele. Iar priveliştea de la fereastră se schimbă. Uneori sunt Statele Unite, alteori e Jamaica. Mi-am desenat visele şi or fi ele ciudate, dar nu sunt lipsite de sens.

— Iar desenele pe care le faci seamănă cu visele? a întrebat Inga. Când le termini, simţi că sunt exacte?

Miranda s-a aplecat în faţă şi a făcut un gest cu mâna dreaptă.

— Nu, a zis. Nu sunt exacte în sensul la care te referi. Încep prin a schiţa o imagine generală imediat ce mă trezesc, iar apoi completez treptat cu detalii, avansând cu grijă, ca să nu *pară* ceva greşit.

— Eu aveam vise deosebit de ciudate despre corpul meu, a zis mama. Cum că ar fi deformat.

— Şi eu, a zis Miranda. Că devenisem un monstru.

M-am gândit la monstrul feminin pe care-l văzusem în desenul ei, cu gura sa imensă şi dinţii ca nişte colţi: o femeie-lup.

— Am visat adesea că am dinţi în plus, a zis Inga. Unul sau doi în plus, pe frunte sau la ceafă. E monstruos, dar în vis nu simţeam decât un fel de nelinişte.

— Înainte să adorm de-a binelea, a zis Miranda, văd adesea nişte creaturi oribile, care îşi tot schimbă forma. Mi se par fascinante. Mă întreb de unde vin.

— Halucinaţii hipnagogice, a intervenit Burton.

— Deci aşa le zice. Ai crede că au şi ele un nume mai bun.

Miranda părea meditativă.

— Eu sunt mereu urmărită, a zis Sonia. Mă mir că nu mă trezesc epuizată de la atâta alergat prin somn.

— În visele mele de acum, a zis Leo încet, am vederea la fel de slabă ca şi atunci când sunt treaz. Visez înceţoşat, cu sunete, cuvinte şi atingeri, şi fug şi eu de soldaţi nazişti care şi-au croit drum spre Greene Street şi bat la uşă.

— Adevărul este, a zis Henry, că eu rareori îmi amintesc visele.

A pocnit din degete.

— Pur şi simplu dispar.

— Trebuie să te trezeşti lent, a explicat Miranda, şi să ţi le notezi… sau să desenezi.

Henry şi-a întins braţul pe spătarul canapelei prin spatele Ingăi şi l-a apropiat de gâtul ei. M-am uitat la mama, care studia gestul.

— Erik, tu eşti psihanalist, a zis Henry. Tu sigur interpretezi vise. Care e poziţia ta faţă de toate acestea? Tu urmezi linia ortodoxă freudiană?

— Ei bine, am zis, întrebându-mă dacă nu cumva simţisem o umbră de ostilitate în glasul lui, multe s-au întâmplat în psihanaliză de la Freud încoace. Ştim că Freud avea dreptate când zicea că o mare parte din ceea ce face creierul e inconştient. Desigur, n-a inventat el această idee – trebuie să-i acordăm credit măcar lui Helmholtz[15] – şi totuşi, nu chiar aşa de demult, mulţi cercetători au respins până şi posibilitatea ca aşa ceva să fie adevărat. Eu am ajuns să consider conştiinţa un continuum de stări, de la gândirea în deplină stare de veghe până la visarea cu ochii deschişi şi la conştiinţa alterată din timpul halucinaţiilor şi al viselor. Şi totuşi interpretarea viselor se poate face doar atunci când suntem treji. Cred că sensul este ceva ce mintea caută şi îşi doreşte. Este esenţial pentru percepţie şi pentru conştiinţă, în toate formele sale. Dar în psihoterapie sensurile importante sunt subiective. Există o mulţime de studii care confirmă că de fapt conţinutul viselor reflectă conflictele emoţionale ale celui care visează.

— Hartmann, a intervenit Burton.

— Da, am zis. Povestind un vis, un pacient îşi explorează o parte intens emoţională a sa şi creează un sens prin asocieri cu o poveste pe care şi-o aminteşte. Teoria cu nonsensul viselor, menţionată de Burton, nu explică de ce visele sunt naraţiuni.

— Max folosea în romanele lui structurile viselor, a zis Morris, întorcându-se spre Inga. Cotituri şi transformări subite. Mă gândesc la *Un bărbat la el acasă*. Horace se trezeşte, se duce la muncă, vine acasă, ia cina, îşi sărută copiii de noapte bună, face dragoste cu nevasta, iar în ziua următoare se trezeşte şi ei au dispărut. Casa e goală, cu excepţia patului în care doarme el. Nu mai e nimic.

— Când îl citesc pe Max, a zis încet Inga, parcă l-aş vedea din nou pe el într-un vis.

Vocea i s-a frânt pe cuvântul *el*.

— Ştiţi cum e când întâlneşti pe cineva, dar apoi faţa îi e complet aiurea şi devine altcineva.

Mâinile Ingăi au început să tremure. Mama şi-a privit îngrijorată fiica. Batista lui Burton a dispărut între palmele lui, iar Sonia şi-a întors capul spre fereastră. *E ceva legat de tata.* Henry Morris însă şi-a păstrat privirea neabătută, fixă, pe chipul surorii mele.

— Nu vă faceţi griji, a zis Inga, apucându-şi coapsele cu mâinile. Sunt bine. O să treacă.

A zâmbit forţat.

— Cred că toată lumea simte că visele sunt cumva importante. Egiptenii credeau în simboluri universale ale viselor. Grecii credeau că visele sunt mesaje divine. Artemidorus a scris *Oneirocritica*, un fel de dicţionar al interpretării viselor. Mohamed a visat aproape tot Coranul… şi tot aşa.

Inga şi-a coborât vocea.

— Noaptea trecută am visat că eram acasă, în vechea casă, unde am crescut. Tu, mamă, şi tu, Erik, eraţi acolo şi totul arăta exact ca pe vremuri. Eram în sufragerie şi deodată era şi tata, stătea acolo în picioare, de parcă ar fi fost viu, şi nu era, deloc diferit. Dar nu avea cadrul de mers sau oxigenul. Ştiam că a murit, iar apoi a dispărut. În vis mi-am zis: „Am văzut fantoma tatălui meu“.

După o pauză, Leo a zis:

— Nu poate fi un simplu accident faptul că în vis aducem înapoi oameni pe care i-am cunoscut şi iubit şi care acum sunt morţi. În mod sigur e o formă de dor.

Sonia stătea ghemuită într-un scaun. A aruncat o privire către Leo în timp ce acesta vorbea, apoi şi-a strâns genunchii în braţe şi s-a legănat de câteva ori. A zis ceva ca pentru ea, dar n-am putut înţelege ce anume.

Apoi am tăcut cu toţii. Am privit o lumânare ce a fâsâit o clipă înainte de-a se stinge. Petrecerea se cam terminase. Sonia mi-a şoptit că ar vrea să

mă vadă în curând. Leo a sărutat mâna surorii mele, iar gestul a părut unul firesc. Sunt sigur că şi Burton ar fi vrut să facă la fel, dar sărutatul mâinii nu făcea parte din repertoriul lui. Când Inga l-a pupat pe ambii obraji de la revedere, faţa i s-a înroşit puternic. Ultima imagine pe care am reţinut-o a fost cea a mamei privind-o pe Inga cum îi spune noapte bună lui Henry, atentă şi totodată precaută.

Miranda şi cu mine ne-am întors cu taxiul la aceeaşi casă. Am invitat-o sus, pentru un ultim păhărel. Am folosit chiar aceste cuvinte, care, venind din gura mea, au sunat ciudat, dar ea m-a refuzat. M-a sărutat politicoasă pe ambii obraji, mi-a mulţumit pentru „seara minunată“ şi m-a lăsat în seama aventurilor mele imaginare, în care ea, ca de obicei, nu juca tocmai un rol secundar.

Tata s-a întors acasă cu nava *S.S. Milford* la începutul lui aprilie 1945, a debarcat în Seattle, unde a mâncat *o bucată de carne mică, tare şi gustoasă, care era chiar o friptură adevărată*, a primit mulţumiri din partea armatei, iar apoi a fost lăsat iute la vatră. *Ultima mea criză serioasă de malarie a început înainte să mă sui în trenul care mă ducea acasă. Mai întâi apare o fierbinţeală în dosul ochilor; frigurile şi febra apar mai târziu. Am împărţit bancheta cu un sergent care mergea spre Camp McCoy din Wisconsin, pentru lăsarea la vatră. Din când în când scotea o scrisoare pe care o citea. Puteam să-mi dau seama că nu conţinea veşti bune. Mai târziu, când am început să mă simt mai bine, mi-a spus că nevasta lui întâlnise un alt bărbat şi că voia să divorţeze. Ea susţinea că e vina lui. Nu era o companie plăcută, dar voia să vorbească. Ultimul vagon avea o platformă la coadă. Nu mai ştiu cum de-am ajuns acolo, dar cum stăteam noi aplecaţi peste o balustradă metalică şi ne uitam la orizont, către vest, de unde plecaserăm, el a zis – nu fără teama de a fi auzit de altcineva – că primul lucru pe care urma să-l facă atunci când ajunge acasă era să-şi omoare nevasta.*

Buimăceala mea nu era deloc aşa de bine ambalată cum poate părea aici, când povestesc. Era oare doar lăudăroşenie de armată? Era un tertip, ca să vadă cum voi reacţiona? Ar fi trebuit să găsesc o cale să-l raportez? Sufletul îmi spunea să o apăr pe nevastă. Iniţial am adoptat discursul de tipul „Nu vorbeşti serios“. Am zis că măcar o dată pe săptămână cineva din unitatea noastră primea o scrisoare de despărţire. „Bun venit în club“ era aproximativ cel mai bun lucru pe care îl puteau spune tovarăşii mei. „O să strângem de-o Purple Heart[16]*“, ziceau alţii. „Ai grijă să prinzi următorul tren“ făcea parte tot din înţelepciunea soldăţească. I-am zis că*

planul lui mi se părea prostesc. Până când am ajuns la St. Paul, el se hotărâse să-şi viziteze mai întâi părinţii şi apoi o soră căsătorită. Cu nevasta avea să se confrunte mai târziu. N-am făcut nici o încercare de a-l raporta.

Tata a luat autobuzul spre Cannon Falls. Tatăl lui lucra la sanatoriul Mineral Springs, iar Lotte era la muncă în South St. Paul. Bunica, unchiul Fredrik şi Ragnild Lund îl aşteptau la gară. *Mama s-a pierdut complet cu firea când m-a văzut coborând din autobuz. Am făcut o scenă de spectacol public. Ragnild, pe care de-abia am recunoscut-o, fiindcă slăbise enorm, se uita la mine cu o dulce jenă. Cu Fredrik era ceva ciudat şi la început n-am putut pricepe exact ce. Crescuse cel puţin cincisprezece centimetri de când nu-l mai văzusem. Apoi am urcat în Fordul mamei din 1935 şi am mers acasă, unde nimic nu se schimbase, cu excepţia faptului că toate clădirile se deterioraseră şi mai mult – în special hambarul. Aşa am ajuns acasă.*

Bunica mea trebuie să fi izbucnit în lacrimi. Mie mi se pare ceva normal, dar tatăl meu, de obicei plin de compasiune, îşi arată în acest pasaj iritarea, în cel mai bun caz, şi ruşinea, în cel mai rău. Oare ea a plâns şi s-a văicărit? Oare s-a aruncat în braţele lui? Lipseşte ceva. În paragraful următor încearcă o nouă explicaţie: *Capacitatea mamei de-a se îngrijora nu are limite. Deşi ştiam asta, n-am reuşit să înţeleg prin ce trecuse ea în timpul petrecut de mine peste mări şi ţări. În comunitatea noastră muriseră oameni din cauza războiului. Când acele telegrame cumplite ajungeau la familii cunoscute nouă, spaima ei creştea. Reverendul Adolph Egge plânsese în amvon la slujba de comemorare a tinerilor pe care îi confirmase el. Asta a făcut-o pe mama să rătăcească cu zilele prin pivniţele disperării. Tata nu a ştiut cum să trateze situaţia – cum, de fapt, nu au ştiut nici alţii. M-am întrebat adesea ce impact a avut asta asupra lui Fredrik şi, de asemenea, asupra lui Lotte. Dar ea era mai mare şi nu mai locuia acasă.*

Am o amintire vagă cu tata demolând hambarul gol împreună cu unchiul Fredrik. S-ar putea să mă înşel. E posibil ca tata doar să-mi fi povestit despre asta, iar eu să fi creat o imagine pentru poveste. Ceea ce e sigur e că nu voia ca structura aia părăginită să se ruineze pe proprietatea lui. Îmi vine în minte cuvântul *hidoşenie*. S-a asigurat că e pus la pământ. Chestiune de mândrie.

După ce a vorbit cu mama domnului T., medicul responsabil de salon a descoperit ceea ce eu ştiam deja: că domnul T. încetase să-şi ia medicamentele. Zyprexa pare să fi acţionat bine asupra simptomelor lui, dar îl făcuse obez, iar după un an el a considerat că greutatea acumulată şi ceea

ce descria drept „minte bleagă“ nu mai pot fi îndurate. Cum a încetat brusc să mai ia pastile, acest lucru i-a precipitat criza psihotică la care asistasem. Au încercat cu Risperidon, ceea ce părea rezonabil. Doctorul N. se grăbea, iar când l-am întrebat de scrisul domnului T., a făcut o aluzie la o „tulburare de gândire“ şi cu asta basta. Când îmi fusese pacient, domnul T. îmi stârnise simpatia şi, mai apoi, afecţiunea. Bunicii lui din partea tatălui erau supravieţuitori ai lagărelor naziste, dar tatăl lui nu vorbise niciodată despre asta. Mi-am verificat vechile mele însemnări. Primele cuvinte pe care mi le spusese vreodată fuseseră „Pământul urlă“.

Povestea pe care mi-a zis-o doamna L. a fost că, atunci când era foarte mică, „pe la doi ani“, mama ei o trăsese din pătuţ în toiul nopţii şi o izbise de mai multe ori de perete, „ca pe-o păpuşă de cârpă“. Amintirea îi revenise dintr-odată. Revedea necontenit scena. Când a terminat de povestit, a zis:

— A fost tentativă de omor.

Iar pe faţă i-a apărut o umbră de zâmbet.

Am tratat mulţi pacienţi care au fost răniţi când erau copii – bătuţi, violaţi, molestaţi sexual –, dar am simţit imediat că era ceva în neregulă cu povestea doamnei L. Amnezia infantilă previne amintirile explicite de la o vârstă atât de fragedă, deşi uneori oamenii confundă evenimentele mai târzii cu cele întâmplate mai devreme. Cuvintele „ca pe-o păpuşă de cârpă“ m-au deranjat şi ele: sugerau că ea mai degrabă privise scena, nu că participase la ea. Acest tip de perspectivă disociată are loc atunci când oamenii sunt puternic traumatizaţi, dar comentariul ei ulterior, cel cu „tentativa de omor“, suna a sală de judecată, iar micul rânjet de după povestirea amintirii mi-a atras atenţia asupra importanţei sadice pe care o avea pentru ea. Era de parcă eu, nu ea, eram păpuşa de cârpă.

Când mi-am exprimat aceste îndoieli, a tăcut trei minute, holbându-se la mine cu ochi goi. I-am reamintit că aveam o înţelegere. Dacă nu avea nimic clar de zis, trebuia să spună orice-i trecea prin minte. Cuvintele „Te urăsc“ mi-au trecut prin minte *mie* şi am simţit pronumele strecurându-se printre noi. *Mă urăşti.* Ce voiam să zic?

Doamna L. a început să-şi mângâie coapsele în timp ce continua să se uite fix la mine. Apoi a început să şi le maseze. Efectul a fost imediat. M-am excitat şi am avut o fantezie subită: o plesnesc puternic şi o împing de pe scaun pe podea. A rânjit şi eu am avut impresia clară că îmi citea gândurile. Mâinile au încetat să i se mai mişte. Când i-am spus că mi se pare că gesturile ei seducătoare ar putea reprezenta o încercare de a mă controla, doamna L. a zis:

— Ştiţi că mama mea vitregă se tot furişa pe lângă blocul meu şi le spunea vecinilor minciuni despre mine?

Când am întrebat-o ce dovezi avea ca să creadă una ca asta, a lătrat:

— Ştiu! Dacă nu aveţi încredere în mine, ce rost are?

Exact ăsta era rostul, dar faptul că am zis-o ne-a condus la un alt blocaj.

După ce a plecat, m-am simţit dezorientat. Halucinaţiile, paranoia şi ceea ce mă temeam că ar fi minciunile doamnei L. m-au afectat. Eram ca un om pierdut într-o ceaţă otrăvită în timp ce caută cu disperare o cale de scăpare. La finalul zilei am sunat şi am lăsat un mesaj pentru Magda. Ştiam că am nevoie de ajutor cu doamna L. Ajuns pe peronul de la metrou, îmi venea greu să gândesc, reuşeam să încheg doar fragmente de gând, iar atunci când metroul a intrat în staţie huruind, mi-a trecut prin minte gândul teribil că roţile lui scrâşnitoare sunau uman.

La exact o săptămână după cina festivă, am fost trezit de nişte sunete făcute pe podeaua de deasupra dormitorului meu. Visam că munceam la construirea unei drăcovenii cu un scripete, care să mă ajute să ajung la cărţile din bibliotecă. La capătul mecanismului era ataşată o mână asemănătoare uneia adevărate, dar când încercam să o folosesc ca să ajung la un volum, degetele i se chirceau într-o strânsoare neputincioasă. Pe jumătate treaz, am crezut la început că auzeam paşii mamei mele acolo, deasupra, dar apoi mi-am amintit că ea stătea la Inga. Probabil umbla cineva prin vecini. În blocurile astea de cărămidă e greu să reperezi sursa zgomotelor. N-ar fi fost prima oară când mă păcăleam. M-am ridicat în fund, mi-am ţinut răsuflarea şi am ascultat. Nu, paşii erau deasupra mea, se auzeau prin tavan. Era cineva în biroul meu. Un intrus. Am format 911 cât mai încet posibil şi am şoptit informaţia la telefon. Dispecera a zis de câteva ori „Nu vă aud“, dar în cele din urmă am reuşit să o fac să priceapă adresa şi situaţia. În următoarele momente am cântărit consecinţele acţiunii. Dacă stăteam liniştit, tâlharul putea să ia ce voia şi să plece. Dar în timp ce îl ascultam mişcându-se pe sus, mi-am amintit de ciocanul pe care îl lăsasem în dulap după ce montasem un cârlig în plus pe interiorul uşii. E groaznic să vrei să te mişti silenţios în toiul nopţii, când fiecare sunet este amplificat, dar am reuşit să ajung la dulap, să îl deschid cu un singur scârţâit şi să înhaţ ciocanul. Apoi am pornit-o spre uşă, am deschis-o puţin şi m-am strecurat afară, ca să văd holul şi scările. Ştiam că dacă încerca să coboare scările, fiecare treaptă avea să scârţâie. Am aşteptat nemişcat. Persoana aceea cobora lent, oprindu-se după fiecare treaptă. Părea să dureze o veşnicie. În cele din urmă am văzut printre treptele scării un pantof sport mare, urmat de

un picior dezgolit şi de tivul unei perechi de pantaloni scurţi şi largi. Această parte de jos a corpului era luminată slab, numai de lucarna de deasupra. Plămânii mi se chirciseră ca doi saci aproape lipsiţi de aer şi am inspirat forţat, o singură dată, ca să nu ameţesc. Apoi am văzut nişte mâini, care nu purtau nici o armă, urmate de un tors slab, într-un tricou larg. Omul cobora precaut, pas cu pas, pe scările care gemeau sonor. A ţinut mâna pe balustradă până când a ajuns în sfârşit pe palier, iar apoi s-a oprit. Încet, cu grijă, a înaintat pe coridor în direcţia mea. O lumină de veghe strălucea dinspre uşa deschisă de la baie, iar aceasta a luminat faţa unui tânăr brunet şi cu pielea bronzată, cu cel puţin cincisprezece centimetri mai scund decât mine. Când a ajuns cam la un metru şi jumătate de uşa mea, l-am văzut băgând mâna în buzunar, aşa că am sărit pe hol, cu ciocanul ridicat. În timp ce strigam „Ce naiba faci în casa mea?“, am observat că obiectul pe care îl scosese bărbatul din buzunar era o cameră foto digitală micuţă, iar în aceeaşi clipă am înţeles că mă aflam faţă în faţă cu Jeffrey Lane. Revelaţia m-a făcut să las ciocanul jos. Apoi am încremenit. El a profitat de ocazie, s-a răsucit pe călcâie şi a fugit, dar a avut tupeul să se oprească şi să îmi facă o poză. Furia mea s-a aprins iar. L-am fugărit în sus pe scări, urlând că am chemat poliţia. El a urcat în goană câte două trepte deodată, a cotit iute pe palier, a deschis larg uşa dinspre acoperiş şi a ţâşnit în susul scării metalice, cu mine pe urmele lui. Când urcam scara, am privit în sus şi am văzut că trapa era deschisă. M-am întins ca să-l apuc de picior, dar era prea rapid pentru mine. Până când m-am căţărat şi eu pe acoperiş, el deja gonea pe lângă coşul vecinului. L-am privit, gâfâind, cum fuge pe şirul de case şi apoi dispare.

Am spus poliţiei totul, cu excepţia faptului că ştiam – sau credeam că ştiu – identitatea intrusului şi că acesta făcuse fotografii. M-am simţit stânjenit că i-am minţit pe poliţişti. Dar, în acelaşi timp, am remarcat cu câtă uşurinţă o făcusem, de parcă era ceva la ordinea zilei. La numai câteva clipe după ce-mi ieşiseră cuvintele pe gură, am început să mă întreb dacă nu cumva faptul că o protejam pe Miranda nu era deplasat. Un individ care dă buzna în casele oamenilor şi face fotografii ar trebui arestat, nu-i aşa? Şi totuşi ştiam că făcusem o prostie. Duminica trecută urcasem ca să verific lucarna, fiindcă remarcasem o mică scurgere în timpul unei furtuni. Făcusem câteva drumuri cu o substanţă izolatoare şi o perie, pentru a întări smoala crăpată, şi probabil că uitasem să închid trapa după ce terminasem.

După ce poliţiştii mi-au luat declaraţia şi au recunoscut politicoşi că asemenea incidente rareori se finalizează cu o arestare, m-am întors în

bucătărie, mi-am turnat nişte vin roşu şi l-am băut încet. L-aş fi putut omorî dacă nu vedeam aparatul foto. Îşi asumase nişte riscuri prosteşti. Oare încerca să ajungă la Miranda? Ce făcea în biroul meu? În timp ce răsuceam pe toate părţile incidentul, mi-am amintit de ceva ce văzusem pe chipul lui imediat după ce mă fotografiase… o expresie de entuziasm? Nu. I-am atribuit un alt cuvânt: veselie. Pentru o clipă fostul iubit al Mirandei, tatăl lui Eglantine, păruse vesel. Pentru el, m-am gândit, fotografia e o formă de tâlhărie, un jaf care acţionează ca un stimulent. Acest om lucra în branşa furtului de înfăţişări.

— Pare ceva ce-ar face el, dar în acelaşi timp nu chiar, a zis Miranda. Mi-a spus odată că atunci când era la liceu, obişnuia să fure din magazine – nu fiindcă voia lucrurile alea, ci ca un gest de revoltă împotriva culturii consumului.

S-a oprit.

— Ne-am certat pe tema asta. El m-a făcut o „mironosiţă rigidă şi moralistă“.

Când a rostit condamnarea emisă de el, Miranda a zâmbit.

— N-a luat nimic de la tine, nu?

— Nu lipseşte nimic, din câte-mi dau eu seama.

Stăteam în camera din faţă a Mirandei. Eglantine era în grădină. O auzeam cântând.

— Cred că pe tine te căuta.

— Ştii ce cred eu? Probabil că voia să pozeze casa, poate chiar să intre în apartamentul nostru şi să facă poze cu mine şi cu Eggy dormind.

— De ce?

— Păi, fiindcă îi place să facă poze cu oameni dormind. Îi place fiindcă subiectul nu ştie, e vulnerabil.

— Dar nu te temi de el?

— Nu cred că ne-ar face vreun rău, dacă la asta te referi.

Miranda s-a uitat o clipă în altă parte. Era greu de ştiut ce simţea sau ce nu simţea pentru Lane. După câteva secunde de tăcere, i-am cerut să îmi arate câteva dintre desenele ei cu vise.

În ciuda faptului că zărisem dinainte monstrul Mirandei, nu ştiam la ce să mă aştept. Ea mi-a explicat că, în cazul viselor, preferă forma unei serii de cadre distincte care să spună povestea. Primul cadru ocupa o întreagă pagină. M-am uitat la o casă a scării interioară, mare şi meticulos redată, colorată în nuanţe reci, de albastru. Precizia şi minuţiozitatea ei m-au dus cu gândul la benzile desenate cu Superman pe care le ascundeam sub saltea

când eram mic. Miranda lucrase în stilou, creioane colorate şi acuarele. După o clipă am observat că perspectiva era uşor greşită, adică nu respecta regulile la care te-ai aştepta, iar acea uşoară modificare crea efectul de vis pe care îl menţionase Miranda la cină. Aproape de partea superioară era o uşă roşie, îngustă, desenată tot într-un unghi înclinat. Al doilea desen era o cameră mare, cu o singură piesă de mobilier: un pat de fier cu o saltea dungată şi zdrenţuită. Undeva sus se vedea o singură fereastră cu patru ochiuri. În desenul următor patul era văzut de sus, iar în el apăruse o persoană, o făptură firavă şi în vârstă, al cărei trup era acoperit cu un cearşaf. Nu eram sigur dacă era un bărbat sau o femeie, dar capul palid era mititel şi veştejit, cam ca un cap mumificat pe care îl văzusem cândva, doar că acesta avea culoarea smântânei pe cale să se transforme în unt – un alb-gălbui. Sub cearşaf se putea vedea conturul unui trup mititel, ghemuit în poziţie fetală. În ultima imagine cearşaful fusese tras şi, deşi capul rămăsese acolo, corpul expus copleşea patul îngust: capul miniatural era ataşat unui tors feminin robust, cu membre lungi şi atletice, colorate într-un maro intens. Unul dintre picioare era prins în lanţuri de piciorul patului. Tărtăcuţa zbârcită de pe trupul acela voluptuos avea ceva grotesc, aşa că am scos un sunet de surpriză.

— Ştiu, a zis Miranda, e cumplit. Şi cred că în vis era şi mai rău. Am fost îngrozită. Am făcut imediat o schiţă a capului, iar în timp ce lucram la bucata respectivă, mi-am dat seama deodată de unde îmi venea. Am citit mult despre istoria jamaicană.

A arătat către craniul încreţit:

— Ăsta e precum capul colonial mic şi alb care voia să conducă uriaşul trup negru jamaican. Uite, unul dintre picioare este înlănţuit, supus sclaviei, iar celălalt este liber, cum erau şi la sclavii negri. E ca şi cum creierul meu ar fi concentrat toate astea într-o singură siluetă cumplită.

S-a oprit.

— Dar mai cred şi că acest cap mititel şi bătrân, precum şi corpul din episodul ăsta – Miranda urmări cu degetul liniile corpului acoperit –, trebuie să îmi vină de la bunica. Se făcuse aşa mică atunci când era pe moarte! Mama zicea că la final era ca şi cum ar fi ţinut un copil în braţe. Bunicul ei fusese alb, aşa că, vezi, totul e un amestec – şi mai avem şi sânge indian în familie. Bunica a fost mai multe lucruri la un loc. A mers la şcoli anglicane, a citit poeţi englezi şi ţinea la proprietate şi maniere. Fetele şi nepoatele ei aveau să fie nişte adevărate doamne. În acelaşi timp, ştia o

grămadă de lucruri despre leacuri din plante şi adora să ne spună poveşti cu *duppies*.

— *Duppies*[17]?

— Fantome, spirite.

— Bunica obişnuia să audă fantoma bunicului intrând şi ieşind din casă. Se jura că odată cu el intra şi ieşea şi pălăria lui.

Sperasem să văd mai multe vise, dar Eggy a intrat peste noi şi, ţopăind dintr-o parte în alta prin faţa mamei sale, a zis:

— Te rog, mami, te rog, vrei să mergem în parc, te rog?

Ne-am plimbat toţi trei prin Prospect Park vreo două ore, făcând un ocol lung pe pajişte, în drum spre iaz, iar apoi am intrat în pădure pe poteci pe care nu mai călcasem niciodată. Miranda şi cu mine mergeam. Eggy sărea, se învârtea, făcea stângace roata şi alerga. După ce le cerea permisiunea stăpânilor, mângâia fiecare câine pe lângă care treceam. Striga după raţe, le făcea complimente tuturor trecătorilor în legătură cu hainele lor – „Ce pălărie drăguţă“, „Îmi place rochia ta“, „Faini adidaşi“ – şi, în general, ne făcea pe toţi trei să nu putem trece neobservaţi pe lângă nici o fiinţă, fie ea om sau animal. Când mă uitam la copila din faţa mea, îmi reveneau în gând, sporadic, amintiri din noaptea trecută, dar chiar şi când nu îmi aminteam concret de bărbatul care intrase de pe acoperiş, înţelegeam că întâlnirea îşi lăsase urmele în trupul meu, lăsase o amprentă de nelinişte care mă făcea alert la sunete şi sensibil la oamenii din preajma noastră. De câteva ori am întors capul ca să îmi dau seama de unde se auzeau paşi. Deşi nu spuneam nici unul nimic despre asta, simţeam că şi Miranda e neliniştită. Când Eggy s-a luat după o veveriţă care a ţâşnit de pe potecă şi a dispărut în tufe, Miranda a strigat-o cu o voce atât de ascuţită, cum n-o mai auzisem niciodată înainte. Eggy a ieşit imediat, cu un salt.

— Mami, a zis ea, ridicând privirea spre Miranda cu o figură uluită. Sunt aici. Sunt aici. Nu te teme.

Miranda a părut jenată. S-a aplecat şi i-a zâmbit fiicei ei.

— Trebuie să ştiu pe unde eşti, asta-i tot, aşa că să nu dispari.

În timp ce ne plimbam, Miranda mi-a povestit că familia ei se mutase la New York după ce unchiul ei murise. Tatăl ei şi fratele lui mai mic avuseseră o afacere împreună, iar moartea lui fusese o lovitură groaznică pentru tată, care avea o soră la Londra şi un alt frate în Jamaica, dar de nici unul dintre ei nu fusese atât de apropiat ca de „unchiul Richard“. Când i-a rostit numele, Miranda şi-a coborât glasul şi s-a uitat în altă parte. Tatăl ei vânduse afacerea şi o luase de la capăt în Brooklyn, unde avea o serie de

relaţii în comunitatea jamaicană. Familia a cumpărat o casă mare, în stil victorian, în Ditmas Park, unde părinţii ei locuiau şi acum. Străbunicii Mirandei din partea tatălui activaseră amândoi în mişcarea pan-africană şi îl cunoscuseră pe Marcus Garvey. Era evident că Miranda era mândră de ei, mai ales de străbunica sa, Henrietta Casaubon.

— Avea pielea foarte deschisă la culoare, iar pe vremea aceea asta însemna statut social. Era bine educată, avea o licenţă în istorie şi în plus era şi foarte drăguţă, a zis ea. Apoi l-a întâlnit pe străbunicul meu, George, care avea o mulţime de idei măreţe legate de identitatea negrilor şi… ei bine, s-a luminat şi ea. Eu însă bănuiesc că el era cam afemeiat, iar căsnicia lor n-a fost deloc fericită. Au locuit o vreme în Harlem, dar în cele din urmă au ajuns tot în Jamaica. Tata mi-a spus că atunci când erau în New York, Henrietta avea un văr primar pe care nu l-a putut vizita fiindcă, zicea ea, era „în trecere“.

Până la urmă Eggy a obosit, aşa că am cărat-o câteva străzi pe umeri, ea apucându-mă cu mâinile de bărbie, iar eu ţinând-o zdravăn de picioare. După o vreme şi-a lipit bărbia de capul meu şi a început să cânte cu o vocişoară dulce:

— Ah, doctorul Erik, el era chiar un beric, trala-lu-la, tri-lu-lu-ba, trali-lu, trali-lu, trali-lu.

Apoi tra-li-lu-ul s-a stins, devenind un fredonat subţirel şi slab, punctat de pauze.

Nevrând să le las să plece, le-am convins să ia masa cu mine. Am comandat ceva de la un restaurant thailandez şi mi-am dat seama că îmi plăcea felul în care mânca Miranda. În timp ce mesteca răbdătoare, se uita la mine cu ochii aceia dramatici ai ei şi asculta atât de atentă, încât am devenit conştient de fiecare vorbă pe care o rosteam. După ce am aşezat-o pe Eggy în faţa unui film de pe videocasetofon, *Cântând în ploaie*, ea m-a întrebat despre munca mea.

— De ce ai renunţat la slujba de la spital?

— Era greu, am răspuns. Program lung. O criză după alta. Birocraţia tot mai rea, îngrijirea tot mai proastă. Afacerea cu asigurările. Nu mai lasă oamenii să stea. Îi externează prea repede. Şi făceam mai puţini bani ca acum.

Plus, am zis în gând, doar pentru mine, *Sarah*.

Nu îţi pot spune acest cuvânt. Nu ţi-l pot spune fiindcă e interzis şi n-are nici un rost. Am scris cuvântul pe hârtie. M-am uitat la cuvânt. Sarah scrisese pronumele Eu.

— Ţi-e bine? a întrebat cu blândeţe Miranda.

— Da, am zis.

— Probabil că te gândeşti că Jeff e la fel de nebun ca şi pacienţii tăi, dar eu nu cred asta. Când a trimis fotografiile, m-am necăjit, dar adevărul e că el lucra mereu la câte un proiect trăsnit. Avea un milion de fotografii lipite pe toţi pereţii. Ştergea un nas sau un obiect şi îl înlocuia cu altceva. Urmărea o grămadă de oameni, le făcea fotografii şi apoi altera rezultatele. Zicea: „Reconstruiesc lumea“.

Miranda s-a uitat dincolo de mine, spre bucătărie.

Am pus o mână peste mâinile ei. Ea mi-a privit-o şi apoi şi-a tras degetele de sub ale mele. Din camera alăturată răsuna cântecul *Make ’Em Laugh* şi m-am întrebat dacă Eggy dăduse sonorul mai tare. Miranda s-a uitat la mine şi a zis:

— Nu am cuvinte să-ţi spun cât de recunoscătoare îţi sunt pentru bunătatea ta faţă de mine şi Eglantine.

Am auzit cum vechiul ton formal îi revine în voce şi în dicţie şi m-am uitat în altă parte.

— Ai fost minunat.

Întregul trup mi s-a înăsprit în timp ce ea a continuat şi, deşi o ascultam, simţeam cum o parte din mine evada şi pleca, lăsându-ne pe amândoi în urmă. Aşteptam cuvântul care ştiam că va urma, iar el a urmat:

— Prietenia ta e foarte importantă pentru mine. Nu vreau să te pierd ca prieten, dar pentru mine, acum, lucrurile sunt foarte complicate.

Miranda a vorbit destul de mult, dar nu prea îmi amintesc ce a mai zis după aceea, fiindcă nimic nu mai conta. Mi se ordona retragerea şi în timp ce stăteam acolo, în faţa ei, prefăcându-mă că îi ascult cuvintele, mă uitam la cutiile albe, pe jumătate golite, în care mai rămăseseră nişte porc cu busuioc, pui cu *curry* şi un boţ de orez lipicios pe farfuria lui Eggy, căruia ea îi dăduse forma unei bile, şi eram vag conştient de cântecul care ajunsese la punctul său culminant: *„Make ’em laugh, make ’em laugh, make ’em laugh!“*[18] Apoi s-a ivit, chiar de sub coaste, durerea aceea stinsă şi familiară şi mi-am amintit un arhaism, *dolor*, duroare, din latină. Duroare, mi-am zis, duroare, doctore Davidsen. După ce ele au plecat şi-am aruncat cutiile şi resturile de mâncare din farfurii, mi-am amintit de o poveste pe care mi-o spusese cândva tata, despre o rudă de-a noastră, un anume Sjur Davidsen, care plecase din Bergen, Norvegia, în 1893. Tata avea nişte scrisori pe care acesta le trimisese bunicilor mei, dar în 1910 Sjur încetase să mai scrie.

Atunci a dat de unul dintre nepoţii lui, i-a scris şi a primit un răspuns. În 1911 Sjur Davidsen se omorâse în Minot, în Dakota de Nord. „Ziceau că motivul a fost *kvinnesorg*“, mi-a zis tata. Literal, cuvântul se traduce prin „mâhnire de femeie“.

Am condus-o pe mama la aeroport. Aproape tot drumul a vorbit despre întoarcerea ei în Minnesota, despre apartamentul mic care o aştepta şi despre tot felul de prieteni pe care tare îşi mai dorea să-i revadă. După aceea am tăcut o vreme. Apoi m-a întrebat ce ştiam despre Henry şi, după ce i-am răspuns că mai nimic, ea a dat din cap gânditoare.

— Miranda are maniere frumoase, a zis.

— Da, are.

— E rafinată.

— Da, am zis, privindu-mi mama şi întrebându-mă unde voia să ajungă.

Copilăria absolut burgheză a mamei în Norvegia o făcuse nespus de sensibilă la nuanţele comportamentului social.

— Ar putea fi cam greu, a zis.

— Vorbeşti de faptul că Miranda e neagră? am întrebat eu.

Mama s-a întors spre mine şi a zâmbit.

— De asta, dar şi de faptul că are un copil din prima căsătorie şi că am simţit la ea un fel de…

S-a oprit şi şi-a ales cuvântul:

— Ambivalenţă.

Nu a fost nevoie să adauge „faţă de tine“. Am simţit un junghi de mândrie rănită, amestecată cu iritare, la prea-delicata aluzie a mamei mele la rasă. Am remarcat, de asemenea, că nu am corectat-o în privinţa primei căsătorii. Am tăcut din nou.

Traficul era fluent, însă apoi, nu mult înainte de ieşirea spre LaGuardia, maşinile au încetinit şi, în timp ce înaintam ca melcul, ea a zis:

— Ştii că mie mi-a luat un an întreg ca să obţin viza necesară, să vin în Statele Unite şi să mă pot căsători cu tatăl tău.

— Îmi amintesc, am zis.

— Nu-l mai văzusem pe Lars de mult timp.

Mama a atins cu degetele poşeta pe care o ţinea în poală.

— Când am coborât pe pasarelă, el era acolo. Aştepta. A venit spre mine, iar eu l-am privit drept în faţă şi a fost ca şi cum nici nu l-aş fi cunoscut, de parcă ar fi fost un străin. Nu îţi pot spune ce tulburător a fost, Erik! Dar apoi tatăl tău a început să-mi vorbească şi să gesticuleze cu mâinile şi deodată a fost iarăşi el, a fost iarăşi dragul de Lars.

— Cât de mult a durat… perioada asta în care nu l-ai mai recunoscut?

— Păi, l-am recunoscut, cum să nu, dar parcă nu mai era el. Nu ştiu. A fost scurtă, de nici un minut, poate doar câteva secunde, dar nu am uitat niciodată.

Când ne-am despărţit, înainte de punctul de control, mama m-a îmbrăţişat o singură dată, puternic, apoi m-a privit în ochi.

— Erik, a zis ea cu o voce joasă şi tandră, de-aş putea, aş arunca o vrajă asupra ei.

Apoi s-a întors, şi-a pus poşeta şi pantofii pe banda rulantă şi a aşteptat ca femeia în uniformă să îi facă semn să treacă prin cadrul detectorului de metale.

În ciuda bucuriei sosirii acasă, scria tata, *am trăit o vară de-o cotropitoare nemulţumire. Sufeream acasă de dor de casă. Îmi lipsea viaţa de armată – nu doar cercul de prieteni, ci şi camaraderia pe care doar serviciul militar ţi-o oferă. Îmi lipseau talmeş-balmeşul fiecărei zile, turbulenţa şi sarcasmul care veneau la pachet, un model care să împletească munca din greu cu joaca din greu, fără ca acestea două să se amestece. Ajunsesem să-mi placă ordinea militară şi înregimentarea, câtă vreme erau corecte. Îmi plăcea până şi truda istovitoare din armată, cea legată de întreţinerea dormitoarelor, a echipamentului şi armamentului. Viaţa civilă, cu tot cu propria mea casă, mi se părea superficială şi, uneori, haotică.*

Tata şi-a petrecut o bună parte din vara lui 1946 tăind copaci. Totul a început cu o conversaţie între bunicul şi un vecin. Bătrânul Larsen zisese că pe proprietatea lui mureau mulţi copaci, iar tata s-a oferit să cumpere o parte din acei copaci pentru cherestea. *Ne-am întâlnit în dimineaţa următoare şi am marcat copacii care aveau să fie ai mei: bătrâni şi magnifici, se înălţau vreo doisprezece metri înainte de a le apărea primele ramuri. Stejarii costau patru dolari bucata. Teii, având lemnul moale, doar trei. Tăiatul de cherestea nu e o muncă potrivită pentru vară. Pădurile sunt încinse şi umede, aerul nu prea circulă, iar peste tot sunt ţânţari şi musculiţe. Uneltele mele erau un ferăstrău transversal, un topor, un alt topor pentru despicat şi un set de pene de fier. Cu excepţia ajutorului primit de la tata şi Fredrik cât am doborât copacii, lucram singur. Savuram solitudinea acestei munci şi aveam o energie nesfârşită, care se cerea folosită. Îmi amintesc satisfacţia de a mă duce la culcare istovit din punct de vedere fizic. Un ferăstrău transversal pentru o singură persoană rezolva*

problema. Spre deosebire de ferăstrăul pentru două persoane, tu trebuia şi să tragi, şi să împingi.

Mi-l amintesc pe tata în spatele meu, cu palmele peste ale mele, în timp ce înălţam împreună toporul şi apoi îl coboram direct pe un butuc care se despica de-a lungul fibrei în jumătăţi egale. Mai târziu am învăţat să tai singur lemne, sub supravegherea tatălui meu. După o vreme mă dureau braţele şi tot corpul îmi obosea, dar nu îi spuneam niciodată. Iar el avea dreptate: era o plăcere să loveşti chiar acolo unde era semnul şi să vezi butucul căzând, despicat sub ochii tăi. Parcă îl văd şi acum: în timp ce sudoarea i se prelinge pe faţă, zâmbeşte şi, cu cămaşa suflecată deasupra coatelor şi cu mâinile-n şolduri, studiază stiva de lemne ce se tot înalţă. „Arată bine, Erik, arată bine.“

Singur în pădure, fostul sergent s-a luptat şi a tras de ferăstrăul lui de o persoană. Hăcuia şi lovea scoarţa copacilor muribunzi, inamicii lui cei înalţi, într-un joc al necesităţii emoţionale. Nu avea idee ce urma să facă apoi cu cheresteaua, dar doborârea acelor stejari şi tei avea un scop ce trecea dincolo de utilitate: munca era o formă de exorcism. Unchiul Fredrik a fost cel care mi-a spus că nu avusese habar prin ce trecuse tata în timpul războiului până într-o noapte, când fratele lui îşi înfipsese pumnii printre plăcile din tavanul camerei în timp ce dormea. Fredrik nu a intrat în detalii, dar bănuiam că tata era bântuit de legiuni de demoni. Unii se instalaseră în el în Pacific, dar mai erau şi alţii. După ce îl asigurase pe acel psihiatru militar incompetent de la Fort Snelling că îi plăceau fetele, s-ar putea să se fi gândit că lăsase în urmă pentru totdeauna vechii demoni. E posibil ca locul să fi fost cel care i-a readus înapoi, urlând: vederea casei mititele şi a hambarului gol şi dărăpănat de „acasă“.

Durerea pe care o simţisem în timpul discursului Mirandei nu m-a mai lăsat. Am înţeles că mă proiectasem într-un viitor care le includea pe ea şi pe Eggy, iar fără acel timp imaginar ce trebuia să vină, eram fixat în realitatea mult mai sumbră a unui prezent fără iubire. Dimineaţa mă sculam înnegurat şi, deşi ştiam că de obicei negura se ridica când eram cu pacienţii mei, înţelegeam că intrasem într-o perioadă care în jargon medical se numeşte anhedonie: neputinţa de a te bucura. Mai eram conştient şi de faptul că reacţia mea la declaraţia Mirandei nu putea fi separată de moartea tatălui meu, o moarte pe care simţeam că nu o jelisem suficient. Faptul că îi cercetam memoriile şi că făceam zilnic însemnări despre el era în mod limpede o formă de doliu, dar îmi lipsea ceva, iar acea absenţă se transformase în agitaţie. Nopţile erau grele. Ascultam ca un posedat

miliardele de glasuri care vociferau şi cereau să li se facă loc în capul meu, un fragment de monolog interior acompaniat de imagini, care, inevitabil, devenea tot mai nearticulat pe măsură ce mă apropiam de graniţa dintre starea de veghe şi cea de somn. Într-o noapte am văzut o figură asemănătoare cu a mamei, singură în casa veche şi apoi mergând la pârâu, cu trupul zvelt înaintând hotărât, dar apoi a încetinit şi a început să meargă şerpuit pe potecă. *De-aş putea, aş arunca o vrajă asupra ei.* De unde a ştiut? Nimeni nu ştie de ce dormim sau de ce visăm. *Ştiu că n-o să spui niciodată nimic despre ce s-a întâmplat. Acum nu mai contează nici pentru ea, că e în rai, nici pentru cei rămaşi aici, pe pământ.* Cuvintele din scrisoarea Lisei mă urmăreau, de parcă aş fi fost cumva implicat, responsabil. Uneori, când mă simţeam în sfârşit purtat către somn, îl auzeam pe tata tuşind, un sunet la fel de inconfundabil ca şi vocea lui, iar asta mă făcea să mă trezesc iar, cu o tresărire. Mă mai ţineau treaz şi o mulţime de fantasme erotice mereu în schimbare, prostituate obediente inventate pentru a elibera tensiunea sexuală pe care o simţeam şi care mă strângea ca o cămaşă de forţă. Dar în vreme ce poftele mele masturbatorii creşteau, plăsmuirile începeau, inevitabil, să semene cu Miranda, copulările mele imaginare cu cea care-i juca rolul nu erau blânde, ci dure şi pline de furie, iar după aceea amăreala şi vina mi se înfigeau în piept ca un ţăruş de fier. Şi astfel o nelinişte se suprapunea peste alta. Îmi făceam griji din pricina lui Lane şi mi se părea că îi aud paşii pe acoperiş. Am visat că găsisem aparatul foto lângă patul meu, iar când i-am deschis capacul din spate, pe mâini mi-au curs sânge şi mucus, de parcă ar fi fost un animal rănit. Îmi făceam griji şi din pricina poveştii cu sora mea şi femeia necunoscută din parc şi mă întrebam ce-i cu Henry. Avea o privire de pasăre răpitoare. Scria o carte despre Max. *Cred că e ceva legat de tata.* În timpul crizelor nocturne personajele lui Max, Rodney Fallensworth, Dorothea Stone, doamna Hedgewater şi clovnul, Omul Verde, deveneau ţinte ale suspiciunii mele, de parcă ar fi fost nişte indicii ficţionale. Îmi aminteam ciudatul fir al poveştii din *Un bărbat la el acasă* şi mă întrebam dacă familia pierdută a lui Horace nu ascundea cumva o dorinţă secretă sau o spaimă a autorului. Vedeam degetele lui Arkadi formând cuvinte în filmul *În adâncurile albastre,* de parcă semnele ar fi fost un mesaj secret. Ce căutase Inga atunci când se uitase la film? Ce făcuse jurnalista roşcată cu ceea ce, dincolo de rânjetul ei ruşinos, credea că ştie? O vedeam pe Sarah cocoţându-se pe fereastra mamei ei şi o priveam căzând de la etajul al unsprezecelea, de parcă aş fi fost martor la asta. Apoi mama ei, înnebunită,

urlând în biroul meu „Tu ai externat-o! Tu ai omorât-o!“, cu părul ei coafat, ţeapăn şi neclintit, în ciuda gesticulaţii ei isterice. Vocea doamnei L.: un berbec atacând. Spaima mea. Vocea lui Peter Fowler, mâna lui pe spinarea mea. „Carbamazepin, prietene, ajută la furie.“ Fowler, farmacologia arogantă şi îngâmfată. „Tre’ să fii la curent, Davidsen. Zi de zi apar chestii noi despre tulburările de personalitate de tip borderline.“ Pumnul meu izbindu-i falca. Capul omului lovindu-se de un perete şi uşurarea pe care mi-o provoca această fantasmă, în timp ce prin minte îmi gonesc frânturi şi fragmente de articole: „dereglarea afectului, tulburări de identitate“. *Neutralitate*, mă gândeam. Ce înseamnă asta? Altă minciună. Domnul T. făcând slalom printre revelaţii. „Deraiat. Am eşuat. Ea a dat înapoi. Lui îi e frică. Nu pot să reuşesc.“ Şi doamna L.: „Cum puteţi crede în tâmpenia asta de terapie? Păi, e aşa de aiurea: stau aici şi mă uit la dumneavoastră. Chiar credeţi că sunteţi cineva, nu-i aşa?“ Mi-o imaginam trântită pe podea, în timp ce eu o strâng de încheieturile mâinilor. *Te urăsc.*

Pe scurt, nopţile mele deveniseră nişte meciuri de lupte cu mine însumi şi eram tot mai atras de mirajul uitării farmaceutice: Zolpidem – ca să adorm repede. Îl mai luasem ocazional când călătoream în Europa, la conferinţe, iar medicamentul nu doar că elimina aşteptarea somnului, ci chiar alunga experienţa somnului: nu te mai trezeai buimac în toiul nopţii, nu mai simţeai cum sari în sus în mijlocul unui vis, nu mai aveai conştiinţa învăluită a trupului în pat. Abilitatea stranie a pilulei de-a mă deconecta vreme de şapte ore, o calitate pe care o pusesem întotdeauna la îndoială, licărea acum, mică şi albă, ca o promisiune a paradisului.

— Mama nu-i acasă, a zis Sonia la telefon. Sunt tare îngrijorată, unchiule Erik. Nu-i stă în fire. E ora nouă. Nu mi-a lăsat nici un bilet, nimic. Nu răspunde la mobil. Eu sunt acasă de la şase, tot aştept şi tot sun.

— Eşti sigură că nu ţi-a zis de vreo întâlnire, vreo cină sau altceva şi ai uitat tu?

— Nu!

O auzeam pe Sonia respirând sonor.

— Poate că zace pe undeva, rănită, sau poate c-a fost jefuită. Şi mai e şi femeia aia.

— Ce femeie?

— Jurnalista aia tâmpită, Linda Nuştiucumburger.

— Roşcata?

— Da. A sunat. Alaltăieri, fără să vreau, am auzit-o pe mama zicând „N-am nimic de declarat. V-am spus de atâtea ori“. Părea extrem de răvăşită, iar

după aceea mi s-a părut tare palidă.

Sonia a tăcut o clipă.

— În seara aceea am auzit-o pe mama vorbind cu altcineva din dormitor. O discuţie lungă. Ea încerca să vorbească încet, dar puteam să-mi dau seama că e supărată şi s-a purtat ciudat: era distrată, a scris ca nebuna, s-a obosit din cale-afară şi nu m-a întrebat mai deloc de munca mea şi de nimic altceva. Se întâmplă ceva, ceva rău.

După un alt moment de tăcere, Sonia a zis:

— Unchiule Erik, poţi să vii până aici? Poţi merge la birou şi de aici, nu? Fac eu patul pentru tine. Mi-e tare frică să nu se fi întâmplat ceva. Simt că înnebunesc.

Am găsit-o pe Sonia în pijama, mergând încolo şi-ncoace prin camera mare din faţă a apartamentului, care mirosea a fum de ţigară şi a odorizant. Măsuţa de cafea era plină de cărţi, ziare, coji de portocale, ambalaje de gumă şi mărunţiş, toate de-a valma. Nu mi-a scăpat faptul că era a doua oară când mă pomeneam aşteptând-o pe mama altcuiva să vină acasă. Am făcut tot ce mi-a stat în puteri ca să o liniştesc pe Sonia, însă eram şi eu îngrijorat. Inga era responsabilă, nu îşi neglija niciodată programul şi era deosebit de protectoare cu fiica ei. Nu înţelegeam nimic.

— Poate că e cu Henry.

Sonia s-a strâmbat.

— Nu-ţi place de el?

— E OK. Am sunat deja, dar nu-i acolo.

Sonia a lăsat câteva mesaje pentru Inga. A dat drumul la televizor şi am privit absenţi cum nişte urechelniţe mărite zdravăn hoinăreau pe ecran, iar o voce masculină turuia ceva despre minunile pe care le făceau. Sonia îşi răsucea părul cu o viteză alarmantă, iar după ce am schimbat sute de canale şi n-am găsit nimic măcar cât de cât interesant, am rugat-o, dacă avea chef, să îmi citească poemul ei. La început s-a opus, zicând că nu se poate concentra, că e prea agitată, dar apoi a cedat şi, după ce mi-a explicat că încă mai lucra la el, că nu era sigură de fiecare strofă, una foarte importantă nefiind scrisă încă, şi că alesese o formă constrângătoare, ca să vadă dacă poate face faţă, a luat un teanc subţire de hârtii de pe măsuţa de cafea şi a început să îmi citească cu un glas limpede:

:um cinci ani vedeam cum moare tata.
mic nu mai era în trupu-i părăsit
ı omul ce-mi cânta pe înserate
ı basme îmi zicea, din Paradou,
cuţul orăşel în care-oftează

ıtomele, c-un vaiet lung chemând
cei rămaşi. N-aveai cum nu te teme
-acele fiinţe fantomatice eterne.
:ele duhuri azi aş vrea să vie,
ım înţeles: nu morţii sunt, ci viii
ce jelesc. Dă, Doamne, azi atunci să fie,
rog. Dă-mi, Doamne, o unică-amânare, fii
n, din nou mă du în seara cea pierdută
dragă. Un singur „Somn uşor“ şi-aş şti
tata înţelege: în rolul ce-l jucam
rtam o mască bravă. Sub, însă, mă temeam.

Mi-am dres glasul. Genie şi cu mine îi vizitasem într-o vară pe Max, Inga şi Sonia în Le Paradou, un orăşel din Provence, nu departe de Les Baux, unde închiriaseră o casă. Mi-l amintesc pe Max zâmbind larg la lumina lumânării ce licărea pe masă când stăteam afară, în aerul răcoros. Cu o ţigară între dinţi, cu fumul ridicându-se în rotocoale, şi-a înălţat paharul, toastând pentru acea perioadă, pentru o viaţă bună, pentru familie.

Sonia a ridicat privirea spre mine:

— Nu ţi se pare cumplită, nu?

În timp ce scuturam din cap, ea a continuat:

— E în aceeaşi formă ca *Don Juan* al lui Byron. Ştii, octavele astea sunt de obicei comice, dar voiam să văd dacă pot fi şi serioase.

S-a oprit, iar eu m-am gândit la maşinaţiunile lingvistice ale domnului T. şi la rimele lui demente.

— Ar trebui să urmeze una despre unsprezece septembrie, dar n-am putut să o scriu. Am tot încercat, iar şi iar, dar e prea greu. Poate că o să las un loc gol – un nimic, un spaţiu mare şi gol, doar cu data.

Sonia s-a uitat la mine, având brusc pe chip o expresie feroce.

— Apoi vin astea două.

ı ştiu ce-nseamnă moartea cei tineri,
spunea. Dar e greşit. Eu ştiu, o simt în oase,
creier, ochi şi mâini, în toate-i,
n lucrurile astea aşa-nspăimântătoare,
telefonul care ţi-aduce rele veşti,
n sunetele care, înainte de culcare,
vală gem în minte, un cor de triste voci
ıngând odat’ cu mine, jelindu-se de morţi.

lată s-a urcat poliţia sus pe casă,
ıu doi oameni reci, cu saci şi cu mănuşi.
ı mers pe-acoperiş, voind să caute
vezi: ascunse-acele părţi de trup
site pe sub steaguri derutante.
văd şi-acum. Îngenunchează, trage
ıia de asfalt, un ofiţer ce nu trădează
eranţă, nici tristeţe şi nici groază.

Chiar înainte să pronunţe ultimul cuvânt, am auzit sunetul cheii Ingăi rotindu-se în broască. Sora mea a dat buzna în cameră, iar Sonia a izbucnit în lacrimi. N-o mai văzusem pe Sonia plângând de când era micuţă, iar sunetul acela m-a lăsat mut o vreme. Inga a fugit spre fiica ei, a luat-o în braţe şi a început să se scuze tumultuos în timp ce strângea la piept capul brunet al fiicei sale, dar după numai câteva clipe Sonia şi-a împins mama şi, cu o voce înverşunată, a zis:

— Ce se întâmplă? Ce se întâmplă? Vreau să îmi spui. Acum!

Inga s-a lăsat pe spate pe canapea, între Sonia şi mine. Fruntea i s-a încreţit înainte să vorbească, iar ochii ei albaştri păreau îndureraţi.

— E ceva legat de tata, nu? Ce vrea cucoana aia, Burger?

— Linda Fehlburger.

— Da! a zis Sonia. Ce vrea?

— Vrea să vorbim despre căsnicia mea cu tatăl tău, iar eu nu vreau – nu cu ea. A tot umblat, căutând să dea de toţi prietenii şi semi-prietenii noştri… I-a tot vânat, cum se zice, „căutând mizerii“. E neobosită, dar cred că până la urmă a înţeles mesajul.

Inga şi-a coborât privirea în podea.

— Nu-ţi face griji, draga mea, a zis apoi. Nu trebuie să-ţi faci griji.

Sonia nu a mai insistat, ceea ce la început m-a surprins, dar apoi m-am gândit că, probabil, de fapt nu voia să ştie. Aşa era mai în siguranţă.

Inga a făcut omletă cu brânză, iar noi trei am stat şi-am purtat o conversaţie plăcută, vorbind nimicuri. Am observat că în prezenţa mamei trupul Soniei se schimbase – fata care îşi răsucea părul şi stătea cocoşată redevenise dulce şi misterioasă. Cam pe la miezul nopţii nepoata mea s-a scuzat şi s-a retras. Înainte de-a părăsi camera, şi-a pus braţele lungi în jurul gâtului meu şi m-a sărutat pe obraji.

— Te iubesc, unchiule Erik, a zis. Şi-ţi mulţumesc că ai venit.

Acest moment de preţuire – mă bucur să o spun – a fost o bine-venită scânteiere de soare printre norii de iarnă, iar când i-am zis Soniei noapte bună, am simţit o dogoare subită înălţându-mi-se în obraji.

Aceea a fost noaptea în care am vorbit, eu şi sora mea, despre ce avea ea de ascuns. La început n-a povestit nimic, doar s-a rotit în cercuri pe deasupra poveştii, iar eu n-am forţat-o.

— Mai ştii scena din *În adâncurile albastre*, când ea se trezeşte şi nu-l mai recunoaşte?

— Sigur că da, am zis. M-am uitat din nou la film acum câteva săptămâni.

— E un moment de-a dreptul cumplit, nu? a continuat Inga. Să fii văzut, dar nu şi recunoscut. El devine iarăşi un străin. Şi mai sunt şi picturile acelea, portretele pe care i le făcuse ea şi pe care el le găseşte în camera lui după ce-o caută peste tot, iar apoi le scoate afară, în spatele hanului, şi le arde, incendiindu-se de fapt pe sine însuşi. Atunci ştim că a renunţat.

Am încuviinţat.

— Necazul ăsta e legat de film? am întrebat eu.

— Acolo am fost în seara asta. Am vizitat-o pe Edie Bly.

— Actriţa din *În adâncurile albastre*?

— Da, a zis Inga.

S-a întors spre fereastră, de parcă actriţa s-ar fi putut afla peste drum.

— S-a întâmplat ceva cu noi, Erik, cu mine şi cu Max, cam în timpul filmărilor… sau nu, de fapt înainte de ele. După ce a murit Sadie. Max nu şi-a dat seama că moartea mamei lui îl va afecta aşa de tare. Atunci au început atacurile de panică. Era îngrozitor înainte să înceapă să ia medicamente. Se uita la mine într-un anumit fel. Ani şi ani, vreau să spun. Ochii lui fuseseră atât de însufleţiţi şi strălucitori, iar atunci se înceţoşaseră.

Inga şi-a muşcat o clipă buzele.

— Ei bine, într-o noapte ne certam pe o chestie pe care am uitat-o complet, iar el s-a uitat la mine şi a zis: „Poate c-ar fi mai bine să locuim o vreme separat“.

Am privit-o.

— Dar Max nu te-a părăsit niciodată, nu-i aşa?

Inga a scuturat din cap.

— Nu, dar când a spus vorbele acelea, a fost de parcă m-ar fi spintecat de vie. Nu-i ciudat? Adică aşa ceva se întâmplă mereu, oricui, dar eu mi-am dat seama atunci, chiar în acel moment, că noi aveam păreri diferite despre toate astea. Pentru mine căsnicia era – este – ceva definitiv. Max mai fusese căsătorit de două ori înainte…

— Da, dar nu pentru mult timp, am zis.

— Adevărat. Şi totuşi cuvintele acelea m-au rănit enorm.

Inga şi-a apăsat ambele palme pe piept.

— Chiar şi atunci, în momentele acelea, o parte din mine zicea: „Doamne, e ceva atât de banal!“

A pronunţat ultimul cuvânt într-un mod sec şi cu o răceală plină de ironie, pe care rareori o mai auzisem la ea.

— Soţul care îmbătrâneşte, îşi conştientizează vârsta şi se plictiseşte de mult prea cunoscuta nevastă…

Vocea i s-a stins.

— I-am spus că eu nu vreau asta. I-am spus că da, căsnicia poate fi grea, că e ceva mereu în schimbare, dar că eu îl iubeam nespus. Atunci a fost bun. Doamne, ce bun putea să fie. Dar eu nu bunătate voiam. Oricum, de când a început să lucreze la film, abia de-l mai vedeam. Era pe platou, pleca pe fugă în fiecare seară, venea acasă după ce adormeam. Şi totuşi era fericit. Tensionat, dar fericit. Îi plăcea munca.

Inga şi-a tras răsuflarea.

— Dar, vezi tu, problemele dintre noi erau din cauza *mea*.

Buzele i-au tresărit o clipă.

— Pe-atunci eram dificilă – de fapt aproape nebună, dacă stau acum să mă gândesc. Îmi terminasem cartea. Era extrem de greu să scriu, extrem de dureros, dar ştiam şi ce bine era, ce neobişnuit era. Mai ştiam – sau credeam că ştiu – şi că o să fie atacată sau, mai rău, ignorată şi simţeam că n-o să pot îndura asta. Eram cicălitoare, mă văitam şi mă plângeam de soarta mea de intelectuală nebăgată în seamă şi neînţeleasă. Suferam în avans pentru ceea ce mă temeam că se va întâmpla şi îl făceam şi pe Max să sufere.

— Dar cartea ta a fost primită foarte bine, am zis.

— Ar trebui să ştii, domnule Psihanalist, că nu realitatea e problema.

Am zâmbit.

— N-a mai contat, a continuat Inga, fiindcă la acel moment, orice ar fi zis Max – putea să zică, de exemplu, „Vreau ouă la micul dejun“ –, pentru mine era de parcă ar fi vorbit Dumnezeu.

— Şi el a fost atacat. Toată viaţa lui, Inga.

— Ştiu, a zis ea. Nu mă scuz. Am început să pricep cât de nebună, de dificilă, de încrezută şi oarbă am fost. Ironia era că scrisesem despre vedere, despre felul cum percepem lumea şi despre faptul că, aşa cum a spus Kant, nu putem ajunge niciodată la esenţa lucrurilor, dar asta nu înseamnă că nu există cu adevărat o lume. Problema e că suntem cu toţii orbi, suntem cu toţii dependenţi de reprezentări prestabilite, de ceea ce credem că vom vedea. De cele mai multe ori aşa se şi întâmplă. Noi nu percepem lumea.

Noi percepem aşteptările noastre de la lume. Acea aşteptare este foarte, foarte complicată. Aşteptările mele au luat-o razna. N-am fost niciodată luată în serios atât pe cât voiam. Începusem să îmi doresc să fi fost bărbat. Îmi doream să fi fost urâtă.

— Nu chiar, am zis.

— Aproape. Fiindcă lumea e plină de prejudecăţi, eu am devenit furioasă. Exista o ruptură între felul în care îmi percepeam eu sinele cel grozav de serios şi de important şi felul în care îmi imaginam că mă percep ceilalţi.

— *Imaginam* e cuvântul cheie, am zis.

Inga s-a încruntat.

— Ştiu. Dar, Erik, erau oameni care, şi înainte, şi după moartea lui Max, nu mă recunoşteau fără *el*, oameni cu care purtam conversaţii, pentru care gătisem aici, în casă, oameni pe care îi *ştiam* – nu prieteni apropiaţi, dar oameni care ar fi trebuit să mă ştie. El devenise unicul context prin care mă percepeau şi pe mine. Nu era vina lui Max. Lui nu-i plăcea asta deloc. Îi părea rău pentru mine şi, evident, mândria mea era cumplit de rănită. Când am văzut filmul prima oară, am crezut că scena cu uitarea era scrisă pentru mine, dar pe dos. O femeie uită un bărbat.

— Şi tu ai uitat oameni, Inga. De fapt am văzut oameni care vin la tine, iar tu nu ţi-i mai aminteşti deloc.

Inga nu mă asculta.

— Acum însă cred că era despre altceva. Scena, vreau să zic.

— Despre ce?

— Era despre Edie.

Am simţit o gheară în piept.

— În ce sens?

— S-a îndrăgostit de ea, Erik. El a fost cel care a vrut să i se dea rolul. Ştii, nu făcuse mare lucru înainte, doar vreo două filme independente obscure, dar el s-a luptat pentru ea. Cred că i-a căzut cu tronc înainte să apuce măcar să-i vorbească. Pe-atunci ea era foarte tânără, foarte drăguţă şi nebunatică. Îmi amintesc cum dansa la petrecerea de la încheierea filmărilor şi cum îmi ziceam că are ceva sălbatic, ca un animal – nu tocmai cruzime, dar o anumită nesăbuinţă, dacă înţelegi ce vreau să spun. E foarte atrăgător, nu? Bărbaţii adoră aşa ceva.

— Nu ştiu, am zis.

— Ba ştii. Tu te-ai şi căsătorit cu o fată din asta.

Am ignorat comentariul.

— Zici că au avut o aventură.

— Da.

Chipul Ingăi era rigid, iar privirea rece.

— Ai ştiut atunci?

— Nu, dar eram suspicioasă. Eram geloasă pe ea, fiindcă simţeam zvâcnetul lui. Nu-l mai simţisem înainte, nu aşa.

— Orice s-ar fi întâmplat între ei, Max s-a întors la tine.

Am spus cuvintele astea cu o voce scăzută şi nu o să uit niciodată chipul surorii mele când mă asculta. Zâmbea – un zâmbet forţat, feroce, cumplit. O şuviţă de păr i-a căzut peste sprânceana stângă, iar ea şi-a dat-o la o parte.

— Aşa mi-am zis şi eu mereu, Erik: că şi dacă fusese ceva între ei, nu mai conta, de vreme ce s-a întors la mine.

Inga şi-a lipit palmele laolaltă, de parcă şi-ar fi măsurat lungimea degetelor.

— Dar în seara asta Edie mi-a zis că *ea* l-a părăsit pe el. Că el o voia cu disperare, dar ea l-a dat afară, ea a pus punct. Aşa că, vezi, e posibil ca Max să fi rămas cu mine doar fiindcă eram unica opţiune.

Inga încă zâmbea, iar figura ei fragilă mi s-a părut greu de privit.

— Inga, am zis, ştii că viaţa nu-i aşa. Nu poţi presupune asemenea lucruri. Să zicem că Max ar fi fugit cu ea. Ar fi durat aventura lor? Cât timp? Ar fi putut să se întoarcă în braţele tale într-o săptămână.

— Are scrisorile de la el şi se gândeşte să le vândă.

Am gemut.

— Cu Edie vorbeai în parc atunci când te-a văzut Burton.

— Ca să publice acele scrisori, are nevoie de acceptul meu. Fiindcă Max e mort, eu sunt proprietara conţinutului, dar ea deţine scrisorile materiale, concrete, şi poate să facă ce naiba vrea cu ele.

— Păi, atunci nu-i nici o problemă, am zis.

— Dar conţinutul poate fi parafrazat, folosit. S-a mai întâmplat.

Sora mea s-a ridicat în picioare şi s-a dus la fereastră. Stătea cu spatele la mine, dar vedeam după umerii şi gâtul ei că se îmbărbăta, că îşi priponise emoţiile înăuntrul ei cât de strâns putea. Şi-a pus degetele lungi şi subţiri pe rama ferestrei şi a zis:

— Simt că sunt prinsă în toiul unei telenovele proaste sau în vreo poveste de planul al doilea dintr-un roman franţuzesc de la sfârşitul secolului al optsprezecelea. Sunt absolut conştientă de cât de deplasată şi de siropoasă e toată povestea. Adică una e să se întâmple aşa ceva şi alta e să fie trâmbiţat peste tot, iar vieţile oamenilor să fie cumpărate şi vândute ca o

sacoşă cu lucruşoare ieftine, în vreme ce eu trebuie să joc rolul plictisitor şi stupid al nevestei nedreptăţite.

Câteva clipe n-a zis nimic, ci doar şi-a apăsat ambele palme pe geam.

— Ce e cu adevărat ciudat, a zis ea către strada întunecată, e că am descoperit dintr-odată că am trăit o altă viaţă. Nu e ciudat? Adică acum va trebui să-mi rescriu propria poveste, să o refac de-a-ndoaselea.

După încă o pauză lungă, sora mea s-a întors cu faţa spre mine. Şi-a încleştat ambii pumni şi i-a agitat înspre mine, cu faţa tensionată şi lividă.

— Trebuie să adaug cel puţin încă *două* personaje noi.

Inga păstra un ton coborât şi-am înţeles că avea grijă să nu o trezească pe Sonia. Şi-a agitat din nou pumnii înspre mine, iar apoi, dintr-o singură mişcare înnebunită, şi-a cuprins capul între mâini.

M-am ridicat şi m-am dus către ea. Când m-am întins, vrând să o iau de mâini, a zis pe un ton liniştit, tremurat:

— Nu, nu mă atinge. O să cedez.

— Inga, am spus eu.

— Mai e ceva.

Inga şi-a lăsat braţele să-i cadă pe lângă corp. Privirea îi era pustie, iar vocea ei avea ceva detaşat, străin. În timp ce vorbea, a pălit de tot şi am văzut-o clătinându-se o clipă.

— De la o vreme am iar ameţeli. Am ameţit. Blestematul ăsta de cap.

Şi-a pus o palmă pe burtă.

După ce am dus-o pe Inga pe canapea, i-am găsit pastilele, i-am dat o gură de apă şi am acoperit-o cu o pătură. Ea a zis:

— Susţine că Max e tatăl fiului ei.

Am rămas tăcut câteva clipe. Alt copil, m-am gândit. Un fiu.

— Crezi că e adevărat?

A ridicat din umeri. Ştiam amândoi că emoţiile intense îi puteau provoca migrene, iar odată ce stătea întinsă pe spate, cu capul pe o pernă, Inga se relaxa, o cuprindea acea uşurare pe care uneori doar boala o poate oferi. Mi-a zâmbit. Văzusem asta de nenumărate ori la pacienţii mei – zâmbetul slab de spital. Am continuat să vorbim, cu voci stinse şi cuvinte rostite lent. Inga mi-a zis că Edie mai fusese încurcată şi cu altcineva în perioada când se întâlnea cu Max, aşa că ea avea îndoieli în privinţa poveştii. Când am întrebat de ce Edie aşteptase atâţia ani până să anunţe identitatea tatălui fiului ei, Inga a zis:

— Acum e divorţată. Bărbatul acela a ieşit din viaţa ei şi bănuiesc că ea a început să se gândească la Max.

Sora mea nu văzuse scrisorile în cauză. Edie refuzase să îi dea nişte copii şi se arătase cam reţinută în privinţa conţinutului lor. Dăduse însă de înţeles că însemnau totuşi mai mult decât simplul fapt că i le scrisese Max. Eu am argumentat că, deşi cucoana Fehlburger o fi scotocind după o poveste, era puţin probabil ca revista ei să scoată banii necesari ca să cumpere scrisorile. Manuscrisele lui Max erau în Berg Collection[19], la Biblioteca Publică din New York, şi ştiam că pentru accesul la arhivă cei care studiau documente aveau nevoie de permis. Oare un colecţionar particular ar fi fost interesat de ele? Despre asta nu prea ştiam mare lucru. Înţelegeam că pentru Inga ceea ce conta cel mai mult era s-o protejeze pe Sonia.

— Nu suport să o văd aşa, rănită, a zis.

Pe la unu şi jumătate m-am uitat la sora mea, care stătea sub pătura albastră. Avea picioarele strânse la piept, iar faţa ei delicată părea palidă şi epuizată. I-am spus că ar trebui să meargă la culcare. S-a întins, mi-a atins mâna şi a zis:

— Nu încă, Erik. Vreau să mai vorbim un pic, dar nu despre chestia asta. Acum, că nu mai există casa, m-am tot gândit la noi doi, când eram mici. Mai ştii când te convingeam să ne jucăm de-a prinţul şi prinţesa?

— Da, am zis şi-am început să zâmbesc. Îmi amintesc că am pus piciorul în prag când am făcut şase sau şapte ani. Gata cu Albă-ca-Zăpada, gata cu Frumoasa din Pădurea Adormită.

Inga mi-a răspuns la zâmbet. Umbrele de un violet discret pe care le avea sub ochi îi făceau să pară mai adânci.

— Când erai foarte mic, îţi plăcea să fii prinţesa. Te îmbrăcam ca pe-o fetiţă şi eu eram prinţul.

— Asta nu-mi amintesc.

— Îţi plăcea să faci pe mortul şi să te trezeşti. Puteai s-o faci iar şi iar, la nesfârşit. Mai târziu nu mai voiai să fii decât prinţul. Îmi plăcea să stau întinsă, aşteptând sărutul care mă va trezi, de parcă n-ai fi fost frăţiorul meu. Îmi plăcea să deschid ochii şi să mă ridic în fund. Îmi plăceau miracolele.

A închis ochii şi apoi, ţinându-i în continuare închişi, a zis:

— Era ceva erotic. Să fii readus la viaţă.

A inspirat.

— Mi s-a întâmplat zilele astea, cu Henry. Aproape că uitasem că poate exista frenezie.

Nu i-am răspuns. Cuvântul *frenezie* mi-a răsunat câteva clipe în minte, iar apoi Inga a zis:

— Maggie Tupy.

— Micuţa Maggie Tupy, care locuia pe strada noastră. Îmi plăcea de ea.

— Mai ştii când am dansat în furou pentru tine? Maggie şi cu mine le purtam pe afară, în aer liber. Era excitant, eram extrem de aproape de goliciune şi simţeam că îmi vine să fac pipi, dar de fapt nu-mi venea. Probabil că aveam nouă ani. Îmi amintesc că am alergat şi m-am învârtit până am ameţit şi m-a durut într-o parte.

— În ziua aia am sărutat-o.

Am văzut-o pe Maggie Tupy, cu buclele ei şatene, ca nişte şerpi de iarbă încolăciţi pe fiecare parte a capului. Mi-am amintit brusc genunchii ei goi pe sub furoul alb şi pătat. Erau pete verzi de la iarbă, gri de la pământ şi roşii de la sângele proaspăt, din zgârieturile adânci, care nu se vindecau niciodată, din cauză că micile cruste se deschideau întruna. Maggie se uita la mine cu un singur ochi abia întredeschis şi îşi boţise gura, ca să nu izbucnească în râs, dar eu voiam să sărut acele buze strânse, de culoarea zmeurei, şi m-am aplecat lângă ea, apăsându-mi gura pe a ei, repede, dar apăsat. Simţisem o mare bucurie.

— Maggie Tupy, am zis tare.

Inga s-a lăsat pe spate şi a închis ochii.

— Şi-a mai fost şi ziua în care păsările chiar ne-au mâncat firimiturile de pâine. Mai ştii?

Am văzut peticele inegale de lumină solară pe pământ, risipite de frunzişul de deasupra, când stăteam în vârful terasamentului abrupt din spatele casei noastre, care dădea înspre pârâul din vale. Atunci am auzit foiala şi am văzut deodată cum un stol de grauri se înalţă din copacii de deasupra capetelor noastre. Curgerea apei pârâului s-a auzit mai slab, în vreme ce zgomotul aripilor fâlfâind a devenit tot mai puternic, şi noi am privit păsările ce plonjau asupra bucăţelelor de pâine pe care le lăsaserăm în spatele nostru, ca o urmă lungă.

Sora mea a închis ochii.

— A fost ca un miracol, nu? De parcă povestea devenise adevărată, iar lumea chiar fusese vrăjită.

Am luat mâna Ingăi, am strâns-o, iar după o scurtă pauză am zis:

— A fost.

Tata şi-a reluat studiile la colegiul Martin Luther, de data asta cu bani obţinuţi prin G.I. Bill[20]. Avea douăzeci şi patru de ani. Mi-l imaginez stând

lângă prietenul său Don la concertele corului. Stau într-o bancă, fiindcă, bănuiesc, corul cânta în capela colegiului. *Unul dintre cântecele din repertoriu,* scria tata, *„O, binecuvântată zi“, a declanşat în mine amintirea unor evenimente la început plăcute, dar care au condus apoi, pas cu pas, la imaginile de coşmar cu uciderea inutilă a ofiţerului japonez. Spre panica lui Don, am început să tremur. Am minţit, i-am zis că era un acces slab de malarie. A fost singura dată când asemenea imagini mi-au revenit în minte în timpul zilei, dar trăiam cu spaima că s-ar putea întâmpla şi altădată.* Am citit aceste propoziţii de mai multe ori, căutând să le pătrund sensul. „O, binecuvântată zi“ nu se afla în cărticica roşie cu imnuri luterane care ajunsese în posesia mea cu ani în urmă, dar mă întrebam dacă nu cumva undeva în text sau în muzică nu se găsea vreo aluzie ce punea în mişcare acea succesiune de imagini pe care tata nu le putea controla.

Amintirile traumatice se iţesc ca o explozie în creier.

— Credeam că o să murim în apartament, mi-a zis tânăra. Dar ne-a găsit un poliţist. Ne-a scos şi am început să fugim.

Şi-a tras răsuflarea.

— Abia de puteam vedea sau respira. Era întuneric şi mergeam prin ploaia asta uscată şi înecăcioasă. Şi apoi am văzut pe jos mâna unui om. Sângele avea o culoare ciudată. Chiar m-am gândit la asta.

A început să respire mai agitat.

— A trebuit să păşesc peste ea. Alergam. M-am gândit că o să murim. Dar asta mi se întâmplă mai ales noaptea. E senzaţia aceea, când alergi orbeşte. Sunt iarăşi acolo. Mă trezesc cu un şoc, de parcă aş exploda, cu inima bătându-mi puternic. Nu pot respira. Nu e un vis.

Gura i s-a contorsionat.

— E adevărul.

A închis ochii şi a început să plângă.

În ziua aceea am aşteptat răniţii în sălile de urgenţă din tot oraşul, dar ei nu soseau. Au ajuns la noi mai târziu, cu răni provocate de amintiri imposibil de şters, imagini înscrise cu foc în ei şi eliberate apoi neîncetat, într-o năvală hormonală, o inundaţie a creierului ce însoţeşte întoarcerea la o realitate insuportabilă. *O, binecuvântată zi.*

Corul cântă. Un veteran tânăr stă în banca lui şi ascultă vocea colectivă mulţumind unui Dumnezeu mărinimos. Poate că îşi aminteşte un imn pe care obişnuia să îl cânte în biserică alături de tatăl lui atunci când era copil. E o amintire caldă. Îşi aminteşte murmurul rugăciunilor din biserica

luterană Urland, felul în care congregaţia imploră zeitatea să fie iertată, iar apoi apare o altă viziune, care se impune subit şi brutal: un bărbat îngenunchează în iarbă, cu palmele strâns împreunate. Se roagă pentru viaţa lui.

— Uneori, a zis Magda, un psihanalist poate suferi prea mult împreună cu un pacient sau îi poate fi aşa de teamă, încât lucrul ăsta blochează tratamentul.

M-am uitat la faţa ei mică şi bătrână, la părul ei alb, tuns îngrijit până la nivelul bărbiei, la jacheta ei elegantă, cu broderii. Magda devenise tot mai slabă pe măsură ce înaintase în vârstă, dar ochii blânzi şi gura mică îi rămăseseră exact la fel ca întotdeauna.

— Există motive evidente pentru a te teme de pacienţi – pacienţi care te urmăresc sau te ameninţă şi aşa mai departe – şi totul e foarte direct. Am avut cândva un pacient care mi-a relatat foarte detaliat fanteziile lui sadice. Am fost îngrozită, dar nu m-am speriat cu adevărat decât atunci când am început să îi simt excitaţia. Am considerat că-i inacceptabil. Mi-a luat ceva timp să conştientizez problemele personale pe care le ţinusem îngropate, în siguranţă.

— Am încercat să fac asta, am zis eu. Sunt conştient că femeia asta a ajuns la nişte elemente sadice din mine, dar e ceva ascuns, ceva ce nu pot atinge.

Mi-au venit în minte cuvintele Ingăi: *Uitasem că poate exista frenezie.*

— Cu mai mulţi ani în urmă am tratat o fată care fusese primită în clinică după ce încercase să îşi dea foc. Avea şaptesprezece ani. Crescuse în Dominica. A locuit cu mama ei câţiva ani, iar apoi a fost plimbată de la o rudă la alta. Nici una n-o ţinea prea mult timp. Când avea nouă ani, un prieten de-al tatălui ei a bătut-o şi a molestat-o. Omul a ajuns în puşcărie, iar ea a fost trimisă pachet la o mătuşă, aici în oraş. La început lucrurile au mers bine, dar apoi au început scenele, acuzaţiile şi conflictele – conflicte fizice. A ajuns într-un centru pentru copii. Am intervievat asistenta maternală. La început, zicea ea, Rosa fusese ca un vis. Acesta a fost cuvântul folosit de femeie, un vis – săritoare, dulce, tandră. Voia ca femeia să o adopte.

— Şi apoi s-a schimbat.

Magda a încuviinţat.

— Se bătea, urla, o lua razna. L-a acuzat pe soţul asistentei maternale de abuz sexual. La început i-am crezut povestea, dar ori de câte ori o spunea, o

schimba. Nu părea să-şi dea seama că înainte îmi zisese o altă versiune, complet diferită.

— Minţea.

— Da, minţea, dar *şi* halucina. Era absolut paranoică. După o vreme a început să vorbească despre ea aproape exclusiv la persoana a treia. Rosa vrea asta. Rosa crede asta. El i-a făcut Rosei asta şi asta. Rosa nu are nimic de spus.

— Şi ce diagnostic i-ai pus? Un simptom disociativ?

— Da. Fata avea uriaşe probleme de identitate, dar am înţeles şi că în şedinţele cu mine regresase până la vârsta de fetiţă care se identifică la persoana a treia.

— Şi doamna L.?

Magda a scuturat din cap.

— Depinde ce poţi îndura. Spui că tatăl tău a murit acum cinci luni.

Am încuviinţat.

— Ştiu ce mult te identifici cu tatăl tău.

Am simţit nevoia să mă apăr:

— Crezi că ceea ce se întâmplă cu doamna L. are o legătură cu tata. Cum ar putea avea?

Vorbisem prea tare.

Privirea penetrantă a Magdei mi-a amintit de cea a mamei mele şi am vrut să dau înapoi. Am admis ce spunea. A zâmbit.

— Erik, din când în când ne facem cu toţii fărâme odată cu pacienţii noştri. Ne facem când şi când fărâme, ne pierdem echilibrul chiar şi fără să fim influenţaţi de vreun pacient. Durerea ta te face mai fragil. Ştii că eu am considerat întotdeauna totalitatea şi integritatea nişte mituri necesare. Suntem fiinţe fragmentare care ne cimentăm într-un întreg, dar întotdeauna există fisuri. Să trăieşti cu aceste fisuri reprezintă o parte din ceea ce ne face… ei bine, acceptabil de sănătoşi.

— Ai putut să o ajuţi pe Rosa? am întrebat.

— Pe termen scurt. După ce a fost externată, a mers la şcoală şi a stat cu o altă familie, dar când a împlinit optsprezece ani, a ieşit din sistem, n-a mai păstrat legătura cu familia ei şi nimeni nu mi-a putut spune ce s-a întâmplat cu ea.

M-am gândit la toţi acei pacienţi de a căror urmă nu mai putusem să dau, cei care pur şi simplu dispăruseră. Apoi m-am uitat la bastonul Magdei, ce stătea sprijinit de birou, şi m-am gândit că nu voiam să moară.

— Dar cum e cu pacientul care te plictiseşte de moarte?

— Ah, doamna W.! am zis. În cazul ei au avut loc progrese – în bine.

— Hm, a zis Magda.

Zumzetul empatiei, mi-am zis.

Când am plecat din biroul ei şi am ieşit în aerul cald al lunii mai, mă simţeam refăcut, în ciuda faptului că ştiam foarte puţine în plus despre cazul meu năucitor faţă de câte ştiusem când intrasem pe uşa ei. Central Park părea verde şi, din nu ştiu ce motiv, m-am gândit la Laura Capelli. M-am întrebat dacă mai aveam numărul ei de telefon.

Miranda tocmai încuia uşa când m-a văzut Eglantine.

— Doctore Erik, a zis ea cu o voce acuzatoare, punându-şi mâinile-n şolduri şi imitând un adult sever. Unde-ai fost?

Mă aşteptam să se întâmple aşa: inevitabila întâlnire întâmplătoare în faţa casei sau pe vreo stradă învecinată. De fapt eram surprins că se amânase atât de mult. Când m-am uitat în jos, la faţa înălţată a copilei, părul ei şaten părea moale şi am simţit un impuls subit să ating cu degetele acele bucle şi să o mângâi pe cap, dar m-am abţinut.

Miranda a venit spre noi, ducând o sacoşă mare.

— Am fost aici, i-am zis lui Eggy, ocolind chipul Mirandei.

Nici fetiţa nu urcase să mă viziteze. Mă întrebam dacă o împiedicase mama ei.

— Mergem în parc, ca să desenăm, a zis Eggy, stând pe vârfuri, ridicând un picior în faţă şi ţinându-şi echilibrul, cu ambele braţe depărtate, înainte să lase piciorul înapoi, pe pământ. Vrei să vii şi tu? Poţi să foloseşti hârtia noastră şi creioanele şi cariocile şi cărbunele şi tot.

— Mă tem că nu am timp, am zis, auzindu-mi scorţoşenia din glas.

Miranda a păşit spre mine şi mi-am coborât privirea spre ea. Nu ştiu dacă pe chip mi se distingea disconfortul pe care îl simţeam. Privirea ei era calmă, neabătută.

— Sigur nu vrei să vii? a întrebat, iar apoi a adăugat: E o duminică frumoasă.

Duminica aceea mi-a rămas în amintire ca o colecţie de fragmente. Stau pe spate pe pătura în carouri, studiind ramurile, frunzele şi bucăţile vizibile de cer albastru de deasupra mea – un unghi vizual cunoscut din copilărie. Pulpele maro, dezgolite, ale Mirandei pe pătură şi picioarele ei desculţe, cu unghii roşii. Eggy la mine în poală în timp ce-mi cercetează urechile, cu faţa apropiată de a mea:

— Sunt mari. Ştiai? Foarte mari.

Schiţa rapidă făcută de Miranda fiicei ei, cu o pălărie imaginară, cu bor larg, şi rochie de dantelă.

— Nu, mami! Vreau o rochie lungă, care să-mi vină până la glezne! Schimb-o!

Sunetul radierei. Eggy fredonând. Miranda cu ochelari de soare. Căldura soarelui pe spinare şi senzaţia că aş putea adormi. Un pacheţel roşu cu stafide, în iarbă, la câţiva centimetri de nasul meu. Trifoiul. Eggy stând pe burtă, cu un beţişor subţire în fiecare mână, unul cu o idee mai lung decât celălalt.

— N-am de gând să te ascult doar fiindcă eşti mare, găgăuţă rămurea!

Băţul cel scurt sare prin aer.

— Nu fă pe şeful cu mine!

— Trebuie să asculţi, zice cu o voce gravă băţul mai lung.

— Ba nu, cântă băţul cel mic. Eu sunt Power Girl!

Power Girl zboară pe deasupra capului meu.

— Vreau să vină doctorul Erik şi să mă vadă la ora de teatru. E sâmbătă. Nu, mami? Data viitoare. *Mănuşa*, s-a băgat Eggy în discuţie. Eu sunt mănuşa!

Eram încrezător. Deşi Miranda nu flirta absolut deloc şi nu făcea nimic care să sugereze că sentimentele ei faţă de mine s-ar fi schimbat, petrecusem două ore simţind trupul ei la doar câţiva centimetri de al meu. Visasem cu ochii deschişi să mă întind şi să îmi aşez mâna pe coapsa ei, să mă rostogolesc pe pătura în carouri şi să o iau în braţe. În seara aceea, după ce am vorbit la telefon şi cu Inga, şi cu mama, am citit câteva ore în birou. Dar înainte să mă culc, m-am pomenit că mă duc la fereastră. M-am tot întrebat de atunci încoace dacă auzisem vocile joase într-un mod subliminal sau dacă pur şi simplu îmi venise să mă uit afară, aşa cum fac adesea, iar ceea ce am văzut a fost pură întâmplare. Cert e că i-am văzut de la fereastra de la etaj pe Miranda şi Lane împreună, pe trotuar, la lumina felinarului. L-am văzut pe el întinzându-se după ea şi trăgând-o mai aproape. Preţ de o clipă sau două Miranda i-a rezistat, iar apoi trupul i-a cedat şi ea i s-a supus. I-am privit sărutându-se. I-am privit mergând spre casă şi dispărând dincolo de treptele de la intrare. Am aşteptat acolo o vreme, sperând să îl văd pe Lane ieşind, dar el n-a mai apărut.

Când stăteam în pat, mi-am amintit două versuri dintr-un poem de John Clare:

nă şi cei mai dragi dintre cei dragi
i sunt străini – chiar mai străini ca toţi ceilalţi.[21]

Mi-am repetat versurile de două ori, iar apoi am luat pastiluţa albă.

De îndată ce l-am zărit pe Burton la masă, am avut impresia că era ceva schimbat la el. După ce m-am aşezat, am încercat să depistez ce anume crease această senzaţie de noutate. Să fi fost postura? Să fi fost mai puţin umed? Să fi fost mai bine îmbrăcat? Vechiul meu prieten stătea prăbuşit în scaun, iar faţa lată îi strălucea de sudoare. Am observat că, pesemne, renunţase la dedesubturile vătuite, fiindcă la subsuori cămaşa îi era mai închisă la culoare cu câteva nuanţe. Îşi legase la gât o eşarfă ocru, dar acest articol nu era decât o biată fluturare din mână în direcţia dandismului. Cămaşa şi pantalonii lui uzaţi veneau direct de la Armata Salvării. Când mă sunase Burton, acceptasem bucuros invitaţia la cină, ştiind că îmi va distrage gândurile de la *Mănuşa*. Încă nu mă hotărâsem dacă să merg sau nu la piesă, care se umflase în mintea mea, luând proporţii cumplite şi ajungând să simbolizeze revenirea lui Lane, tată dubios şi iubit suspicios, un bărbat pe care îl văzusem de exact două ori, de ambele dăţi în întuneric.

— Aşa cum am zis la telefon, ne-ar plăcea să te recrutăm, a zis Burton în timp ce îşi mânca lasagna. Ei, *recrutăm* sună cam milităreşte. Zilele astea evit toate aluziile la viaţa cazonă… să îţi solicităm, să îţi încurajăm participarea la întâlnirile noastre lunare. Masa asta, cauza oficială a întâlnirii noastre, are drept beneficiu suplimentar faptul că factura va fi de fapt deductibilă. Folosesc pluralul, înţelegi, „noi“ însemnând membrii Institutului de Neuropsihanaliză, vestitorii noii epoci, ai reconcilierii interdisciplinare: creierul şi mintea, vechea problemă, acum reexaminată. În prima sâmbătă din fiecare lună. Şedinţele încep la zece fix. Prelegere de neuroştiinţă, urmată de o discuţie. Au ţinut prelegeri multe somităţi: Damasio, LeDoux, Kandel, Panksepp, Solms. Suntem cam douăzeci, uneori treizeci, aş zice o clică de cercetători din zona neuroştiinţelor, psihanalişti, psihiatri, farmacologi, neurologi şi alţi câţiva tipi din domeniul inteligenţei artificiale şi al roboticii. Eu sunt singurul istoric. Am întâlnit acolo un tip, David Pincus, care face cercetări asupra creierului pe tema empatiei. Teribil, teribil de interesant. Ştii, neuroni în oglindă.

Burton a inspirat profund şi şi-a şters iute fruntea cu batista, un gest care a avut cumva ca rezultat transferul de sos de roşii în firele destul de lungi ale sprâncenei lui drepte şi m-a lăsat în stânjenitoarea poziţie de a decide singur dacă ar trebui sau nu să i-o spun. Jena lui ar fi fost extremă în ambele cazuri. În timp ce stăteam cu privirea aţintită pe sos, Burton mi-a oferit o prezentare nu tocmai scurtă a unui exemplu de legături precum cele investigate. Ideea din 1895 a lui Freud, *Nachträglichkeit*, a zis el, era

remarcabil de similară cu mult mai recenta noţiune de *reconsolidare* din neuroştiinţe. Amintirile noastre sunt mereu modificate de prezent – memoria nu e stabilă, ci schimbătoare. Când a tăcut, i-am spus cât de blând am putut că reuşise să-şi pună o mică parte din cină pe o sprânceană. Roşind profund, a început să îşi frece pe nevăzute, dar viguros, firele unsuroase de păr, până când i-am confirmat că nu mai avea mâncare în zonă. Apoi a tăcut, fixându-şi cu privirea farfuria. Au trecut câteva secunde înainte să ridice bărbia şi să deschidă gura, ca pentru a vorbi, dar nu a rostit nici un cuvânt. După ce a repetat acest număr de pantomimă, am zis:

— Burton, ce te frământă?

— Sunt cam nelinişţit în privinţa unei dezvăluiri, a zis el. E ceva legat de Inga.

— Da?

Cum mă uitam la Burton peste masă, mi s-a părut deodată că seamănă cu o morsă. S-ar putea să fi fost din cauza pungilor de sub ochi, care îi accentuau expresia deja dezolantă, dar imaginea m-a făcut să mă gândesc în tihnă la Morsa şi Dulgherul lui Lewis Carroll, timp în care am aşteptat să-şi facă curaj şi să continue.

— „De-acum e timpul, zise Morsa,/ De lucruri multe ca să discutăm.“[22]

Iată-ne, mi-am zis: Morsa cea îndesată şi udă şi Dulgherul cel înalt şi uscat. O pereche absurdă: verze şi regi.[23]

— Cred că ar trebui să te avertizez, mă rog, să te atenţionez că s-ar putea să fie nişte aspecte necurate, da, neplăcute, ba chiar de prost gust, în ceea ce intenţionez să-ţi divulg.

Burton a oftat, şi-a frecat faţa ce-i şiroia de peste tot şi s-a avântat:

— Are legătură cu… se învârte în jurul lui, da, e mai bine aşa, în jurul, în jurul lui… – bărbia lui Burton tremura – …Henry Morris.

— Henry Morris, prietenul Ingăi?

A dat din cap şi apoi a privit fix tăblia mesei.

— Eu… ăă, am urmărit-o pe Inga.

— Ce? am zis tare.

Burton şi-a fluturat palmele spre mine, semnalându-mi să nu ridic vocea. Apoi a şoptit:

— Am vrut să asigur o anumită vigilenţă, în interesul ei.

— Inga ţi-a cerut să fii vigilent în legătură cu ceva?

— Nu, a zis. Nu, n-aş zice asta.

— Dar ce-ai zice?

— După acel… acel incident din parc şi petrecerea de la ea, atât de plăcută, nu-i aşa? …ei bine, am considerat că e cazul să, mă rog, să stau cu ochii pe o chestie.

M-am aplecat în faţă:

— O *chestie*. Doamne, Burton! Doar nu vrei să spui că i-ai urmărit pe Inga şi Morris? Ce te-a apucat?

Ştiam perfect ce-l apucase pe Burton. Dragostea. Asta mi-a mărturisit, folosind toate cuvintele posibile în afară de cel clar şi direct, pentru a mă face să înţeleg că faptul că spionase era cumva legitimat de intensitatea sentimentelor lui pentru sora mea. Îmbătat, Burton pierduse zile întregi urmărindu-i pe Inga şi apoi pe Morris, „pentru protecţia ei“.

— Cred că Morris face trafic cu poveşti intime.

— Ce înseamnă asta? am întrebat eu.

— L-am văzut cu femeia din parc, mi-a spus Burton pe un ton misterios. Aceeaşi persoană pe care am văzut-o şi cu Inga. I-am auzit vorbind despre *scrisori*.

Burton a ridicat şervetul în loc de batistă şi a început să-şi usuce faţa, ştergându-se cu îndârjire.

— Numele ei e Edie Bly. A jucat în filmul lui Max Blaustein. Scuzaţi expresia, dar cred că ei doi sunt în cârdăşie.

— Nu te-a recunoscut Morris? În fond, a fost la cină. Cum naiba de-ai reuşit să te apropii de ei aşa de mult încât să auzi ce vorbesc?

Fruntea lui Burton picura iarăşi. A folosit şi şervetul, şi batista ca să se tamponeze, iar apoi, cu o şoaptă aspră, a croncănit apăsat un singur cuvânt:

— *Deghizare*.

După cum s-a dovedit, chiar şi incognito, Burton nu fusese deloc atât de aproape de cei doi, care se întâlniseră într-un restaurant din Village şi vorbiseră încet, dar el credea că auzise totuşi limpede cuvântul „scrisori“, ce fusese rostit de câteva ori de Morris. La un moment dat, în timpul conversaţiei, Edie Bly începuse să plângă zgomotos, iar ceva mai târziu a amintit de şedinţele ei de la Alcoolicii Anonimi şi a menţionat numele de Joel. În timpul discuţiei ea a băut trei cafele espresso şi şi-a aprins o ţigară pe stradă de îndată ce au ieşit pe uşă.

I-am ţinut lui Burton discursul la care se aştepta: că intruziuni ca a lui ajungeau să-i facă nefericiţi pe majoritatea celor implicaţi, că munca de detectiv amator îl putea duce în locuri unde nu voia de fapt să ajungă şi că, probabil, şi el făcea „trafic cu poveşti intime“, de vreme ce urmărea oamenii fără ştiinţa lor. Deşi mă înţelegea foarte bine şi admitea atâta lucru,

Burton ajunsese să îşi privească activităţile acestea tainice prin prisma cavalerismului. Era într-o misiune şi lupta pentru Doamna lui. Conform acelui cod, conta prea puţin dacă Doamna îl voia sau nu. Acţiona în numele ei.

De vreme ce era evident că Burton nu vorbise cu Inga, l-am întrebat ce se aştepta să fac eu cu aceste informaţii, care erau, în cel mai bun caz, fragmentare.

— Păi, a zis el cu o directeţe surprinzătoare, faci ce vrei tu. Am încredere în tine.

Când ni s-a adus cafeaua, Burton m-a întrebat ce face Miranda şi a zis că i se păruse „adorabilă, interesantă“, şi, după alte câteva calificative, s-a ivit şi cuvântul „ispititoare“.

— Şi mie, i-am zis. Dar mă tem că nu este absolut deloc interesată de mine – adică nu romantic.

Burton m-a privit în ochi, s-a întins peste masa micuţă şi şi-a plesnit palma umedă de a mea, după care şi-a tras-o iute înapoi.

— E o chestiune de cenzură, a comentat doamna W. cu vocişoara ei fragilă. Maisie zice tot ce-i trece prin cap – uneori nişte prostii, nişte tâmpenii –, dar văd că lumea o ascultă. Zâmbeşte, dă din cap şi râde tot timpul. Eu stau şi mă gândesc înainte să vorbesc, dar îmi dau seama că lumea mă consideră plictisitoare, deşi ceea ce spun eu este cu mult mai inteligent.

— Conversaţia nu înseamnă doar cuvinte. Adesea este o modalitate de-a te juca dezinvolt cu o altă persoană, am zis eu. Dumneavoastră vă opriţi înainte de-a vă putea juca.

Doamna W. îşi ţinea mâinile încrucişate în poală. A tăcut câteva secunde.

— O barieră, a zis apoi cu o voce blândă. Un gard în faţa terenului de joacă.

A pus picior peste picior şi am simţit un val de emoţie sexuală pe care nu-l mai simţisem niciodată faţă de ea. Doamna W. avea cincizeci şi ceva de ani, era cam masivă şi nu mă atrăsese niciodată. Ce se întâmplase?

— Vă amintiţi de vreunul? am întrebat.

— Nu ştiu. V-am zis că am uitat atât de multe… abia dacă-mi mai amintesc câte ceva – vreau să zic din copilărie.

Părea obosită.

— Cred că, probabil, vă jucaţi chiar acum, cu mine. Când aţi menţionat gardul, m-am simţit stârnit de dumneavoastră, interesat, implicat personal.

Doamna W. a clipit. Un zâmbet mic i-a înălţat gura la colţuri preţ de o clipă, apoi s-a risipit, iar eu m-am gândit că s-ar putea să adoarmă. A închis ochii. Am urmărit-o cum respiră. Dintr-un anumit motiv, m-am gândit la tata în curte, tăind scânduri. Apoi mi-a venit în minte imaginea unui gard din sârmă ghimpată.

Când a deschis ochii, a zis:

— Sunt epuizată.

— Somnul vă ţine departe de mine pe terenul de joacă, ceea ce e înspăimântător. În clipa asta sunt periculos.

— Sunt interesată de ce spuneţi. Pare să fie ceva acolo. Dar apoi devin confuză şi mi se face somn.

— Mai ştiţi când mi-aţi spus că nu vă plăcea ca tatăl dumneavoastră să vă ajute la lecţii când eraţi în liceu?

— Se implica prea tare.

— Folosiţi cuvântul pe care l-am folosit şi eu mai devreme: *implicat*. Poate că astăzi eu joc rolul tatălui dumneavoastră.

Şi-a mijit ochii.

— Mai era şi faptul că mamei nu-i plăcea. Intra mereu în cameră.

— Era neliniştită?

M-am uitat cum doamna W. îşi apasă degetele pe gură.

— Nici dumneavoastră şi nici mama nu vă simţeaţi confortabil la ideea implicării tatălui?

— Încetase să mă mai ia în braţe, a zis ea cu ochii închişi şi cu răceală în glas. Nu m-a mai îmbrăţişat niciodată după clasa a şaptea. A încetat.

— Cred că tatăl dumneavoastră vă proteja, am zis eu.

M-am oprit şi apoi am adăugat:

— De sentimentele lui. Creşteaţi. Exista o atracţie. Iar el a pus un gard.

În timp ce se uita la mine, am simţit o tristeţe incomensurabilă pentru noi toţi. Deşi expresia îi rămăsese aceeaşi, vedeam că ochii îi sunt umezi. Apoi lacrimile au început să îi curgă pe obraji în două şuvoaie subţiri. Nu s-a cocoşat, nici nu a ridicat vreo mână, ca să şi le şteargă. A rămas complet nemişcată, inertă ca o statuie a Fecioarei care începe să lăcrimeze brusc în piaţa oraşului.

La telefon, cu o voce joasă, Inga a zis:

— Burton era sigur, absolut sigur că era Edie?

— Da. Tu înţelegi ce se întâmplă? am întrebat-o.

— Nu, a spus ea încet. Henry n-a pomenit că s-ar întâlni cu ea pentru cartea lui.

— Dar de unde ştia el de scrisori?

— Eu i-am spus, a zis Inga pe un ton tot mai ridicat. Eu i-am *spus*. Întrebarea e de ce nu mi-a zis că s-a dus să o întâlnească.

— Poate că s-a dus ca să încerce să te protejeze, am zis. Să o convingă.

— Spunea că soluţia cea mai bună e să lăsăm lucrurile aşa, că e posibil să nici nu existe vreo scrisoare, de vreme ce nu le-am văzut. Cât despre fiul ei, a zis că, în lipsa unui test ADN, paternitatea nu poate fi dovedită, iar pentru un asemenea test ar avea nevoie de Sonia. Scandalurile literare apar şi dispar. Există un scurt moment de agitaţie şi apoi gata. Opera e cea care contează, cu excepţia cazurilor scriitorilor ce se sinucid tineri, când sinuciderea colorează totul…

— Mie mi se pare cam nesimţitor, am zis. În fond, vorbeşte despre viaţa ta.

— Aşa este, mi-a răspuns ea. Dar detaşarea poate fi liniştitoare.

Inga a tăcut.

— Ţi-e bine? am întrebat.

— Nu.

— Nu cred că ar trebui să te grăbeşti să tragi concluzii, Inga.

— Erik?

— Da.

— Am fost fericită. După ani şi ani în care mă vedeam bătrână, m-am simţit iarăşi tânără. Ştii freamătul acela, când nici să mănânci nu poţi. Te tot gândeşti la omul respectiv, tânjeşti după el, speri că te place cu adevărat…

— Ştiu, am zis.

— Mă tem că are legătură cu Max.

— Ce vrei să spui?

— Păi, lui Henry îi place enorm opera lui. E grozav de importantă pentru el. Asta avem în comun şi ne-a plăcut enorm să vorbim despre ea.

— Şi?

— Dacă faptul că s-a apropiat de mine are mai multă legătură cu Max decât cu mine? Să te culci cu văduva… înţelegi ce vreau să zic?

Înţelegeam, iar gândul m-a deranjat.

— Va trebui să discuţi cu el.

— Da, a zis şi am auzit în glasul ei un mic gâfâit de nelinişte.

Înainte să închidă, mi-a zis:

— E ciudat, nu-i aşa, că Burton i-a văzut absolut din întâmplare pe cei doi în restaurant? Dar bănuiesc că o chestie din asta se întâmplă des.

— Da, mereu, am zis. Se întâmplă mereu.

Vreme de câţiva ani după război, veteranii au luat cu asalt campusul de la colegiul Martin Luther. Căliţi în război, mari băutori, adesea marcaţi de lupte şi mai în vârstă cu câţiva ani decât băieţii şi fetele care îşi începeau pregătirea universitară venind direct din fermele şi oraşele din Vestul Mijlociu, foştii soldaţi au luat locul în stăpânire valvârtej. Mi-l amintesc limpede pe tata râzând în timp ce-mi spunea o poveste despre o seară cu băieţii. Un coleg veteran, care mai apoi a devenit profesor de fizică, a încropit un sistem de scripeţi între grinzile unui pod care fusese transformat în dormitor pentru o serie nouă de studenţi. Cu sticla de whiskey într-o mână, viitorul autor al volumului *Dezbateri contemporane din ştiinţă şi religie* plana pe deasupra capetelor camarazilor săi, urlând ca Tarzan. În campus erau interzise băuturile alcoolice. Şi încă mai sunt, dar bănuiala mea e că administraţia se făcea că plouă atunci când venea vorba de chefurile nebune cu alcool ale eroilor întorşi acasă. Jocul de pocher era în floare şi fără îndoială că nu puţine muieruşti de la oraş se strecurau pe şest la întâlniri amoroase nocturne.

De-a lungul memoriilor, tata se referă la el ca la „un truditor“. *În cazul meu lucrurile se lămureau şi le înţelegeam numai după mult efort şi nici atunci nu am prea simţit vreo împlinire. Am devenit un depozit de fapte, detalii şi fleacuri. Îmi place să cred că aceia care învaţă încet, ca mine, pot deveni profesori de nădejde. Noi înţelegem truda de a învăţa. Propriile mele chinuri şi momentele dificile de care aş fi preferat să fiu scutit mi-au folosit mai târziu, ca profesor şi ca sfătuitor al studenţilor.* Şi totuşi tatăl meu s-a înscris la un seminar facultativ, împreună cu alţi cinci sau şase veterani, care citeau totul, de la *Confesiunile* Sfântului Augustin până la *Cei goi şi cei morţi* al lui Mailer. Şi-a câştigat reputaţia de om spiritual, era un student excepţional, a câştigat premii, a fost admis în grupul de elită şi după absolvire a primit o bursă Fulbright. Truditul sugerează un om care înaintează cu greu, având în picioare nişte ghete butucănoase. Legat de pământ. Există în noi greutăţi pe care alţi oameni nu le văd niciodată.

Mă întâlneam tot mai des cu Marit, scria tata. Era anul 1950, iar bursa Fulbright îl făcuse să ajungă în Norvegia. *Un incident se evidenţiază. La una din întâlnirile noastre Marit purta un pulover roz, miţos, care năpârlea ca un câine collie primăvara. Pesemne că o strânsesem în braţe când ne-am spus noapte bună, fiindcă în dimineaţa următoare am descoperit că haina mea era toată roz, de la firişoarele lipite de ea. În acea jumătate de ceas, cât mi-a luat ca să îndepărtez acele fire unul câte unul, m-a copleşit un sentiment de tandreţe de soiul care te înghite cu totul şi te face praf.*

Dacă mi s-ar spune că pot păstra o singură amintire din viaţă, iar toate celelalte ar trebui să dispară, pe asta aş alege-o – nu atât dintr-o nostalgie romantică, cât pentru faptul că evenimentul a marcat un moment germinal din viaţa mea. Trimitea la căsnicia noastră, la cei doi copii pe care urma să îi avem împreună, la căminul pe care l-am întemeiat şi la bucuriile şi tristeţile pe care le-am împărtăşit mai apoi.

Mi l-am imaginat pe tata într-o cameră mică, stând pe un scaun sau pe marginea unui pat, cu haina în poală. În timp ce ia firele, probabil de angora, între degetul mare şi arătător, şi le aruncă cu un bobârnac într-un coş de gunoi sau le adună într-un ghemotoc, ca să le arunce mai târziu, îşi dă seama că este îndrăgostit. Lucrul acesta nu se petrece atunci când o priveşte pe tânără sau când o sărută şi nici măcar când stă întins în acelaşi pat, gândindu-se la ea, după ce seara s-a încheiat. Se petrece în dimineaţa următoare, atunci când descoperă că puloverul ei şi-a lăsat urmele pe haina lui. Combinate, cele două veşminte devin vehiculul unei metafore pe care bănuiesc că tata nu a simţit-o decât, cumva, subliminal. Dincolo de haina „toată roz“ se ascunde promisiunea a două trupuri pătimaşe, unul înăuntrul celuilalt. La bătrâneţe îşi va aminti intensitatea acelui sentiment şi va înţelege ce cotitură s-a produs în acel moment. Cred că existau multe lucruri pe care tata le regreta, pe bună dreptate sau nu, dar acea jumătate de oră petrecută singur în cameră, în Oslo, cu o haină plină de scame, nu era printre ele.

Până am ajuns eu la piesa lui Eggy, toate scaunele pliante fuseseră ocupate, aşa că am rămas în picioare în fundul sălii, lângă uşă. Înainte de *Mănuşa*, am urmărit *Frunza de arţar*, o producţie care includea şase frunze de carton feminine ce ţopăiau prin cameră, „fâlfâind“ şi „căzând“, şi o frunză masculină tare derutată, care şuşotea permanent – în ceea ce ar fi fost culise dacă totul s-ar fi desfăşurat pe o scenă – „Acum? Trebuie să cad acum?“ Când, într-un sfârşit, o femeie ce stătea aşezată undeva într-o parte (păr cărunt şi lung, ochelari cu ramă metalică, frunte ridată, o expresie de îngrijorare constantă) i-a dat semnalul, sărmana frunză a căzut cu o bufnitură pe podea, cu faţa scăldată în uşurarea de a-şi fi dus la capăt misiunea teatrală. A urmat piesa lui Eggy, urmând logica schimbării anotimpurilor. O fetiţă blondă şi micuţă, îmbrăcată mult prea gros pentru o zi de început de iunie, într-un costum de iarnă, sărea de-a lungul scenei, fluturându-şi cele două mănuşi roşii din mâini. Apoi, ca din întâmplare, a lăsat să-i cadă una dintre ele pe jos. Am înţeles că gestul ei extrem de atent calculat ar fi trebuit să fie unul neprevăzut, fiindcă o clipă mai târziu Eggy,

într-un costum tricotat, larg şi roşu, care o acoperea pe de-a-ntregul, cu excepţia gleznelor, a labelor picioarelor şi a feţişoarei hotărâte, ce i se iţea printr-o gaură, a intrat legănându-se, şi-a pus unul dintre pantofii ei de sport direct pe mănuşa mică, pentru a o ascunde privirilor, şi s-a lansat în monologul ei. Cu o mână bine întinsă, ca să imite protuberanţa necesară pentru un deget mare foarte mare, şi-a privit vajnică publicul şi şi-a început discursul.

— Vai de mănuşă, a exclamat ea cu un glas surprinzător de poruncitor, vai de mănuşa care şi-a pierdut perechea!

S-a oprit şi a gemut:

— Vai! Vai!

Cu privirea în tavan şi izbindu-se în piept cu braţul devenit deget mare, Eglantine îşi deplângea trista soartă. Expresia ei chinuită s-a transformat în una de inefabilă bucurie atunci când Blonda Încotoşmănată a reapărut, fluturând chiar o mică versiune a lui Eggy. Atunci dinspre publicul alcătuit din rudele şi prietenii extrem de încântaţi s-au stârnit aplauze furtunoase, râsete consistente şi câteva fluierături.

După drama de iarnă, am urmărit *Laleaua* şi *Stropitoarea* şi am localizat-o pe Miranda printre spectatorii aflaţi în faţă. Când i-am identificat ceafa, am simţit un val subit de entuziasm, urmat imediat de agitaţie. De ce venisem? După ce frunzele, stropii de apă, lalelele, posesoarea mănuşii şi mănuşa şi-au făcut ultimele reverenţe şi aplauzele au încetat, în încăpere au izbucnit felicitările zgomotoase şi haotice. Artiştii dramatici liliputani ţipau, urlau şi alergau. M-am uitat cum Miranda o îmbrăţişa pe Eggy şi am reuşit să îi identific pe bunicii copilei, un bărbat corpolent, cu pielea deschisă la culoare şi o serie de aluniţe împestriţându-i faţa, şi bunica, la fel de înaltă ca soţul ei, dar mai suplă, cu pielea mai închisă la culoare şi îmbrăcată într-un soi de tunică. Ceilalţi inşi care o îmbrăţişau pe Eggy trebuie să fi fost surorile Mirandei şi soţii acestora. Un copilaş cu părul vâlvoi, care am presupus că făcea parte din familie, se folosea vesel de scaune ca să sară peste rânduri încolo şi-ncoace. Oricum, nici urmă de Lane, iar pe moment absenţa lui m-a bucurat. Atunci m-a zărit Eggy.

— I-am zis eu mamei c-o să vii! a strigat, cu gura lărgită într-un zâmbet amplu.

S-au făcut prezentările. Am observat că tatăl Mirandei avea o strânsoare puternică a mâinii, iar mama, o voce gravă şi atrăgătoare. Cele trei surori nu erau la fel de drăguţe ca Miranda – sau aşa mi s-a părut mie –, dar toate păreau afabile. Deşi mai înainte ne pupaserăm politicos şi superficial, în

acea după-amiază i-am strâns mâna Mirandei când am plecat. Prezenţa familiei ei exercita o misterioasă constrângere.

— S-ar putea să creşti o actriţă, i-am zis.

Cu Miranda, inevitabil, trânteam numai banalităţi. Cu cât voiam mai mult să o cuceresc, cu atât mai nătâng deveneam şi cu atât mai mult îmi regretam prostia. Ea însă a zâmbit delicat şi mi-a zis aproape şoptit:

— *Cabotină* ar fi un termen mai potrivit.

Odată ajunşi afară, pe trotuar, Eggy a fluturat cu degajare mâna spre mine. Miranda a zâmbit, a dat din cap şi s-a întors cu spatele. Din pricina căldurii, fusta ei, făcută dintr-un material subţire, i se lipise de fese şi i se prinsese între coapse. Peste o clipă am văzut-o trăgându-şi fusta cu ambele mâini, iar imaginea fugară a paradisului învăluit a dispărut. M-am uitat cum o porneşte, împreună cu restul clanului Casaubon, către diferitele vehicule parcate prin împrejurimi. Se duceau la o cină în familie. Se pomenise de un biban-de-mare chilian şi de o partidă de crichet de la televizor. Privindu-i cum pleacă, am suferit din cauza senzaţiei de exil, iar când am dat să plec, mi-am dat seama că nu voiam să merg acasă, aşa că m-am îndreptat spre parc. În timp ce mergeam, mi-am amintit cum stăteam pe bancă meci după meci, cum în cele din urmă mi-a surâs norocul, cum m-am repezit pe terenul de sport şi cât de răvăşit am fost când am pierdut mingea. Mi-am amintit chipurile pline de înţelegere ale părinţilor mei, tachinările reci ale coechipierilor, fierbinţeala umilinţei. M-am gândit la dobitocul de Kornblum, care mi-a criticat lucrarea la Conferinţa despre Creier şi Minte, la refuzul lui de a se lupta cu mine, pacientul lui, la tonul condescendent cu care îmi scotea în evidenţă „greşelile“. Mi-am amintit cum îmi spunea Genie că nu mai suportă să îmi vadă corpul. „Mă fut cu Allan. E momentul s-o ştii. Toţi ceilalţi o ştiu.“ Mergeam repede şi călcam apăsat, mai întâi pe drum şi apoi pe poteci, afundându-mă în pădure, iar furia şi amărăciunea îmi sporeau cu fiecare pas. Abia după ce mersesem vreo oră, m-am gândit la tata şi la fugile lui. *Ştiu cât de tare te identifici cu tatăl tău.* Atunci mi-am încetinit pasul. Am pornit-o într-o altă direcţie. Furia mi s-a preschimbat într-o suferinţă surdă. Când m-am întors în Garfield Place, am deschis agenda şi am început să scriu. Am scris aproape o oră, trecând de la un subiect la altul. Ultimul lucru pe care l-am notat a fost o amintire la care nu mă mai gândisem demult.

Sunt iarăşi la fermă şi e vară. Inga şi cu mine suntem în spaţiul îngust de deasupra garajului. Nu cred că am mai fost vreodată acolo înainte – şi nici n-o să ne mai ducem altădată. Doar atunci. De undeva pătrunde lumină. O

fereastră mică, cu geamul opac de la noroi. Găsim un geamantan vechi, acoperit cu un strat gros de praf de culoarea mangalului. Eu desfac cureluşele de piele, apoi ridic capacul. Înăuntru este o jachetă maro, făcută din stofă grea, tare. O simt aspră între degete. O ridic şi văd mai întâi tresele de pe mânecă, apoi medaliile prinse în faţă. Ştiu că e uniforma din război a tatălui meu şi simt un fior de mândrie. Coborâm cu comoara şi fugim pe lângă pavilionul cu viţă-de-vie şi meri, cu jacheta între noi, fiecare ţinând capătul unei mâneci goale, de parcă ar fi un tovarăş de joacă fără cap. Strigăm după tata:

— Uite ce-am găsit! Uite, tata, uite!

Şi deodată tata stă în faţa noastră. Ridic privirea către faţa lui şi sunt uluit să văd că e furios.

— Puneţi-o la loc! strigă el la noi. Imediat!

— Dar medaliile… dau să zic. Cum rămâne cu medaliile?

Însă pe chipul lui nu apare nici o urmă din blândeţea cunoscută nouă, nici un zâmbet tandru. Este un alt tată. Repetă ordinul, iar noi ne ducem înapoi în garaj. *O, binecuvântată zi.*

În acea zi de miercuri, când am plecat de la birou, aveam numai pacienţi în cap. Doamna L. fusese mai vorbăreaţă. „În unele zile parcă n-aş avea piele. Sunt numai carne vie, sângerez.“ Acest comentariu mă ajutase. Îi vorbisem despre mersul pe urmele unei metafore. Fără piele, fără bariere, fără protecţie. Graniţele sunt importante. I-am amintit şi de păpuşa de cârpă, o metaforă bună pentru neglijenţa mamei sale. „Nu vă putea recunoaşte ca pe o persoană cu totul separată, cu nevoi şi dorinţe proprii, ca pe cineva cu o viaţă lăuntrică adevărată.“ La finalul şedinţei doamna L. voise să mă îmbrăţişeze, dar eu am zis că nu era o idee bună, iar după ce a lansat câteva înţepături la adresa regulilor stupide ale psihoterapiei, s-a supus. Mă mai gândeam şi la băiatul de opt ani pe care îl ascultasem în acea zi. Nu mai vorbise de doi ani cu nici un alt adult în afară de mama şi tatăl lui. Deşi îşi făcea lecţiile, nu le răspundea niciodată profesorilor sau vreunui prieten adult de-al familiei. Nici cu mine nu vorbea. Scutura din cap, încuviinţa, zâmbea larg sau arunca priviri feroce, cu gura strâns închisă. Când i-am cerut să îşi deseneze autoportretul, a scrijelit în colţul paginii o figură mititică, cu o linie dreaptă pe post de gură, tăiată de multe haşuri scurte cu creionul, care aminteau de o sârmă ghimpată. Tocmai mă gândeam la acea gură, când am auzit o voce în spatele meu:

— Hei, doctore Davidsen.

M-am întors şi am fost uimit să îl văd pe Jeffrey Lane stând în picioare în spatele meu, pe trotuar. O combinaţie de surprindere şi panică m-a făcut să încremenesc şi să amuţesc o clipă. Apoi, cu o voce rece, am zis:

— Ne-am cunoscut.

A zâmbit, iar eu am remarcat că arăta bine. Avea părul negru, tuns în aşa fel încât i se iţea în ţepi scurţi – un semn de nonşalanţă studiată, pe care cei la modă o au şi probabil că o vor avea întotdeauna, într-un fel sau altul. Avea o faţă îngustă şi tenul curat, bronzat, iar dinţii, în vreme ce stătea şi-mi zâmbea, îi erau de un alb strălucitor, care îmi amintea de oamenii de la televizor. Braţele lui, lăsate la vedere în tricoul său gri, arătau că petrecuse multe ore la sala de forţă. Stăteam şi-l priveam, simţindu-mă în acelaşi timp şi uriaş, şi firav.

— Scuze pentru atunci, mi-a zis el. Aţi lăsat o portiţă deschisă, ca să zic aşa. Ispita a fost prea puternică.

— Vreţi să îmi spuneţi ceva? am întrebat.

— Da, a dat el din cap. Vreau. Vreau să vă invit la expoziţia mea. Fotografii de *familie*. Asta e tema. Ar trebui să fie un material interesant pentru un psihiatru. TID. Un acronim folosit de voi, nu? Tulburare de identitate disociativă, numită odinioară personalitate multiplă. Fotografiile mele sunt TID. Mai e ceva până atunci, dar am vrut să mă asigur că v-o notaţi în agendă, ca să nu o rataţi. Pe opt noiembrie, la Minot Gallery, pe West Twenty-fifth Street.

N-am zis nimic preţ de o clipă, iar apoi am remarcat:

— Suntem în iunie.

— Ştiu, dar tipii ca dumneavoastră sunt ocupaţi, nu-i aşa?

L-am privit lung.

Lane şi-a înclinat capul într-o parte.

— Nu glumesc. Chiar vreau să veniţi. Îmi cer scuze că v-am speriat în noaptea aceea. Serios. Pe bune, n-am vrut. M-am gândit că pot să intru s-o văd.

S-a oprit.

— E copilul meu.

După încă o clipă, a repetat:

— E copilul *meu*.

— Există şi alte căi de a-ţi vedea copilul în afară de intratul pe furiş în casele oamenilor în toiul nopţii, am răspuns eu.

Fiecare vorbă rostită de mine suna străin, de parcă vorbea altcineva.

— Nu, atunci nu exista.

Acum Lane părea serios. Renunţase întru totul la tonul sarcastic şi mă dezarmase complet. Până să apuc să-mi dau seama, m-a luat de braţ.

— Vreau să vorbiţi cu Miranda, a zis, strângându-mă de mâneca de la cămaşă. Vă admiră. O să vă asculte.

— Despre ce să-i vorbesc? am întrebat, scuturându-mă, ca să mă eliberez.

— Despre mine. Despre drepturile mele. E în joc viaţa mea.

— Vă pot recomanda un psihoterapeut de familie. Un mediator.

Lane a gemut.

— Haide, domnule, a zis. Nu trebuie să faci acum pe expertul. Te-am văzut cu ea. Te-am pozat, dom'le. Eşti ca o carte deschisă.

S-a oprit o clipă ca să-şi adune gândurile.

— Cum crezi că mă simt eu când văd cum un alt bărbat îşi petrece vremea cu copilul meu?

Am observat că, în timp ce vorbea, Lane se tot ridica pe vârfuri şi apoi se lăsa pe călcâie.

Am simţit cum pumnul îmi strânge mai tare servieta.

— Şi asta numai ca să ajungi la ea.

O imagine cu ei doi pe trotuar îmi pulsa în minte.

— Îţi plac negresele? Îs destul de exotice pentru un tip alb ca brânza, cum eşti tu, hă? Nu prea eşti genul ei, să ştii, deşi, îmi pare rău să ţi-o zic, îi cam plac blegii.

A rostit tărăgănat cuvântul *blegii* şi s-a ridicat iarăşi pe vârfuri.

— În pat e o adevărată bestie.

A zâmbit.

— Şi o zic ca unul care e pe o optime amerindian.

Sentimentul meu de dezgust din timpul primelor două propoziţii a fost urmat de o izbucnire de furie la a treia şi, înainte să îmi dau seama, am ridicat mâna dreaptă, cu tot cu servietă, într-un gest de ameninţare.

Lane a râs. Am coborât braţul, cu faţa încinsă. M-am întors şi am pornit-o cu paşi apăsaţi către metrou, gândindu-mă că aş fi vrut să-l pocnesc. Aş fi vrut să-l pocnesc.

Pământul era îngheţat bocnă atunci când a murit tata, aşa că am aşteptat să-i îngropăm cenuşa până în vacanţa pe care mi-o planificasem în iunie, când puteam sta o vreme cu mama, cu Inga şi Sonia. Toţi pacienţii mei au fost anunţaţi din timp. Pentru câţiva dintre ei absenţele mele erau chinuitoare. În timp ce conduceam maşina spre sud, pe autostrada 35W, de la aeroportul din Minneapolis, mă uitam la câmpurile verzi de pe o parte şi

de cealaltă a drumului şi mă gândeam că până în august se vor îngălbeni. Soarele va pârjoli acest peisaj cu câmpuri de porumb şi lucernă. În fiecare an se întâmplă la fel. Iar apoi mi-am imaginat zăpada – lumea albă a iernilor copilăriei mele. Sonia dormea pe bancheta din spate. Îi vedeam chipul în oglinda retrovizoare, dulce şi copilăros, în timp ce ea trăgea un pui de somn. Inga stătea pe locul de lângă mine, lăsată pe spate, cu ochii închişi. Învăţase să conducă la treizeci şi şase de ani, dar rareori se urca la volan. Era prea nervoasă în trafic, explica ea, şi, prin urmare, prea lentă. Mie îmi place să conduc. Vibraţia cauciucurilor ce rulează sub mine îmi aduce aminte de libertatea de demult, din zilele în care, cu carnetul în buzunar, o apucam pe drumuri dosnice, ce nu duceau nicăieri, gonind fără ţintă până când începeam să-mi fac griji în legătură cu benzina irosită. Această vagă amintire era însoţită de o anumită tristeţe. Nu-mi aminteam o călătorie anume, ci zeci de drumuri din adolescenţa mea, şi probabil că dorul şi patosul acelor vremuri se amestecau cu uşurarea şi cu plăcerea pe care mi le treziseră Chevroletul meu vechi, cumpărat cu două sute de dolari, pe care îi câştigasem la Red Owl cărând produse de băcănie într-o vară lungă şi toridă. Vechile locuri influenţează vremea interioară a trecutului nostru. Vântul blând, calmul dureros sau furtunile puternice ale unor emoţii uitate revin la noi atunci când noi revenim în locurile unde s-au petrecut.

În timp ce conduceam, mi-am dat seama că peisajul de ţară de dincolo de paravânt îi aparţinea mai mult tatălui meu decât mie. El nu îl părăsise niciodată cu adevărat; nu-l putuse părăsi. Nu era peisajul mamei. Ea adoptase o mică parte din ceea ce era acolo, pârâul din spatele casei noastre, pădurile cu pietrele lor, cu muşchiul şi tufărişul, macii canadieni, clopoţeii şi violetele care se iţeau din pământul umed în fiecare primăvară. Toate acestea îi deveniseră intime, dar câmpurile, cu şirurile lor nesfârşite, care întâlneau orizontul sub un cer imens, nu aveau pentru ea nici un sens autentic. Cum să poţi iubi atâta spaţiu gol?

Nu sunt sigur de ce mi-am amintit povestea chiar în acea clipă. S-ar putea să fi fost ceva asemănător momentului de înstrăinare al mamei, când a coborât de pe vapor şi s-a uitat pentru câteva clipe la o persoană pe care nu o cunoştea, dar mie mi-a venit în minte chiar el, tata. Stăteam pe podea, nu departe de soba cu lemne, şi mă uitam de jos la faţa lui bronzată şi ridată, cu o barbă albă, de câteva zile, care îi acoperea bine obrazul şi bărbia. Spunea încet o poveste, în stil telegrafic – nu mie, ci adulţilor care şedeau în cameră. Am uitat cine era acolo. „N-a mai putut suporta, aşa se zicea. Şi-a

ieşit din minţi la două zile după înmormântare. Nu credea că Hans era Hans.“

— La ce te gândeşti, Erik?

Vocea surorii mele a spulberat această reverie.

— La o poveste despre o femeie de undeva de pe-aici, bunica sau sora bunicii unuia dintre vecinii noştri. Cred că Hiram Flekkestad a spus-o în acea zi. Probabil că nu aveam mai mult de zece ani, dar ani de-a rândul m-am gândit la ea. Când am întrebat-o pe bunica, mi-a explicat că femeia clacase după ce şi-a îngropat al treilea bebeluş. Credea că soţul ei nu e soţul ei, că arată exact ca el, dar nu e el, că trăia cu un impostor. La Medicină am descoperit că asta are un nume – sindromul Capgras[24].

Inga a clătinat din cap.

— Nu ştiam că există aşa ceva.

A tras aer în piept.

— Ar trebui să-mi amintesc povestea asta, dar uite că nu.

— Probabil că apare o ruptură între circuitele neurale ale recunoaşterii feţelor şi cele ale emoţiei, aşa că oamenii îşi recunosc membrii familiei, dar nu mai simt faţă de ei ceea ce simţeau cândva. Nu pot înţelege ce lipseşte, aşa că spun că oamenii sunt nişte falsuri.

Sora mea a mijit ochii, privind drept înainte.

— Dacă n-aş simţi ce simt când mă uit la tine, atunci tu ai fi altcineva. Ar fi groaznic. Ar însemna că mi-am pierdut amintirea iubirii pentru tine.

— Exact, am zis.

Iar apoi, când am ieşit de pe autostradă şi am intrat pe şoseaua spre oraş, Inga s-a privit în fereastra maşinii şi a zis:

— Totul e atât de familiar, încât e ciudat.

Andrews House fusese cândva un hotel destinat exclusiv bărbaţilor. Locatarii săi aproape că nu fuseseră văzuţi de restul populaţiei, dar în adolescenţa mea, când şi-au făcut apariţia pe Division Street, păreau ciudat de interşanjabili: nişte hodorogi neraşi, cu mers târşâit, cu pantaloni pătaţi şi nişte pălării de fermier, care le ascundeau ochii pustiiţi. Între timp clădirea fusese renovată într-un stil pe care Inga îl numea „Zorzoane de Vest Mijlociu“, un decor care includea flori de mătase pe vesela de faianţă, perne brodate, folosirea din plin a mileurilor şi a picturilor cu copii cu ochi mari, în veşminte de secol nouăsprezece, care îmbrăţişau câini. Cum stăteam pe patul cu baldachin din camera mea şi mă holbam la cuvertura înflorată, am

simţit deodată un val de ameţeală. Mi-am plecat capul şi am aşteptat să-mi treacă.

— Doamne, unchiule Erik!

Sonia stătea în uşă. Şi-a lăsat capul pe spate şi a râs, cu ochii strălucindu-i de amuzament.

— Crezi că o să încapi în patul ăsta?

A apărut şi Inga lângă ea. S-a uitat la pat şi s-a încruntat.

— Săracul Erik! O să-ţi iasă picioarele afară.

Remontată de somn, Sonia dansa prin cameră. Îşi rotea şoldurile şi îşi flutura mâinile deasupra capului, gesturi care îmi aminteau de o dansatoare ce ilustra falsa versiune a exotismului de la Hollywoodul de altădată. În timp ce o priveam, încă revenindu-mi din ameţeală, Sonia a râs din nou, s-a oprit în faţa ferestrei micuţe şi, cu nasul lipit de geam, s-a uitat în jos, spre Division Street.

— Ştii, nu-mi vine să cred că voi aţi crescut aici, a zis ea pe un ton impresionat.

Apoi s-a întors cu faţa la noi:

— Adică, zău, ce *făceaţi*?

Aşa au început cele două săptămâni ale noastre în Minnesota, dar gândurile mele erau tot în New York. Îi povestisem Mirandei de apariţia lui Lane în faţa spitalului şi că voia să intervin pentru el în povestea cu Eggy. Cu o oarecare stânjeneală, reuşisem să strecor şi că atitudinea lui mi se păruse „ciudată“. Ciudată? Fusese dezgustătoare. Dar ştiam că inhibiţia mea ascundea o reţinere chiar şi faţă de simpla menţionare a comentariilor lui rasiste. Lane părea să creadă că, amintind de stropul de sânge ne-alb pe care îl avea, dobândea un soi de drept de a vorbi pe care eu nu-l aveam. Totodată, pentru a mă umili, apelase la o concepţie rasistă, la preconcepţia că „oamenii de culoare“ sunt mai potenţi sexual decât cei albi, ca mine, iar eu muşcasem momeala. Mi-am amintit o poveste pe care mi-o spusese cândva Magda, despre Horace Cayton, un sociolog negru, care făcuse şedinţe de psihanaliză cu Helen V. McLean din Chicago. O alesese pe McLean fiindcă era femeie şi fiindcă avea un braţ paralizat şi uscat, calităţi care aveau să o ajute să înţeleagă „handicapul“ lui. După cinci ani de psihanaliză, Cayton, care se luptase cu ideea de a folosi rasa ca pe o justificare sau o scuză pentru neîmplinirea personală, ajunsese în schimb să creadă că rasa se infiltrase de fapt în însăşi esenţa lui. Ideile vătămătoare pot ajunge să ne intre în sânge. Tot gândindu-mă, am început să cred că ar fi trebuit să îi zic Mirandei tot ce spusese Lane şi că reţinerile mele nu aveau

de-a face doar cu protejarea ei, ci şi cu propria mea laşitate, o trăsătură care, în mod ironic, se potrivea cu acuzaţia lui Lane cum că eram prea „bleg“ pentru ea.

La câteva zile după *Mănuşa*, dar înainte de a vorbi cu Miranda, Eggy fusese pusă faţă în faţă cu tatăl ei. Miranda a zis că la început fiica ei şoptise „Nu e el“ şi apoi tăcuse. Totuşi, după ce el a plecat, ea ţopăise prin cameră, şfichiuind aerul cu coarda ca o Furie răzbunătoare, şi refuzase să se ducă la culcare. Fără îndoială că Eggy se aşteptase la altcineva – făptura paternă zburătoare din desenele ei sau persoana închisă într-o cutie, dar nu bărbatul care venise în apartament. Miranda mi-a zis că Eggy visa urât şi în majoritatea nopţilor se strecura în patul mamei ei. „Poate că i-ai putea vorbi, în calitate de doctor“, îmi zisese ea. Atunci mă cuprinsese o senzaţie de uscăciune, un sentiment de îndepărtare şi melancolie reînnoită. „Nu pot face asta, dar pot să recomand pe cineva cunoscut.“ Viaţa interioară a Mirandei era cu mult mai tumultuoasă decât îmi imaginasem, iar hăţişurile de emoţii pe care, în mod evident, le simţea pentru Lane îşi croiseră drum spre Eggy, care trebuia să se lupte cu apariţia întârziată a unui tată real, nu imaginar. Şi totuşi nu voiam să fiu psihiatrul lor de casă. Acum, la o mie cinci sute de kilometri de New York, continuam să visez la Miranda. Îmi imaginam cum gura ei se întredeschide lângă a mea, îi vedeam trupul gol întins în patul meu şi făceam dragoste feroce cu fantoma ei în fiecare noapte. Miranda cea adevărată era altcineva. Înainte să ne spunem la revedere, îi scrisesem numele a doi colegi, ambii specializşti în terapia de familie. În timp ce îi întindeam foaia, ştiam că aş fi putut foarte bine să îmi pun halatul alb. Ea a apucat biletul între degetele ei lungi şi, fără să zică o vorbă, m-a privit în ochi. Pe chipul ei am văzut mai multă durere decât văzusem vreodată înainte.

— Am ştiut, mi-a zis mama, fiindcă am auzit asistentele vorbind pe coridor în faţa salonului meu. Le-am auzit zicând „Copilaşul fetei străine are probleme“.

— Îţi ziceau fata *străină*? a întrebat Sonia. Credeam că oraşul ăsta era plin de norvegieni.

— Nu tocmai norvegieni, am zis. Ei nu mai vorbesc limba. Nu sunt străini.

— Şi totuşi! a insistat Sonia. Poate că i-ar fi putut zice „norvegianca“. Îţi imaginezi pe cineva din New York zicând aşa ceva?

— În New York aproape jumătate din populaţie era născută în altă ţară. Ar fi trebuit să numeşti străin fiecare al doilea om.

— Credeam că o să te pierd, i-a zis mama Ingăi.

După o clipă de tăcere, a continuat:

— Lars n-a mai funcţionat deloc cât timp am aşteptat să aflăm dacă o să trăieşti sau o să mori.

Uneori exprimările mamei mele erau stranii. Oare în engleză spunem despre un om că nu mai *funcţionează*?

— Ar fi putut face chiar foarte multe pentru mine. Sau măcar să vorbim despre asta. Dar era de parcă ar fi dispărut.

Am privit gâtul mamei mişcându-se uşor în timp ce înghiţea în sec.

Povestea felului în care s-a născut Inga şi cum era ea să moară a răsărit cam pe la zece seara, în acea primă seară când am stat şi am discutat în apartamentul mamei. Cu puţin timp înainte de a pleca la hotel, Inga a adus vorba de Lisa şi de bilet. A făcut-o ca din întâmplare, de parcă nu s-ar fi abţinut vreme de câteva luni. I-a spus mamei că descoperise prin Rosalie că Walter Odland se mutase într-un azil şi că noi plănuiam să vorbim cu el acolo. Rosalie Geister era una dintre cele mai vechi prietene ale Ingăi. Familia ei deţinea firma de pompe funebre din oraş de trei generaţii, iar acum ea era directoarea acesteia. Mama ei venise din Blue Wing şi ne promisese că o să ne ajute să lămurim povestea cu Lisa.

Mama a scuturat din cap:

— Nu ştiu nimic despre asta. Au fost pe acolo câteva sinucideri. Poate că asta voia să ascundă fata. Adevărul e că se vorbea mult despre unul sau altul, de parcă eu ar fi trebuit să ştiu cine era fiecare dintre vecini, deşi în general nu ştiam. Uneori cuvintele lor îmi zburau pe lângă urechi. Bunica şi bunicul tău erau foarte buni cu mine, dar era un cerc închis. Lars era altul când era împreună cu familia lui. Vorbea cumva de parcă s-ar fi întors în timp. I se schimba până şi comportamentul.

— Când v-aţi cunoscut voi, mamă, a zis Inga, tata ţi-a vorbit despre familia lui şi despre ferma pierdută, despre Criză şi despre sărăcia lor?

Chiar înainte ca mama să vorbească, am ştiut răspunsul doar privindu-i chipul. Frumosul, tânărul şi distinsul american pe care Marit Nodeland îl întâlnise la Universitatea din Oslo după război nu îi spusese mare lucru despre ferma din ţinutul Goodhue, Minnesota, şi nici despre copilăria lui, iar ceea ce îi spusese nu scotea în evidenţă tristeţile poveştii.

După ce i-am zis mamei noapte bună, am parcurs coridorul tăcut al centrului de pensionari. O femeie singuratică, cu un cadru de mers, se îndrepta hotărâtă către noi. Când am trecut pe lângă ea, a zâmbit şi a dat din cap.

— Fraţii Davidsen, nu?

Am încuviinţat, iar apoi mi l-am amintit deodată pe tata stând pe marginea patului meu, apăsându-mi uşor fruntea cu degetele, şi glasul lui cântat, cu un uşor accent: „’Neaţa, băiete. E dimineaţă“.

În timp ce un vânt cald bătea prin fereastra camerei înzorzonate, dar confortabile a Ingăi de la Andrews House, ea mi-a spus povestea lui Edie Bly. După *În adâncurile albastre*, rolurile la care sperase Edie nu se materializaseră, însă ea era încă tânără şi promiţătoare şi se învârtise prin cluburile de noapte ale oraşului, într-un abur de droguri legale şi ilegale, jonglând cu iubiţi, părăsind iubiţi şi făcându-şi sute de cunoştinţe. Edie i-a spus Ingăi că fusese „cam prostuţă“, dar la vremea aceea adorase puterea, adorase privirile bărbaţilor aţintite asupra ei, adorase toată acea forţă. Atunci mersese „mai departe“ cu Max, întâlnindu-se şi făcând sex pe fugă cu el, pe coridoare, în lifturi, pe acoperişuri, dar aventura lor nu fusese lipsită de necazuri. Max îndurase multe, i-a zis Edie. Ea îl lăsa cu buza umflată în ultima clipă, îl căuta ca să-i ceară bani la el la apartamentul unde lucra, îi spunea nesfârşite poveşti lacrimogene, ca să se scuze pentru faptul că bea şi se droga. Cumnatul meu o certase pentru obiceiurile ei, ceea ce arată că există nişte gradaţii în toate lucrurile. După un an, sătulă şi plictisită de iubitul ei tot mai bătrân, Edie a rupt-o cu el şi s-a mutat cu un chitarist de jazz de douăzeci şi ceva de ani. Revoluţia ei personală s-a produs în ziua în care s-a trezit pe podeaua din faţa apartamentului lui, zăcând în propria-i vomă, şi când, ceva mai târziu în acea săptămână, a descoperit că era însărcinată în două săptămâni. Ajutată de „domnul Jazz“ şi de părinţii ei din Cleveland, plecase la centrul de recuperare High Watch Farm, pentru a urma cei doisprezece paşi, unde l-a descoperit nu tocmai pe Dumnezeu, dar un soi de versiune a acestuia, un „ţel mai înalt“ înmiresmat. Impulsionată de proaspăt descoperitul curaj spiritual, îi permisese bebeluşului să crească în ea până când acesta s-a ivit, şapte luni mai târziu, sub forma unei fiinţe pe nume Joel.

Când am întrebat-o pe Inga cum putea Edie să fie sigură că Max este tatăl, ea a zis:

— Susţine cu tărie că a calculat corect şi că în luna când s-a întâmplat, nu exista decât un singur om în viaţa ei: Max.

Am întrebat:

— Dar domnul Jazz?

Inga a răspuns:

— Edie zice că nu au devenit iubiţi decât mai târziu.

I-am spus că mi se părea improbabil. Doamna Bly găsise, pesemne, o poveste de vânzare, poate utilă chiar şi pentru ea însăşi, o poveste care avea în mod cert anumite avantaje financiare.

— Chestia amuzantă, a zis Inga, e că într-un fel îmi place de ea, deşi nu-i de încredere. Mă face să mă simt ca o afurisită de piatră, ceea ce e ceva nou. Vinde balivernele acelui soi de misticism american necopt, naiv şi strălucitor, ştii, ăla din Estul Îndepărtat, via California şi Hallmark. Max ura chestiile astea. Ea mi-a zis că a încercat să citească *una* dintre cărţile lui Max, dar că a buimăcit-o. Nu ţi se pare ciudat? Are o relaţie amoroasă cu acest bărbat, despre care pretinde că e tatăl fiului ei, dar nici măcar nu-i citeşte cărţile? Este încă foarte drăguţă, dar arată cam fanată. Şi totuşi are un ceva al ei, o lumină, un şarm. Lucrează în biroul unei agenţii imobiliare şi merge zilnic la întâlnirile Alcoolicilor Anonimi. Ştiam că trebuie să aflu ce-i cu ea, că trebuie să o întâlnesc – în primul rând pentru mine, ca să încerc să pricep. Şi, într-un fel, a mers. În ultima lună mi-am mai pierdut din furie. E prea multă patimă în ea şi, ca să fiu sinceră, e prea banală. Nu-mi pot imagina că Max şi-ar fi dorit aşa ceva pentru foarte mult timp. Pe de altă parte acum e şi mai rău, fiindcă simt compasiune pentru ea şi pentru Max. Îmi tot amintesc acele luni când el pleca la *întâlniri*. Bineînţeles că era vorba de Edie. Nopţile când venea acasă târziu, se trântea direct în pat şi adormea buştean sau rămânea treaz şi bea un whiskey, cu privirea înceţoşată. Uneori îl întrebam ce s-a întâmplat şi nu voia să-mi spună. Mă tot gândesc la o noapte când l-am auzit venind acasă, iar apoi l-am găsit pe canapea, cu un pahar de băutură. „Spune-mi, dragul meu, spune-mi!“ i-am zis eu atunci. El m-a apucat de mână şi mi-a strâns-o, apoi a scuturat din cap, iar pentru o clipă i-am văzut ochii umplându-i-se de lacrimi.

Inga şi-a dus palma la gură şi şi-a apăsat-o pe buze.

— În tot cazul, a continuat ea, cum stăteam acolo, în apartamentul ei mic din Queens, am avut cea mai stranie senzaţie de irealitate. M-am tot gândit că povestea asta e aşa de ciudată, aşa de imaterială… O parte din mine nu prea crede că Max a iubit-o. Cealaltă parte ştie că a iubit-o şi se simte rău – o combinaţie mizerabilă de ruşine şi durere. Şi mai e şi Joel.

— El sea…

— Ar putea fi al lui Max, dar nu există o asemănare izbitoare. M-am pomenit cercetând bietul copil, în căutare de semne. Dar dacă puştiul chiar este al lui Max…

— Cum e?

— Un pic timid şi retras.

— Câţi ani are?

— Nouă.

— Şi scrisorile?

— M-am oferit să le cumpăr.

— Deci există.

— Mi le-a arătat – sau, mai bine zis, plicurile. E scrisul lui Max. Sunt şapte şi, deşi ea a fost deschisă cu mine şi dură cu ea însăşi când a vorbit despre această aventură, mai e ceva ce nu-mi spune. O simt.

— Cum?

— Ocoleşte ea ceva, dar nu ştiu despre ce e vorba.

— Crezi că e ceva din scrisori?

— Nu ştiu.

— Ce-ai face cu scrisorile dacă le-ai avea?

— Când eram foarte supărată, intenţionam să le ard, dar dacă o să mi le dea, le voi pune la păstrare până murim cu toţii, iar apoi se pot alătura arhivei lui. Mă tem să le citesc.

— O să-ţi fie greu să te abţii, am zis. Şi Henry? am adăugat cu blândeţe.

— El voia să ştie dacă în scrisori era ceva care i-ar fi folosit la cartea lui şi a hotărât să o întrebe direct pe ea. Nu se aştepta să îi zică, dar merita să încerce. Mi-a ascuns asta ca să nu mă rănească. Ştia că e un subiect sensibil. Atunci când Henry mi-a explicat motivele pentru care s-a întâlnit cu Edie, l-am crezut. Dar după aceea am început să am îndoieli.

Inga a închis ochii.

— Explicaţiile se leagă. Dar mă tot gândesc că ar putea fi ceva mai complicat…

Deschizând ochii, a zis:

— Ştii, nu îi zice niciodată pe nume fostei soţii.

— Şi cum îi zice?

— Zgripţuroaica, Harpia, Sucubul.

— Cam ostil.

Inga a încuviinţat şi s-a aşezat mai bine în pat. Am simţit iarăşi că ameţesc şi m-am lăsat pe spate în scaun. De afară s-a auzit fluieratul unui tren şi huruitul roţilor. *The Great Northern*.[25] Mi-am amintit cuvintele inscripţionate pe vagoanele de marfă ce treceau huruind prin oraş. După figura ei, ştiam că şi Inga ascultă.

— Mi-e dor de tata, a zis Inga. Mi-e dor de tati.

— Mâine îl îngropăm, am zis eu. Îi îngropăm cenuşa.

În noaptea aceea m-am trezit cu febră şi cu senzaţia vagă că mă trudisem să deschid o cutie de metal uriaşă cu unghiile de la degete – o rămăşiţă neliniştitoare dintr-un vis, care a infestat camera nefamiliară şi întunecată. Au trecut câteva secunde până să pricep unde mă aflu. Apoi mi-am târât trupul dureros până la baie, am dat pe gât două pastile de Tylenol şi le-am înghiţit cu apă călâie de la robinet. O vreme am tremurat în patul prea scurt, iar apoi, undeva între starea de veghe deplină şi cea de somn, mi-am ascultat propria voce interioară, ca şi cum nu mi-ar mai fi aparţinut întru totul, şi am urmărit metamorfoza culorilor şi a formelor în acel teatru straniu din dosul pleoapelor închise. Conţinutul halucinant al următoarei ore a fost, probabil, determinat de o combinaţie a virusului sau infecţiei din mine cu faptul că înainte de culcare recitisem fragmente din memoriile tatălui meu. Am picotit, apoi m-am trezit, apoi, iarăşi aproape adormit, am văzut un amputat clămpănind pe cioturile lui de-a lungul unui coridor. Imaginea m-a trezit brusc şi m-am ridicat în fund, cu inima bătându-mi puternic şi cu silueta aceea pitică arzându-mi în minte. Pe măsură ce teama se potolea, am înţeles că văzusem o versiune semi-conştientă a fratelui bunicului meu, David, cel mai mare fiu al familiei, venit pe lume după Ingeborg, fetiţa născută moartă, despre care bunicul zicea că fusese înmormântată într-o cutie de trabucuri.

După ce părăsise ferma în 1917, David călătorise spre vest şi îşi croise drum spre statul Washington, unde reuşise cumva să cadă sub un vagon de tren şi să-şi taie picioarele. Nimeni nu ştia cum se petrecuse accidentul. A scris şi-a cerut bani, iar bunica i-a trimis drepturile de moştenitor – o parte din ele. O mie două sute de dolari? Da, cel puţin atât: un împrumut, ca să îşi cumpere proteze. Nu l-a înapoiat niciodată. Restul banilor au dispărut în anii ’30, când au picat băncile. Am închis ochii şi mi-am simţit gândurile mutându-se în altă parte. O amintire din anii precedenţi: pacientul meu, domnul J., suflecându-şi pantalonii ca să îmi arate proteza. „Ce femeie ar suporta aşa ceva?“ M-am gândit la piciorul lui Dum, cărat la chiuvetă, la membrele abandonate în spitale, la spitalele de campanie. Acum în Irak, m-am gândit. Mi-a venit în minte numele Iov. „La sfârşit era ca Iov“, zisese mama. „I se întâmplaseră atâtea lucruri rele!“ Imaginea tatălui meu la aniversarea a optzeci de ani: un om într-un scaun cu rotile, ataşat la un tub de oxigen portabil, cu piciorul bolnav întins ţeapăn înaintea lui, cu aparatul auditiv pe poziţie, cu nasul reconstruit făcând cute sub ochelari în timp ce el zâmbea, cercetându-şi publicul înainte de a începe să vorbească: „Am citit nu demult în ziar un mic anunţ care zicea următoarele: «Pierdut pisică.

Maro cu alb, blană rară, urechea stângă smulsă, chioară de-un ochi, coada lipsă, şchioapă de laba dreaptă din faţă»“, pauză, „«răspunde la numele de Norocel»“. Râsete în camera spaţioasă, lumina strălucitoare de aprilie în ferestre. Tata şi-a continuat discursul.

David s-a întors la fermă în 1922, cu picioare artificiale, cu un baston şi cu zece centimetri lipsă din fostul sine. Am văzut casa, câmpurile. *Abandonate*. Cuvântul a răsărit parcă prin propria-i voinţă. Apoi *tuberculoză*. Am văzut cocioaba cu o singură cameră mică, pe care a construit-o David pentru fratele lui muribund, Olaf, ca să izoleze boala contagioasă. Mai târziu aveau să ataşeze mica structură la casă, în chip de bucătărie de vară. Când am închis ochii, am văzut sânge pe un prosop – nu maro şi uscat, ci de un roşu aprins. M-am mişcat pe sub aşternuturi, am întors perna încinsă pe partea cealaltă şi m-am întrebat dacă n-ar trebui să-mi pun o compresă rece pe cap, dar lumina care strălucea pe sub uşa de la baie, la doar câţiva paşi distanţă, părea acum departe. Prea departe. David petrecuse anul 1926 în sanatoriul Mineral Springs. Oare eu îl văzusem vreodată? Mi-a venit în minte o clădire. Nu, o inventam. Apoi, din motive necunoscute, David a dispărut, a plecat. Sunt aşa de obosit, m-am gândit, că am început să pierd şirul poveştii. Mi-am amintit sunetul paşilor tatălui meu, diferit de al tuturor celorlalţi. E ciudat cum recunoaştem ritmul mersului cuiva. Sunetul unei uşi când se închide. „Nu poţi urma calea până nu devii tu însuţi calea.“ Tata îşi notase într-o agendă acest citat din Buddha. Dimineaţa Lars nu se întorsese încă. Am văzut-o pe mama suindu-se în maşină ca să îşi caute bărbatul. „Dragă Lars. *Kjaere Lars*.“ *Sunt rănit*, spunea naratorul intern şi am revenit din nou la David. Existase un văr, Andrew Bakkethun, care dăduse peste David în 1934 în Minneapolis şi îşi petrecuseră seara împreună. A doua zi Andrew se oferise să îl ducă pe David „acasă cu maşina“, pentru o vizită, dar el refuzase. Apoi Andrew i-a dus vestea bunicului meu. Tata avea doisprezece ani şi nu şi-l amintea pe fratele tatălui său. Mi-i imaginez vara, în bucătăria mică, stând la masa acoperită cu muşama. Hârtia de muşte atârnă din tavan, cu mici cadavre negre prinse în lipiciul galben. Mă fascinau acei cârlionţi de hârtie. Bunicul îl ascultă pe Andrew, o figură neclară din imaginaţia mea, care poartă o pălărie cu boruri. E acolo şi băiatul Lars, care ascultă totul şi îşi priveşte tatăl cum se scuză, se ridică în picioare, iese din cameră, intră în mica anexă şi deschide uşa de plasă subţire, care se închide cu un pocnet în urma lui. *Găsise nişte trebuşoare de făcut prin hambar,* scria tata, *unde bănuiesc că*

dăduse frâu liber durerii pe care o simţea. Nu plângem acolo unde ne pot vedea alţii.

În ianuarie 1936 într-un ziar din Minnesota a apărut un articol despre moartea unei persoane cunoscute drept „Dave, Omul Creion“. Familia nu era sigură că Omul Creion era David al lor, dar bunicul a împrumutat bani ca să facă drumul până la Minneapolis. *28 ianuarie 1937. Azi e acum un an de când tata a fost în oraş ca să îl identifice pe unchiul David după ce a auzit că e mort.* Când mi-am amintit această însemnare din jurnalul tatălui meu, am început să transpir, iar cearşafurile s-au umezit. Am stat nemişcat o vreme, apoi, simţindu-mă tot mai treaz, am aprins veioza mică de porţelan de lângă pat, unde se aflau memoriile, pe masă. *Nu mai avea picioarele artificiale. În schimb, purta un fel de pantofi înălţaţi. Erau făcuţi la comandă, mătăhăloşi şi greoi, însă suficient de rezistenţi cât să ţină o viaţă. Introducându-şi cioturile în ei, mergea de fapt chiar pe genunchi – probabil că şi destul de comod, fiindcă erau căptuşiţi zdravăn şi bine vătuiţi. Trăia din vânzarea de creioane în zona de afaceri din Minneapolis, pe stradă şi în holurile clădirilor de birouri. Avea o cameră într-un hotel al muncitorilor.*

> Dave, Omul Creion, a murit de frig
>
> De ani de zile era cunoscut pur şi simplu ca „Dave, Omul Creion“, o siluetă infirmă, dar veselă, care se târa zilnic pe trotuarele de pe Washington Avenue. Picioarele lui Dave erau retezate de la genunchi. Se ştia câţi ani are Dave, căci el strigase odată către un grup de prieteni: „Sunt doar cu opt ani mai în vârstă decât noul rege al Angliei, Edward!“ Asta însemna că avea patruzeci şi nouă de ani. Cam asta a fost tot ce ştia lucrătorul de la morgă John Anderson vineri, când s-a pornit să dea de urma rudelor lui Dave. Vineri după-amiază Dave se chinuia să intre pe uşa hotelului Park de pe Washington Avenue South, numărul 24, îngheţat bocnă. Acolo a şi murit. Angajaţii hotelului îl ştiau drept David Olafsen. Nu avea decât un penny în buzunar, totalul bunurilor sale lumeşti, plus câteva creioane încă nevândute.

Am citit articolaşul de câteva ori, de parcă aş mai fi putut afla ceva. Reporterul reuşise să îl pricopsească pe unchiul tatălui meu cu o aură dickensiană: infirmul cel grotesc, dar bun din fire, care abia mai merge pe străzi şi repetă fraza care îl caracterizează. Şi, deşi confuzia autorului în privinţa cauzei morţii era, probabil, o greşeală nevinovată, opţiunea lui pentru îngheţ trebuie să fi evocat în mintea cititorilor lui epilogul zguduitor din *Fetiţa cu chibrituri* a lui Andersen. David murise din cauza unui infarct. După ce m-am spălat pe faţă şi m-am schimbat, punându-mi pe mine un tricou uscat, am mai notat iute câte ceva, iar apoi am avut revelaţia: există o însemnare pe care tatăl meu o făcuse în jurnal la cincisprezece ani, în 1937: *Trei iunie. Astăzi am arat şi grăpat. Regele Edward şi doamna Wallis Simpson.* Toate lumile interioare au codurile lor. Tata nu devenise brusc

interesat de faptele familiei regale britanice. Monarhul de departe, care renunţase la tron, era legat în mintea băiatului de o altă figură, la fel de invizibilă, dar cu mult mai importantă, care se întâmpla să aibă aceeaşi zi de naştere ca şi regele: unchiul lui dispărut, cu picioarele amputate de la genunchi, bărbatul care înainta târându-se, în pantofii lui făcuţi la comandă, pe Washington Avenue, în Minneapolis, şi le vindea creioane oamenilor de afaceri care se aplecau ca să îi dea bănuţii, bărbatul care îl făcuse pe iubitul lui tată să jelească singur în acea zi în hambar.

Noi eram singurii oameni din micul cimitir de lângă biserica Urland. Vremea era mai rece decât cu o zi în urmă, iar vântul flutura fusta neagră a surorii mele, care stătea şi se uita în direcţia fermei. Mama adusese nişte muşcate curgătoare, ca să le planteze după umplerea mormântului, şi se lăsase pe vine lângă ele, ca să înlăture câteva frunze uscate. Sonia hoinărea printre pietrele funerare, citind numele de pe ele, iar unchiul Fredrik stătea în picioare în costumul lui închis la culoare, cu mâinile în buzunarele pantalonilor şi privind scena de parcă ar fi fost un om dintr-o fotografie. Mătuşa Lotte stătea alături, cocoşată în scaunul cu rotile. Faţa ei îngustă şi flască, înconjurată de zulufi de păr alb, avea acea expresie confuză cu care deja mă obişnuisem. Preotul şi Rosalie, cele două personaje oficiale ale reuniunii noastre, încă nu sosiseră. Dincolo de micile siluete ale familiei mele, cu veşmintele lor sobre, începea întinderea largă a câmpurilor de porumb şi soia, fâşia golaşă de şosea care gonea spre orizont şi pădurea din dreapta mea. Nici o sursă de apă vizibilă. Pustietatea, asta m-a frapat atunci, şi faptul că am înţeles că în plan material nimic nu se schimbase de când eram eu mic. Nu existau clădiri în plus sau semne ale dezvoltării. Traficul era la fel de slab ca întotdeauna. În timp ce aşteptam, au trecut doar două sau trei maşini. Biserica albă, cu clopotniţa sa clasică, căpătase o intrare care părea destul de ciudată, dar atâta tot. Iarna, când n-ar fi fost frunze care să o ascundă, mi-aş fi văzut moştenirea: clădirea albă a fermei, aşezată pe un teren de douăzeci de acri.

După ce a apărut pastorul Lund, împreună cu Rosalie şi cu micuţa cutie în care se afla cenuşa tatălui meu, ne-am adunat lângă groapa adâncă şi pătrată, ce fusese săpată dinainte. Lund era un bărbat dolofan, cu o scăfârlie cheală şi un fel de-a se purta ce trăda o oarecare suspiciune. În timp ce citea, s-a uitat de câteva ori peste marginea cărţii cu imnuri la mine şi la Inga, de parcă s-ar fi aşteptat să obiectăm. Pastorul dorise sufletul tatălui meu. Ştiam asta. Venise la patul lui de suferinţă cu poveştile altor imigranţi, cu dogma luterană şi Sfânta Comuniune, deşi, fără îndoială, ştia că, oricât

de interesat ar fi fost tata de anumite idei din teologie, convingerile lui se îndreptau în principal într-o direcţie seculară. Lund nu dădea dovadă de fanatism sau intoleranţă. Ca o întreagă serie de preoţi luterani pe care îi cunoscusem înainte de el, era bine intenţionat, chiar dacă de o anumită îngustime a opiniilor, şi mulţumit de credinţa lui, fără a fi infatuat. În acelaşi timp, mă impresionase mereu felul cum, în mâinile unor oameni ca Lund, strania, sângeroasa şi extraordinara istorie a lui Cristos devenea, inevitabil, mai degrabă plicticoasă.

Când a venit momentul să coborâm cutia în pământ, ne-am dat seama că nu aveam cu ce să o facem. N-aveam nici o frânghie, nici scripete şi nici vreun alt mecanism. Am început să discutăm ce opţiuni aveam. Întreruperea ceremoniei a deranjat-o pe mătuşa Lotte. Stătuse mută de când sosise, dar acum a început să întrebe cu un glas puternic, scrâşnind de nelinişte: „Cenuşă aţi zis? Dar cine este?“ Când i s-a spus, a ţipat: „Aiurea! Frate-meu, Lars? E pe mare. Am primit o scrisoare săptămâna trecută“. Apoi faţa i s-a zbârcit, de parcă s-ar fi chinuit să găsească un cuvânt rătăcit. Capul i-a căzut în piept şi a început să se joace cu nasturii de pe partea din faţă a rochiei de bumbac. S-a decis ca eu, cel mai înalt membru al familiei, să preiau sarcina. M-am întins pe iarbă, am prins cutia zdravăn în mâini, în timp ce Inga şi Sonia mă ţineau de picioare, şi m-am întins în groapă. Braţele, cât îmi erau de lungi, şi o bună parte a trunchiului meu au coborât în mormânt. Îmi amintesc priveliştea mâinilor mele strângând cutia fină de mahon, mirosul pământului şi rădăcinile palide care se iţeau din pereţii de pământ de o parte şi de alta a mea. Am lăsat obiectul să cadă pe ultimii doi centimetri. Acesta a fost tatăl meu, mi-am zis cu veneraţie, tatăl meu. Iar apoi, încă în groapă, mi s-a făcut frică.

Cu excepţia ramurilor foşnitoare din copacii din stânga noastră, nu se auzea nici un zgomot. După aceea s-a pornit sunetul monoton al pământului ce lovea cutia.

„Căci s-a milostivit Domnul Atotputernic, în marea lui bunătate, să ia la el sufletul fratelui nostru şi de aceea încredinţăm noi pământului trupul lui, căci ţărână eşti şi în ţărână te vei întoarce.“

Am mai păstrat câteva imagini din ziua respectivă, fragmente vizuale arse de soare cu familia: mici bulgări de pământ pe haina mea de la costum, ochii albaştri şi umeziţi ai Ingăi când a îngenuncheat lângă mormânt, legătura din părul ei, desfăcută de vânt. Pumnii strânşi ai Soniei când mergea spre maşină. Fredrik, tăcut, împingând căruciorul surorii lui pe pământul cu denivelări, în timp ce capul ei se legăna. Mama mea, suplă, cu

pălăria cu bor, îngenunchind lângă mormântul deschis şi apăsând cu palmele în jurul rădăcinilor muşcatelor. Necuprinsa indiferenţă a unui cer fără nori.

— I-a fost greu când ai crescut, a zis mama. Când ai plecat de acasă, lui i-a fost mai greu decât mie.

Când a spus asta, răsfoiam albumele de familie, studiind fotografiile cu tata şi mama în tinereţe. Sonia, care se plictisise de poveştile noastre vechi, s-a însufleţit la vederea pozelor cu ea când era mică şi cu părinţii ei. Am privit-o cum urmăreşte cu arătătorul imaginea tatălui ei în timp ce stă cu albumul deschis în poală. Erau şi poze cu Genie, zâmbitoare şi drăguţă – membrul rătăcit al familiei. Părea ireal să o văd acum. Am fost căsătorit cu ea, m-am gândit. Am fost *căsătoriţi*. Şi, în timp ce noi patru dezgropam vechile poveşti, atât prozaice, cât şi fabuloase, m-am pomenit gândindu-mă la ce zisese Miranda, că noi trăim în vis o „existenţă paralelă“. Acest comentariu nu avea nimic neobişnuit şi totuşi în timpul călătoriei mele în Minnesota am fost chinuit de gândul că mă aflam într-un vis, în care înaintam cu greu printr-un aer vâscos, într-un peisaj distorsionat. Aveam o servietă plină cu lucrări despre afect şi creier, dar nu eram în stare să le citesc. Viaţa mea îşi încetinise deodată ritmul. Fără pacienţi şi fără permanenta presiune a rutinei zilnice, îmi dădeam seama că percepţia mea asupra timpului se schimbase. În ciuda noilor „proiecte imobiliare“ de la periferia oraşului, plină de case impunătoare aşezate pe terenuri mititele şi aproape pustii, şi a sosirii muncitorilor mexicani, care lărgise în mod semnificativ gama de produse din supermarketurile locale, Blooming Field nu arăta foarte diferit şi rămăsese un catalizator al amintirilor, unele explicite, altele vagi. Dar şi acestea păreau înşelătoare, scoase dintr-un vis. Febra care apăruse şi dispăruse într-o singură noapte părea să-mi fi lăsat o urmă în cap, un huruit slab, care mă făcea somnoros, şi mă pomeneam adesea picotind. Dată fiind această stare ciudată, am întâmpinat cu bucurie drumul până la Walter Odland, în Blue Wing, indiferent ce-ar fi putut să iasă de aici.

Indiferenţa mamei mele faţă de Lisa şi scrisoarea ei misterioasă nu m-a surprins. Primii ani de viaţă îl copleşiseră pe tata. Devenit istoric al propriului său trecut de imigrant, el găsise o cale de a se întoarce permanent acasă. La fel ca nenumăraţi neurologi, psihiatri şi psihanalişti pe care îi cunosc şi care suferă chiar de afecţiunile pe care speră să le vindece la alţii, tata se debarasase de durerea vie dinăuntrul lui prin munca pe care şi-o alesese. Arhivase nenumărate jurnale, scrisori, articole de ziar, cărţi, reţete,

desene, agende şi fotografii ale unei lumi muribunde. Analizase organizarea parohiilor, a şcolilor de ţară şi a facultăţilor, poveştile, piesele de teatru şi romanele imigranţilor, precum şi dezbaterile permanente pe tema limbii, care frământau acele comunităţi. Boala lui era una care îi atacă pe intelectuali: neobosita dorinţă de stăpânire. Cronică şi incurabilă, îi afectează pe cei care tânjesc după o lume înzestrată cu sens. Mama fusese o apărătoare îndârjită a muncii tatălui meu, însă rănile care o generaseră îi provocaseră şi ei destulă durere, nu fiindcă el îi permisese să vadă sau să oblojească acele răni, ci tocmai fiindcă şi le ascunsese cu grijă. Ştiam că mama avea să asculte povestea Lisei, dacă noi eram în stare să o descoperim, dar ea nu simţea *nevoia* de a o descifra. „Există nenumărate lucruri pe care nu le vom şti niciodată“, spunea ea.

La volan era Rosalie. Costumul bleumarin şi pantofii robuşti pe care îi purtase la înmormântare fuseseră înlocuiţi de ceea ce în Vestul Mijlociu poartă numele de „nădragi“, nişte pantaloni fără dungă, făcuţi dintr-un material sintetic, şi un tricou decorat cu un ţânţar mare, sub care scria „Păsărea naţională a Minnesotei“. În ciuda faptului că nu era neatrăgătoare – scundă, cu păr şaten şi cârlionţat, o faţă plinuţă şi plăcută, care se potrivea cu trupul ei plinuţ şi plăcut –, Rosalie nu prea făcea apel la recuzita de pe măsuţa de toaletă. Era o femeie care nu se parfuma, nu se machia, nu purta deloc podoabe, iar imaginea ei despre lume era susţinută de o pereche uriaşă de ochelari maro, care îi mărea ochii. Mi se părea că o ştiu dintotdeauna pe Rosalie şi că, deşi îmbătrânea, rămăsese remarcabil de neschimbată de-a lungul anilor. Familia Geister, ce deţinea firma de pompe funebre Geister, era o familie cunoscută, cu şapte copii, inclusiv o pereche de gemeni, iar eu mă întrebam uneori dacă fecunditatea Geisterilor nu era o reacţie logică la natura lugubră a afacerii familiei. Rosalie şi Inga fuseseră nedespărţite în şcoala primară şi în liceu şi rămăseseră prietene apropiate.

În timp ce conducea (foarte repede, după cum am remarcat), manevra cu o mână volanul şi gesticula cu cealaltă, ca să sublinieze ceva.

— Nu ştiu dacă bătrânul mai e în toate minţile. Doamna de la azil nu a zis decât că e *bucuros* de oaspeţi. „Cu câteva excepţii, toţi locatarii noştri sunt bucuroşi de oaspeţi.“

Rosalie a imitat tonul scârbit al femeii.

— A lucrat vreme de câţiva ani într-un magazin de feronerie, zice mama, care are acces la un şuvoi înspumat de bârfe din Blue Wing, concurat numai de torentele precipitate din Blooming Field. Dumnezeu să-i

dea sănătate. Două zile dacă adulmecă draga de mama şi imediat miroase un iz de scandal de la un kilometru şi mai bine.

Am remarcat că Rosalie nu ezita să îşi mute brusc metaforele de pe ape curgătoare pe pământ.

Sonia şi-a dat jos căştile.

— Glumiţi.

— Rosalie glumeşte mereu, a zis Inga.

— Nu tocmai, i-a replicat ea Ingăi. Această Lisa Odland a voastră, după câţiva ani în care toţi ziceau „nu-i în oraş, nu ştie nimeni unde-i“, a devenit doamna Kavacek. Mama e mai tânără cu şapte ani ca ea, aşa că nu au fost în gaşcă la şcoală. *Domnul* Kavacek a murit tânăr. Au avut un copil, o fată cu o reputaţie destul de proastă, după cum zice mama, dar asta poate să însemne orice, după cum ştim prea bine.

Rosalie i-a făcut teatral cu ochiul Ingăi.

— De la o slăbiciune pentru fustele mini sau un fund ceva mai legănat până la o infracţiune de toată frumuseţea. În tot cazul, fiica dubioasă şi-a luat tălpăşiţa de mulţi ani, iar după aceea doamna Kavacek, adică Lisa Odland, a devenit foarte izolată. Nu lasă nici un purceluş să-i iasă din casă. Nu merge la *biserică*. Nu primeşte pastorul *în* casă. Nu există bălegar mai bun ca ăsta pentru grădina de bârfe. Ştii: „Ce face hoaşca aia acolo?“

Rosalie a îngânat un cântec funerar.

— Încă mai trăieşte, a zis Inga.

— Mda, aşa se pare, dar cred că mai bine am trece mai întâi pe la taica Walt. Ea nu vrea să primească pe *absolut* nimeni.

Sonia făcuse ochii mari.

— Poate că are agorafobie sau ceva de genul ăsta. Dar cum mănâncă?

— Păi, şi-a găsit o tovarăşă, o nepoată din partea soţului, Lorelei, care pare a fi o ciudată, cu un picior beteag. Aia vine şi pleacă, face toate cumpărăturile şi toate treburile şi scoate şi ceva bani cosând pentru oameni.

— Cred că totuşi cuvântul *scandal* e cam exagerat, i-am zis lui Rosalie.

Mi-a zâmbit larg în oglinda retrovizoare.

— Nu mă grăbi. Mai am. Cele două doamne, din câte se pare, fabrică nişte lucruri în casă. Acolo vin şi pleacă pachete. Nişte curieri lasă mereu ceva. Alţii le ridică, dar nimeni nu ştie ce e în cutiile alea.

Inga s-a întors spre Rosalie, a deschis gura, dar nu a zis nimic.

— Au fost probleme cu copiii la casa aia. Ştiţi cum e: „Ai curaj să te duci să te uiţi pe fereastra bătrânei Kavacek?“ Un băiat a căzut dintr-un copac pe când încerca să se uite pe geam.

— Nimic nu se schimbă, a zis Inga.

— Mda, a aprobat-o veselă Rosalie. Mai ştii cum ne strecuram la Alvin Schadow când omul exersa valsul pe casetele acelea de dans, cu o amărâtă de pernă decorativă strânsă la piept? O, Doamne, ce caraghios!

— Eu nu m-am uitat, a zis Inga. Mi se părea groaznic.

— Hai, mama! a gemut Sonia.

— Ba *s-a uitat*! a spus Rosalie. Dar nu a râs. Inimioara aia blândă a ei era făcută harcea-parcea.

— Ei, bietul domn Schadow… a zis Inga. S-ar putea să apelez şi eu la perne cât de curând, aşa că n-ar trebui să ne mai dăm aşa mari şi tari.

Sonia i-a aruncat mamei ei o privire încurcată, şi-a pus la loc căştile, s-a lăsat înapoi pe banchetă şi a închis ochii.

Când am intrat noi în cameră, Walter Odland stătea într-un scaun în încăperea îngustă, din care jumătate îi aparţinea unui alt bărbat, un om veştejit, cu nas lung şi îmbrăcat într-o pijama dungată, care stătea întins pe spate într-un somn ca de moarte, cu gura deschisă, şi avea o tavă cu mâncare pe jumătate neconsumată pe măsuţa mobilă de lângă el. Odland stătea gârbovit, cum stau oamenii foarte bătrâni. Ochii apoşi i se cufundaseră în orbite, iar buzele înguste îi erau flancate de două fălci fleşcăite şi pătate, deasupra cărora se afla un nas rotund şi cărnos. În ciuda faptului că ni se spusese că suferea de demenţă senilă, ni s-a părut vioi. Când i-am spus că voiam să-l întrebăm ceva despre tatăl nostru, a dat din cap, dar numele de Davidsen nu-i prea spunea nimic. Când însă am pomenit de Bakkethun, numele i-a provocat un tremur de recunoaştere, iar numele surorii lui, asociat cu nişte întrebări legate de căsnicia părinţilor lui, a provocat o izbucnire.

— A, da, a zis Odland, păi, a fost o greşeală, io aşa zic, ba nu, a fost o minciună sfruntată, ce, doar ştiţi. A fost ca s-o protejeze pe ea, zic io, dar ea avea cicatricea aia chiar acolo, pe gât. Ziceau că era de la o lumânare şi alte prostii. N-am aflat nici eu decât peste mulţi ani, mă-nţelegeţi? M-am dus la ea ca să-i spun. Şi pe mine m-a condamnat. N-am fost niciodată apropiaţi.

Inga s-a aplecat spre el şi i-a atins uşor braţul.

— Ce i-aţi spus?

Odland s-a întors spre Inga de parcă atunci ar fi văzut-o pentru prima oară.

— Măi, da’ ce frumuşaţă! a zis el. Arătoasă femeie.

— Mulţumesc, a zis Inga. Ce i-aţi spus?

— Despre incendiu.

— Ce incendiu? a întrebat Rosalie.

— Din Zumbrota.

Eu stăteam în picioare în încăperea mică, aşa că m-am aplecat, ca să îi vorbesc omului în faţă.

— Dumneavoastră şi Lisa nu aţi avut aceeaşi mamă, nu-i aşa? am întrebat.

Expresia de pe chip i s-a schimbat, iar omul mi-a ocolit privirea.

— N-a fost corect pentru nici unul dintre noi.

Bărbia a început să îi tresalte în sus şi-n jos în timp ce se uita prin cameră, iar apoi a scuturat din cap.

— Unde sunt?

— La centrul de îngrijire Blue Wing, a zis Rosalie.

— Am uitat, a zis el simplu şi am observat că avea ochii de un verde-măsliniu cu picăţele.

— Domnule Odland, am continuat eu, ce s-a întâmplat în incendiu?

— Au murit.

Inga s-a întins iarăşi şi şi-a aşezat palma cu blândeţe pe braţul lui.

— Cine a murit? a întrebat.

Acum Odland era agitat, iar pe mine m-a străbătut un val de vinovăţie. Răscoleam prin nişte necazuri de familie, iar el scutura din cap cu înverşunare.

— Nu a fost corect să nu zică.

M-am întors spre Inga, am scuturat din cap către ea şi am mimat cuvintele „Ajunge“.

Ea a dat din cap aprobator.

Rosalie, care descifrase mesajul meu mut, a cuprins iute ambele mâini ale lui Odland într-ale ei şi, ţinându-le strâns, l-a privit în ochi şi a zis rar:

— Domnule Odland, ne-aţi făcut un serviciu şi vă mulţumim. Vă suntem recunoscători.

— Tu eşti cealaltă, a zis el.

— Da, eu sunt cealaltă. Vă zic mulţumesc.

— Cred şi io, a zis el, luminându-se. Bine. Mulţumesc.

Dinspre omuleţul adormit s-a auzit un hârâit puternic şi ascuţit, iar în cameră a intrat o asistentă. S-a uitat atentă la persoana inconştientă şi apoi s-a întors spre noi.

— Mă bucur să văd că aveţi companie, i-a zis ea lui Odland.

Omul a zâmbit larg şi a arătat spre Sonia.

— Ia vino-ncoa’, domnişoară, a zis.

Sonia s-a supus şi s-a apropiat, iar el a întins mâinile spre ea şi chipul i s-a încreţit într-un zâmbet. Apoi şi-a bătut uşurel obrazul lăsat:

— O mozoleală. Ici-şa.

— Haideţi, domnule Odland, a zis asistenta.

Sonia s-a înroşit şi am văzut încurcătura care i se citea pe faţă, dar s-a aplecat şi, tocmai când asistenta se apropia de el, i-a dat bătrânului un pupic.

Odland a chicotit fericit, apoi a scos un fluierat admirativ surprinzător de puternic, cu degetele în gură.

Înainte să plecăm, femeia s-a întors înspre noi şi a zis:

— Sper să mai reveniţi. Nu are mulţi vizitatori, aşa că îi face bine.

Sonia mi-a bătut la uşă cam pe la miezul nopţii. Nepoata mea părea serioasă atunci când a intrat în cameră, desculţă, îmbrăcată cu un tricou albastru enorm, care îi acoperea coapsele, şi o pereche de pantaloni de pijama zdrenţăroşi.

— Ce bine că eşti treaz, mi-a zis.

După ce s-a aşezat pe un fotoliu puf de lângă fereastră, m-a privit în ochi.

— Ştiu de tata şi Edie Bly.

— Ţi-a spus mama ta?

— Am avut eu o bănuială că ştie atunci când se tot uita la film, dar dacă n-ar fi ştiut, aveam de gând să îi spun *eu*.

— Dar tu de unde ştii?

Pentru o clipă Sonia a părut că e gata să plângă, dar a tăcut o clipă şi şi-a tras răsuflarea.

— I-am văzut împreună. Eram în clasa a treia. Pe Varick Street.

— Asta a fost demult.

A dat din cap.

— Aveam nouă ani. Mama mă lăsa să mă duc să îl vizitez pe tata la el la apartament. Era mereu foarte stresată, dar mă tot rugam de ea şi făcusem un plan împreună. El trebuia să o sune de îndată ce ajungeam acolo. Era la doar două străzi distanţă. În ziua aceea nu l-am sunat dinainte. Mama a zis să îi fac o surpriză. Am dat o fugă până acolo, iar la capătul străzii l-am văzut ieşind pe uşă. Cu *ea*. Cu mâinile pe ea.

— Şi ce-ai făcut?

Sonia a privit drept înainte, dar ochii ei nu i-au întâlnit pe ai mei.

— Am fugit acasă. I-am zis mamei că, probabil, tata ieşise pe-afară. Simţeam că nu mai am aer.

— Şi n-ai zis nimic niciodată, nimănui?

A scuturat din cap, cu ochii scânteindu-i.

— Chestia e că am fost extrem de furioasă pe tata şi apoi m-am tot gândit că o să divorţeze şi ei, ca toţi părinţii celorlalţi copii. Îi auzisem certându-se. Când îi auzeam, obişnuiam să cânt. Cântam cât puteam de tare. Atunci li se făcea jenă şi se linişteau.

Chipul Soniei părea dur.

— Dar nu s-a întâmplat – vreau să spun divorţul –, aşa că am început să cred că ceea ce văzusem nu era adevărat, că, poate, ea nu fusese cu adevărat acolo. Am început să simt că era ca într-un film sau cam aşa ceva, iar tata era iarăşi aşa cum îl ştiam. Exact la fel. Apoi s-a îmbolnăvit.

Sonia şi-a încrucişat braţele şi şi-a plecat capul, vorbind către picioare:

— Mă uitam la mama cum stă lângă el la spital, vorbindu-i, citindu-i poveşti şi sărutându-i mâinile…

— Încă mai erai supărată pe tatăl tău?

Sonia a ridicat capul.

— Nu. Poate. Nu ştiu. Era altceva, ca şi cum n-aş fi putut *face* nimic, iar acum nu mai pot schimba nimic. Nu m-am purtat ca lumea cu el. M-am purtat aiurea. Nici măcar nu *vorbeam*. Mirosul din spital, asistentele, ploştile acelea albastre de plastic, perfuziile… nu ştiu, eu, eu…

S-a oprit, apoi a zis:

— Când lucrurile s-au înrăutăţit foarte tare, nici nu mai arăta ca tata.

— Înainte să moară, mi-a zis că tu şi mama ta sunteţi sufletul lui. Acestea au fost cuvintele lui: *Ele sunt sufletul meu. Ai grijă de ele.*

— Şi-atunci mă întreb ce era Edie Bly, a zis ea.

Am clătinat din cap.

— Nu ştiu, Sonia.

— S-ar zice că toată lumea trebuie să accepte calmă aşa ceva. Sally Reiser are o mamă vitregă cu cinci ani mai mare ca ea. Tatăl lui Ari e la a patra nevastă, iar mama lui e la al treilea soţ. Dar noi eram diferiţi. Noi nu eram aşa, a zis Sonia, clătinând din cap. Eu aşa am crezut mereu, că suntem diferiţi.

Am stat o vreme amândoi tăcuţi. Am elaborat în minte câteva fraze despre adulţi şi slăbiciunile lor, despre aventurile bărbaţilor mai în vârstă, care se pot consuma relativ rapid, despre diferitele tipuri de iubire şi altele asemenea, dar apoi n-am rostit nici una dintre ele.

— Ar trebui să vorbeşti cu mama ta.

— Să nu cumva să-i spui că ştiu, a zis ea pe un ton categoric.

— Nu-i spun. Tu ar trebui să îi spui. O să fie o uşurare pentru amândouă.

Sonia s-a uitat în jos, spre genunchi. I-am văzut bărbia tremurându-i şi gura contorsionându-i-se de parcă s-ar fi străduit să şi-o ţină sub control.

M-am ridicat din pat, am mers la ea şi i-am pus o palmă pe umăr. Ea s-a întins şi m-a apucat de mână.

— Biata mea fată, am zis.

Ea a înălţat capul şi, deşi avea ochii umezi, nu a plâns.

— Parcă ai fost tata când ai spus-o. Aşa a sunat: *exact* ca tata.

A doua zi, cum stăteam pe scaunul mic din Andrews House şi îmi făceam însemnări despre conversaţia telefonică purtată cu doamna L., m-am gândit

la ceea ce numeam „vidurile“ ei, orele pe care le petrecea pierdută în fanteziile ei. „M-am gândit că vă aplecaţi spre mine şi mă atingeţi acolo jos, dar apoi m-am temut că o să fac pipi, aşa că am început să vă pălmuiesc puternic.“ Am notat cuvântul lui Bion[26], „container“, psihanalistul ca recipient, ca loc în care să-ţi pui gunoiul. Eu, pisoarul. Îmi lipsea munca. Munca era scheletul, musculatura mea. Fără ea, mă simţeam ca o moluscă. Formele lucrurilor – contururile. Nu putem trăi fără ele. „Nu-mi atinge nasul, rahatule!“ îmi strigase unul dintre pacienţii internaţi după ce mi-l scărpinasem foarte puţin pe al meu în timpul discuţiei. Pe atunci eram un tânăr psihiatru rezident, iar cuvintele lui m-au străbătut, cutremurându-mă. După aceea am aflat cât de precar este totul – unde începem şi unde ne terminăm, corpurile noastre, cuvintele noastre, interiorul şi exteriorul. Pacienţii psihotici sunt adesea nişte cosmologi obsedaţi de misterioasa structură a invizibilului, cu Dumnezeu şi Satana, stele şi o a patra dimensiune, ce există dincolo sau dincoace. Ei sunt în căutarea oaselor lumii. Uneori spitalul poate oferi un adăpost temporar, cu o rutină monotonă – studenţi la Medicină, mese de prânz, cursuri de meşteşuguri şi gimnastică, vizite ale asistentului social şi ale doctorului –, dar apoi lumea îi face semn să vină la ea. Pacientul iese la aer, iar cei fragili cedează şi se fac iarăşi fărâme.

Tatăl meu muncise din greu ca să ordoneze această lume: trezit devreme, muncă până târziu, corecturi repetate, însemnări scrupuloase, hărţi detaliate, rânduri drepte de porumb, cartofi, fasole, salată şi ridichi. Dar când intervenea vreun accident – probleme cu maşina, vreun cucui sau vreo rană a copiilor, o cotitură greşită, vreme rea –, el suferea exagerat. Îmi aminteam faţa lui încordându-se, îngrijorarea strecurându-i-se în glas, pumnii încleştaţi în timp ce scutura din cap. Călătorii sentimentale. Vocea mamei: „Nu fi supărat, Lars“. Chipul chinuit al surorii mele pe bancheta din spate. Eu mă închideam în mine. Sonia cânta. Eu număram. Nu era niciodată vorba de evenimentul în sine, în realitate unul absolut neînsemnat, sau de ceea ce făcea sau chiar spunea tata. Izbucnirile lui erau controlate. Era vorba de emoţia vulcanică pe care o simţeam noi înăuntrul lui.

În noaptea aceea am visat că eram iarăşi în secţiile spitalului şi tocmai încuiasem uşa de sticlă dinspre aripa de nord, când un medic stagiar m-a bătut pe umăr şi mi-a înmânat o radiografie toracică. M-am uitat la imagine. Inima era atât de uriaşă, încât umplea întreaga cavitate toracică. Deodată

lângă mine a apărut un medic radiolog, iar eu am observat că avea halatul murdar şi din el picura un lichid galben, infect. S-a aplecat înspre mine, iar eu m-am tras înapoi, încercând să evit mizeria de pe halatul lui. Mi-a şoptit în ureche: „Defect septal atrial“. L-am întrebat ce făcea la psihiatrie. Apoi, dintr-un motiv oarecare, am priceput că radiografia era a inimii *mele*, că leziunea congenitală îmi aparţinea. Am înhăţat un stetoscop de la mine din buzunar şi am început să îmi auscult propriul piept. Am auzit foşnetul puternic al murmurului, iar apoi, prin uşa de sticlă, mi-am văzut tatăl întins pe un pat de spital, în mijlocul coridorului larg din aripa de sud. N-ar fi trebuit să fie acolo. *E în secţia greşită.* Am scos cheia ca să deschid uşa, dar pe lanţ, în loc de una, am găsit cincizeci de chei de mărimi diferite. Am început să încerc o cheie după alta, dar nici una nu se rotea în broască. Dintr-odată nu mai puteam respira, iar apoi, cuprins de panică, am început să strig după ajutor. Tata zăcea nemişcat, cu gura deschisă. Radiologul încă mai era acolo, dar avea altă faţă. Mi-a şoptit: „Sindrom psihotic, rezultat al unei hipertensiuni pulmonare“. M-am trezit cu prostia aceea răsunându-mi în urechi. A doua zi, când am scris despre vis, prima mea însemnare a fost „Doctore, vindecă-te pe tine“. Dar apoi am priceput că „gaura“ din inima mea fusese şi o aluzie la gaura din pieptul tatălui meu din momentul când medicul de la Urgenţe îi umflase plămânul, care-i cedase, şi că eu încercasem cu disperare să deschid uşa spre el cu „chei necunoscute“.

Inga şi Rosalie au găsit un articol despre incendiu în *The Zumbrota Reporter*. Pe 14 mai 1920 un incendiu „tragic“ luase viaţa Sylviei Odland şi a copilului ei, James. Lisa Odland, în vârstă de doi ani, suferise arsuri, dar fusese salvată de un pompier care o scosese din casă pe uşa din faţă. Părinţii Lisei erau divorţaţi, iar articolul preciza că fata urma să locuiască cu tatăl ei şi cu a doua nevastă a acestuia. Ei nu i s-a vorbit niciodată de morţi. Walter Odland spusese adevărul. „Nu a fost corect.“ Amintirea implicită a incendiului, pe care ea nu o deţinea în mod conştient, trebuie să-i fi dirijat totuşi reacţiile emoţionale. Pierderea mamei nu a fost niciodată conştientizată ori jelită firesc. I se oferise un înlocuitor. Peste ani fratele ei venise şi îi spusese. Acum ea se izolase. Dar, aşa cum subliniase Inga, povestea cu incendiul nu avea nimic de-a face cu misterul biletului scris pentru tata.

— Îl simt pe Lars, a zis mama. Şi pe mama mea. Sunt amândoi cu mine, aici, în locul acesta. La New York nu îi simt niciodată.

Sonia s-a uitat la mama cu o figură încurcată.

— Ca pe nişte fantome?

— Nu. Prezenţe. Nu e nimic înfricoşător.

— Eu îl aud pe Max, a zis Inga pe un ton firesc.

— Serios? a întrebat Sonia.

Inga a încuviinţat.

— Îl aud rostindu-mi numele – nu des, doar din când în când. Tata mi-a spus o dată că el îl auzea pe tatăl lui. Îl auzea pe tatăl lui strigându-l.

Mama şedea pe canapea, strângându-şi genunchii în braţe. Din locul unde stăteam, pe un scaun din faţa ei, i-am privit capul întorcându-i-se spre fereastră, iar în clipa aceea am văzut-o ca pe o persoană pe care nu o cunoşteam. Capul ei mic şi trăsăturile delicate ale profilului i-au fost luminate pentru o clipă de raza de soare care se strecura pe fereastră. I-am remarcat ridurile adânci din jurul gurii şi de pe frunte şi irisul de un albastru intens al ochiului pe care-l puteam vedea. Avea părul alb, pieptănat pe spate.

— Lotte mi-a spus cândva povestea zilei când bunica ta şi-a pierdut economiile. Ivar a venit acasă, a spus veştile proaste legate de bancă, iar apoi a citat un psalm: „Cerut-au şi au venit prepeliţe, şi cu pâine cerească i-a săturat pe ei“[27]. Hildy a apucat o farfurie de pe masă şi a trântit-o de podea.

— Ţie tata nu ţi-a povestit niciodată? a întrebat Inga.

— Nu. Mi-aş fi dorit să-mi fi povestit mai multe, dar nu a fost în stare. Odată i-am zis: „Trebuie să-ţi fi fost greu să creşti când între părinţii tăi era atâta animozitate“.

— Şi el ce a zis? am întrebat.

— Nici n-a vrut să audă.

Probabil că soarele a fost acoperit de un nor, fiindcă încăperea s-a întunecat brusc.

M-am străduit să mă gândesc la trecut, să îmi amintesc ceva, vreun detaliu din copilărie. Îmi iubisem bunica, îi iubisem braţele cu carnea lăsată şi părul lung şi alb, pe care şi-l prindea mereu cu nişte agrafe păstrate într-un borcănel din dulapul ei. Îi iubisem râsul, poveştile despre tinereţe, şi o iubisem când îşi punea pălăria de paie cu flori înainte să ne scoată la o plimbare cu maşina. Nu fusese niciodată capabilă să pronunţe sunetul „th“ din engleză. Rostea doar un „t“ simplu. M-am gândit la bunicul patern al tatălui meu şi la felul cum coborâse cufărul pe care avea să îl ia în America în josul muntelui, în Voss, cu o frânghie şi un scripete, la adăpostul în care a locuit la început, o groapă în pământ, acoperită cu iarbă, iar apoi la casa din buşteni care a ars după ce i-a murit nevasta. *În toamna lui 1924 o sobă*

defectă sau un coş i-au aprins casa. Detaliile nu sunt clare. Din fericire, doi vecini, Hiram Pedersen şi Knut Hougo, treceau pe acolo cu maşina şi au văzut focul. L-au găsit pe Olaf blocat după o masă pe care se străduia să o împingă pe o uşă. Avea deja arsuri grave, mai ales pe mâini şi pe unele porţiuni ale feţei. Ultima oară când l-am văzut, era la pat şi nu putea să vorbească. Şi-a pus o mână rănită pe capul meu, parcă binecuvântându-mă. La fel a făcut şi cu sora mea, Lotte.

— N-o pot condamna pentru că a trântit farfuria, a zis Sonia. Nu le cădea nimic din cer, nu? Au pierdut totul.

Mama a scuturat din cap.

— Erau aşa de diferiţi ei doi. Hildy putea fi iraţională, dar era sufletistă. Când Ivar era pe moarte, când era în comă, din când în când părea să se trezească şi să ne vadă. Nu putea vorbi, iar privirea îi era cumplită: atât de rănită, de parcă nu şi-ar fi dorit decât un singur lucru, să se termine odată.

Nici unul dintre noi n-a vorbit preţ de cel puţin un minut, iar apoi mama s-a întors spre Sonia şi a continuat:

— Tatăl meu s-a îmbolnăvit în timpul războiului. Inima. Ştii, fusese foarte atletic. Putea alerga pe munte ca o capră. Nu şi-a pierdut niciodată sprinteneala, dar apoi…

Mama şi-a dus palma la piept.

— Răsufla tot mai greu şi îl auzeam respirând prea iute. Îmi amintesc cum mă gândeam că nu poate să moară. Tata nu are cum să moară.

— Ca şi tata, a şoptit Sonia. Şi eu tot aşa îmi ziceam de tata.

Mama a tras-o pe Sonia mai aproape de ea şi a mângâiat-o pe păr. Inga le privea pe cele două, cu faţa lucindu-i de emoţie.

Mama nu s-a oprit. Vocea ei egală a continuat, cu ritmul şi muzicalitatea străină care se simţeau sub limba folosită, şi cred că în timp ce ne vorbea nouă, de fapt îşi vorbea şi ei înseşi.

— Pe atunci, când cineva murea, trupul îi era îmbrăcat şi întins pe năsălie, ca să vină lumea să-l vadă. Oamenii veneau să îşi ia rămas-bun. Era un ritual, fireşte. Îmi amintesc cum îmi priveam tatăl stând întins acolo, golit de el însuşi. Tatăl meu mort era un străin.

S-a oprit.

— Ştiţi, nu se făcea nici o îmbălsămare sau altă chestie macabră în stilul ăsta american. După ce mureai, erai înfăşurat într-un giulgiu alb, erai pus într-un sicriu simplu de lemn şi apoi îngropat.

Mama a tras aer în piept.

— În timp ce mă uitam la corp, mama a zis: *Kyss Pappa.* Sărută-l pe tata, a tradus mama pentru Sonia.

— Înţeleg *asta*, Mormor[28], a spus ea.

— Eu n-am vrut, a zis mama, iar chipul i-a împietrit.

Sonia, care ascultase cu capul lipit de pieptul bunicii, s-a uitat în sus.

— Mama a zis din nou: *Kyss Pappa.*

Mama mea a întors privirea, uitându-se lung la lumânarea aşezată pe masă, înaintea ei.

— Eu nu am vrut, dar am făcut-o.

A privit în jos, la Sonia, şi a zis:

— Mama mea era minunată. Da, o iubeam foarte mult, dar n-ar fi trebuit să îmi zică asta.

Lumina trainică a acelei zile de iunie dispăruse în timp ce vorbeam şi mi-am dat deodată seama că stăteam într-o cameră întunecată. Însă nici unul dintre noi nu s-a dus să aprindă vreo veioză. Sonia s-a desprins din îmbrăţişarea bunicii, iar eu am observat ce dreaptă se ţinea mama, cum stătea ea absolut neclintită pe canapea, cu faţa umbrită, tensionată de amintiri.

Marit, Marit, Marit, Marit. Când am închis ochii în acea noapte, incantaţia tatălui meu mi-a sosit în gând nepoftită – strania repetiţie involuntară a numelui unei femei. Versul unei vieţi: *Marit, Marit, Marit.*

nya Bluestone rătăceşte.
ıza nimănui, mut geme –
aima-n vise te trezeşte.
d în gât, forfotă-n vintre,
amăna-mi arzând trăieşte.
şii-s vii în amintire.

Sonia BlausteinP.S.: I-am spus mamei.

Am găsit poezia Soniei cu post-scriptum sub uşă dimineaţa, când m-am dat jos din pat. Am citit-o de câteva ori, am împăturit cu grijă hârtia şi am pus-o în jurnalul meu. Apoi am stat o vreme la fereastră şi am privit în jos, la Division Street, încă pustie la ora şapte dimineaţa. Mi-am amintit fumul ridicându-se la cer, ploaia uscată şi înecăcioasă de hârtie, o ceaţă pe cerul Brooklynului şi tăcerea care s-a lăsat în cartier. Pe Seventh Avenue pietonii din acea zi m-au dus cu gândul la nişte somnambuli, la nişte vagabonzi ce merg mecanic, straniu, cu chipurile acoperite de batiste şi măşti chirurgicale.

Rosalie a fost cea care, cu un pic de ajutor din partea cutezătoarei ei mame, a aranjat întâlnirea de la Ideal Café din Blooming Field. Lorelei Kavacek avea nişte treburi în oraş şi ne acorda o întrevedere. În ciuda faptului că pentru mine femeia asta era ca un cifru, elaborasem un soi de imagine vagă a ei, bazându-mă pe puţinele informaţii ciupite de ici, de colo. Lorelei locuia cu o femeie singuratică, care avea o legătură cu tatăl meu şi cu comunitatea în care crescuse el. Era şchioapă şi, cel puţin prin asociere, secretoasă. Aceste fragmente trebuie să mă fi făcut să-mi reamintesc de bătrânii pe care îi întâlnisem în copilărie şi de poveştile pe care le auzisem despre ei. Mi-am amintit cum le văzusem pe bătrânele surori Bondestad mergând braţ la braţ pe drumul de pământ, în rochiile lor lungi şi negre. În 1920, când le murise tatăl, îmbrăcaseră hainele de doliu şi nu le mai dăduseră jos niciodată. Gătiseră, araseră şi recoltaseră în negru. Cred că imaginea acestor surori se suprapunea peste cea a lui Norbert Engel, pustnicul locului, despre care păstram o singură amintire: un omuleţ deşirat stă pe o buturugă, sub nişte copaci; are chipul bronzat şi ridat, câţiva dinţi îngălbeniţi, şi poartă haine maronii sau, oricum, de o culoare neutră. Învârte o ţigară între degetele îngălbenite, iar îndemânarea lor mă uimeşte. Numele de Lorelei adăugase, fără îndoială, o aură de legendă la imaginea gotică ce plana vag în conştiinţa mea: o femeie în vârstă, pârjolită de soare, târând în urma ei un picior neputincios şi îmbrăcată în veşminte care amintesc de prăpăditele surori Bondestad. Totuşi nu am fost conştient de această fantezie decât atunci când Lorelei Kavacek a intrat pe uşă şi mi-a risipit-o rapid.

Şchiopăta, dar reuşea foarte bine să îşi controleze mersul în aşa fel încât să îşi mascheze handicapul. În rest, nu părea a fi nimic altceva decât o femeie respectabilă şi de modă veche din Minnesota. Era plinuţă, dar nu grasă. Purta o bluză de bumbac cu mânecă scurtă, în carouri pastelate, o fustă bleumarin, lungă până mult sub genunchi, ciorapi şi pantofi solizi. Bănuiam că are în jur de şaizeci de ani, dar ar fi putut fi mai în vârstă sau mai tânără. După ce s-a aşezat la masă, şi-a netezit fusta şi şi-a pus în poală poşeta, o chestie tare şi dreptunghiulară, cu o cataramă mare. Când ne-am prezentat, ea s-a uitat o clipă la fiecare dintre noi cu ochii ei mari, uşor ieşiţi în afară. Am dedus că nu fusese niciodată drăguţă, dar, în ciuda obrajilor şi gâtului cu pielea lăsată, avea un ten alb şi uniform, care dădea impresia că soarele nu o văzuse niciodată. Am comandat cafea, iar ea a zis, cu un glas bogat în vocale lungi, de Minnesota:

— Mătuşă-mea şi-l aminteşte pe tatăl vostru, da’ zice că nu l-o văzut de mult, dinainte de război, numa’ o citit nişte articole despre el în ziar.

În timp ce Inga i-a vorbit despre scrisori şi despre conţinutul lor, eu am continuat să mă uit la Lorelei şi, în ciuda faptului că nu semăna deloc cu imaginea semi-conştientă pe care mi-o plăsmuisem în minte, prezenţa ei îmi trezea o senzaţie din copilărie. La început nu am reuşit să pricep care era explicaţia, dar după câteva clipe mi-am dat seama că mirosea a apă de colonie, o apă de colonie anume, al cărei nume nu îl ştiam, însă care înmiresma subsolul bisericii luterane St. John „în numeroase duminici“. Expresia mi-a venit într-o clipă, fără îndoială ca efect al amintirii, care mi-a stârnit instantaneu şi un sentiment înrudit cu tandreţea.

— Nu primeşte pe nimeni, ştiţi, mi-a zis Lorelei Kavacek. Niciodată.

Inga s-a aplecat în faţă.

— Ştim de incendiu şi de mama doamnei Kavacek. Am vorbit acum câteva zile cu domnul Odland.

Sora mea a pronunţat numele cu inflexiunea ei norvegiană, rostind un „O“ lung.

— Trebuie să fi fost greu pentru ea. Să afle după atâţia ani…

— Pe aici noi îi zicem *Odd*-land.[29]

Inga a roşit.

— Sigur, a zis.

Chipul femeii s-a schimbat, iar ochii ei mari, de un albastru deschis, au părut deodată umezi.

— Cât despre aialaltă treabă… o poveste urâtă. De parcă ai fi toată viaţa altcineva. Ea zice că o avut mereu, aşa, o senzaţie, de parcă i-ar fi lipsit ficatul sau, nu ştiu, un organ din ea.

După o pauză, a oftat şi s-a uitat la Rosalie.

— Staţi să mă gândesc. Eu stau cu mătuşă-mea Lisa de vreo treizeci de ani. Nu cu mult ’nainte să mă mut cu ea, Walter o găsit actele de divorţ şi o pus tot cap la cap.

— De ce nu mai vrea să primească pe nimeni? a întrebat Inga.

Lorelei a scuturat din cap, dar a evitat privirea Ingăi, şi am observat că îşi ţinea poşeta cu ambele mâini, ca pentru a-şi menţine fermitatea.

— Într-o bună zi pur şi simplu n-o mai vrut ieşi din casă. Nu zice de ce, dar se teme ea de ceva. Am încercat s-o fac să vorbească cu pastorul Wee, dar n-o mers.

Femeia s-a uitat la ceaşca albă de cafea.

— Ar fi pricină de supărare chestia asta cu tatăl vostru. O fost vremuri grele. E femeie bătrână şi are dreptul să-şi facă viaţa aşa cum vrea ea. Acum lucrurile s-o aranjat destul de fain şi mica noastră afacere i-o făcut bine.

— Ce fel de afacere? am întrebat.

— Cu jucării, a zis ea sec. Da' nu orice fel de jucării. P-unele le-am trimis la New York.

I-a aruncat Ingăi o privire suspicioasă.

— *Voi* de-acolo sunteţi, nu? a întrebat repezit.

— Erik şi cu mine locuim acum acolo, a zis Inga. Dar suntem *de aici*.

Lorelei a ridicat dintr-o sprânceană, expresie care putea însemna dezaprobare, neîncredere sau iritare. A privit-o cu asprime pe Inga, a pufnit, dar nu a zis nimic.

— Mătuşa Lisa le face de mult, dar ideea să le vindem o fost a mea. Eu am avut douăj' de ani un magazin cu lucruri pentru cusut împreună cu Doris Goodly, numa' că nu l-am mai putut ţine după ce o murit Doris, da' mă pricepeam şi la astea şi aveam şi energie. Pe mătuşa mea o face să fie mândră.

Femeia s-a sumeţit, de parcă afacerea i-ar fi adus şi ei ceva în plus.

— Fabricaţi jucării în casă? am întrebat.

— Lucrate numa' de mână. Nu ne îmbogăţim din ele, cerul mi-e martor, dar ne asigură masa şi hainele. Am trimis o pereche la Berlin, în Germania… hm, staţi aşa… acum două săptămâni.

— O pereche? a întrebat Inga.

Sora mea s-a aplecat în faţă, a pus coatele pe masă şi şi-a cuprins bărbia în palme.

— O mamă cu băiatul, a zis Lorelei.

— Păpuşi.

Inga a şoptit bucuroasă cuvântul.

— Faceţi păpuşi.

— Figurine de tot felul, a răspuns femeia.

— Putem să le vedem? a întrebat Inga.

— Bănuiesc că n-o fi nici un bai. O să vorbesc cu mătuşa Lisa. Unele dintre ele nu, că nu se poate – articole de moştenire. Nu le vede nimeni în afară de noi.

— Articole de moştenire, a repetat Inga, cu ochii mari. Ce înseamnă asta?

Drept răspuns, Lorelei s-a bătut cu palma peste poşetă.

— Colecţia privată.

Inga s-a întins şi a atins cu multă blândeţe braţul alb şi dolofan al lui Lorelei cu cele trei degete ale ei din mijloc. O mai văzusem făcând gestul acesta de sute de ori. Uneori mă întrebam dacă îşi dădea seama că îl face. Cred că îi confirma faptul că purta într-adevăr un dialog cu o altă persoană, chiar îl purta. Aproape că m-am aşteptat ca interlocutoarea ei să se crispeze, dar n-a fost aşa.

— Ştiţi, nu-i aşa? a întrebat Inga. Ştiţi ce-a fost cu Inga şi cu tatăl nostru.

Chipul lui Lorelei Kavacek parcă s-a acoperit cu o mască, iar femeia şi-a strâns şi mai tare poşeta.

— N-aş putea să zic, a spus ea. N-aş putea să zic nici aşa, nici altminteri.

După aceea nu s-a mai întâmplat nimic semnificativ. Am căzut de acord să o sunăm pe Lorelei, ca să vedem dacă era posibil să ne arate păpuşile. Am privit-o cum mergea spre maşină. A deschis portiera din faţă, s-a strecurat înăuntru şi s-a lăsat pe spate înainte de a-şi aranja piciorul beteag, astfel încât să poată conduce. După ce maşina a plecat, am observat că vremea se schimbase. Cerul căpătase un aspect crepuscular, iar copacul fusiform din faţa ferestrei se îndoia sub vântul puternic ce se pornise. O să plouă, m-am gândit. O adevărată furtună de iunie. Peste câteva minute, când tocmai plecam din Ideal Café, cerurile s-au crăpat, iar ploaia a început să cadă în perdele dense, care te udau leoarcă. Ultima mea amintire de la acea întâlnire la cafea cu Lorelei Kavacek este nu cu ea, ci cu sora mea şi Rosalie traversând strada în goană, împreună, mână în mână, cu feţele înălţate, în timp ce ţipau şi râdeau ca două şcolăriţe.

— Ai văzut cum s-a uitat Lorelei la mine? m-a întrebat Inga în seara aceea, în timp ce ploaia răpăia la fereastra mamei.

Părea că prin acea unică privire se deschisese o poartă către o întreagă lume a cruzimii provinciale. Inga şi-a amintit-o pe duşmanca ei din clasa a şasea, Carla Screttleberg, dar şi pe celelalte fete rele care o numiseră „ciudată“, „prefăcută“ şi „snoabă“. Şi-a amintit de profesorul care o declarase „închipuită“ în liceu, fiindcă scrisese un eseu despre Merleau-Ponty, şi de privirile reci ale colegilor de la colegiul Martin Luther. Paradoxul era că, dacă Inga suferea de ceva, atunci acel ceva era o lipsă de iscusinţă în a se proteja şi un exces de sinceritate şi patimă, un anumit preaplin, care pe unii oameni îi intimida, iar pe alţii îi făcea ostili. În dosul privirii lui Lorelei, în care eu văzusem nesiguranţă, iar Inga, dispreţ, se afla un hăţiş de relaţii între clase, egalitarism de prerie şi natură umană pură.

Cum o priveam pe sora mea, ce stătea de cealaltă parte a mesei, am observat că purta o cămaşă albă fără mâneci şi pantaloni strâmţi, albastru-închis, care, în ciuda simplităţii lor inofensive, emanau un aer costisitor, o trăsătură a hainelor care m-a contrariat întotdeauna, dar care este totuşi evidentă de la prima privire. Probabil că Lorelei era cu numai zece ani mai în vârstă decât sora mea, dar prăpastia dintre ele părea imensă şi am înţeles că, prin simplul fapt că era ea însăşi, Inga putea fi percepută ca un afront. Pe de altă parte, de la Inga, care îşi simţea acut vârsta şi singurătatea, nu prea te puteai aştepta să aibă multă compasiune faţă de prejudecăţile stârnite împotriva ei.

— Chiar şi tata ne vorbea despre orăşenii cei şireţi, am zis, zâmbindu-i surorii mele. Absolut fiecare diferenţă perceptibilă, oricât de infimă, poate deveni un argument în favoarea alterităţii: banii, educaţia, culoarea pielii, religia, simpatiile politice, coafura, orice. Duşmanii sunt însufleţiţi. Răufăcătorii, jihadiştii, barbarii. Ura este excitantă şi contagioasă şi elimină în mod convenabil orice ambiguitate. Pur şi simplu îţi verşi propria mizerie asupra altcuiva.

— După război, a zis mama, îi ostracizau pe copiii soldaţilor germani şi ai femeilor norvegiene. *Tyskeunger*. Puradei germani. Ca şi cum copiii aceia ar fi fost vinovaţi de ceva.

— Nedreptatea îţi roade sufletul, a zis Inga. Mă gândeam la faptul că tata nu a scris în memoriile lui despre dezastrul cu febra aftoasă. L-a omis.

— Cum adică? a întrebat Sonia.

— A venit la fermă un inspector guvernamental, am început eu povestea. Nu ştiu în ce an era. Susţinea că animalele aveau febră aftoasă şi că trebuie nimicite. Nu puteau face nimic. El avea puterea, iar animalele au fost omorâte. Apoi s-a dovedit că omul se înşelase. Animalele au fost sacrificate degeaba.

Sonia a spus încet:

— Deci el trebuie să le fi *văzut* moarte.

Mi-am imaginat hoiturile lor imense, vacile şi caii, iar apoi hambarul gol, hidoşenia.

— Unele amintiri dor prea tare, a zis Inga.

— Când pleca, unde se ducea? am întrebat-o pe mama. Tu unde l-ai găsit atunci când a fost plecat toată noaptea?

Mama m-a privit tăios.

— Nu ştiam că ştii. Nu voiam să îţi faci griji, iar tatăl tău pleca mereu la muncă foarte devreme în zori. Credeam că nu ştii.

— În ziua aceea la care mă gândesc l-am auzit plecând, a zis Inga. Am stat trează şi l-am aşteptat să se întoarcă acasă.

— Dimineaţa, a început mama, m-am pornit să-l caut, mai întâi la birou, apoi la bibliotecă. În ziua aia nu avea cursuri. Stăteam printre rafturile cu cărţi, gândindu-mă unde s-ar fi putut duce, şi atunci mi-am dat seama. Era la câteva luni după ce murise bunicul vostru, iar bunica încetase să mai stea la fermă în lunile reci, aşa că nu locuia nimeni acolo. Era pe la sfârşitul lui octombrie, cred.

— Şi era acolo? a întrebat Sonia. La fermă?

— L-am găsit dormind sus, în dormitorul tatălui lui.

— Douăzeci şi şapte de kilometri. Probabil că mersese toată noaptea.

— Şi ce a zis? am întrebat.

— Nimic, a zis mama. După ce l-am trezit, părea dezorientat, dar când am început să îi spun ce îngrijorată şi necăjită fusesem, nu mi-a răspuns – sau mai degrabă s-a purtat de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit.

Se dusese acasă. Nu era nimeni acolo, dar el se dusese acasă. Nu faptul că îi plăcea acolo, ci ceva legat de locul în sine îl atrăsese la fermă.

— Când Hildy era foarte bătrână, a continuat mama, la mulţi ani după ce a murit Ivar şi nu mult înainte să moară şi ea, stăteam lângă patul ei şi vorbeam. Deodată ea a izbucnit, cu o voce puternică: „Ar fi trebuit să fiu mai drăguţă cu Ivar. Ar fi trebuit să fiu mai drăguţă cu Ivar“.

Chipul Soniei s-a prăbuşit. I-am văzut gura şi bărbia tremurându-i. În aceeaşi clipă mama a întors capul, ca să se uite la nepoata ei. Inga, care o fixa pe Sonia, a ezitat, apoi şi-a pus degetele pe farfuria fiicei ei, nu pe braţ sau pe mână.

— Trebuie să mă duc la baie, a zis Sonia, apoi s-a ridicat şi a plecat de la masă.

Limbajul este adesea ceva superficial, m-am gândit eu, un firicel subţire de informaţii auzite şi goale de orice conţinut, dar atunci când suntem împovăraţi de emoţii, poate fi infernal de greu să vorbeşti. Nu vrem să lăsăm să ne iasă cuvintele, fiindcă atunci ele vor aparţine şi altor oameni, iar acesta e un risc la care nu vrem să ne supunem.

Spre marea dezamăgire a Ingăi, nu ni s-a permis să vizităm casa familiei Kavacek sau să ne întâlnim cu „mătuşa Lisa“, dar Lorelei a fost de acord să aducă nişte jucării la Rosalie, unde puteam să le vedem cu toţii. Însă abia când am ajuns acolo, am aflat că Rosalie o momise pe făuritoarea de păpuşi spunându-i că eram „blindaţi“ şi că avea şanse să-şi facă vânzare. În ultima după-amiază a vizitei noastre, Sonia, Inga, mama şi cu mine am mers cu

maşina până la casa cea mare şi albă din partea de est a oraşului, unde Rosalie, soţul ei, veterinarul Larry, şi cei trei fii, Derek, Peter şi Michael, poreclit Rusty, locuiau de ani de zile.

Ne-am instalat în sufrageria spaţioasă, care părea să fie totodată şi depozit pentru echipamente sportive, numeroase pulovere, câteva perechi de adidaşi mari, provizia pe o lună de ziare şi pe un an de reviste, precum şi câteva obiecte care se găsesc de obicei într-o bucătărie: o tigaie, căni gradate şi trei sau patru borcănele cu condimente, dintre care unul îşi vărsase frunzele verzi şi uscate pe măsuţa de cafea, lângă un bol care conţinea un lichid maroniu cu un aspect dezgustător.

Aruncând o privire către masă, Rosalie şi-a înălţat palmele deschise şi a exclamat cu o oroare comică:

— Doamne Dumnezeule, proiectul ştiinţific al lui Rusty pare să se multiplice!

Apoi, cu o voce puternică, a urlat:

— Rusty!

Fiindcă Rusty nu a apărut, a răcnit iarăşi. În vreme ce Sonia şi Inga păreau extrem de amuzate, mama, fidelă educaţiei sale, a dat deoparte cu grijă trei şosete transpirate şi murdare de pe scaunul pe care o invitase Rosalie să şadă, le-a pus pe masă, s-a aşezat pe locul ei şi şi-a împreunat palmele în poală.

Când tânărul cercetător a intrat în cameră, era îmbrăcat într-un şort larg şi un tricou imprimat cu un craniu. Simbolul morţii nu se potrivea deloc cu faţa lui blândă, timidă, armonioasă, şi nici cu trupul lui atletic. Băiatul, care părea să aibă în jur de treisprezece sau paisprezece ani, a aruncat câteva priviri spre Sonia în timp ce strângea rămăşiţele experimentului, bombănind încet:

— Nu ştiam că o să vină *oameni*.

Când a sunat soneria, Rosalie a înhăţat câteva articole de îmbrăcăminte de pe scaunul rămas liber, a dat fuga la un dulap, le-a aruncat în el şi, făcându-ne cu ochiul, s-a dus în paşi de vals ca să deschidă uşa.

A apărut Lorelei, arătând cam ca prima dată, doar că acum era ceva mai bine îmbrăcată, cu o bluză plăcută, elegantă, de culoarea mierii, şi o fustă verde. A aşezat pe masă trei cutii de mărimea celor de pantofi şi a început să le deschidă una câte una.

Prima figurină scoasă de-acolo, înaltă de vreo cincisprezece centimetri, era o fată cu codiţe lungi, făcute dintr-un fir maro strălucitor, şi cu o rochie albastră şi lungă. Din câte îmi puteam da seama, fusese făcută integral din

pânză, dar trebuie să fi avut un cadru interior de sârmă, care îi permitea păpuşii să îşi păstreze forma. Nu mă gândisem niciodată prea mult la păpuşi, dar văzând-o pe aceasta, mi-am dat seama că la marea lor majoritate o trăsătură sau alta e exagerată: capetele sau ochii prea mari, trupurile prea scurte sau prea lungi. Proporţiile acestei figurine păreau normale. Detaliile – nu doar ale hainelor, ci şi ale chipului mititel şi brodat – erau atât de fine, încât mama a scăpat un icnet atunci când păpuşa a fost pusă în faţa noastră. Păpuşa avea un picior în ghips, iar peste o clipă Lorelei a scos din cutie două cârje de lemn şi le-a vârât sub braţele păpuşii.

— Ruth. O căzut pe scări la ea *acasă*.

A bombănit acest comentariu pe un ton sumbru, ca pentru sine.

Nu i-a răspuns nimeni. Cu cât mă uitam mai mult la figurină, cu atât vedeam mai multe. Părea să aibă o crustă pe genunchiul stâng, care, la o examinare mai atentă, s-a dovedit a fi o broderie, dar mai erau şi unele detalii pictate – bujorii din obraji, pistruii mititei, o vânătaie la un cot şi unghii mititele la mâini. Păpuşa nu arăta ca o persoană în miniatură, ci numeroasele trăsături cu tentă realistă aveau mai degrabă un efect straniu. Era de parcă păpuşa ar fi aparţinut unui univers cu nişte legi şi cu o logică similare cu cele din universul nostru. Era o păpuşă muritoare, care venea dintr-o lume unde copiii cădeau, îşi rupeau oasele, purtau ghips şi aveau nevoie de cârje.

După aceea Lorelei a scos o păpuşă care reprezenta o femeie bătrână, într-un halat lung de flanel. A aşezat-o într-un pat îngust. Pânza ce îi constituia faţa fusese pliată şi cusută în aşa fel încât să imite o reţea de riduri, iar părul din aţă era scurt, alb şi încâlcit. Am mai remarcat şi forma trupului păpuşii pe sub hainele de noapte: sânii lăsaţi, burta umflată şi picioarele lungi şi subţiri. Lorelei a acoperit figurina cu o pătură şi i-a întors capul într-o parte.

— Uitaţi-vă la venele de pe mâini şi încheieturi, a zis Sonia.

Se sculase din scaun şi îngenunchease pe podea, lângă măsuţa de cafea. Rusty zăbovea undeva alături, în picioare, având pe chip un amestec de dezgust şi uimire.

— Ce trist, a zis Sonia. Săraca.

— Milly, în ziua când a murit, a zis Lorelei.

Am început să cred că greşisem în privinţa lui Lorelei Kavacek. Matroana cea hotărâtă şi pragmatică, cu pantofii ei maro şi ciorapii ei medicinali, avea o poveste pentru fiecare jucărie. Întreaga afacere era una cel puţin deosebit de excentrică şi mă întrebam ce trăiau cele două femei

prin intermediul acestor figurine. Mi-am amintit de un pacient care îmi spusese că atunci când se uita la filme, „intru în ele, chiar în ele. Sunt înăuntru. Eu sunt ei“.

Cea de-a treia figurină era un bărbat între două vârste, în salopetă şi cu ghete de lucru. Lorelei l-a aşezat într-un fotoliu, unde a rămas aşezat, cocoşat, cu o mână la frunte şi cu cealaltă în poală, ţinând lejer o bucăţică de hârtie. Era de departe cea mai tulburătoare păpuşă din toate cele trei. Avea ochii închişi şi gura strâmbată într-o expresie de durere. Mama, care stătea de cealaltă parte a mesei, s-a aplecat şi a întrebat-o pe Lorelei dacă o poate atinge.

Lorelei a încuviinţat, iar mama a atins iute cu degetul arătător cămaşa de flanelă a păpuşii, apoi şi l-a retras.

— Cine este? a întrebat.

Rosalie era la numai câţiva centimetri de micuţa scrisoare.

— Ne pare rău să vă informăm, a citit ea. Este o poveste din război.

— Arlen, a zis Lorelei. Imediat după ce a primit vestea despre fiul lui, Frank.

— Ce apare mai întâi, povestea sau păpuşa? am întrebat.

— Păi, normal că povestea. Nu-i pot face făr’ să ştiu cine sunt şi ce-o păţit.

— Probabil că sunt foarte scumpe, a zis Inga.

Mi s-a părut că e un pic cam palidă, iar vocea îi suna de parcă ar fi avut răsuflarea tăiată.

— Cât vă ia să le faceţi?

— Luni de zile. Îl avem pe Buster, care ne face mobilierul – la comandă. Locuieşte aici, în Blooming Field.

— Şi preţul? a întrebat Inga.

— Depinde. Porneşte de pe la cinci sute.

— Îmi dau seama, a zis Inga.

A privit în jos, către păpuşa bătrână, şi, cu un gest izbitor de asemănător cu cel al mamei de acum câteva secunde, i-a atins mâneca.

— Mulţumesc foarte mult, a zis. Va trebui să mă gândesc.

— Mai sunt şi altele, a zis Lorelei. V-aş putea trimite poze.

— Da, a zis Inga, destul de uluită. Da, o să vă dau adresa mea.

După ce Lorelei şi-a notat datele de contact ale Ingăi, a împachetat grijulie figurinele în cutiile lor. Apoi, fără nici un fel de formalităţi, ne-a salutat din cap şi a zis, aşa cum mai făcuse o dată înainte:

— Tre’ să plec.

Am privit-o mergând spre uşă. Şchiopăta, dar avea în mers un aer victorios evident.

Odată ce am auzit motorul maşinii pornind, Sonia a zis:

— Erau chiar aşa de ciudate pe cât mi s-au părut mie?

— Da, a zis mama, erau.

— Doar n-ai de gând să cumperi vreuna dintre păpuşi, nu? a întrebat-o Rosalie pe Inga.

Sora mea nu a auzit-o. Era într-una din stările ei „pierdute“, aşa cum obişnuiam să le spun când eram mici. Privirea îi era focalizată, dar nu pe ceva din cameră. Era profund concentrată pe vreun gând interior. Când i s-a repetat întrebarea, ceva mai tare, Inga s-a uitat la prietena ei şi a zis:

— Ba da, cred că da. Cred că vreau pentru mine unul dintre omuleţii ăia distruşi.

— Am dat de altă poveste, mi-a zis Inga în avion, când ne întorceam la New York. Căutam o poveste şi am dat de alta.

— Incendiul, morţile, ascunzişurile şi minciunile.

— Sunt sigură că ei credeau că o protejează.

— Fără îndoială, am zis, dar genul ăsta de protecţie nu funcţionează niciodată. Lisa a simţit mereu că e ceva în neregulă.

— Lorelei ştie, a zis Inga. Sunt sigură de asta. Dar mă îndoiesc că o să ne-o spună vreodată. Ai văzut ce faţă avea când împacheta omuleţii aceia? Parcă ar fi zis „I-am adus eu pe închipuiţii ăştia de New York tocmai acolo unde voiam“.

— Păpuşile erau un soi de mărturii.

Inga a dat din cap.

— Spun, dar fără să spună. Dacă am şti ce s-a întâmplat între tata şi Lisa, dacă am şti cine a murit şi cum, l-am putea înţelege mai bine. Secretele pot defini oamenii.

A aruncat o privire spre Sonia, care dormea dusă în faţa noastră, pe locul de la fereastră.

— În fiecare zi mă gândesc la faptul că ea ştia despre *ei* şi nu a zis nimic. Parcă se răsuceşte un cuţit în mine. Şi totuşi, când vorbim, nu pot să-mi fac curaj şi să-i pomenesc de Joel.

Şi-a coborât vocea până ce i s-a transformat în şoaptă.

— Dacă are un frate? M-am tot gândit la asta. N-ar fi îngrozitor de greşit să ţinem fraţii separaţi? Şi totuşi ce sunt ei cu adevărat unul pentru altul? Ce înseamnă biologia într-un caz ca ăsta?

— Are un impact uriaş asupra oamenilor, am zis. Gândeşte-te la toţi acei copii adoptaţi care se duc să-şi caute părinţii „adevăraţi“.

— Prin analiza ADN s-ar vedea în mod cert dacă există vreo legătură genetică?

— Da.

— Pare şi un pic cam brutal. Vom fi drăguţi cu tine dacă genele tale vor arăta că eşti rudă cu noi, dar dacă nu eşti, te vom ignora.

Inga a pipăit cu degetul cartea din poală. Am observat că era un volum despre Hegel şi am privit la desenul cu portretul filozofului de pe copertă.

— El a avut un fiu nelegitim.

A ciocănit uşor în carte.

— Ludwig. Hegel şi soţia lui l-au primit la ei o vreme, dar lucrurile n-au mers bine.

Inga părea obosită. S-a întors spre fereastră, ca pentru a-mi arăta că nu mai voia să vorbească.

— Va trebui să îi spui, am zis.

— Ştiu, mi-a răspuns. Aşa voi face.

Atâtea lucruri ascunse, m-am gândit şi apoi mi-am amintit cum stăteam aşezat în faţa lui P. în aripa de nord, ascultând vocea ei înceată şi serioasă. *Nu-mi mai amintesc când am început să mă rănesc. Aş vrea să-mi amintesc.*

— La ce te gândeşti?

— La o fată pe care am tratat-o la Payne Whitney.

— Trebuie să fie o uşurare că nu mai eşti acolo. Te termina.

— Îmi lipseşte.

— Serios?

— Îmi lipsesc pacienţii. E ceva greu de descris, dar când oamenii au nişte nevoi disperate, cade o cortină. Dispare poza aceea care ţine de lumea obişnuită, acea falsitate a lui „Ce mai faci? Bine, mersi“.

Am tăcut o vreme.

— Pacienţii pot fi guralivi, muţi sau chiar violenţi, dar există în ei o anumită urgenţă existenţială care e revigorantă. Te simţi aproape de adevărul nefalsificat a ceea ce înseamnă fiinţa umană.

— Fără ipocrizie, cum ar fi zis tata.

— Exact, fără ipocrizie. Dar trebuie să recunosc că nu îmi lipsesc hârţogăraia sau ordinele care veneau de sus. Acum vreo lună am dat nas în nas cu o colegă, Nancy Lomax. Ea încă mai lucrează pe secţii. Mi-a zis că acum pacienţilor li se zice oficial *clienţi*.

— Asta-i revoltător.

— Asta-i America.

Când am ajuns acasă, locul părea gol. Sus nu se auzeau nici un fel de zgomote şi m-am întrebat dacă nu cumva şi cei doi chiriaşi îşi luaseră o vacanţă. *Vai de mănuşă!* m-am gândit şi am revenit iar la solitara mea existenţă. Deşi le-am auzit întorcându-se duminică târziu, nu le-am văzut pe Miranda şi Eggy până sâmbăta următoare. Cotisem pe Garfield de pe Eighth Avenue şi le zărisem împreună cu Lane lângă parc. El stătea ghemuit, cu aparatul de fotografiat pregătit, în timp ce Miranda făcea cu mâinile un gest de apărare, iar Eggy îşi ascundea faţa în rochia mamei. Peste câteva secunde Lane a lăsat deoparte aparatul, iar cei trei au luat nişte poziţii mai relaxate, dar prima imagine a fost cea care mi-a stăruit în minte: Miranda cu palmele deschise, acoperindu-şi faţa, Eggy stând agăţată de ea şi energia intensă, aproape explozivă, a trupului lui Lane atunci când fotografia. S-ar putea să fi vrut să mă concentrez pe acele câteva secunde de dezacord, fiindcă îmi făceau bine. Oricare ar fi fost motivul, acea privelişte a lor în soare s-a fixat în memoria mea şi s-a solidificat în timp până ce a devenit la fel de statică şi de izolată ca o fotografie color dintr-un album de familie.

Duminică după-amiaza târziu, când tocmai citeam un articol pe care mi-l trimisese Burton cu câteva zile în urmă, a sunat soneria. Prin uşa cu geam am văzut-o pe Eggy stând pe trepte, cu un rucsac ticsit la picioare. Purta o şapcă de baseball, o fustă roz, pufoasă, care părea prea mare pentru ea, şi cizme de cauciuc negre. Când am deschis uşa, a ridicat privirea spre mine cu o expresie tragică. Nu mi-a răspuns la salut, dar când am invitat-o să intre, am observat că a întors capul ca să se uite în spate. Nu am zis nimic, dar bănuiam că Miranda ştia că fetiţa ei venise la uşa mea.

Eggy a târât rucsacul ticsit în hol, i-a dat drumul acolo, şi-a scos şapca şi a intrat încet în sufragerie, cu mâna apăsată pe inimă. A inspirat zgomotos de câteva ori înainte să se aşeze şi să-şi lase capul pe perne, cu pleoapele fluturându-i firav.

— Văd că nu te simţi bine, i-am zis.

Eggy şi-a pus dosul palmei pe frunte şi a scos un şuierat lung. M-am gândit la *Mănuşa*. Mi-am mai amintit dintr-odată şi cum am mimat eu că şchiopătez după o căzătură, în clasa a treia. O ţinusem aşa cu orele.

— Mă doare în piept şi nici ochii nu-mi funcţionează prea bine.

— Îmi pare rău să aud asta.

— Da, a zis Eggy, aruncând o privire spre hol înainte să continue. S-ar putea să am nevoie de pastile, ca bunicul. Ştii, are tensiune.

— Copiilor nu prea li se întâmplă aşa ceva.

Pentru câteva clipe a părut gânditoare, iar apoi a zis încet:

— Bunica şi bunicul, ceilalţi, au murit într-un accident de maşină.

Odată cu această declaraţie, expresia ei s-a schimbat, iar suferinţa îi părea acum autentică. Eglantine s-a aplecat înainte, cu ochii aţintiţi într-ai mei.

— Au murit pe loc.

Acesta trebuie să fi fost un citat. Tatăl ei îi spusese asta? Sau, poate, mama?

— Trebuie să fie înfricoşător să te gândeşti la una ca asta.

— Este.

Părea să caute ce să mai zică.

— S-ar putea să mă duc să locuiesc cu tati.

— O părăseşti pe mama ta?

Picioarele lui Eggy, încălţate în cizme, se legănau la câţiva centimetri deasupra podelei, iar ea a început să şi le balanseze agitată încolo şi-ncoace.

— El mă lasă să fac chestii. O să mă ducă la Six Flags.

În ciuda optimismului acestei propoziţii, Eggy părea distrusă.

— Sună interesant, am zis. Dar nu pari prea încântată. Pari tristă.

Eggy s-a întors spre fereastră. Faţa i s-a luminat, iar după câteva secunde am auzit soneria. Am răspuns, am condus-o pe Miranda în sufragerie şi ne-am uitat amândoi la Eggy, care acum era prăbuşită pe canapea, cu palma apăsată iarăşi pe piept şi clipind feroce.

— Eglantine suferă de nişte simptome fizice, i-am zis Mirandei.

Miranda s-a oprit la vreun metru de fiica ei şi şi-a încrucişat braţele.

— Da, a petrecut o grămadă de timp cu asistenta din tabăra de zi, nu-i aşa, Eggy? Inima, ochii, burta, capul, braţele, picioarele, toate au ceva.

Miranda mi-a zâmbit o clipă, apoi s-a întors spre Eggy, care respira zgomotos şi începuse să geamă. S-a dus la canapea şi, după ce i-a aranjat picioarele lui Eggy, s-a aşezat şi ea alături. A apucat unul din braţele fetiţei şi a început să i-l mângâie.

— Ajută? a întrebat-o ea.

Eglantine a încuviinţat.

Miranda şi-a lipit buzele de fruntea fiicei ei şi a început să o sărute. Apoi i-a pupat nasul, obrajii şi bărbia.

— Dar asta?

Eggy a închis ochii. Mama ei a continuat să îi pupe braţele, mâinile şi locul dezgolit dintre tricou şi fustă.

— E bine? a şoptit Miranda.

M-am uitat cum braţul lui Eggy o cuprinde pe mamă.

— Nu eşti sătulă de mine, mami, nu?

A pronunţat cuvântul *sătulă* foarte atentă, de parcă ar fi fost un termen străin.

Miranda s-a tras un pic în spate şi s-a uitat la Eglantine.

— Cum?

— Sătulă. Ai zis că eşti sătulă.

— Când?

— Când desenai. Te-am auzit.

— Nu de tine sunt sătulă. De tine nu mă satur niciodată, Eggy Weggy. Ce spui tu acolo?

M-am aşezat pe un scaun şi m-am uitat la ele. Eglantine cerceta chipul mamei cu nişte ochi uriaşi.

— Am crezut că te-ai săturat, fiindcă sunt aşa de…

Eglantine a inspirat şi a zis-o:

— Dificilă.

— Tu, dificilă?

Miranda a început să zâmbească şi apoi a izbucnit în râs.

— Ce idee!

Fiica ei i-a zâmbit şi ea, apoi şi-a înfundat capul în gâtul mamei şi a început să o pupe înfocat pe Miranda.

— Mami, a zis ea. Ah, mămicuţa mea!

— Acum putem să mergem acasă? a întrebat Miranda. Sunt sigură că Erik are alte lucruri de făcut.

— Du-mă, a zis Eggy. Du-mă tu jos. Vreau să fiu dusă.

— Eşti mare, Eggy, a zis Miranda.

Şi astfel am dus-o pe micuţa bolnavă închipuită împreună. Miranda a apucat-o pe copilă de subsuori, iar eu am luat-o de picioare. Am dus-o pe scări în jos, am legănat-o pe hol şi am fugit cu ea până în camera din faţă a apartamentului. Eggy a râs tot drumul. Le-am lăsat pe cele două îmbrăţişate pe canapeaua albastră. Când am închis uşa, am auzit-o pe Miranda cântând un cântecel dulce, pe care nu-l mai auzisem înainte. Avea o voce subţire, mai înaltă decât m-aş fi aşteptat, şi atingea fiecare notă.

Exact în aceeaşi seară am sunat-o pe Laura Capelli. Mica scenă care avusese loc în sufrageria mea între Eggy şi Miranda stătea, fără îndoială, în spatele deciziei mele de a ieşi cu o altă femeie. În timpul după-amiezii văzusem o altă Miranda. Cu fiica ei fusese tandră, deschisă, afectuoasă şi

plină de umor. Instinctele ei fuseseră infailibile în cazul lui Eggy şi mi-am dat seama că exact aceleaşi instincte o făceau să fie vigilentă şi rece cu mine. Laura locuia la numai şapte străzi distanţă, iar când am întrebat-o dacă nu vrea să ia cina cu mine prin zonă, ea a zis „Sigur, de ce nu?“ În ciuda răspunsului ei echivoc, tonul vocii era unul cald, iar vineri, în ziua întâlnirii, m-am pomenit că abia aşteptam să o văd.

Când a intrat în restaurant, eu stăteam deja la masă, iar primul lucru pe care l-am observat la ea a fost că purta o bluză cu un decolteu amplu, ce lăsa să se vadă o bună parte din piept, ceea ce însemna că în timpul cinei trebuia să am grijă să nu-mi las privirea să hoinărească pe sânii ei. Mi-a mai trecut prin minte că, fiindcă era psihoterapeut, nu avea cum să ignore semnificaţiile veşmintelor, deşi fusesem adesea surprins de obtuzitatea colegilor mei atunci când venea vorba de propriile lor acţiuni, aşa că mi-am zis să nu mă pripesc să trag concluzii.

Laura Capelli vorbea, mânca şi râdea cu poftă. Avea o piele măslinie şi un păr aproape negru, buclat, care îi încadra chipul. Sânii ei erau mari, rotunzi, şi îţi distrăgeau atenţia. Avea un program de lucru încărcat, un fost soţ şi un fiu de treisprezece ani, care devenise obsedat de părul lui. În fiecare dimineaţă petrecea o oră în baie, cu geluri şi perii, căutând să şi-l aranjeze perfect, dar când mama lui rostea vreo remarcă legată de strădaniile lui, el făcea pe niznaiul: „A, părul?“ După ce Laura a ras o *crème brûlée* şi a făcut unele comentarii pe marginea a ceea ce i se părea a fi un apetit jalnic pentru un om de dimensiunile mele, ne-am pomenit pe stradă, iar eu i-am zis că o conduc acasă.

Pe trotuar, când m-am aplecat spre ea ca să o sărut, m-a cuprins de talie cu ambele braţe, într-o îmbrăţişare ca de urs, iar după asta nu ne-am mai putut opri. M-a condus în tăcere în casă, am trecut pe lângă dormitorul fiului ei în timp ce ea ţinea un deget apăsat pe buze, am urcat scările şi am intrat în camera ei, unde ne-am aruncat în pat şi am început să tragem de nasturi şi fermoare, care, după o scurtă luptă, au cedat. Ne-am găsit gurile şi limbile şi ne-am rostogolit unul peste altul şi unul în altul. Pielea îi mirosea a pudră şi a vanilie, avea un gust puţin sărat, iar eu n-o mai făcusem de atât de mult timp, încât a trebuit să mă abţin, şi m-am abţinut până când am simţit că termină şi ea. Stătea deasupra mea şi ritmul nostru devenise deja unul constant şi lent, iar ea şi-a aruncat capul pe spate, a închis ochii şi a gâfâit de parcă şi-ar fi înăbuşit un ţipăt. În câteva secunde mi-am dat şi eu drumul şi am rămas întinşi unul lângă altul pe cearşafurile cu albastru şi alb. Iar apoi Laura s-a ridicat în fund şi a izbucnit în râs. M-am ridicat şi eu

lângă ea, pe pat, în timp ce ea căuta să îşi domolească chicotele care îi scăpau şi care aveau un ton isteric clar. „Doamne Dumnezeule, Erik, Doamne Dumnezeule“, şoptea ea, acoperindu-şi gura. După aceea am stat întinşi unul lângă altul cam o oră, vorbind încet, dar simţeam că era îngrijorată ca nu cumva să se trezească fiul ei, aşa că mi-am făcut ieşirea, mergând pe vârfuri pe lângă camera lui Alex, am coborât scările şi am ieşit în St. John’s Place.

M-am pomenit pe Seventh Avenue pe la ora două noaptea. Aerul nopţii era mai rece decât mă aşteptasem, iar grupuri mici de adolescenţi încă mai bântuiau, ameţiţi, înghiontindu-se cu coatele şi braţele, rezemându-se greoi unii pe alţii şi râzând dramatic, spre bucuria celorlalţi. Efectul vinului pe care îl băusem mai devreme trecuse demult. Agitat de aventura mea, am simţit că n-o să pot dormi, aşa că atunci când am ajuns în Garfield, nu am cotit, ci am mers mai departe, cu un pas ferm, pe lângă magazinele închise, trecând pe lângă pietoni singuratici cu câinii lor, pe lângă câţiva îndrăgostiţi ce se strângeau în braţe în drumul lor de întoarcere către cine ştie ce pat, şi nu m-am oprit până nu am ajuns pe Twentieth Street, unde cimitirul Green-Wood se întindea înaintea mea, cu pietrele şi monumentele sale palide, în lumina slabă a felinarelor de pe stradă. Mi-au revenit în minte sânii albi ai Laurei sub decolteul ei bronzat. Mi-am amintit, cu un tremur erotic, fundul ei palid înălţat în aer şi ţipetele ei înfundate, dar amintirea trupului ei părea deja un pic străină – viziuni recente ce începeau să se stingă.

La întoarcere am mers pe Eighth Avenue şi apoi prin parc, în timp ce în minte îmi apăreau, una câte una, tot felul de imagini, unele născocite din poveştile altora, altele vagi compilaţii ale unor momente repetate, iar altele intense şi clare, deşi efemere – dar toate se iveau şi dispăreau pe măsură ce picioarele mele atingeau trotuarul, ca într-o reverie ritmată. Mi-am văzut bunica păşind greoaie pe treapta de piatră din faţa bucătăriei şi cărând două găleţi, cu tivul rochiei de bumbac ridicat de o adiere. Mi-am văzut bunicul apucând cu degetele lui retezate o punguţă cu bomboane şi deschizând-o cu cele întregi, apoi debarasându-se de o panglică cu verde şi alb, pe care a pus-o în mâna mea întinsă. L-am văzut pe Max slab ca băţul şi i-am văzut mâna nepotrivit de mare şi maro cuprinzând degetele albe şi suple ale surorii mele. „Vreau să îţi găseşti pe altcineva, să te recăsătoreşti. Încă mai eşti tânăra mea soţie, iar de-acum eşti tânăra mea văduvă. Fii o văduvă veselă, o văduvă dansatoare. Nu vreau să fii singură.“ Mi-am imaginat-o pe mama aplecându-se ca să sărute obrazul tatălui ei mort, iar apoi păpuşa lui Lorelei, femeia bătrână de pe patul de moarte. Am văzut-o pe Edie Bly în

rolul lui Lili Drake, mergând cu un geamantan greu pe o alee dintr-un oraş anonim, şi am văzut hangiul ieşind pe o uşă şi vorbindu-i agitat în limbajul semnelor. Ea îi răspundea amabilă, cu degetele mişcându-i-se rapid. Mi-am amintit bucata de Şostakovici ce se auzea în fundal, mi-am văzut tatăl în patul de la azil şi am auzit sunetul tusei în timp ce încerca să îşi smulgă flegma densă din plămânii distruşi, i-am văzut chipul concentrat şi întors spre sine şi l-am auzit şoptind „Înainte puteam să o scot“. Mi-am văzut mama încheindu-i nasturii de la pijama şi aranjându-i gulerul, am privit-o cum trece pe lângă mine pentru a-i duce periuţa de dinţi şi un lighean de plastic şi apoi cum îl ajută să se spele pe dinţi. I-am spus noapte bună tatălui meu şi l-am îmbrăţişat. După aceea el mi-a zâmbit, cu ochii plini de regrete. „În zilele astea“, a zis el, „trebuie să mă străduiesc să evit sentimentalismele“. Am rămas pe coridor şi am ascultat vocea mamei. „Acum poţi să dormi, Lars? Mai ai nevoie de ceva?“

Când am cotit pe Garfield şi m-am apropiat de casă, am observat că în apartamentul de jos era aprinsă o singură lumină. Jaluzelele erau trase, dar toate cele trei ferestre erau deschise în dosul grilajului de fier care le proteja. M-am uitat la ceas. Era trei şi zece şi când am dat să urc scările de la intrare, am văzut pe ultima treaptă un maldăr de hârtii. Chiar dinainte să mă aplec să le iau, am ştiut.

Trebuie să fi fost sute de fotografii, majoritatea scoase pe o hârtie ieftină, de imprimantă – o sumedenie de poze cu Eggy şi Miranda şi de autoportrete ale lui Lane, făcute cu aparatul lui. Mai erau în poze şi alţi oameni, pe care nu-i recunoşteam, şi câteva poze cu mine, intrând în birou, luând cina pe East Forty-third Street, cu o carte în faţă, mergând cu paşi mari spre metrou, culegând din prag ziarul *Times* dimineaţa, şi una făcută prin fereastra din faţă a casei, în care stăteam cu ceaşca de cafea înaintea mea şi priveam afară. Le-am răsfoit, punându-le repede deoparte, până când, aproape de capăt, am dat de o imagine cu Miranda goală şi dormind într-un pat, probabil al lui Lane. Stătea pe o parte, cu faţa ascunsă parţial de o pernă. Hârtia se şifonase. De îndată ce am intrat în casă, am aşezat-o pe masă şi, nu fără un sentiment de vinovăţie, am netezit-o cu grijă. În timp ce mă uitam la curba şoldului îngust al Mirandei şi la sânul acoperit de un braţ, am simţit un val subit de nelinişte. M-am dus la fereastră şi am tras jaluzelele.

Peste treizeci de secunde a sunat telefonul.

— Ai primit pozele?

Era vocea lui Lane, dar părea că încearcă să şi-o schimbe. Suna mai subţire decât mi-o aminteam.

— Care-i treaba de fapt? am întrebat. Sincer, nu înţeleg.

Lane tăcea. Am bănuit că nu era pregătit pentru sinceritatea mea. Apoi a zis ultimul lucru la care m-aş fi gândit:

— Am nevoie de-un psihiatru.

Am râs.

Apoi el a închis.

Râsul acela mi-a răsunat iar şi iar în urechi. M-am apucat să-l cercetez, l-am întors pe faţă şi pe dos şi am cugetat la acel unic hohot până când s-a desfăcut în mii de fărâme, probabil complet inutile pentru o analiză. Un rezumat al traseului chinuitor al interpretărilor mele ar suna cam aşa: era posibil ca Lane să fi fost într-o fază proastă şi chiar să fi avut nevoie de ajutor, caz în care râsul meu constituia o violare grosolană a standardelor profesionale, era la fel de posibil ca el să-mi fi anticipat râsul şi închisese tocmai ca să creeze impasul chinuitor care a urmat sau s-ar fi putut ca el să fie într-o poziţie intermediară şi să fi acţionat fără vreun motiv întru totul conştient. Era posibil ca el să fi simţit că gestul de a închide chiar în acel moment era mai agresiv decât vorbitul şi, sperând să mă dezorienteze, se supusese acelui impuls – *sau* râsul meu îi rănise orgoliul şi, cum nu ştia ce altceva să facă şi simţea pe moment că eu eram în avantaj, întrerupsese conversaţia. Înainte să mă duc la culcare, m-am gândit la un proverb rusesc pe care mi-l spusese cândva un profesor de istorie: Dacă dai vreodată nas în nas cu dracul, singura cale de-a scăpa de el este să-i râzi în nas.

Miercuri seara Burton a dat raportul în timp ce mâncam mâncare chinezească, lovind din când în când cu beţişoarele în masă pentru a-şi puncta comentariul, gest interpretat de mine ca un semn de entuziasm sporit faţă de poziţia lui neoficială de copoi pe urmele Ingăi. În ciuda serioaselor mele îndoieli legate de activităţile prietenului meu, m-am pomenit că afecţiunea mea pentru Burton creştea.

— Nu am intrat de fapt în stabiliment, mă înţelegi, ci am rămas pe poziţii, afară. Alter ego-ul meu – deghizarea pe care mi-am ales-o pentru munca asta – nici nu şi-ar permite-o. Crâşma aia e prea la modă. Un espresso ajunge la trei dolari. Depăşeşte marja mea de preţuri.

— Burton, l-am înghiontit eu, zi-mi ce s-a întâmplat!

— Da, sigur. Doamna Bly lucrează acum în Tribeca, nu în Queens. Şi-a schimbat serviciul, înţelegi? Tribeca Realtors, lefuri mai mari, proprietăţi mai fiţoase. Îşi aruncă ţigara pe jos, intră în Balthazar. Observ că e

nerăbdătoare, hotărâtă. M-am specializat, dacă mi-e permis să spun asta despre mine, în citirea limbajului trupului. Ştii, desigur, studiul lui Libet, conform căruia intenţia somatică precede gândul conştient. Cu o treime de secundă!

După ce am dat din cap, Burton s-a avântat iarăşi asupra subiectului:

— Fehlburger stă în aşteptare.

Burton a plesnit din beţişoare, apoi şi-a şters fruntea.

— În timp ce stau în cafenea, amândouă sunt, din fericire, vizibile – mă rog, nu în întregime. Picioarele le sunt ascunse sub masă, dar zonele cele mai importante, cele faciale, locurile interacţiunii fundamentale, le sunt complet expuse. Am remarcat tensiunea dintre părţi – nu ostilitate, nu, ar fi un cuvânt prea dur, ci o încordare în ambele gâturi şi în privirile schimbate. Se schimbă replici.

Burton s-a oprit.

— Dintre care am putut determina doar un cuvânt.

A bătut cu beţişoarele în masă.

— Cititul pe buze a devenit esenţial, Erik. Mă consider încă un învăţăcel, dar mă perfecţionez cu fiecare oră petrecută la datorie.

— Cuvântul?

— *Cópii*, a zis victorios Burton.

— De scrisori, presupun.

— Aşa aş presupune şi eu, dar nu şi-au dat una alteia nici un pachet, de nici un fel.

Burton a început să se usuce din greu cu bine-cunoscuta-i batistă, dar umerii i s-au prăbuşit.

— E puţin probabil ca tu să ştii diferitele materiale care se pot găsi *online* despre sora ta. Mărturisesc că m-am ţinut la curent cu articolele, interviurile şi ştirile apărute de-a lungul anilor. Îmi închipuisem că în acest caz anume ţinta este Max Blaustein, împroşcarea lui cu noroi, dar mi-a atras atenţia acest personaj, Fehlburger. Ciudat nume. *Fehl* înseamnă cusur sau defect în germană, după cum cu siguranţă ştii. Parcă îmi amintesc că ai studiat germana. În tot cazul, această Fehlburger nu este pornită să distrugă reputaţia răposatului tău cumnat, ci pe cea a surorii tale, faţă de care nutreşte o ură specială, a cărei cauză nu am reuşit să o descopăr. Însă pe internet există câteva atacuri uluitor de dure şi de gratuite la adresa surorii tale, dintre care pe trei le-am putut pune în legătură directă cu această femeie.

— Doamne fereşte, am zis.

Faţa lui Burton şiroia, iar figura i-a devenit gravă.

— Ştii, lucrează ca jurnalistă independentă. Nu are legătură cu vreun ziar sau vreo revistă anume. A trecut ceva vreme de când am vorbit noi doi, de aici şi abundenţa de veşti pe tema asta, majoritatea disponibile doar apăsând câteva taste. Pe *site*-ul Editurii Universităţii din Nebraska există, de exemplu, o postare despre viitoarea carte a lui Henry Morris, care se spune că ar fi – aici Burton şi-a coborât vocea până i-a devenit o şoaptă – *o biografie* critică. Totodată se pare că – şi am urmărit firul ăsta, am făcut cercetările necesare – doamna Bly nu e singura. Se pare că el, adică bărbatul, le-a… cum să zic, le-a vizitat, da, sistematic şi, s-ar putea spune, cu lăcomie, da, aşa aş spune, le-a vizitat pe femeile din viaţa lui Blaustein, obţinând confesiunile acestora şi, în unele cazuri, favorurile lor. Folosesc cuvântul în sensul său ilicit şi adaug, cu toată delicateţea şi respectul, că sunt alături de sora ta în povestea asta. Da, sunt cu toată inima alături de ea.

Burton şi-a coborât privirea pe puiul generalului Tso[30], care stătea în faţa lui.

— Dar, Burton, poţi să fii sigur de asta? Vreau să zic… doar n-ai tras cu ochiul prin dormitoare, nu?

Burton s-a înroşit puternic.

— Nu, n-am făcut nimic atât de deplasat. Nu, mărturisesc că am dedus totul din comportament, nu am asistat la fapte. Veniri, plecări. Intrări şi ieşiri. Şi propria mea descifrare, interpretare, chiar previziune, pornind de la caractere. Bărbatul în cauză are nişte predilecţii – pofte, dacă vrei – care nu vestesc a bine. În viitor văd nori negri de furtună, vremuri tulburi.

Deşi împărtăşeam unele dintre îndoielile lui Burton, nu puteam fi sigur că nu se înşală în privinţa lui Henry Morris, pe care îl considera un rival. Ceea ce înţelegeam totuşi era că sora mea – sau cel puţin ideea de sora mea – se încâlcise în dramele personale a cel puţin trei oameni: răzbunătoarele şi narcisistele proiecţii ale lui Fehlburger, fanteziile literare ale lui Morris şi mai benigna, dar la fel de pătimaşa obsesie a prietenului meu Burton, care mi se părea că începuse să ia nişte proporţii donquijoteşti.

Doamna L. a început şedinţa în acea zi de miercuri cu un tir de nemulţumiri, îndreptat împotriva mamei ei vitrege şi a surorii ei vitrege, care era însărcinată. Ştiam cât de important e copilul nenăscut, dar era greu de găsit o cale de a te înţelege cu doamna L. Mă făcea „psihanalist încrezut şi tâmpit, care nu ar putea ajuta nici o muscă“, o deformare ciudată a expresiei „nu ar putea omorî nici o muscă“, care era, fără îndoială, o

reprezentare a frustrării ei faţă de ceea ce numea „impotenţa“ mea. Mă făcea un „*s.o.b.*[31] derutat şi confuz, care refuza să recunoască adevărul atunci când îl auzea“. Ea fusese agresată, izbită de perete. Ea *îşi amintea*.

Am zis că părea să îşi dorească să-mi declanşeze furia. Mă provoca şi mă punea la încercare tot timpul. Dar existau nişte reguli care reglementau dialogul nostru, comportamentul ei şi al meu, iar ea le încălca.

— Dacă nu credeţi că vă pot ajuta, de ce mai veniţi?

Ştiam că vorbele mele aveau o anumită răceală, ştiam că dădeam înapoi din faţa ei, şi totuşi speram să strecor astfel o anumită ambiguitate în percepţiile ei.

Doamna L. a ridicat privirea spre mine.

— Nu ştiu.

— Oare ar fi posibil ca o anumită parte din dumneavoastră să mai creadă că am putea progresa?

A tăcut. Avea o privire pustie şi rece.

Am încercat din nou:

— Vă mai amintiţi când am vorbit despre „vidurile“ dumneavoastră? Spuneaţi că urâţi să fiţi atât de pasivă, atât de neproductivă. Atunci când mă atacaţi necontenit, încurajaţi pasivitatea mea, fiindcă eu nu mai ştiu încotro s-o apuc sau ce să zic. Creaţi în mine exact lucrul pe care îl urâţi la dumneavoastră.

Doamna L. a clătinat din cap şi a închis ochii.

— Nu mă simt bine, a zis ea.

Apoi s-a ridicat iute în picioare, s-a uitat în jur şi, apăsându-se pe burtă, s-a aplecat peste coşul meu de gunoi şi a vomitat.

I-am adus nişte şerveţele, ca să se şteargă la gură, i-am zis că mă întorc imediat, am dus coşul la baie, l-am golit în toaletă şi am privit cum voma palidă şi plină de cocoloaşe dispare când am tras apa. Am turnat nişte apă cu detergent în coş, l-am lăsat acolo şi m-am întors în birou.

— Cum sunteţi? am întrebat. Cum vă simţiţi?

— Ce-aţi făcut cu coşul? a întrebat ea.

Era palidă.

— Am rezolvat. E-n regulă.

— L-aţi curăţat dumneavoastră? a întrebat cu un glas stins.

— L-am clătit.

— Mi-aţi spălat voma? De ce n-aţi chemat pe altcineva?

— N-a fost nevoie.

— Sunteţi dezgustător, a zis ea pe un ton sever. Ia uitaţi-vă la dumneavoastră.

Nu era vocea ei. Mi-am dat seama că nu pe ea o auzeam şi am intervenit.

— Cu mine vorbiţi? am întrebat-o.

Îmi puteam auzi mila din glas, aproape ca un suspin.

— Parcă aţi fi un adult dojenind un copil.

Chipul ei a fost cuprins de derută. A scuturat din cap.

— Sunt pierdută, a zis. Mi-e frig. Sunt absolut singură.

În seara aceea m-a lovit un atac de panică. M-am pomenit respirând accelerat, presiunea din plămâni era feroce şi eram copleşit de o nelinişte atât de intensă, încât am început să merg prin casă, de la un etaj la altul. Am luat cel mai recent număr din revista *Studii despre conştiinţă* şi mi-am dat seama imediat că nu pot citi. M-am gândit la mama şi la cărţile ei necitite, am încercat nişte exerciţii de respiraţie, aşezat într-un fotoliu, dar sirenele dinăuntrul meu continuau să urle. Văzusem asta la unii dintre pacienţii mei cu depresie. O recunoşteam, ce Dumnezeu! Tulburare de dispoziţie. Cât de optimist pare diagnosticul ăsta de la distanţă! „Există o linie de demarcaţie fină între empatie şi detaşare“, îmi zisese Magda. „Dacă devii prea apropiat, rişti să nu fii de nici un ajutor. Fără compasiune, nu există nici un fel de alianţă între tine şi pacient“. Goneam. Iar apoi: *El de asta mergea*. Propoziţia m-a făcut să tremur şi mai tare. Tata încerca să scape prin mers – motorul intern care gonea şi nu voia să se mai oprească.

Când a sunat soneria, îmi turnasem un whisky, sperând că asta va amuţi răgetul din mine. Aş fi putut folosi un miligram de lorazepam. Mi-am lăsat băutura pe tejghea, m-am dus în hol şi am văzut prin geam că era Jeffrey Lane. Sosirea lui a stârnit şi mai mult haos în mine. Puteam să mă întorc şi să-l las să stea acolo până pleacă? Am deschis uşa. A zis că nu îmi cerea decât câteva minute din timpul meu. N-avea să dureze mult. L-am primit în hol, dar nu am închis uşa în urma lui. Omul era ciufulit şi stătea cocoşat, cu o palmă apăsată pe stomac. Am observat cureaua genţii negre şi grele de pe umărul lui şi am bănuit că era echipamentul foto.

— Am nevoie de ajutor, a zis el. Nu mai pot continua aşa.

— Sunteţi rănit? am întrebat, arătând spre stomac.

— Nu fizic, mi-a răspuns el.

— Vă pot recomanda pe cineva cu care să vorbiţi.

Aveam o voce mecanică, iar răsuflarea îmi era sacadată. Voiam cu disperare să scap de el.

— E vorba de Miranda, a zis el.

— Ce s-a întâmplat cu ea? E bine?

— Ea e bine.

A făcut un pas înspre mine.

— Eu sunt cel care are probleme.

— În ce sens?

— Îmi pun la cale înmormântarea, a zis el.

Apoi s-a uitat spre mine şi a zâmbit.

Zâmbetul lui era indescifrabil, dar iritarea mea faţă de el părea să-mi direcţioneze neliniştea, care până atunci fusese lipsită de ţintă, iar asta, în mod ciudat, îmi făcea bine. Respiram mai uşor.

— Ce legătură are asta cu Miranda? am întrebat.

— O să îi pară rău.

A închis ochii.

— Ascultaţi, am zis, ridicând vocea. Nu-s medicul dumneavoastră. Nu îmi place să mă hărţuiţi şi nu îmi place să fiu fotografiat fără permisiunea mea, dar dacă aveţi nevoie de ajutor, mergeţi la salonul de urgenţe de la Methodist Hospital şi spuneţi-le lor.

Lane s-a întors cu spatele la mine şi a dat nas în nas cu el însuşi în oglinda lată de pe coridor.

— Arăt ca naiba, a zis. Părinţii mei sunt morţi. Oricum, nu m-au vrut niciodată. Prietena mea e sătulă de mine. Fiica mea e un străin.

A aruncat o privire spre reflexia mea.

— „Doctorul Erik nu face poze. Lui îi place să vorbească.“ Aşa mi-a zis. Dar am nevoie de fotografii, ştii? Nu că n-aş putea să mă abţin. E documentare, omule, e întreaga şi splendida mea harababură fixată pe film. Magie digitală. Viaţa lui Jeff. Tristă, cu bube, dar asta este. *Moi*. Ar fi imposibil să renunţ. Oricum, lumea devine virtuală. Nu mai rămâne nici o realitate. Simulacre, tăticu’!

I-am privit părul ţepos. Dintr-un motiv oarecare, acele mici smocuri de vanitate mi s-au părut intolerabile, aşa că am avut o scurtă fantezie cu mine smulgându-i-le din rădăcini.

— Cred că acum ar fi cazul să plecaţi, am zis cu o voce tremurătoare.

— Trebuie să fi avut şi tu destule probleme, omule, a continuat el, de parcă n-aş fi zis nimic. Eşti divorţat, corect? Ar fi trebuit să te încurci cu ea.

A continuat să vorbească cu el însuşi în oglindă, pe un ton grav, meditativ:

— Trebuie să fie greu să ai mereu de-a face cu nebuni.

S-a oprit şi s-a aplecat spre propriul lui chip, apoi a zis cu o voce sfioasă:

— Mai şi *pierzi* pe câte unii pe drum.

M-am crispat şi i-am văzut ochii deplasându-se spre reflexia mea. Inima a început să-mi bată mai tare. Îl uram. L-am apucat de ambii umeri pe la spate, l-am tras înapoi şi apoi l-am împins în oglindă. Gâtul i s-a bălăngănit o clipă pe spate, după care capul i-a lovit sticla. A scos un bufnet surd. Cum îl ţineam în continuare, am fost inundat de o senzaţie de eliberare veselă şi eram pe cale să o fac iarăşi. Dar am lăsat mâinile jos. El s-a apucat de frunte, s-a întors, a făcut câţiva paşi şovăielnici şi s-a prăbuşit la podea. Gândul că l-am omorât mi-a apărut subit în minte, iar apoi mi-a scăpat printre buze cuvântul *Nu*, un cuvânt abia articulat, mai degrabă un strigăt animalic decât o voce umană. M-am aplecat peste el. Dar Lane nu era mort. Stătea pe podea cu ochii deschişi şi avea pe buze un zâmbet oribil, umed de salivă.

— Mare om, a zis.

— Eşti în regulă?

Nu ştiu ce mi-a venit, mi-am zis eu, dar am respins stupida incantaţie. Nu mă mai încăierasem cu cineva din şcoala primară.

S-a ridicat în fund. I-am pus mâna pe frunte, vrând să-l examinez. Nu avea nici o rană vizibilă.

— Dacă în următoarele patruzeci şi opt de ore te doare capul sau simţi vreo ameţeală, să te duci direct la spital.

— Tocmai mi-ai zis să mă duc acolo pentru *ideaţia suicidară*, nu-i aşa?

Am observat că iarăşi folosea jargonul meu profesional, dar am trecut peste asta.

— Cum te simţi? am întrebat.

— Sunt bine, a zis. Am căzut doar ca să te sperii.

În loc să mă înfurie, aceste cuvinte m-au umplut de uşurare şi fericire. L-am ajutat să se ridice, i-am adus un scaun şi i-am oferit un pahar de whisky, pe care l-a acceptat. Când a primit băutura, s-a uitat la mine şi a zis:

— Nu e vorba de ce crezi tu. Eu sunt un explorator care călătoreşte în sălbăticie, înregistrează tot ce găseşte şi apoi reconstruieşte călătoria când aceasta se termină.

A fluturat mâna dreaptă.

— Orice biografie, orice autobiografie este o simulare, nu-i aşa? Eu creez câteva în timp real, dar toate sunt nişte puneri în scenă, dacă înţelegi

ce vreau să zic. *Eu* le pun în scenă. Tu eşti unul dintre actori. La fel şi Miranda.

— Şi Eglantine? am întrebat.

A încuviinţat, dar chipul i-a devenit mai serios.

— Nu i-aş face rău pentru nimic în lume. O iubesc pe puştoaică.

Nu ne-ar face rău, dacă la asta te referi. Mi-am amintit cuvintele Mirandei. Apoi m-am gândit că eu i-am făcut rău lui.

— Ce-i cu fotografiile? De ce îmi spui mie că îţi pui la cale înmormântarea? Mă stârneşti şi insinuezi…

N-am terminat propoziţia. Sarah, m-am gândit, o aluzie ascunsă la Sarah, asta mă determinase să îl împing. Ştia despre asta. Într-un fel sau altul, ştia.

— De ce faci toate astea?

El şi-a înălţat privirea până ce a întâlnit-o pe a mea şi a zis:

— În lucrarea asta testez diferitele mele măşti. Nu poate să fie simplu şi trebuie să fie periculos. Trebuie să merg cât de departe pot.

Lane a plecat curând după acest comentariu. Ne-am strâns mâinile, dar nu aveam idee ce însemna gestul ăsta, iar când i-am dat drumul să plece, m-am simţit pătat şi aveam vaga senzaţie că fusesem manipulat încă o dată. Avusesem pacienţi care săreau din avion, făceau scufundări la mare adâncime, făcea *bungee-jumping* – sporturi de mare risc, care le dădeau senzaţia că trăiesc mai din plin. Şi mai erau şi aceia care se tot tăiau, ca să simtă un fior de realitate. Dar ce anume voia Lane rămânea nelămurit. Pentru o clipă violenţa mă entuziasmase, dar în doar câteva secunde acea energie sălbatică se domolise, transformându-se în vină. Ar fi fost altceva dacă el ar fi ripostat. Dar să ataci un om pe la spate? Era ruşinos, infantil, era gestul unui băieţel pe terenul de joacă, care îşi îmbrânceşte deodată un tovarăş fiindcă râde de el. În timp ce stăteam în fotoliu, mi-am amintit un pasaj din una dintre scrisorile lui Rilke către tânărul poet:

„Căci dacă noi considerăm această existenţă a individului ca pe o încăpere mai mare sau mai mică, se dovedeşte că majoritatea oamenilor ajung să cunoască doar un colţ din încăperea lor, un loc de la fereastră, o fâşie de pe podea, unde se plimbă încolo şi-ncoace.“

— L-ai împins? a întrebat Miranda. Şi e-n regulă?

Nu ştiu ce m-a apucat.

— Mi-am pierdut cumpătul, am zis cu voce tare. Fotografiile, telefonul, tonul vocii lui. Trebuia să ţi-o spun eu înainte să-ţi zică el. A fost o prostie şi, da, când a plecat, părea să fie în regulă.

Miranda a scuturat din cap.

— Cred că spera să îl internezi la spital, ca să poată vedea cum e acolo.

Stăteam lângă Miranda pe canapeaua ei albastră. Ea se sprijinea pe o pernă, cu picioarele ei maronii şi lucioase proptite de măsuţa de cafea din faţa noastră. Era îmbrăcată în pantaloni scurţi şi un tricou, căci era o noapte încinsă de iulie, şi trebuia să mă străduiesc să-mi ţin privirile departe de coapsele şi gleznele ei. Un aparat de aer condiţionat hârâia în camera din spate, iar un ventilator de deasupra noastră menţinea temperatura suportabilă, dar umiditatea tot era prea mare şi îmi simţeam braţele şi pieptul lipicioase.

— Ştii, el are un *site* foarte elaborat, cu imagini, texte şi cu nişte secvenţe de film. Se pare că are mulţi vizitatori şi îşi face reclamă la expoziţia din noiembrie, susţinând că va conţine nu ştiu ce mare *revelaţie*. Ne trimite *e-mail*-uri de grup despre el, actualizări ale „Vieţilor lui Jeff“, dar cu fel şi fel de citate şi comentarii absconse despre simulacre, superconductivitate şi sublimul psihotic. Îi place să spună că este un post-nietzschean.

Miranda a zâmbit ca pentru ea.

— Mai ştii când mi-a şters ochii din poză? Mi-a zis că *simula* un tip care mă urmăreşte. Era ca un joc cu el însuşi.

— Simula un tip care te urmăreşte?

A clătinat din cap.

— Investighează nebunia, fiindcă el crede că psihiatria este un mecanism de control, că nebunia este o formă a fiinţei creative, care e reprimată în spitale şi clinici. Zice că toată această ştiinţă este o păcăleală.

— Nu-i nimic nou, am zis.

— Tot citează din cineva.

— Thomas Szasz?

— Exact. În orice caz, te vrea în proiect din cauza a ceea ce *faci*.

Miranda a coborât privirea.

— Îmi pare rău că te sâcâie. Cu mine nu e aşa, dar de când mă văd iarăşi cu el, mi-am amintit tot ce mă deranja aproape de la început: ambiţia lui, pasiunea lui pentru filozofii trăsnite, imaturitatea.

Miranda a oftat.

— Ironia este că toate aceste cusururi constituie şi punctele lui forte, farmecul lui. Dar ceva tot îţi pot spune sigur: e mult prea implicat în expoziţia asta a lui ca să îşi facă de petrecanie în viitorul apropiat.

Mi-am amintit cum vorbea Lane spre oglinda mea, mi-am amintit ochii lui strălucitori şi trupul meu împovărat în timp ce-l priveam.

— Păi, am zis, bănuiesc că o sinucidere simulată ar fi, prin definiţie, ineficientă, aşa că măcar ăsta-i un lucru bun.

Miranda a zâmbit.

— Am aflat că nu şi-a cunoscut niciodată bunica neagră/*cherokee*. Mama lui a rupt legăturile cu ea la şaisprezece ani, când a plecat de acasă. El n-a avut niciodată vreun contact cu femeia aceea, care e atât de importantă pentru felul în care se vede pe sine. Cam trist.

— Deci, am zis, relaţia ta cu el este acum…

— Nu ştiu ce este. E tatăl lui Eggy, asta e limpede. A început să o ajute financiar, ceea ce ia o povară de pe umerii mei. I-am spus că vreau ca noi doi să facem o pauză. Pe Eggy o mai poate vedea. E pe val, cred, şi asta îi face bine. Au apărut nişte articole despre creaţia lui. Scriitor/artist vizual/realizator de spectacole… omul orchestră. Am observat că toţi zic că are douăzeci şi cinci de ani, ceea ce nu e adevărat, deci probabil că fabulează în privinţa vârstei, ca să se facă mai dorit. Dacă e nebun, e nebun într-un stil ambiţios şi inteligent.

S-a oprit.

— Iar lucrările lui sunt bune, Erik. Chiar sunt.

M-am uitat la ea.

— Dar cum rămâne cu ale tale?

— Eu desenez.

— Vise?

Miranda a părut deodată distantă.

— Într-un fel, da.

— În ce fel?

Am văzut-o ezitând, dar apoi a zis:

— Am visat că eram iarăşi gravidă, dar copilul nu creştea cum trebuie în mine. Era o fetiţă care se stafidea şi era vina mea, fiindcă uitam mereu de ea, nu făceam ce trebuia şi nu mi-o doream suficient. Iar apoi a apărut o femeie, ce stătea în faţa mea. O femeie foarte înaltă şi cu pielea închisă la culoare. A zis: „Va trebui să spălăm cuţitul“.

— Pot să văd desenul?

— Când îl termin. Se pare că desenele cu vise o să devină o carte. Un prieten a arătat câteva din ele cuiva de la Luce, unde se publică volume de-ale artiştilor, şi sunt interesaţi.

— Excelent, am zis.

Miranda şi-a îngustat ochii. Nu mi-a răspuns la felicitări. În schimb, a zis:

— Când am rămas gravidă, mama a plâns. Tu n-ai de unde să ştii, dar ea nu plânge şi m-a şocat când am văzut-o aşa. A fost groaznic, de parcă aş fi văzut o altă persoană. Ea voia să mă mărit, aşa cum se cuvine, nu să fiu o mamă singură.

Miranda a inspirat şi şi-a ferit privirea.

— E drept, e mai greu, am zis eu.

— Da, mi-a răspuns ea.

Dinţii albi din faţă i s-au ivit o clipă deasupra buzei ei delicate de jos.

— Dar aşa nu vii pe locul doi, după un soţ.

Când a zis-o, am simţit cum mă străbate un fel de briză.

— Şi pot să desenez noaptea până târziu, dacă sunt în formă.

— Unde e Eggy?

— În seara asta Sarah Bernhardt stă la părinţii mei.

Miranda a zâmbit ca pentru sine şi a scuturat din cap.

— În tot cazul, visul mi se trage de la o poveste pe care mi-a spus-o bunica.

Miranda părea dornică să vorbească. M-am întrebat dacă nu cumva confesiunea mea despre Lane făcuse să-i vină mai uşor.

— Când mama era gravidă cu sora mea Alice, eu m-am dus să stau cu buni. Adoram casa aia. Acum nu mai e, a fost vândută. Într-o noapte îmi amintesc că ar fi trebuit să dorm, dar nu puteam şi am văzut că buni avea lumina aprinsă, aşa că m-am dus la ea. Mă aşteptam să mă trimită înapoi în pat, dar n-a făcut-o. Citea o carte şi, în loc să ţipe la mine, a bătut cu palma pe pat, lângă ea, iar eu m-am cocoţat acolo. Mirosea a camfor – bunica îl folosea pentru dureri. Atunci mi-a povestit despre Dealul Tăierii. Era o poveste a sclavilor negri jamaicani şi nu ştiu cum de o aflase, fiindcă sclavii sunt foarte secretoşi cu învăţăminteleor. Era din războaiele de la începutul anilor 1700. Un soldat englez a fugărit o sclavă, care era însărcinată într-o lună înaintată, cu burta mare, a legat-o de un copac şi se pregătea să o despice cu sabia, dar înainte să o facă, s-a adresat copilului din ea şi l-a întrebat: „Eşti bărbat sau femeie?“ Copilul a zis: „Eu bărbat“. Şi de îndată ce copilul a vorbit, sabia din mâna soldatului s-a făcut terci, iar englezul a picat mort.

Miranda şi-a privit mâinile.

— Pe mine m-a impresionat profund: copilul care vorbeşte în burta mamei, magia care a protejat-o şi faptul că buni a spus povestea cu atâta

respect – şi, bineînţeles, şi faptul că mama era aşa de aproape de momentul naşterii. I-am povestit totul lui Alice săptămâna trecută şi în noaptea aceea am avut visul.

Povestea ne-a făcut să tăcem şi, dac-aş fi îndrăznit, aş fi atins-o atunci, aş fi apucat-o şi aş fi tras-o spre mine, însă m-am temut să nu fiu respins brutal şi să rămânem fără intimitatea asta dintre noi.

— O să plec două săptămâni în Jamaica cu Eggy. Merg şi părinţii mei. Am concediu.

Acesta a fost momentul în care m-am oferit să am grijă de apartamentul ei, să ud florile şi să îi aduc înăuntru corespondenţa cât timp ea lipsea. A acceptat, zicând că le-aş scuti pe surorile ei de aceste sarcini. S-a uitat la ceasul de la mână, iar eu, înţelegând aluzia, m-am ridicat. Când am intrat în holul întunecat, am văzut ceva strălucind, captând lumina din camera alăturată. Când Miranda a aprins o veioză, am identificat obiectul. Pe băncuţa joasă de lângă uşă era o pereche de aripi mici de sârmă, împodobite cu poleială argintie. Erau şifonate şi aveau pete de rugină pe pânza albă.

— Bănuiesc că Eggy zboară destul de mult, am zis.

Miranda a zâmbit larg, iar în ochi i s-a ivit acea privire şireată pe care ajunsesem să o recunosc. Am întins mâna ca să îi zic noapte bună, dar ea s-a apropiat de faţa mea, a tras-o înspre ea şi m-a pupat de două ori pe obraji. Erau săruturile obişnuite şi caste, prieteneşti, dar asta nu m-a împiedicat să-i simt buzele arzându-mi pe piele mult după ce ea se retrăsese, iar eu stăteam aşezat sus, în biroul meu, reamintindu-mi visul şi povestea de pe Dealul Tăierii.

În ziua de după plecarea Mirandei în Jamaica am luat cina cu sora mea pe White Street, iar ea mi-a zis că nu se mai *vede* cu Henry Morris. Miranda folosise acelaşi cuvânt în legătură cu Lane: se *vedea* iarăşi cu el. „Văzutul“ devenise eufemismul preferat pentru acele relaţii dintre oameni care includ copulaţia. Nu-i povestisem Ingăi despre bănuielile lui Burton. Mi se păruseră cam şubrede. *Veniri, plecări. Intrări şi ieşiri. Previziuni.* Povestea Ingăi era diferită de cea a lui Burton, dar existau totuşi similarităţi. Inga ştia că Henry vorbise nu numai cu Edie şi cu fostele soţii ale lui Max, dar şi cu „femeia Burger“. Jurnalista credea că scrisorile lui Max conţineau un secret urât, mult mai presus şi mai prejos de faptul că Joel ar putea fi fiul lui Max, însă refuza să spună care îşi imagina ea că ar fi informaţia tăinuită. Lui Henry i se păruse „ciudată, obsedată şi, poate, cam ţicnită“. Dar nu jurnalista fusese cea care se interpusese între Inga şi Henry, ci Max.

— Nu că Henry nu mi s-ar fi părut cinstit, a zis sora mea. Nu minţea. Atracţia dintre noi era reală. Mi-a zis că sunt frumoasă şi chiar aşa credea. Femeie bătrână ce sunt!

A scuturat din cap, şi tristă, şi ironică totodată.

— Dar, vezi tu, cita foarte mult din Max. Luam cina şi deodată lansa un întreg paragraf din *Amărâtul John* sau *Haine de doliu*. Sigur, cu asta se ocupă zi şi noapte. Este în anul sabatic şi îşi scrie cartea. Şi totuşi începuse să mă enerveze. Am încercat să-i vorbesc despre asta. A dat dovadă de înţelegere, dar, ştii, cred că nu se putea abţine. L-a întâlnit pe Max o singură dată, astfel că pentru el Max nu era o persoană. Era un sfânt literar. Apoi, acum patru nopţi, eram în apartamentul lui şi făceam dragoste. Era ca o cufundare. Doar ţie pot să ţi-o spun, Erik. Numai ţie. Nu pot să-i zic nici măcar lui Leo, dragul de Leo, care cred că e cam îndrăgostit de mine, nu de tot, doar parţial… oricum, Henry era feroce şi puternic. Mă simţeam aprinsă cu totul. După aia eram ameţită. Apoi, cum stăteam noi în pat, el zice: „În ea el îşi regăsea patria pierdută. Când pătrundea trupul ei, nu mai era în exil“.

Am privit-o pe Inga.

— Le-am recunoscut imediat. Sunt cuvinte din *Oglinda vie*, primul roman pe care l-a scris Max după ce m-a cunoscut. O vreme am încremenit pur şi simplu acolo, năucită. Dar apoi m-am simţit sufocată. Era de parcă n-aş fi avut valoare prin mine însămi. M-am ridicat şi am plecat. În acea după-amiază i-am vorbit la telefon. A zis că n-a vrut să mă rănească, dar era prea târziu. Mă simţeam de parcă mă devalorizasem.

— Cuvântul e complet greşit.

— Nu ştiu. Ce fel de femeie se culcă cu biograful defunctului ei soţ?

Întrebarea era atât de ciudată, încât n-am ştiut ce să răspund. Apoi am zis că tot felul de femei se pot culca cu biograful defunctului lor soţ.

Inga s-a strâmbat.

— Ieri, când m-am dus să îi citesc lui Leo, l-am lăsat să mă atingă.

— L-ai lăsat?

— Da. Cu hainele pe mine, dar şi-a plimbat mâinile pe tot corpul meu.

— Şi a fost drăguţ, n-a fost ciudat?

Sora mea a încuviinţat. S-a uitat la mine cu acea expresie stranie şi luminoasă pe care o avea când eram copii.

— Nu pot trăi fără intimitate, a zis. Nu mai pot.

În timpul celor două săptămâni cât Miranda a fost plecată, am ridicat corespondenţa ei şi a mea, remarcând că nu au venit nici un fel de plicuri de

la Lane adresate vreunuia dintre noi. Am intrat în apartamentul de jos ca să ud cele trei plante din camera din faţă şi m-am pomenit uşor speriat de prezenţa mea în locuinţa goală. Eram singur printre lucrurile ei, iar lucrul ăsta părea cumva misterios în sine. Miranda lăsase locul curat lună, dar pe o masă din camera din faţă erau întinse şapte desene, iar eu zăboveam asupra lor în fiecare seară. Primele trei erau cu femeia din visul Mirandei, redată de câteva ori cu cerneală neagră pe fiecare pagină. Liniile figurii schiţate erau agile şi pline de forţă şi se vedea că se străduieşte să o facă bine. Fiecare linie trebuia să semnifice multe lucruri. Femeia părea să fie extraordinar de înaltă, slabă, dar cu braţe puternice şi cu picioare musculoase. O uriaşă. Purta o rochie lejeră şi în mâna dreaptă, ridicată, ţinea un cuţit. *Va trebui să spălăm cuţitul*. Mai erau două desene cu un fetus: primul era un trup mic şi zbârcit într-un sac, iar al doilea, o creatură robustă, mult mai grasă, cu gura deschisă. Copilul-bărbat fermecat. Ultimele două erau neterminate – schiţe în cerneală ale aceleiaşi imagini. Un bărbat cu pălărie întins peste o femeie într-o rochie albă şi lungă. O ţintuise la pământ, ţinând-o strâns de încheieturile mâinilor. Tabloul avea o atmosferă violentă, care s-ar putea să fi fost creată de simplul fapt că bărbatul era alb, iar femeia neagră, un contrast care evoca povestea brutală a stăpânilor albi care violau sclavele. Deşi chipul lui nu era vizibil, al ei era întors către privitor. Avea expresia unei persoane moarte – un vid. În a doua versiune a desenului diferenţa de culoare dintre cele două siluete nu mai era aşa de pronunţată. Miranda aplicase un strat de gri pe braţele şi feţele celor doi, iar ei arătau de parcă trupurile nu le-ar fi fost distincte, ci s-ar fi lichefiat. Păreau să stea întinşi într-o baltă puţin adâncă, cu apă translucidă. După trei sau patru zile mi-am dat seama că primul lucru pe care îl făceam după ce-mi terminam treburile casnice era să mă aplec asupra acestei a doua versiuni a schiţei, să mă zgâiesc la ea o vreme, iar apoi să mă duc iarăşi sus.

Cu două seri înainte să se întoarcă Miranda şi Eggy, am dus corespondenţa lor jos şi am mers să mă uit la desen. Cercetându-l din nou, m-am întrebat ce căutam. *Ce este?* Ea e moartă? M-am aplecat şi mai aproape de liniile fine ale chipului femeii, de braţele ei lungi, de umerii bărbatului, de borul pălăriei lui. Am închis ochii, ca să meditez la cei doi oameni, şi preţ de o fracţiune de secundă, în această amprentă pasageră a imaginii din memorie, am văzut încheieturile mâinilor femeii împingând în sus. Când am deschis ochii, mi-a trecut prin cap gândul sumbru că percepţia în sine este o formă de halucinaţie.

În ultima seară am coborât cu patru plicuri sosite cu poşta şi le-am aşezat cu grijă în teancul din hol. Am evitat desenul, dar nu am plecat din apartament. În schimb, am trecut prin sufragerie şi bucătăria vagon, apoi prin hol, şi am deschis uşa către ceea ce bănuiam că este camera Mirandei – cel mai mare dintre cele două dormitoare. Am stat o vreme în prag şi m-am uitat la patul cu cuvertură bej, la noptiera plină de cărţi, la comoda cu suprafaţa garnisită cu două boluri şi o vază, la oglinda ovală care atârna deasupra ei şi la două fotografii alb-negru, mari şi înrămate, cu Eglantine: una pe când era bebeluş şi dormea, cuibărită între nişte cearşafuri şifonate, ca nişte nămeţi de zăpadă cu lumini şi umbre, iar alta, mai recentă, cu copila pe care o ştiam. Purta un tutu şi o coroniţă, dar poza ca un culturist, arătându-şi bicepşii înspre obiectiv, cu o expresie feroce pe chip. Cred că mi-am zis că voiam să mă uit mai atent la imagini, dar era doar o scuză ca să trec pragul, ceea ce am şi făcut. Mi s-a precipitat răsuflarea când am cercetat cărţile Mirandei. Avea o carte cu fotografiile Dianei Arbus, un volum numit *O autobiografie caraibă. Identitate culturală şi autoreprezentare*, trei cărţi despre sclavii negri jamaicani şi cinci romane lângă pat. Am luat unul intitulat *Iluzie*. Avea o copertă stacojie, litere îngroşate şi un dreptunghi alb care cuprindea schiţa unui chip. Am bănuit că era făcută de Miranda, iar când am deschis cartea ca să verific, am descoperit că nu mă înşelam. Şi celelalte coperte erau ale ei şi, ca şi prima, modelele erau simple, dar frapante, cu culori puternice. Fără zorzoane şi brizbrizuri, fără litere înclinate sau ornamente suplimentare. Estetica era una dură, masculină, minimalistă. Am aşezat fiecare carte la locul ei din teanc, am atins cu mare grijă cuvertura de pe pat, iar apoi am rămas câteva clipe în faţa dulapului ei cu haine, ascultându-mi sunetul respiraţiei. Impulsul de a-l deschide era copleşitor. Voiam să îi văd hainele, ciorapii şi lenjeria. Dacă nu aş fi ridicat privirea şi nu mi-aş fi văzut expresia lacomă de pe chip, aş fi făcut-o. Bărbatul pe care l-am văzut avea o privire hăituită, sălbatică. M-am îndepărtat de el şi m-am dus iute sus.

Solitudinea începuse să mă schimbe treptat, să mă transforme într-un om la care nu mă aşteptam, o persoană cu mult mai ciudată decât îmi imaginasem vreodată, un bărbat care zăbovea în camera unei femei, respirând zgomotos, cu degetele apropiindu-se de mânerele dulapului ei, dar fără să le atingă. M-am gândit adesea că nici unul dintre noi nu suntem cel care ne imaginăm că suntem, că fiecare om normalizează teribila stranietate a vieţii sale lăuntrice prin intermediul unor felurite ficţiuni convenabile. Nu intenţionam să mă mint, dar înţelegeam că sub sinele în care crezusem se

afla o altă persoană, care rătăcea în acea lume paralelă despre care vorbise Miranda – de-a lungul unor străzi şi pe lângă nişte case ce aveau o cu totul altă arhitectură.

Anxietatea mea a continuat. Cele mai rele crize se petreceau noaptea, când mă trezeam adesea cu inima bubuindu-mi după nişte vise înfricoşătoare, dar în timpul zilei şi când lucram cu pacienţii, păream să o ţin sub control. Mi-am făcut obiceiul de a o suna pe Laura, iar de-a lungul canicularei luni august ne-am văzut cel puţin de două ori pe săptămână, în zilele pe care fiul ei le petrecea cu fostul ei soţ. Pe la mijlocul lunii, în timp ce mâncam împreună nişte paste *gnocchi*, mi-a mărturisit că nu era pregătită pentru o „relaţie serioasă“, iar eu i-am spus deschis că îmi plăcea compania ei, dar nu candidam pentru rolul de al doilea soţ. Am zis că eram bucuros să fiu un soi de obiect de tranziţie, care îi putea netezi calea spre fericiri conjugale viitoare. Aveam s-o servesc fericit până se va face mare, precum o pătură zdrenţuită sau un ursuleţ. Laura a râs, a scuturat din cap şi a zis:

— Ceea ce vrei tu să spui de fapt este că nu te deranjează să ai un partener de futai.

Am admis, întru câtva sfios, că aşa era. Scutiţi de-acum de grijile legate de natura legăturii noastre, ne-am putut devora unul pe altul eliberaţi de orice vină – sau aşa mi-am imaginat eu. Până la finalul verii Laura Capelli îmi intrase în sânge. Mă pomeneam gândindu-mă la părul ei negru, care i se cârlionţa la ceafă, la pielea ei cu tentă verzulie, la râsul ei bubuitor, la sânii ei, la reţetele mamei ei de ciorbă de burtă şi de viţel, pe care îi plăcea să mi le dicteze în pat, la felul ei spontan de a-l imita pe Morton Solomon, un psihanalist octogenar pe care îl cunoşteam amândoi şi a cărui voce înceată şi melodioasă, cu un accent german inconfundabil, zumzăia la nesfârşit la nenumărate conferinţe şi reuniuni în timp ce el explica migălos şi calm ceva din Freud (clivajul eului, *Ichspaltung*, era printre pasiunile lui), la tendinţa ei de a ridica arătătorul şi de a-l clătina spre mine atunci când era excitată şi la micile ţipete pe care le scotea în timpul orgasmului.

Vecinii mei de jos s-au întors, dar nu prea îi mai vedeam. August era o lună slabă pentru edituri, mi-a spus Miranda când am întâlnit-o afară într-o dimineaţă, pe când plecam la muncă. Ea şi Eglantine urmau să petreacă o vreme în Massachusetts cu „prietenii“ – în general weekenduri lungi. Inga şi Sonia au plecat şi ele din oraş în nişte excursii la Hamptons şi în Connecticut. Eu am rămas în Brooklyn, mergeam cu metroul, inhalam miasmele de urină, sudoare şi carne nespălată şi, în sinea mea, tindeam să mă autocompătimesc.

După ce şi-a dus lucrurile într-o cameră de cămin de la Columbia, Sonia s-a întors în seara de 10 septembrie şi şi-a petrecut noaptea la mama ei. Conform spuselor Ingăi, au petrecut o seară plăcută împreună, iar Sonia păruse să fi dormit bine. În dimineaţa următoare s-a trezit, a intrat în bucătărie şi, în loc să meargă la frigider, ca să-şi ia, ca de obicei, un suc de portocale, s-a dus la fereastră. Inga citea ziarul şi îşi bea cafeaua. După ce a încremenit în faţa geamului, Sonia şi-a cuprins faţa în palme şi a strigat: „Nu vreau lumea asta! Nu o vreau!“ Apoi s-a prăbuşit în genunchi şi a început să plângă cu hohote incontrolabile. Inga a încercat să o îmbrăţişeze. La început fata s-a zbătut şi s-a opus, dar după o vreme Inga a luat-o în braţe şi a început să o legene. Sonia a plâns, iar mama ei a legănat-o toată dimineaţa şi până spre după-amiază. Apoi fata a început să vorbească. A vorbit, a cedat nervos, a mai vorbit o vreme şi iar au lăsat-o nervii.

Cea de-a doua comemorare provocase o fisură internă în Sonia, o fisură prin care ea lăsase să iasă sentimentul exploziv care o terorizase vreme de doi ani. Explozia în care arseseră atâţia, care împinsese oamenii să iasă afară, pe pervazurile de pe care săriseră, unii dintre ei drept în foc, îşi imprimase imaginile cumplite în nepoata mea. Inga mi-a zis că în timpul acelor ore nu s-a dezlipit de fiica ei. Chiar şi atunci când a făcut câte un sandvici pentru fiecare, a luat-o pe Sonia cu ea în bucătărie şi a strâns braţele copilei în jurul taliei ei cât timp ea tăia pâinea şi o ungea cu unt. Sonia nu voia o lume în care clădirile se prăbuşesc şi în care se poartă războaie fără sens. Şi nu voia ca în viaţa ei să apară vreun frate ori acea fostă actriţă stupidă, Edie Bly, i-a spus ea mamei sale. Îi ura şi îşi voia tatăl înapoi. Voia să îi spună că îi părea rău.

După ce mi-am văzut ultimul pacient, am ascultat mesajul lăsat de Inga pe telefon şi m-am îndreptat spre White Street. Până când am ajuns acolo, şi mama, şi fiica erau deja calme – calmul epuizării. Am observat că ambele se mişcau un pic cam lent şi rigid, de parcă le-ar fi durut încheieturile. Sonia şi-a înălţat faţa umflată şi m-a privit când i-am pus o palmă pe umăr, iar apoi a ridicat braţele şi m-a cuprins pe după talie. Nu prea mai era mare lucru de spus. Amintirile nu-i dădeau pace Soniei. În lume aveau să continue să se petreacă atrocităţi în fiecare zi, Max nu avea să învie, iar băiatul care ar fi putut să-i fie frate nu avea să dispară, ca să liniştească lucrurile. Dacă se schimbase ceva, era faptul că Sonia ştia că poate supravieţui forţei propriei emoţii. Şi mama ei la fel.

Abia când dădeam să plec, am văzut păpuşa. Stătea singură printre cărţile Ingăi.

— Deci chiar ai făcut-o, am zis. Ai cumpărat una din jucăriile acelea de la Lorelei.

Inga a încuviinţat.

— Era cât pe ce să cumpăr o văduvă, dar părea ceva prea, cum să zic, masochist, aşa că l-am luat pe micuţul ăsta.

M-am aplecat ca să mă uit mai atent la băiatul îmbrăcat într-un costum elegant, de culoare închisă, ce stătea pe un scaun de lemn. Capul blond îi era căzut în faţă, iar chipul lui mic şi brodat părea gânditor.

Am stat şi am privit o vreme figurina, iar apoi Inga a zis:

— Mi-a spus că tatăl lui a fost lovit de trăsnet. E înainte de înmormântare.

— Şi de ce naiba ţi-ai dori aşa ceva? am întrebat.

Inga mi-a mângâiat faţa încet, de trei ori. Ochii îi păreau goi.

— Nu-ţi face griji, a zis ea cu o voce obosită. Nu-s mai nebună decât am fost vreodată.

În noaptea aceea am visat că eram la fermă, că stăteam lângă pavilionul cu viţă-de-vie din stânga toaletei din curte şi priveam la câmpurile întinse şi line din faţa mea. Visul nu era în culori. Vedeam totul în nuanţe de gri. Tata era acolo, lângă mine, dar nu îl distingeam clar; vedeam doar că stătea drept şi era încă tânăr. Deşi silueta lui era neclară, ştiam că stătea la un metru şi ceva de mine şi se uita tot spre vest. Apoi, în timp ce priveam, o explozie a izbucnit în zare, la orizont, şi a lansat spre cer o uriaşă minge zdrenţuită de fum. A urmat alta şi apoi alta: trei explozii imense, care au umplut cerul. Din spatele nostru, o voce pe care am recunoscut-o ca fiind a bunicului a zis „Tremur“. Deodată am fost aruncaţi în spate de o forţă inexplicabilă, iar tata şi cu mine am aterizat în casă, într-o îngrăditură meschină, care semăna cu o pivniţă sau un pod, cu grinzile chiar deasupra capetelor noastre. Camera a început să se legene violent încolo şi-ncoace, iar bunicul cel nevăzut a vorbit din nou. Ştiam că era acolo, dar nu am întors capul. De data asta l-am auzit pronunţând cuvântul „Tremur“, urmat de „Cutremur”. Când m-am trezit, pereţii începeau să se dezmembreze şi să se facă praf.

Economia viselor este frugală. Cerul fumegând al zilei de 11 septembrie, imaginile din Irak transmise la televizor şi bombele care explodau pe plajă când tata săpase tranşee în februarie 1945 ardeau la unison pe pământul cunoscut al Minnesotei rurale. Trei detonări. Trei bărbaţi, din trei generaţii, împreună într-o casă care se făcea fărâme, o casă pe care o moştenisem eu, o casă care se zgâlţâia şi tremura precum nepoata mea, ce plângea în hohote, precum propriul meu trup asediat – cataclisme

interioare pe care le asociam cu doi bărbaţi ce nu mai erau în viaţă. Bunicul meu ţipa în somn. Tata îşi înfigea pumnul în tavan. Eu mă cutremuram.

În 9 octombrie m-a sunat Burton şi, cu un glas nesigur, mi-a spus că nu a mai luat legătura cu mine fiindcă în urmă cu o săptămână şi jumătate îi murise mama. Dacă ar mai fi trăit o lună, mi-a zis, ar fi împlinit nouăzeci de ani. Nu ştiam povestea familiei lui decât în linii mari. Părinţii lui Burton erau evrei germani şi îşi croiseră drum spre New York la finele anilor ’30. Ţineam minte că mama lui fusese profesoară, iar tatăl deţinuse o funcţie în New York Society for Ethical Culture[32]. Prietenul meu se autodenumise cândva „o surpriză târzie“. Mama lui avea peste patruzeci de ani când a născut singurul ei copil. După moartea tatălui său, în 1995, Burton se mutase în apartamentul mamei lui din Riverdale, un aranjament care îl salva pe fiu de o deplorabilă sărăcie şi îi permitea tot mai fragilei doamne B. să stea acasă.

Peste o săptămână, când ne-am întâlnit, am observat imediat că prietenul meu părea mai uscat. Tot mai lucea, dar nu picura. N-am comentat, dar Burton mi-a zis din proprie iniţiativă că hiperhidroza lui se mai atenuase.

— Simt un soi de înfrigurare, a zis el, dar atâta tot. Mă simt excesiv de jenat să îi vorbesc unui psihanalist despre condiţia mea somatică modificată, ştiind prea bine că transpiraţia – sau mai degrabă declinul ei precipitat în acest moment din viaţa mea, adică decesul mamei mele – poate fi considerat…

Burton s-a oprit şi şi-a şters fruntea, mai mult din obişnuinţă, am bănuit eu, decât de nevoie. S-a decis asupra unui cuvânt:

— Simptomatic.

— Burton, am zis, durerea are nenumărate efecte asupra oamenilor. Eu n-aş suprainterpreta ceva ce pare să fie un lucru bun.

Obrajii i s-au înroşit şi el a fixat cu privirea faţa de masă.

— Luna trecută ea nu mă mai recunoştea, mi-a zis.

— E greu.

A dat din cap.

— Atac. Hemoragic. I-a schimbat personalitatea.

S-a încruntat.

— S-a îndulcit. Râsul ei mă necăjea – un haz nepotrivit, cu chicoteli, hlizeli, zâmbete permanente, chestii din astea. Preferabil furiei. Asta trebuie

s-o recunosc. Am citit despre un pacient care a început să muşte după un asemenea atac. Foarte greu pentru familie. Sfâşia pielea.

Burton a ridicat privirea spre mine.

— Nici nu mai e nevoie s-o spun – şi totuşi o s-o spun. Pe măsură ce se degrada, dispărea. Mi-era dor de femeia aceea, în ciuda multelor, multelor ei ambiguităţi. Da, a zis el, mi-era dor de femeia dificilă, confuză, chinuită, caustică, de…

A ezitat. Îşi căuta cuvintele.

— De… de hăt demult.

Eram ultimii clienţi rămaşi în restaurant în acea seară. Puteam simţi cum chelnerii devin tot mai nerăbdători, timp în care Burton spunea povestea morţii mamei lui şi ceea ce numea „condiţiile revizuite“ ale traiului. Acum apartamentul îi aparţinea, iar moştenirea, deşi nu era una generoasă, avea să-l „relaxeze“ pentru mulţi ani de-acum înainte.

— Ba chiar ar putea, mi-a zis el cu un zâmbet visător şi misterios, să facă un mic bine în lume unei persoane de calitate.

Înainte să ne despărţim pe trotuar, ca să luăm două taxiuri ce urmau să ne ducă în direcţii opuse, Burton mi-a prins mâna, mi-a scuturat-o şi a zis:

— Mi-e absolut imposibil să exprim în cuvinte cât de mult înseamnă pentru mine azi prietenia noastră reînnoită, una care a fost întreruptă, a avut un hiat, căci aşa a fost vreme de mulţi ani. Recunoştinţa mea este şi mai mare acum, când mă lupt – desigur, metaforic – cu Fiara Melancoliei.

În timp ce goneam de-a lungul FDR Drive[33], m-am uitat pe fereastră la reclama imensă cu Pepsi-Cola suspendată în beznă de cealaltă parte a East River şi mi s-a părut frumoasă. În acea clipă emblema luminoasă a unei forme cam învechite a capitalismului american era inundată de un sentiment de pierdere, de parcă semnul ar fi reflectat o dorinţă colectivă care acum se risipise. Era o prostie să simt nu ştiu ce emoţie ca reacţie la reclama unei băuturi carbogazoase, dar când imaginea s-a înceţoşat, m-am gândit: „Toate mor acum, taţii şi mamele noastre, imigranţii şi exilaţii, soldaţii şi refugiaţii, băieţii şi fetele – de «hăt demult»“.

În 2 octombrie doamna L. m-a anunţat cu un zâmbet că o „terminase“ cu mine. Consultase un vindecător cu cristale şi se înscrisese într-un grup de auto-ajutorare pentru „supravieţuitorii abuzurilor“, oameni care o „înţelegeau“. Unii dintre ei aveau amintiri intacte de la vârsta de un an sau doi. Nu era pentru prima oară că se agăţa cu putere de clişeele culturii populare, dar în acea zi mi-am dat seama că leacurile primitive trâmbiţate în

presă şi pe internet îi alimentau lumea ei fracturată. În timp ce îmi vorbea, auzeam în glasul ei acea nuanţă distantă a discursurilor prefabricate, limbajul propagandiştilor, al demagogilor şi al ştiriştilor de la televizor. Nu mai era acolo, cu mine. I-am spus-o şi am întrebat-o dacă s-a gândit bine când a luat această decizie. A strigat „Da“, s-a ridicat de pe scaun, m-a scuipat în faţă şi s-a grăbit să iasă pe uşă, fără să uite s-o trântească.

Mi-am şters saliva de pe faţă cu un şerveţel şi am rămas nemişcat în scaun până când s-a terminat şedinţa. Ştiam că nu se va mai întoarce. Până la urmă, eu nu eram decât ultimul dintr-un lung şir de medici şi terapeuţi pe care îi abandonase furioasă. Părăseşte-i înainte să te părăsească ei pe tine. Dar am jelit, în timp ce stăteam acolo, momentele ei de deschidere, deplasările ei chinuite către un alt fel de a fi. Oricât de amăgită va fi fost ea, doamna L. fusese de la bun început un copil părăsit. Poate că rănile ei nu erau fizice, aşa cum şi-ar fi dorit, însă pătrundeau în profunzime. Pretinsa ei criză ţinea, cel puţin în parte, de memorie, aşa fragilă şi opacă cum e ea. Tortura fizică în sens literal, aplicată de mama ei, i-ar fi justificat durerea, i-ar fi menţinut identitatea în acea categorie inalterabilă a „copilului abuzat“. Era de ajuns gândul în sine ca să-i ofere alinare. Se potrivea perfect cu realitatea ei interioară, o structură atât de rigidă şi de fragilă, încât combustia spontană era iminentă. Ştiam toate astea, dar între noi mai exista şi o altă tensiune – teama, teama mea. Extrem de sensibilă, doamna L. adulmecase mirosul a ceva ce nici eu însumi nu înţelegeam.

În săptămâna următoare, sâmbătă seara, am plecat pe jos de la Laura pe la miezul nopţii. M-am oprit în capul scărilor ca să mă scotocesc în buzunar după chei, am auzit o şoaptă grăbită, sunetul uşii de la apartamentul cu grădină închizându-se, şi, înainte să-mi dau seama ce se întâmplă, m-am pomenit faţă în faţă cu Jeffrey Lane. M-a privit în ochi şi a zis:

— Hei, salutare, ce mai faci?

Am dat din cap:

— Bine. Tu?

S-a uitat în jos, la cheile mele.

— Bun, atunci ne vedem mai încolo.

A trecut pe lângă mine şi, cum a ajuns pe trotuar, a început să fugă. M-am uitat după el. Nu aş putea spune exact de ce, dar nu m-am mişcat până nu i-am văzut silueta dispărând. Dacă nu aş fi aşteptat, nu aş fi auzit-o pe Miranda plângând. Jaluzelele erau trase, dar fereastra era deschisă uşor şi, în timp ce urcam treptele de parcă aş fi avut tălpi de plumb, suspinele ei mi-au însoţit paşii.

După ce am intrat, m-am aşezat în scaunul verde, unde citesc de obicei, şi, pentru prima oară după mult timp, nu m-am gândit la nimic. Vreme de vreo oră am ascultat sunetele nopţii – maşinile de pe stradă, vocile stinse din televizorul cuiva, muzica îndepărtată şi oamenii râzând pe stradă. Dar pe Miranda nu o auzeam. Poate că îşi zvântase lacrimile şi se dusese la culcare.

Telefonul Ingăi a venit după o zi lungă. Discutasem cu doi pacienţi cărora le fusesem recomandat, iar în acea după-amiază domnul R. mi-a spus că îl părăsea nevasta. Doamna R. nu şi-l dorea pe domnul R. cel schimbat, bărbatul care îmi spusese că lumea căpătase o strălucire nouă şi stranie. El râdea mai mult, suferea mai mult şi vedea mai mult. Şi mai voia şi sex – o transformare pe care obiectul libidoului lui renăscut o respingea. „Mă prefera înţepenit.“ Tocmai îmi citeam însemnările din timpul şedinţei, când a sunat telefonul şi am auzit vocea pătimaşă şi răguşită a Ingăi:

— A sunat Lorelei. Lisa vrea să ne vadă. O să ne spună povestea. Da, pur şi simplu. Putem să mergem în weekendul ăsta. E bolnavă. S-ar putea să moară, dar refuză să meargă la spital.

Entuziasmul ei m-a deranjat.

— Am o conferinţă, i-am zis.

— Ai de susţinut o lucrare?

— Nu.

— Atunci nu trebuie să te duci.

— Inga, am zis, du-te *tu* şi îmi spui dup-aia ce s-a întâmplat.

— Dar pe tine vrea să te vadă. Pe mine nu mă primeşte fără tine.

— Cum?

— Tu eşti fiul, bărbatul, moştenitorul. Sunt sigură că asta-i problema. Fiica nu contează.

Nu i-am răspuns.

— Erik, ţi-e bine? a întrebat Inga.

Vocea i se mai înmuiase.

Simţeam cum mi se strâng plămânii şi cum îmi creşte tensiunea.

— Da, am zis.

— Păcat că mama e acum în Norvegia. Dar am putea merge cu avionul vineri seara, stăm la Andrews House, ne întâlnim sâmbătă cu Lisa şi ne întoarcem duminică seara.

— Inga, tu n-ai destule griji? Chiar vrei să alergi după cai verzi pe pereţi?

— E vorba de tatăl nostru. Nu înţelegi?

— Ba înţeleg, am zis.

— Te temi, nu-i aşa?

— Sunt ocupat.

— O să îţi pară rău. Ţi-a părut rău şi că n-ai fost acolo când a murit tata. Te-ai simţit prost. Aşa ai zis. N-a fost vina ta. Tocmai stătuseşi cu el mai mult de o săptămână. Ştiu că nu îţi puteai lăsa pacienţii. Tu trebuie să programezi totul cu mult timp înainte. Ştiu asta. Şi totuşi n-ai putut veni acolo. Nu l-ai văzut murind. Acum ai şansa să afli ceva despre viaţa lui – să umpli un gol.

I-am spus că o să mă mai gândesc, am zis la revedere şi am închis telefonul. Cum stăteam în bucătărie şi mă uitam lung în grădină prin uşa de sticlă, mi-am amintit o după-amiază petrecută doar cu tatăl meu în camera lui de la azil. Stătea în faţa mea, în căruciorul cu rotile, cu spatele la uşă. După ce m-am uitat pe lista cu medicamente, l-am întrebat dacă simte vreo durere.

— Disconfort, mi-a zis, zâmbind preţ de o clipă. Blestematele astea de nări… de la tuburile cu oxigen… câte-o mâncărime ici şi colo, dar nici o durere.

Am văzut cum o asistentă intră în cameră, iar tata şi-a înălţat uşor capul la sunetul paşilor ei.

— Prieten sau duşman? a tunat el, imitând tonul aprig al unui războinic.

Tânăra drăguţă s-a aplecat, ajungând cu faţa la numai câţiva centimetri de a lui. L-a mângâiat pe umăr, zâmbind cu tandreţe, şi i-a zis:

— Asta decideţi dumneavoastră.

Tata, un amestec surprinzător de stoic cu umorist, fusese unul dintre favoriţii asistentelor, funcţionarilor şi, în general, al angajaţilor de acolo. Iar puterea lui de a îi fermeca funcţionase ca un elixir asupra stărilor lui. Îşi descoperise zâmbetul de spital. Ştia că moare, că nu se va mai putea duce niciodată acasă, că nu va mai vedea niciodată mai mult decât vedea de la fereastra îngustă din camera lui sau din scaunul de la cantina cu lumini fluorescente care îi luminau pe colegii lui, pacienţi în vârstă, dintre care unii stăteau prăbuşiţi în scaunele lor, săpând cu ochii lor orbi tuneluri către nicăieri. Alţii puteau merge, dar erau demenţi. Îmi aminteam de bătrâna care scăpa pe jos furculiţa în toiul mesei de prânz, se ridica şi scotea mici ţipete ascuţite şi disperate, care alternau cu cuvintele „Ajutaţi-mă! Ajutaţi-mă!“ Unul dintre vecinii de masă ai tatălui meu, Homer Petersen, avea minţile întregi, dar îi curgea mereu mâncarea pe baveta pe care o purta ca să îi protejeze cămaşa, transformând la fiecare masă şerveţelul alb într-o

abstracţiune multicoloră. Fratele geamăn al lui Homer, Milton, un bărbat ursuz, care doar mormăia şi dădea din cap, era şi el prezent constant la masă. Nici unul dintre fraţi nu fusese binecuvântat cu darul conversaţiei. „*Homer* şi *Milton*“, zicea tata, clătinând din cap. „Mă tem că marile speranţe ale părinţilor în privinţa lor au fost crunt înşelate.“ Dar în ciuda colegilor lui internaţi, o parte dintre ei aproape „fără de nici unele“, tatăl meu etala neabătut o demnitate plină de vioiciune. O singură dată se închisese în sine în faţa mea, în timpul unei pauze în conversaţie. Îl văzusem de multe ori închizându-se aşa, pradă vreunui gând sau vreunei amintiri. Când eram mic, puteam să-l fac să revină. El părea un pic surprins, privirea i se focaliza, iar apoi îmi zâmbea şi se lansa în câte o discuţie despre condiţiile meteo, despre vreo epopee nordică sau despre viaţa vreunei cârtiţe obişnuite. Pe măsură ce am crescut, a devenit tot mai dificil să îl scot din acele adâncuri. Parcă mi-aş fi pierdut îndemânarea. Uneori privirea lui o evita pe a mea, iar alteori eu o evitam pe a lui. În ziua aceea, când se îndepărta de mine, l-am întrebat dacă nu era vremea să deschid televizorul pentru meci. Spre sfârşitul vieţii nu se mai uita la filme şi citea foarte puţină ficţiune, dar pasiunea pentru fotbal american i-a rămas nealterată. Dacă îmi amintesc eu bine, în după-amiaza aceea Vikings au pierdut. A fost 24 la 17. Am sunat-o pe Inga şi i-am zis că o să fac călătoria.

Pe drum am aflat de la Inga că îi vizitase iarăşi pe Edie şi Joel. Edie încă mai avea scrisorile şi refuza în continuare să îi spună surorii mele ce era în ele, dar se jura că nu arătase conţinutul lor femeii Burger şi nimănui altcuiva. Nu era pregătită să i le vândă Ingăi.

— Cred că nu vrea să le am eu, fiindcă atunci aş deţine controlul asupra tuturor documentelor scrise de Max, iar ea urăşte ideea asta. Şi totuşi, cu cât relaţia mea cu ea e mai bună, cu atât mai bine va fi pentru toţi – şi mai ales pentru Sonia, deşi ea nu vrea să aibă nimic de-a face cu ei şi refuză să facă testul ADN.

Inga mi-a povestit şi de Henry. Îi trimisese forma finală a manuscrisului *Max Blaustein: vieţi labirintice*.

— E ciudat să citeşti biografia unui om pe care l-ai iubit. E Max şi nu e Max. E Max al lui Henry. Nu e nimic senzaţional sau scandalos, iar o mare parte din carte e dedicată operei. Peste multe bucăţi am sărit. Adică ştiu că a avut de-a face cu toate acele femei, că primele lui căsnicii au fost dificile, iar acum ştiu şi despre Edie. Henry zice că Max era obsedat de ea, că era dependentă, iar lui Max oamenii disperaţi i se păreau fascinanţi. Asta-i ceva

întru totul adevărat. Dar, ştii, susţine că personajul Lavinia din *Manuscrisul din sicriu* e inspirat de mine.

Îmi aminteam povestea. Un bătrân compozitor faimos se căsătoreşte cu o femeie mult mai tânără, o dansatoare, care a fost silită să renunţe la profesie după ce-şi rupsese un picior. Trăiesc fericiţi împreună timp de zece ani. Apoi el începe să sufere de diferite afecţiuni fizice – printre care vederea proastă şi guta –, iar nevasta îi devine infirmieră. El hotărăşte că e vremea să îşi scrie memoriile şi începe proiectul. În fiecare dimineaţă, vreme de trei sau patru ore, îşi scrie povestea vieţii, de mână, într-o agendă. În fiecare după-amiază soţia lui îi dactilografiază manuscrisul. La început ea transcrie exact ce este notat pe pagină, dar pe măsură ce continuă să lucreze, se pomeneşte tot mai cufundată în proiect şi începe să facă modificări în text. Mai îmbunătăţeşte o frază pe ici, pe colo, iar apoi, încet, imperceptibil, îşi dă seama că rescrie viaţa soţului ei, făcând-o mai vie, mai „adevărată“. El, deşi poate să scrie, nu poate citi paginile ei. Bătrânul moare înainte să termine cartea. Lavinia aşază agenda scrisă de mână lângă soţul ei, în sicriu, şi trimite manuscrisul dactilografiat editorului, care îl aştepta.

— Cum ar veni, a zis Inga, eu sunt văduva ambiţioasă care păzeşte atentă moştenirea Blaustein.

— A spus el asta?

— Am zis *cum ar veni*.

— Inga, Max îşi făcea griji să nu devină o povară pentru tine pe măsură ce îmbătrânea, iar povestea aceea ar putea fi o metodă subliminală de a recunoaşte atât munca ta, cât şi faptul că vei trăi mai departe fără el. Lavinia e un personaj ambiguu. Din câte îmi amintesc, povestea bătrânului e una monotonă şi insul se autoelogiază în exces, iar ea o reinventează ca să îl salveze. Şi-apoi mai e şi Henry. El îl idolatrizează pe Max Blaustein, scriitorul. Ca biograf al lui Max, e posibil să fi transferat unele dintre îngrijorările lui asupra ta. El e cel care scrie o viaţă, nu tu.

Inga s-a întors spre mine.

— Da, a zis. El seamănă cu Lavinia mai mult decât mine. Poate că din cauza asta a dedicat aşa de mult spaţiu acelei poveşti târzii.

— Şi sunt sigur că nici n-are habar că asta face.

Conversaţia noastră avea loc pe aeroportul LaGuardia, în timp ce aşteptam să urcăm în avion. Inga şi-a încrucişat braţele şi s-a îmbrăţişat singură. I-au dat lacrimile, iar eu m-am temut să nu înceapă să plângă în public.

— De ce eşti necăjită? am întrebat-o încet.

Ea a pufnit.

— Poate că e adevărat că încerc să ţin sub control povestea vieţii lui Max. Poate că greşesc. Poate că Edie ar trebui să vândă scrisorile şi totul să iasă la iveală, orice-ar fi, iar eu o să îndur totul cu demnitate. Numai că nu vreau ca Sonia să sufere mai mult decât suferă deja.

Am privit în jos, la mâna subţire a surorii mele, care strângea tăblia de plastic a scaunului. Am observat liniile albastre ale unor vene reliefate şi câteva pete maronii, de bătrâneţe, pe pielea ei albă. Probabil că poziţia mâinilor ei a fost cea care m-a propulsat în trecut. Mi-am amintit cum stătea aşezată lângă mine în banca din biserică, ţinându-se cu mâinile de scaun şi cu ochii înălţaţi spre vitraliile sanctuarului. Când era mică, Inga adora binecuvântarea. O aştepta în fiecare duminică, îşi înălţa bărbia şi închidea ochii când pastorul făcea semnul crucii şi binecuvânta congregaţia. Mie postura ei mi se părea jenantă, iar o dată, când i-am tras un cot şi am întrebat-o de ce făcea aşa în fiecare săptămână, ea mi-a zis: „Îmi place să aud cuvintele despre chipul Domnului. Vreau să simt lumina“.

›mnul să te binecuvânteze şi să te păzească.

›mnul să facă să se lumineze faţa Lui peste tine şi să Se îndure de tine.

›mnul să-Şi înalţe faţa peste tine şi să-ţi dea pacea.

numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh.

Căsuţa mică şi gri, cu veranda sa închisă cu uşă şi rame de plasă dărăpănate, se afla pe un colţ, iar peluza ei era delimitată clar, fiindcă de fiecare parte a ei vecinii îşi greblaseră cu grijă frunzele. Am deschis uşa şubredă de la verandă, am trecut pe lângă un scaun de grădină prăpădit şi un pitic de plastic străvechi şi am sunat la sonerie. Cum Inga stătea în faţa mea, am observat că tremura. Ştiam că nu se poate controla, dar tot am simţit un val de enervare. Când Lorelei a deschis uşa, chipul ei rotund şi moale era serios, iar ochii înguşti îi erau aţintiţi asupra noastră. Cuvântul „Intraţi“ pe care l-a rostit a răsunat şi extrem de protocolar, şi arogant. Fără să mai spună altceva, a arătat spre o canapea acoperită cu un pled în carouri, plasată în camera mică din faţă, şi a dispărut dincolo de o uşă interioară. Inga şi cu mine ne-am aşezat. Lorelei era acum pe terenul ei, oricât de umil ar fi fost el, iar asta determinase o schimbare, subtilă, dar sesizabilă, în comportamentul ei. Femeia avea un vag aer oficial, trăsătură care conţine, inevitabil, şi o doză de sadism. Cât am aşteptat, m-am uitat la mica statuetă de ipsos care stătea pe masa din faţa noastră, cu nişte mâini împreunate a rugă, şi mi-am dat seama că uram acel ornament omniprezent în America rurală. Evoca o pietate lipicioasă, pe care o detestam – ca să nu mai zic că mă făcea să mă gândesc mereu la amputări.

— Ai crede că aşteptăm să fim primiţi în audienţă la regină, i-am zis Ingăi.

— Te porţi ca un sălbatic, mi-a răspuns ea în şoaptă. Ce-i cu tine?

Am căutat o explicaţie, dar nu am dat decât de o ceaţă amorfă, o convingere clară că sora mea şi cele două fete bătrâne care făceau păpuşi mă momiseră în această aventură jalnică, iar asta mă deranja. Şi mai aveam şi sentimentul stânjenitor al unei reconstituiri. Nu era un *déjà vu*, senzaţia stranie că ai mai trăit odată un eveniment identic, ci mai degrabă o formă de paralelism. Mi-a apărut în minte cuvântul „înviat“. De undeva se simţea un miros slab de mucegai. În timp ce cugetam la miros ca posibil declanşator al percepţiei repetiţiei, am simţit cum Inga mă strânge deodată de mână şi am ridicat privirea.

Lorelei stătea ţeapănă în faţa uşii deschise.

— Mătuşa Lisa e gata să vă primească, a zis. Nu vi se va permite să vedeţi alte articole de moştenire.

În timp ce sora mea încuviinţa din cap, eu mi-am înăbuşit o altă izbucnire de iritare faţă de preţiozitatea femeii. Lorelei ne-a lăsat să trecem prin faţa ei, ţinând uşa deschisă cu spinarea.

În faţa noastră, într-un pat dublu, zăcea Lisa Kavacek, născută Odland. Numai capul mic şi braţele îi erau vizibile. Restul corpului era ascuns sub cearşafuri şi câteva pături grele. Am remarcat că un alt cearşaf fusese tras peste un obiect dreptunghiular şi mare din stânga patului. Mătuşa Lisa nu părea prietenoasă. Gura ei lipsită de buze părea strânsă, aspră, iar o pereche de ochelari cu ramă de sârmă şi lentile groase îi acoperea ochii afundaţi în orbite, făcându-i indescifrabili. De sub bărbie şi de pe braţe îi atârna pielea, ceea ce m-a făcut să bănuiesc că boala, oricare ar fi fost ea, o făcuse să slăbească accelerat. Puţinul păr care-i mai rămăsese era alb şi fusese ondulat strâns şi prins în colăcei, ceea ce-i dădea părţii superioare a capului un aer de surprindere care nu se potrivea deloc cu faţa de sub el. A întors capul spre mine şi, fără să ridice braţul sau mâna, mi-a făcut semn cu degetele să vin mai aproape. Am simţit-o pe Inga apropiindu-se de mine, venind în urma mea. Lisa mi-a făcut apoi semn să mă aşez într-un scaun de lângă pat, ceea ce am şi făcut. Şi-a întors faţa spre mine şi i-am cercetat ridurile profunde şi întretăiate de pe obrajii lăsaţi, ochii măriţi enorm, opaci de la cataractă, şi cicatricile lungi care îi marcau gâtul. Acei ochi netrataţi, laolaltă cu cicatricile, m-au făcut să-mi amintesc de copilul din casa în flăcări şi mi-au declanşat un moment de compasiune autentică. Când a bâjbâit spre mine cu mâna dreaptă, mi-am pus mâna lângă a ei. Ea mi-a

cuprins încheietura cu degetele şi am remarcat că avea o strânsoare puternică şi că nu avea febră.

— Lars, a zis ea cu o voce categorică.

— Sunt fiul lui, Erik.

— Ştiu, a zis ea tăioasă. Crezi că sunt dusă cu pluta?

— Nicidecum, am zis şi am zâmbit.

Răspunsul meu a venit automat. Adoptasem tonul calm al medicului prietenos, pe care îl folosisem de mii de ori înainte, dar se pare că îi era şi ei pe plac.

— Era frumos taică-tău, a zis cu o voce clară.

Lisa mă strângea cu degetele când vorbea, iar apoi Inga mi-a pus o palmă pe umăr. Bănuiam că o făcea ca să se îmbărbăteze. Nici eu şi nici sora mea nu am răspuns la această declaraţie. Când am aruncat o privire spre Lorelei, care continua să stea lipită de uşa deschisă, mi s-a părut că înţepenise de atâta concentrare.

Lisa şi-a întors faţa spre tavan.

— N-am zis niciodată nici o vorbă nimănui.

Exact în clipa aceea mi-am dat seama că groaza din mine fusese înlocuită de o stare de iritabilitate. Ştiam că bătrâna avea să se confeseze, iar povestea pe care urma să o spună ar fi putut schimba ceea ce simţeam faţă de tatăl meu. Pe când o priveam, aşteptând, am înţeles deodată că ea savura scena, că era fabricată. O plănuise, îşi aranjase părul şi toate cele. Poate că până şi patul ei de bolnavă era o prefăcătorie. Pentru o femeie pe moarte, mi s-a părut neobişnuit de robustă. Am privit-o pe Lisa cum dă din cap către Lorelei, care a traversat încăperea şi a ridicat cearşaful, scoţând la iveală ceea ce mă aşteptam: alte păpuşi.

Cu degetele Lisei încă în jurul încheieturii mele, mi-am schimbat poziţia pe scaun, ca să văd mai bine, iar Inga s-a îndepărtat de mine, s-a lăsat pe vine şi a examinat ceea ce fusese expus. Pe o masă joasă erau trei diorame – a fost singurul cuvânt care mi-a venit în minte –, trei cutii de lemn cam de un metru pe un metru şi jumătate, cu figurinele mici şi familiare înăuntru. Am văzut imediat că toate scenele se petreceau afară, noaptea. Pe fundul cutiei fuseseră pictate câmpuri, cerul, stelele şi o căsuţă albă. Podeaua era acoperită cu pământ, pe care îl puteam mirosi din locul unde stăteam. În prima cutie o păpuşă femeie blondă stătea pe vine, îmbăcată într-o rochie albastră. Gura păpuşii fusese cusută cu fir roşu, imitând un strigăt puternic, din gât. După ce am mângâiat mâna Lisei, i-am dat deoparte degetele de pe braţ şi m-am aplecat în faţă. Un şnur întunecat, care ieşea dintre picioarele

păpuşii, era ataşat la o siluetă minusculă şi gri, un bebeluş slab, pe care fuseseră pictate nişte pete roşii. În cutia următoare am văzut silueta înaltă şi slabă a unui băiat în salopetă. Avea părul întunecat şi cârlionţat şi era aplecat deasupra fetei din ţărână, cu un cuţitaş în mână. Era pe cale să taie cordonul ombilical. În ultima cutie, fără casă, doar cu nişte copaci şi câmpuri pe fundal, figurina masculină avea un hârleţ şi îl apăsa cu piciorul în pământ. Fata stătea ghemuită pe jos, strângându-şi genunchii în braţe. Figurina mititică de lângă ea era înfăşurată într-o pânză gri.

— Ăştia-s Lisa şi Lars, a zis ea. Asta-i povestea.

— Bebeluşul? a întrebat Inga abia auzit.

— Născut mort, a zis Lisa, vorbind spre tavan. Mort.

— Bebeluşul era al tatălui nostru? a întrebat Inga, un pic mai tare.

Lisa a scuturat din cap spre ea:

— Nu. Era al lui Bernt Lubke.

— Cine era Bernt Lubke? am întrebat.

— Nimeni, a zis ea aspru. N-avea legătură cu familia voastră. Un gunoi din Blue Wing. Lars şi-a ţinut promisiunea faţă de mine.

Inga s-a apropiat de pat:

— Unde v-aţi dus după aceea? De ce eraţi pe câmp, ca să începem cu începutul?

A făcut o pauză.

— Nu era clar că eraţi gravidă? Cum de-aţi putut să ascundeţi?

— Nu era clar, i-a tăiat-o Lisa. Şi n-are legătură. Nu-i treaba ta.

Vocea îi devenise un cârâit isteric.

Lorelei s-a depărtat de uşă, cu ochii înviorаţi de emoţie: un amestec de satisfacţie şi cruzime, m-am gândit eu.

M-am întors spre femeia din pat şi mi-am aşezat palma pe braţul ei.

— Îmi pare rău, am zis.

Ea nu a întors capul, ci a continuat să se uite în tavan.

— Nu contează. Nu îl voiam. Ăsta-i adevărul.

S-a oprit.

— Taică-tău m-a auzit. Aşa a fost să fie. M-a auzit şi a venit fuga. Asta-i treaba. Nu l-am lăsat să se ducă după maică-sa. L-am pus să jure. Chinurile naşterii au fost grele, groaznic de grele, dar după ce s-au terminat, parcă nu mai eram eu. M-am uitat. Am văzut sângele, lucruşorul ăla, am văzut totul ca de departe. Ca pe ceva făcut. Ca şi cum n-aveam nimic de-a face cu el.

Inga s-a dus spre capul patului.

— De ce v-aţi dus la Obert’s să vorbiţi cu tata?

Lisa a închis ochii.

— În ziua aceea mi-a împrumutat trei dolari. Nu i i-am dat niciodată înapoi. Era frumos tatăl vostru – şi era şi-un domn.

Şi-a ridicat ochelarii şi şi-a frecat ochiul drept.

— Ştii, m-am temut să nu se creadă că l-am omorât. Lars mi-a zis că era fată. El a îngropat-o.

Nimeni n-a spus nimic. Mi l-am imaginat pe tata îngenunchind lângă groapa pe care o săpase şi îngropând bebeluşul născut mort. M-am pomenit întrebându-mă de mormântul nemarcat, pe unde o fi fost pe proprietate. Peisajul din mintea mea era gri.

Pentru prima oară, Lisa a arătat înspre Inga.

— Tu îl ai pe Les Rostrum, nu-i aşa?

Inga a dat din cap. Nu mai tremura.

— Băiatul de la înmormântare.

— Era un băiat rău, a zis Lisa repezit.

A plescăit cumva din limbă, a inspirat şi a continuat să vorbească:

— De tare demult mi-am dat seama că pot să-i fac… pe oameni. Era înainte să vină Walter să-mi zică de incendiu. Am făcut moştenirea… e a lui Lorelei când mor eu. Am început cu ea… Lisa cea arsă… şi apoi au fost şi ceilalţi. Nu-mi amintesc incendiul. Doar că am asta.

Femeia şi-a trecut mâinile peste gât.

— Nici nu ştiu cum s-a întâmplat.

Şi-a încrucişat braţele pe piept cu un aer solemn, de parcă s-ar fi aranjat în poziţia finală, a închis ochii, apoi i-a deschis iar.

— Am găsit mormântul mamei şi-al frăţiorului meu năpădite de buruieni. Le-am curăţat frumuşel, nu-i aşa, Lorelei?

— Aşa-i.

Lorelei avea o voce vioaie.

— Sigur că da.

S-a apropiat şi a aranjat perna de sub buclele Lisei – un gest gratuit, care probabil că i-a oferit ocazia de a se mişca.

— Eşti obosită, a zis ea.

Bătrâna a zâmbit slab. Lorelei a netezit păturile şi apoi, cu un gest brusc, violent, a ridicat salteaua şi a vârât cearşafurile şi păturile sub ea, după care s-a aplecat peste mătuşă şi a întrebat-o:

— E destul de strâns?

Lisa a închis ochii şi a zâmbit iar.

Lorelei s-a întors spre noi.

— Acum mătuşa mea o să doarmă, a zis şi şi-a îndreptat privirea spre uşă.

Lorelei ne-a urmat până afară, mişcându-şi vioaie piciorul beteag. Înainte de a pleca, sora mea a zăbovit o clipă pe verandă.

— Unde e Lisa cea arsă? a întrebat-o pe Lorelei.

— E-n altă parte. Nu se poate vedea. Doar alea cu tatăl vostru.

— Probabil că a făcut figurinele acelea cu ceva timp în urmă, am zis, fiindcă acum, cu cataracta, nu mai are cum.

Pentru o clipă Lorelei a arătat de parcă ar fi fost lovită. Apoi a zis:

— Da, acum am preluat eu munca, dar mătuşa Lisa are idei, ştiţi. Instrucţiuni.

Din câte-mi amintesc, nu au existat nici strângeri de mâini, nici vreun salut oarecare. Inga şi cu mine am ieşit de pe verandă şi ne-am croit cale printre frunzele maro, spre maşina noastră albă închiriată. Mi se părea că arată dezolant, aşa cum era parcată, singură pe acea stradă neatrăgătoare, în centrul orăşelului Blue Wing.

Inga şi cu mine nu am deschis gura timp de câteva minute. Eu mă uitam la şoseaua neagră de sub maşina în mişcare, la dungile lungi al liniilor de telefon din faţa mea, remarcam roşul şi galbenul care mai stăruiau ici şi colo în câte un pâlc de copaci, înviorând peisajul monoton, şi simţeam aerul rece care-mi vâjâia pe la urechi din pricina ferestrei deschise.

Am rupt tăcerea:

— Odată am tratat un pacient care nu vorbise cu nimeni vreme de patru ani înainte de a fi internat în spital. Îşi ameninţase mama vitregă cu o cazma în garajul familiei. Ea şi tatăl lui îl aduseseră. În primele câteva luni îmi răspundea numai dând din cap, încuviinţând sau negând. Fiindcă era atât de tăcut, uneori îi citeam – de obicei câte o poezie. Era absolut inert, dar simţeam că îi plăcea. Povestea lui era una foarte schematică. După cele spuse de tatăl pacientului, mama lui murise „de inimă bolnavă“ când domnul B. avea şapte ani. Totul fusese în regulă, zicea el, şi-apoi într-o zi, brusc, fiul lui a încetat să mai vorbească. Atunci când am adus în discuţie incidentul din garaj, domnul B. nu mi-a răspuns. L-am mai tratat câteva săptămâni şi l-am întrebat iarăşi. A luat de pe biroul meu o bucată de hârtie şi un stilou şi a scris „Nu eram eu“.

Inga nu a zis nimic câteva secunde. A dat din cap.

— Se pare că Lisa s-a abandonat pe sine după naştere. A ieşit din trupul său. Nu simţea nimic.

Inga s-a întors ca să se uite pe fereastră.

— Bun, a fost un secret, a fost ţinut ani şi ani, dar nu *explică* mare lucru despre tata, nu-i aşa? a zis ea în cele din urmă.

— Decât că şi-a ţinut cuvântul.

— Iar noi ştiam deja asta, a zis Inga.

— Da, am zis. Ştiam deja asta.

În noaptea aceea nu am putut dormi. Bântuit de gânduri confuze şi agitate, am stat întins câteva ore sub pătura înflorată de la Andrews House înainte să mă îmbrac, să cobor scările, să trec prin holul slab luminat şi să ies în Division Street. Apoi am mers cu maşina până la fermă. Am avut noroc că în noaptea aceea era lună plină, altfel m-aş fi văzut nevoit să las farurile aprinse. Când am intrat pe alee, m-am întrebat ce căutam. Aici nu am ce să găsesc, mi-am zis, poate cu excepţia unei idei. Casa era încuiată. Fusese jefuită de mult de obiectele simple care în timp căpătau valoare de „antichităţi“ sau „semi-antichităţi“. Iar vandalii îşi făcuseră treaba: tăbărâseră cu toporul asupra celor câtorva piese de mobilier. Pe atunci bunica încă mai trăia, locuia cu unchiul meu în St. Paul, şi îi văzusem furia amestecată cu lacrimi atunci când auzise ce făcuseră. Câtă vreme a mai fost în puteri, tata venea aici ca să tundă peluza şi să vopsească casa goală când vopseaua albă se coşcovea şi lemnul gri începea să se iţească prin ea. Înlocuise ferestrele crăpate şi dărâmase o magazie care se dărăpănase cu totul. Îl cooptase şi pe unchiul meu la aceste munci, dar întreţinerea locului era obsesia tatălui meu şi nimeni nu îi punea la îndoială acest drept. Acum eu plătesc taxele infime şi facturile pentru întreţinerea minimală. O fac fiindcă tatăl meu ar fi vrut să o fac. Fără îndoială că şi-ar fi dorit mai mult, că a sperat că meşteşugul dulgheritului, pe care îl învăţasem de la el, va fi pus în slujba fermei. Cum stăteam la uşa pivniţei, mi-am îndreptat privirea către silueta pompei şi, dincolo de ea, către câmp şi conturul bisericii, profilat pe cer, şi m-am gândit la mormintele nemarcate, la bebeluşul fără nume şi la ciudatele păpuşi de cârpă. Naşterea însă e ceva ce nu poate fi transmis prin obiecte neînsufleţite – senzaţia capului umed şi întunecat, care opune rezistenţă sub degetele tale, în timp ce tu îl îndrumi să iasă prin vulva lărgită a unei femei, până ce, deodată, maxilarul copilului se eliberează, apoi revărsarea de sânge şi lichid amniotic, în timp ce trupul mic îţi alunecă în braţe, zvârcolindu-se, cu micuţa cavitate a pieptului tresăltându-i în lupta pentru primele răsuflări, apoi straniul ţipăt răguşit, clama, tăierea şi smucirea cordonului ombilical, pentru a elibera placenta care alunecă printre labiile umflate ale mamei, formând un morman gelatinos. Tata trebuie să fi ştiut toate astea de la animalele din fermă, m-am gândit eu,

trebuie să fi văzut imediat că micul trup pe care îl ţinea în braţe era un cadavru, trebuie să fi îngropat urmele naşterii în pământ şi apoi o fi înfăşurat bebeluşul ţeapăn în batista lui. Ei doi probabil că s-au dus mai departe, ca să îngroape copilul undeva aproape de pădure, unde micul morman de pământ nu avea să fie arat şi cultivat. După cum a recunoscut chiar ea, Lisa nu simţise aproape nimic. Probabil că mersese buimacă, şontâc-şontâc, pe lângă el, până când s-a gândit să-l pună să jure că va păstra secretul şi, dacă nu cumva tata sau Lisa aveau la ei o Biblie, lucru de care mă îndoiesc, legământul s-a făcut în numele cărţii sfinte. *Acum nu mai contează nici pentru ea, că e în rai, nici pentru cei rămaşi aici, pe pământ. Cred în promisiunea ta.* Restul poveştii aparţinea unei tainice „moşteniri“, acelaşi cuvânt pe care îl folosise Inga pentru ceea ce „rămăsese“ de pe urma lui Max – arta lui. Atunci mi-a revenit în minte povestea Mirandei cu Dealul Tăierii. Povestea face timpul să se năruiască. „Eu bărbat.“ Fetusul salvează viaţa mamei sale. Semnul devine legendă: sclavii jamaicani luptători îi vor învinge pe stăpânii britanici şi-i vor sili să semneze un tratat, iar acest triumf va deveni un simbol pentru generaţii după generaţii. *Va trebui să spălăm cuţitul.* Lisa Odland a aşteptat o viaţă să se întoarcă la copilărie, iar acum Lorelei juca rolul celui înviat, al mamei moarte şi reîntoarse pentru a-şi legăna copilul. *E destul de strâns?* Aerul era rece. Simţeam un vânt bătând dinspre vest şi mi-am ridicat gulerul. Mama domnului B. îşi tăiase venele în baie. Soţul ei îi descoperise trupul atunci când apa însângerată începuse să se scurgă pe sub uşă. După ce a închis robinetul, tatăl şi-a găsit fiul jos, în bucătărie, şi l-a anunţat laconic „Mama ta a murit“. Apoi l-a închis pe băiat în camera lui, unde acesta a rămas cu orele. Adulţii l-au minţit în legătură cu moartea mamei, deşi problemele de la „inimă“ serviseră ca o metaforă eficientă pentru suferinţele mamei domnului B. Ce de muţi! Întâmplarea face că avem nevoie cu toţii să stăm laolaltă, să sprijinim pereţii caselor noastre, să peticim şi să vopsim, să ridicăm o fortăreaţă tăcută, de unde nimeni nu pleacă şi unde nimeni nu intră. Mi-am amintit ochii umflaţi ai Soniei. *Nu vreau lumea asta.* Când s-a făcut prea frig ca să mai stau nemişcat, m-am ridicat şi m-am plimbat prin gospodărie. După aceea m-am băgat în maşină, ca să mă apăr de frig. Nu ştiu cât timp am stat acolo, dar aveam senzaţia că aşteptam ceva – un gând.

Iar apoi, deodată, intram în casă. Uşa de plasă s-a deschis uşor şi am păşit în bucătăria de vară. O grindă căzuse pe podea. Pereţii se scorojiseră rău şi am observat în faţa sobei negre şi mari o capră veche de tăiat lemne. Când m-am întors uşurel spre dreapta, l-am văzut pe tata – nu pe tata când

era bătrân, ci pe tatăl meu tânăr, aşezat pe un scaun, lângă ligheanul cu apă. Purta ochelarii negri pe care mi-i aminteam din copilărie şi m-am apropiat de el:

— Tată?

A început să îmi vorbească despre note de subsol, dar îmi era greu să urmăresc ce zice, iar vocea îi suna îndepărtat, de parcă s-ar fi aflat în altă cameră, în ciuda faptului că faţa lui lipsită de riduri era aproape de a mea şi părea extraordinar de mărită. Nu avea nici un rezervor de oxigen lângă el, nici o cicatrice pe nas de la cancer şi nici căştile aparatului auditiv în urechi. Piciorul stâng nu îi era ţeapăn. Îmbătrânea în timp ce stăteam în faţa lui. Bătrânul meu tată l-a înlocuit pe tânăr. Ochelarii pe care îi purta s-au preschimbat în cei cu ramă de sârmă cu care îl văzusem ultima oară, iar chipul îi era profund ridat. Îi puteam vedea pata vineţie de pe partea dreaptă a nasului, unde chirurgii îi puseseră o grefă de piele din cap, pentru a repara locul distrus după ce extirpaseră partea malignă. Zâmbea.

— Tată, i-am zis. Nu eşti mort?

— Ba da, mi-a răspuns el, aplecându-se în faţă şi întinzându-se după mine, apoi luându-mi mâinile într-ale lui şi strângându-mi-le.

Îi simţeam oasele lungi ale degetelor, strânsoarea fermă, şi m-a năpădit o fericire intensă, dureroasă. Ochii îi erau aprinşi de tandreţea de odinioară şi atunci mi-a zis:

— Erik, aşa putem să fim împreună acum.

Am dat din cap cu putere. Mâinile lui calde nu îmi dădeau drumul. Iar apoi a zis, cu un aer solemn:

— Dar niciodată vinerea.

Am zărit prin parbriz primele semne ale zorilor la orizont şi am observat ora afişată la bord. Adormisem şi mă trezisem fără să-mi dau seama. Speriat de orele pierdute, am întors cheia în contact, am dat înapoi pe alee şi m-am îndreptat spre Blooming Field. Fantoma tatălui meu fusese atât de vie, încât am continuat să îi simt prezenţa şi respiraţia şi, în timp ce conduceam, m-am bucurat de şoseaua tăcută şi de minutele care îmi permiteau să-mi revin. Când am trecut de semnul familiar pe care scria „Blooming Field, patria vacilor, a facultăţilor şi a mulţumirii“[34], mi-a amintit ultimele vorbe ale fantomei. Acum, că eram treaz, mi se păreau comice şi m-am gândit că viselor le lipseşte întotdeauna distanţa necesară umorului. Apoi mi-am amintit de Vinerea Mare. În acea propoziţie ciudată era ascunsă povestea creştină a morţii, a înmormântării şi a învierii. Aceea era ziua în care tata nu

mă putea vizita. Venise însă în orele matinale ale unei duminici. Ce ciudată mai e şi mintea, mi-am zis în timp ce priveam norii joşi, vârstaţi cu roz şi albastru, care colorau răsăritul deasupra oraşului ghemuit şi încă adormit.

Când ne îndreptam cu maşina spre aeroport, Inga a zis rar:

— Poate că ai păstrat un secret în inima ta fiindcă ai simţit că toată bucuria sau tristeţea acestuia erau prea preţioase pentru a fi împărtăşite cu altcineva.

— Ce spui tu acolo?

— Citez din Kierkegaard, prefaţa de la *Sau/ori*. Face o demonstraţie filozofică despre interior şi exterior. Spune că el s-a îndoit întotdeauna că cele două sunt unul şi acelaşi lucru. Are absolută dreptate în privinţa asta. Apoi, după ce ne face să ne gândim ce înseamnă a *nu* vorbi, începe următorul paragraf spunând că, *treptat*, simţul auzului a devenit simţul lui preferat. Aşa cum vocea dezvăluie cel mai bine interiorul uman, urechea îl detectează. Scrie despre confesional, unde vorbitorul şi ascultătorul sunt separaţi printr-un paravan. Când nu poţi vedea chipul unei persoane, spune el, nu există nici o disonanţă între văz şi auz. Ascultătorul îşi creează o imagine închipuită a vorbitorului – ceea ce facem, desigur, şi atunci când citim, dar el nu *spune* asta. Iar apoi, fără nici un avertisment, se lansează într-o poveste. Începe în momentul când vede în vitrina unui magazin o piesă de mobilier, un secretar. Se pomeneşte că trece tot mai des pe lângă magazin şi se uită la obiectul acela frumos. După o vreme cedează şi îl cumpără. Este foarte fericit că are obiectul, timpul trece, iar apoi, într-o dimineaţă, când trebuie să plece la ţară, doarme prea mult. Când se trezeşte, sare din pat, se învârte iute pe acolo şi îşi dă seama că mai trebuie să ia cu el nişte bani, aşa că se duce la sertarul cu bani din secretar, dar nu îl poate deschide. Vizitiul îl aşteaptă afară, iar el, în frustrarea şi furia lui, îşi loveşte iubitul secretar cu o secure. Atunci se deschide un sertar secret, unde era îndesat un dosar ticsit de hârtii, care se dovedesc a fi două manuscrise scrise de doi bărbaţi. Îţi aduci aminte?

— Vag, am zis.

De fapt nu-mi aminteam nimic, deşi aveam impresia că citisem cândva cel puţin o parte din carte.

— Ei bine, totul e, desigur, o invenţie. Prefaţa e scrisă sub pseudonim, e semnată de un editor imaginar numit Victor Eremita, un *paravan* între scriitor şi cititor.

— Ai vreun motiv ca să-mi povesteşti toate astea?

— Mai suportă-mă un pic, m-a repezit ea. Mie mi s-a părut întotdeauna că secretarul reprezintă un trup viu, o persoană care îşi dezvăluie secretele sub constrângere, asemenea tatălui gânditor şi vinovat al lui Kierkegaard înainte să moară. După ce distruge dulăpiorul, Eremita zice că îi cere iertare şi apoi pleacă la ţară. Lasă piesa de mobilier stricată şi rănită în urmă, dar ia cu el documentele, conţinutul său secret, *vocea sa interioară*.

— Cu toţii avem sertare secrete.

— Exact, a zis Inga. Şi de cele mai multe ori ele nu sunt descoperite niciodată. Eremita zice că de obicei în asemenea descoperiri norocul joacă un rol important – şi e adevărat.

— Te gândeşti la tatăl nostru?

A încuviinţat.

— Şi la Max. Vezi tu, Eremita mai demonstrează ceva. El susţine că hârtiile celor doi bărbaţi, pe care îi numeşte A şi B, pot fi văzute ca fiind opera unui singur bărbat. Admite că aşa ceva este nemaiîntâlnit, improbabil, nerezonabil, şi totuşi asta ne propune, *sau/ori*, un dialog dublat sau interior, două voci lăuntrice într-una singură, Seducătorul şi Eticianul combinaţi. Dincolo de dezvăluirea ironică – şi anume amestecul lui K. –, e adevărat, nu-i aşa, că noi căutăm întotdeauna o persoană atunci când de fapt există mai mult de una, când într-un singur corp sunt câteva voci contradictorii. Timpul face parte din asta. Sinele nostru ia forme diferite de-a lungul unei vieţi, dar uneori aceste forme coexistă toate deodată. Max era mai multe persoane. Avea sute de măşti – toate personajele lui –, dar era la fel şi în viaţa de zi cu zi.

Şi-a coborât vocea.

— Când eram la Paris, nu cu mult înainte să se îmbolnăvească rău de tot, am ieşit din micul cinematograf de pe *rue* Christine, aproape de hotelul nostru. Când am ieşit pe strada luminoasă, m-am uitat la el: avea o faţă pământie. Şi-a aprins o ţigară, s-a sprijinit de zidul cinematografului, m-a privit în ochi şi a zis: „O să încerce să ne ia totul, draga mea. Dar tu şi cu mine ştim mai bine, nu-i aşa?“ Eu am râs. Suna ca un personaj dintr-un *film noir*, iar noi de-abia ce văzuserăm unul din filmele americane ale lui Jules Dassin. El n-a râs alături de mine. Avea o expresie tristă şi mă privea cu ochii lui cenuşii, cu faţa lui cenuşie, şi era de parcă n-aş fi fost soţia lui. Nu eram Inga.

Sora mea a zâmbit, pierdută în gânduri.

— De parcă te-ar fi văzut pentru prima oară, am zis.

— S-ar putea.

A tras aer în piept.

— N-am mai spus asta nimănui. Bineînţeles că *nu* lui Henry. Ne-am întors la hotel şi am făcut dragoste. Lumina ce intra după-amiaza în cameră era frumoasă. Apoi eu am mers la baie, iar când m-am întors, el era încă dezbrăcat şi şedea pe marginea patului, întors cu spatele la mine şi cu faţa spre fereastră. Avea capul plecat şi îşi ţinea mâinile în poală. Nu mă auzise, nu mă văzuse. Am rămas în prag şi l-am privit. Îşi făcea semne de unul singur. Învăţase limbajul american al semnelor – mă rog, nu fluent, dar cât de cât – în timpul cât a lucrat la scenariu. Îl fascina.

— Ştiai ce spunea?

— Ştiam numai fiindcă era o replică din film. Atunci când Arkadi o caută pe Lili şi se pomeneşte în acel depozit ciudat, plin de manechine fără chip, îmbrăcate în toate hainele pe care le-a purtat ea mai devreme în film. Într-un colţ al acelei încăperi uriaşe e un dulap cu sertare.

— Îmi amintesc. Smulge toate sertarele, descoperă că sunt goale şi începe să le trântească pe podea. Când ajunge la ultimul, îl deschide şi aude o voce stranie zicându-i „Nu pot să-ţi spun“.

— Atunci Arkadi spune prin gesturi aceleaşi cuvinte, a zis Inga.

— Max stătea pe pat şi spunea prin gesturi „Nu pot să-ţi spun“.

Ea a dat aprobator din cap.

— De câteva ori.

— Deci tu crezi că îşi înăbuşea dorinţa de a-ţi mărturisi povestea cu Edie sau altceva şi că asta îţi ascunde ţie Edie?

Când m-am uitat la Inga, ea stătea în continuare cu spatele la mine.

— Erik, ştiu că uneori crezi că nu ajung la subiect, dar mi-am început povestioara despre Max cu *Sau/ori* dintr-un motiv clar. „Un autor“, a citat ea, „pare să fie cuprins în altul, precum bucăţile ce compun o cutie magică chinezească“. Stăteam acolo, în prag, privindu-mi soţul în timp ce el forma cu mâinile acele cuvinte, şi mă întrebam: „Care tu şi care eu? Sunt prea mulţi“.

— Dar nu l-ai întrebat?

— El nu ştia că îl privesc.

A zâmbit vag, ca pentru sine.

— În orice caz, nu eram într-o dispoziţie lacomă, posesivă. Vezi tu, în ziua aceea îl aveam doar pentru mine. Îmi amintesc clar că m-am dus la el şi mi-am pus palmele pe umerii lui. Ne-am uitat amândoi pe fereastră, la acoperişuri şi la nori, şi mi-am zis: „Să nu uiţi niciodată fericirea asta“.

Glasul surorii mele era grav şi meditativ.

— Să n-o uiţi, fiindcă în curând o să dispară.

Duminică târziu, când am intrat în casă, o parte din mine încă mai era în prerie, cu tata. Am scos caietul cu memoriile lui, deja ponosit, şi l-am răsfoit. *Eram copiii anotimpurilor*, scria, *şi uneori victimele lor.* Scria despre noroiul primăverilor, uneori atât de adânc, încât ghetele i se cufundau în el şi nu mai putea face nici un pas. Scria despre lăcuste, omizi, ciori şi veveriţe care atacau recoltele vara, precum şi despre zăpezile care îi împiedicau să iasă pe drumuri iarna. Scria cum se fabrică berea de Crăciun, despre serenade şi cadriluri, despre mustăţile spicelor de orz, care ţi se prindeau în haine şi ţi se agăţau de piele, despre Hooverville-ul[35] învecinat, cu vagabonzii şi focurile sale, dar eu căutam mai mult, mai mult decât descrierea unui mod de viaţă acum dispărut, mai mult decât povestea Lisei şi a copilului ei mort. Eu căutam o cale care să mă ducă înăuntrul unui om.

Tata era bun. Mulţi sunt buni, dar de obicei cu un anumit grup. Bunătatea tatălui meu nu cunoştea limite. Străinii o simţeau şi se încălzeau alături de el. Aceia care îl cunoşteau o luau de-a gata şi desigur că existau oameni care abuzau de firea lui generoasă. De asemenea, era un om preocupat de tradiţiile locale şi transmitea mai departe poveştile auzite. Şi prietenii lui cei mai apropiaţi erau buni povestitori, dar el le-a supravieţuit tuturor, iar alţii n-au mai urmat. Pe măsură ce îmbătrânea, suferea din cauza dezintegrării comunităţii pe care o ştia el şi odată a zis că unul dintre cele mai cumplite rele din lume care sunt trecute cu vederea este singurătatea.

Tata ar fi putut foarte bine să scrie despre el însuşi. Probabil că, fără să ştie, asta a şi făcut.

— Eşti îndrăgostit de femeia aceea de la parter, mi-a zis Laura cu indignare în glas.

— Credeam că nu eşti interesată de o relaţie serioasă, am bâiguit din cealaltă parte a patului.

— Erik, orice s-ar petrece între noi, e totuşi ceva important şi pentru mine, şi pentru tine. Sau cel puţin aşa am crezut.

Laura s-a ridicat în fund şi s-a întors spre mine, cu ochii încărcaţi de emoţie.

— Doamne, doar din asta ne câştigăm traiul! Vorbim… Un pic de deschidere ar putea face bine.

Vocea i se mai înmuiase.

— Ascultă, nu ştiu către ce ne îndreptăm, dar cred că nu vreau să merg nicăieri cu tine dacă deasupra noastră pluteşte nu ştiu ce obiect al fanteziei.

M-am ridicat încet şi eu. Acum, când conversaţia noastră luase un ton grav, Laura îşi încrucişase braţele peste sânii dezgoliţi, ca pentru a-i ascunde. Mi-am coborât privirea spre abdomenul ei rotunjit şi cârlionţii părului pubian, am luat-o în braţe şi i-am sărutat gâtul, dar ea s-a smuls din îmbrăţişare.

— Deci?

Privind-o în ochi, mi-am dat seama deodată că nu voiam să o pierd şi asta i-am spus, însă comentariile mele precedente despre Miranda fuseseră cu siguranţă mai edificatoare decât aş fi vrut, aşa că, în loc să îmi petrec noaptea cu ea, aşa cum făceam adesea, am ieşit în bezna rece şi mi-am croit drum spre casă.

Când i-am deschis uşa doamnei W., am observat că părea mai tensionată şi mai rigidă decât de obicei. După ce s-a aşezat, mi-a zis cu o voce rece:

— Apropo, v-am văzut fotografia la vernisajul unei expoziţii.

— Expoziţie? am zis, complet uluit.

— Expoziţia de fotografie din Chelsea. Jeffrey Lane.

M-am auzit inspirând în clipa când m-au izbit cuvintele ei. Acum era. În noiembrie.

— Înţeleg că artistul e unul dintre pacienţii dumneavoastră.

A trebuit să îi spun că nu văzusem expoziţia şi că Jeffrey Lane nu îmi era pacient. Am adăugat că orice fotografie sau fotografii ar fi pe acolo, fuseseră făcute fără permisiunea mea.

Doamna W. s-a îndreptat în scaun.

— M-am tot gândit dacă vorbitul, vorbitul, vorbitul ajută la ceva, ştiţi…

— Faptul că aţi privit acele fotografii v-a făcut să vă gândiţi la asta? am întrebat eu.

— Arătaţi aşa de diferit! mi-a aruncat ea.

Mi-e greu să descriu senzaţia de pierdere din clipa aceea. Era de parcă aş fi fost jefuit de ceva foarte drag mie şi, fără ca măcar să fi văzut imaginea sau imaginile, am simţit arsura umilinţei. Apoi am tăcut cel puţin jumătate de minut, încercând să găsesc un răspuns onest, care nu ne-ar fi deturnat de la treaba noastră. În cele din urmă am zis:

— Se pare că o fotografie sau nişte fotografii cu mine au fost folosite într-un Nod care, probabil, n-o să-mi placă, dar ar trebui să vorbim despre ceea ce simţiţi dumneavoastră, să vedem de ce fotografia a fost atât de puternică, încât v-a făcut să puneţi la îndoială întregul proces terapeutic.

Glasul doamnei W. a sunat clar şi mecanic ca o înregistrare:

— Nu ştiu. Staţi acolo şi ascultaţi.

I-am explicat că eu eram în dezavantaj, fiindcă eu nu ştiam ce imagine văzuse.

— Păreţi furios, a zis, iar apoi, mai încet: Dereglat.

Am înţeles. Ideea pierderii controlului, a nebuniei, o îngrozea pe doamna W. Mama ei fusese agorafobică şi vreme de câteva luni vorbiserăm despre teama ei de senzaţii erotice, de atracţia şi de furia simţite faţă de tatăl ei şi de mine, de groaza ei că va „ceda nervos“. Iar acum văzuse o poză care îi întruchipa teama. Când şedinţa s-a terminat, am privit-o cum iese din cameră. Mergea ca o persoană care purta o armură. Mi-am lăsat capul pe birou şi m-am luptat cu lacrimile care simţeam că îmi năpădesc ochii. Dacă n-ar fi urmat un alt pacient, sunt sigur că m-aş fi pus pe plâns.

Când m-am întors acasă de la muncă, am găsit scrisoarea şi desenul Mirandei. Mi le strecurase pe sub uşă, aşa cum îmi livrase şi Eggy micuţele ei obiecte cu câteva luni în urmă, atunci când încerca să îmi atragă atenţia.

Dragă Erik,

Am văzut expoziţia lui Jeff în dimineaţa asta. Vernisajul a fost aseară, dar nu m-am dus, fiindcă eram sigură că o să mă descopăr în ea şi, cu atâta lume în jur, ar fi fost prea mult. A fost aşa de secretos în legătură cu marea dezvăluire, încât am încetat să mai vorbesc cu el despre asta. Sunt multe fotografii cu Eggy şi cu mine. Majoritatea sunt nevinovate. Unele sunt stânjenitoare pentru mine, dar e şi una cu tine care probabil că te va jigni. L-am sunat toată ziua, dar nu răspunde la telefon. I-am lăsat mesaje. Cel mai înţelept ar fi să ignorăm pur şi simplu totul, dar vreau să ştii că mă simt prost şi că regret că ţi-am adus toate astea pe cap. Eglantine şi cu mine ne ducem să ne petrecem weekendul cu părinţii mei. Sună-mă oricând.

Cu afecţiune,
Miranda

Desenul era făcut în cerneală şi creioane colorate. În treimea superioară a imaginii două siluete mici, o femeie şi un copil, stăteau cu spatele la privitor, pe o stradă care părea a noastră: un şir de case de cărămidă din Brooklyn, copaci înalţi, felinare, maşini parcate şi un hidrant. Acest nivel al tabloului era alb-negru, cu câteva urme de gri, şi m-a dus cu gândul la o fotografie. Fără să existe vreo graniţă clară, strada lipsită de culori se transforma apoi într-o ceaţă de nuanţe întunecate de verde, albastru şi roşu noroios. Privind mai atent, am văzut un şir de monştri fumurii, cu nas uriaş sau mititel, cu gurile căscate larg sau destinse, cu urechi clăpăuge, ochi bulbucaţi şi colţi de fiară. Un demon ţinea un falus enorm. Altul avea o coadă păroasă. Un altul părea să sângereze prin rect. Aceste trupuri groteşti se transformau într-un mod misterios în acoperişurile caselor ciudate care se

înălţau într-un unghi imposibil pe o altă stradă, ce ocupa bucata de jos a paginii. Aceasta era viu colorată. Un frunziş luxuriant, încărcat de fructe cu aspect straniu, acoperea uşi, ferestre, trepte. Femeia şi copilul se puteau vedea iar, cumva la o scară mai mare, dar de data asta erau văzute din profil, faţă în faţă, şi stăteau aşezate pe treptele roz din faţa unei case. Fetiţa avea aripi.

Sâmbătă după-amiază am intrat în galerie, purtând o şapcă veche de baseball şi o eşarfă, într-o încercare evident absurdă de a-mi ascunde identitatea. În timp ce-mi mutam privirea de la un perete la altul, m-am simţit uşurat că n-am remarcat imediat vreo fotografie cu mine care să sară în ochi. Expoziţia se numea „Vieţile lui Jeff: ficţiuni multiple sau o excursie în TID“. Galeria avea mai mult de o cameră şi, în ciuda impulsului de a mă repezi în căutarea mea, am hotărât să merg sistematic prin expoziţie şi am început cu prima încăpere. Primele imagini erau lipsite de imagini: patru dreptunghiuri albe, sub care scria *Nici o mărturie despre bunici*. Cele două lucrări care urmau erau fotografii alb-negru, mari, de vreo şaizeci de centimetri pe un metru douăzeci. Păreau nişte poze vechi, care fuseseră mărite de prea multe ori faţă de original, aşa încât îşi pierduseră în mare parte claritatea. O tânără într-o cămaşă de noapte vaporoasă dormea întinsă pe o parte, cu faţa spre obiectiv. Machiajul întunecat îi mânjea pielea de sub ochi, iar în jurul ei, pe pătura mototolită, erau împrăştiate câteva cutii deschise de medicamente. Sub imagine scria *Mărturie de demult cu mama*. Alături era o fotografie cu un bărbat în costum, cu capul plecat, ce mergea spre o maşină. Legenda zicea: *Mărturie de demult cu tata. Mărturie de demult cu mine* îl înfăţişa pe Lane pe la vreo şapte ani, stând pe podea, cu un soldăţel într-un pumn. Părea să fi fost surprins pe neaşteptate de fotograf, căci de-abia întorcea capul şi ridica uşor privirea. În ciuda faptului că era neclară, imaginea îi arăta fruntea brăzdată de cute, fălcile încleştate şi privirea ostilă. Această fotografie mare, alb-negru, era înconjurată de poze color de mărime obişnuită, toate cu Lane copil, cu un conţinut banal, dar cumva fascinante. Un bebeluş gras, un copilaş râzând tare, un băiat lovind cu o bâtă de baseball, scoţând limba la fotograf, purtând un cap de monstru de cauciuc, suflând în lumânările de pe un tort. Pe ecranul unui televizor curgea un film din arhiva de familie. Băiatul – probabil la vreo trei ani – putea fi văzut deschizând un pachet. Exact înainte să se vadă cadoul, ecranul se albea şi filmul începea de la capăt. Pe peretele opus era o hotărâre de divorţ şifonată, din 1976, amplasată peste gurile a doi oameni pe care i-am recunoscut ca fiind părinţii lui Lane, care la rândul lor erau

plasaţi într-o fotografie gigantică şi atât de înceţoşată, încât cele două siluete păreau doar nişte umbre. Când am dat colţul şi am intrat în încăperea următoare, am văzut mai întâi o fotografie gigantică, ce fusese supusă unui soi de distorsionare digitală. Era Lane, reprezentat în stilul din tablourile lui Francis Bacon, dar în culori vii, luminiscente, cu bărbia nefiresc de alungită, într-un unghi ascuţit, şi cu gura vălurită într-un urlet. Legenda zicea: *Ruptura*.

Două fotografii mari atârnau pe fiecare dintre cei trei pereţi adiacenţi. Mi-a trebuit o clipă ca să îmi dau seama că sunt identice: un portret alb-negru, elegant, al unui Lane adult, făcut în mod clar într-un studio foto, cu lumini şi echipament sofisticat. Bărbatul arăta ca un star de cinema. Nu se schimbau decât denumirile pozelor: *Student fruntaş*, *Drogat*, *Iubit*, *Urmăritor*, *Pacient*, *Tată*. Pe ecranul video din această încăpere rula necontenit un accident tipic dintr-un film de la Hollywood pe care nu-l recunoşteam. O maşină ajungea pe marginea unei stânci, cădea de pe stâncă şi exploda, după care filmul se derula invers. Maşina înceta să ardă, zbura sus pe stâncă şi dădea înapoi, doar ca apoi să ţâşnească iar în hău şi să-şi retrăiască distrugerea. Sub ecran era plasat un articol de ziar care consemna moartea părinţilor lui Lane într-un accident de maşină.

Am intrat în ceea ce s-a dovedit a fi ultima încăpere. Titlurile pe care tocmai le citisem se repetau, dar acum erau scrise cu litere mari şi negre direct pe perete, peste ceea ce la prima vedere păreau să fie un fel de colaje – dreptunghiuri lungi şi înguste de fotografii combinate. Am trecut de *Student fruntaş* şi *Drogat*, dar m-am oprit ca să mă uit la *Iubit*, unde am văzut-o pe Miranda. Erau poze cu ea – şi alb-negru, şi color. Variau ca mărime şi calitate, dar erau numai cu Miranda: o Miranda mai tânără, cu păr lung, împletit în şuviţe subţiri. Miranda mâncând, dormind şi mergând, Miranda la o masă, desenând, stând în picioare în mijlocul unei camere, râzând. Pe măsură ce continuam să mă uit, am început să simt natura intruzivă a proiectului: Miranda plângând, Miranda furioasă, agitându-şi pumnul spre aparatul foto, Miranda dansând într-un club de noapte, Miranda citind o carte, Miranda într-un leagăn, Miranda în cămaşă de noapte şi părând obosită, Miranda arătându-şi burta uşor rotunjită de sarcină, Miranda trezindu-se într-un pat larg. Locul de lângă ea era gol, dar, după cearşafuri şi pernă, se vedea clar că acolo dormise cineva. Fotografiile m-au întristat. Mă uitam la mărturiile unei poveşti de dragoste adevărate. Acestea erau nişte fotografii intime cu o Miranda pe care nu o cunoşteam, cineva care se ataşase cu patimă de acest fotograf ciudat. În partea de jos a

dreptunghiului se găseau vreo douăzeci sau treizeci de fotografii cu patul gol. Am crezut că e una şi aceeaşi fotografie, dar, uitându-mă mai atent, am văzut că în fiecare cearşafurile erau aranjate altfel. După ce ea îl părăsise, omul se trezea dimineaţa şi poza patul gol.

În seria *Urmăritor* nu m-am descoperit pe mine, ci un loc gol, unde ar fi trebuit să fiu eu, o tăietură albă care mergea cu Miranda şi Eglantine spre parc, mergea pe traseul meu spre birou şi lua ziarele dimineaţa de pe scări. Mai era şi o serie de fotografii făcute cu mine de sus, când întorceam cheia în broască, dar tot ce se putea vedea era conturul corpului meu absent. Mi-am amintit ţăcănitul aparatului foto şi mi-am dat seama că, probabil, Lane stătuse pe acoperiş. Am văzut câteva fotografii cu casa (numărul fusese şters), prim-planuri ale pozelor pe care mi le lăsase în teancul de pe scări, cutia noastră poştală, semnul roşu pe care îl pictase pe copac şi pe care îl spălase Miranda, imaginea neliniştitoare cu Miranda fără ochi şi multe altele cu Miranda şi Eggy şi fără mine. Unele dintre poze aveau o legendă. Îmi amintesc că am citit *Fosta iubită*, *Fiica* şi *Iubitul psihiatru tăiat*. Dar tot nu văzusem încă poza care o supărase pe doamna W. şi provocase avertismentul Mirandei.

Când m-am dus la secţiunea *Tată*, am zărit-o imediat. Era o fotografie de douăzeci pe douăzeci şi cinci, amestecată printre multe altele, cu legenda *Doctorul de cap o ia razna*. Dar în acea primă clipă nu am fost sigur la cine mă uitam. Furia îmi strâmbase faţa într-un asemenea hal, încât eram aproape de nerecunoscut. Ca un câine turbat, cu ochii holbaţi şi dinţii strălucind. Eram îmbrăcat doar într-o bluză de pijama ponosită, descheiată în faţă, şi o pereche de boxeri. Vârtejul care mi se iţea în păr, lângă cărare, sărea în ochi, mărul lui Adam mi-era ieşit în afară, iar picioarele lungi şi goale şi genunchii ososi luceau palizi în lumina slabă, care avea o strălucire nefirească. În mâna dreaptă, lăsată în jos, strângeam ciocanul pe care îl luasem la repezeală din dulap. Când m-am uitat mai atent, am observat că fotografia părea să fi fost făcută mai degrabă afară, nu pe treptele de deasupra holului de la etaj. Am văzut contururile difuze ale maşinilor parcate, un trotuar şi strada. Lane modificase decorul. Doamna W. fusese ofensată nu numai de figura mea răzbunătoare şi de vederea psihanalistului ei dezgolit de demnitate, căci fotografia dădea impresia că deliram în stradă, pe jumătate dezbrăcat şi cu un ciocan în mână. Alături era o imagine a lui Lane cu o vânătaie mare pe frunte. Oare eu să i-o fi provocat? Nu, m-am gândit, părea în regulă atunci când plecase. Lângă imaginea mea am văzut una cu tatăl lui Lane, o fotografie cu George Bush, Turnurile Gemene,

coridorul unui spital şi imagini de război din Irak. Dar n-am stat să le studiez. M-am îndepărtat de fotografii, îngreţoşat brusc, şi, clătinându-mă, am ieşit în lumina puternică de pe Twenty-fifth Street, unde m-am lăsat o clipă pe vine pe trotuar, cu capul plecat, ca să previn leşinul pe care-l simţea apropiindu-se. *Taţi*.

Când m-am simţit mai sigur pe picioare, am început să merg spre est, către metrou. Lane îşi asumase un risc calculat. Nu ştiam exact cum sunt legile, dar simţeam că aveam temei să-l dau în judecată. Şi totuşi el trebuie să fi crezut că nu voi acţiona nicidecum. În noaptea aceea îi minţisem pe poliţişti. Îl împinsesem în oglindă. Un proces ar fi fost costisitor şi ar fi putut înrăutăţi situaţia dacă se împrăştia vorba. În timp ce mergeam, mi-am imaginat alţi pacienţi şi colegi stând în faţa fotografiei şi râzând. *El a ştiut*, m-am gândit. *El a văzut.* A vrut să mă umilească. Şi a făcut-o. Mă simţeam sfâşiat de ruşine. Mi-am amintit cum mă invitase la expoziţie, cum folosise acronimul „TID“, râsul lui atunci când ridicasem servieta, mâinile mele pe spatele lui, capul lui lovind oglinda. Deruta mi-a înnegurat drumul spre casă. Nu pricepeam ce voia să spună Lane prin acele fotografii. De ce fusesem şters din cele mai multe din ele? Poate din dorinţa că voi dispărea? Miranda mă sfătuise să ignor povestea, dar când m-am gândit la doamna W. şi la alţi pacienţi de-ai mei, această posibilitate părea inacceptabilă.

I-am lăsat un mesaj lui Allan Dikerson, avocatul meu. Ameninţarea cu o acţionare în justiţie putea fi, în sine, suficientă pentru înlăturarea fotografiei ofensatoare. Am sunat-o pe Magda şi i-am explicat ce mi se întâmplase. Aveam nevoie să mă consult cu ea în privinţa doamnei W. Aveam nevoie de sfaturi.

— Poate că unele o să-ţi folosească şi ţie, a zis ea încet.

Până la finalul săptămânii următoare, Al obţinuse amplasarea unui pătrat negru peste chipul din *Doctorul de cap o ia razna*. Fiindcă libertatea de a fotografia pe stradă este protejată cam peste tot în Statele Unite, Lane schimbase fundalul pozei, ca să creeze iluzia că fusese făcută într-un spaţiu public, nu într-unul privat. În ciuda faptului că era vorba de cuvântul meu împotriva cuvântului lui Lane, galeria a făcut acest compromis.

Fotografia a continuat însă să trăiască în capul doamnei W., ca şi în al meu. Doamna W. rămăsese blocată pe poză, iar sensurile acesteia se multiplicau. Îi explicasem circumstanţele, pe care ea le acceptase şi îşi exprimase compasiunea, dar imaginea aceea umilitoare cu mine devenise o formă de agresiune asupra ei, o oglindă distorsionată a fiinţei violente şi

nebune pe care o simţea înăuntrul ei. Interpretările mele eşuau la fiecare pas. Devenisem convins că, la un anumit nivel, mă protejam pe mine.

— Mama mea ura urâţenia de toate felurile. Vaze urâte, covoare urâte, mobilier vulgar…

Am ascultat în linişte această rememorare.

— Îi plăceau lucrurile mişto, şic.

Nu am intervenit. Doar ascultam şi, în timp ce ea continua să vorbească, nu mă simţeam atât plictisit, cât înnegurat, fapt pe care îl puneam pe seama divagaţiilor vocale ale doamnei W., ce săreau de la mama ei la mine, apoi la un coleg enervant, la un teanc de hârtii pe care trebuia să le rezolve, la vreme, care era rece, şi înapoi la fotograf.

S-a ridicat, s-a dus la fereastră şi s-a uitat afară. M-am gândit o clipă la Lane, fotograful. Furia ascunsă devenea vizibilă.

— Sănătatea nu înseamnă o incursiune în integritatea mintală. Sănătatea tolerează dezintegrarea.

Din când în când ne facem cu toţii fărâme odată cu pacienţii noştri.

I-am răspuns:

— Uneori privitul în oglindă poate fi înfricoşător.

S-a rotit şi apoi a zis:

— Am avut un vis. Cumva, nu voiam să vi-l spun, dar după ce-aţi zis acuma, vreau.

Am scos un sunet încurajator. Doamna W. nu-şi amintea aproape niciodată visele.

— Era în vechea casă a părinţilor mei. Podeaua era unsuroasă, ceea ce era ciudat. Am intrat, aşteptându-mă să îi găsesc pe părinţii mei, dar casa era goală, părăsită, iar apoi, deodată, eraţi acolo şi stăteaţi pe scaunul dumneavoastră.

S-a oprit.

— Dezbrăcat. Apoi eu aveam un ciocan în mână şi am început să vă lovesc în cap. Eram extrem de furioasă, mult mai furioasă decât am fost vreodată când sunt trează. Vă trosneam ca nebuna.

Am remarcat cuvântul „nebună“ şi am simţit cum ceva se strânge în mine – o groază evidentă.

— Dar, a zis ea, întorcându-se, craniul vă era moale, flexibil, iar când îl loveam, nu sângera sau altceva, ci se umfla şi revenea la forma lui.

S-a oprit iarăşi.

— Eraţi calm, ca acum.

M-a cuprins o uşurare imensă. Mă simţeam de parcă fusesem cruţat.

Îşi ţinea mâinile depărtate, cu palmele în sus, iar ochii ei căprui îşi pierduseră amorţeala lor obişnuită.

— Aţi luat ciocanul de la mine din fotografie, ca să îl folosiţi împotriva mea, am spus eu.

— Ce ciocan? a zis ea.

— Cel din fotografia despre care am vorbit.

— Eu nu am văzut nici un ciocan. Sunteţi sigur că era unul?

— Da.

Doamna W. a tăcut.

— Nu demult am citit un articol despre percepţia inconştientă. Uneori nici nu ne dăm seama că vedem ceva, dar vedem.

Timbrul vocii i se schimbase. Era mai cald, mai grav.

— S-a întâmplat ceva, am zis.

Doamna W. a zâmbit. S-a aşezat pe scaun şi s-a aplecat spre mine.

— De ce oare? Mă simt vie, din nu ştiu ce motiv. Am poftă să râd.

— Daţi-i drumul, am zis.

Ea a chicotit.

— Trebuie să fie din cauza ciocanului. Presupun că undeva în casa dumneavoastră există un ciocan adevărat, pe care-l folosiţi ca să bateţi cuie. Artistul ăla ţăcănit a dat peste dumneavoastră în casă şi v-a făcut o poză când încercaţi să vă apăraţi. Poza a fost inclusă într-o expoziţie pe care s-a întâmplat să o văd. Mi-a displăcut teribil poza şi mai ales faţa dumneavoastră, dar nu m-am uitat la ea prea mult şi nu am *văzut* ciocanul. Apoi acesta îmi reapare în vis. Nu ştiu de ce, dar pare un ciocan vrăjit.

— Iar după ce aţi visat că mă trosniţi cu el, iar eu nu am murit şi nici măcar n-am fost rănit, el revine aici, în această cameră, ca un *cuvânt* dintr-un vis pe care mi-l povestiţi.

Doamna W. încă mai zâmbea.

— Reîncarnare, a zis ea.

Cuvântul m-a străbătut, înfiorându-mă.

După ce şedinţa s-a încheiat, am rămas aşezat în scaun şi m-am uitat afară. Priveliştea sumbră a clădirilor mohorâte, devenite gri de-a lungul anilor de la mizeria oraşului, luase un aer uşor străin, care m-a surprins. Am văzut printr-un geam vălurit o femeie ridicându-se de la biroul ei, aplecându-se, luându-şi ceea ce trebuie să fi fost geanta ei şi mergând apăsat către uşă. Totul s-a întâmplat în câteva secunde, dar în timp ce îi priveam pasul hotărât, am simţit un fior. Cele mai simple lucruri, mi-am zis atunci, nu sunt simple deloc.

În acea duminică, când ne-am întâlnit ca să luăm cina la Odeon, Inga m-a informat, cu un zâmbet, că era ocupată cu „rearanjarea trecutului“ ei şi că voia să o ajut. I-am zis că sunt bun la aranjarea trecuturilor. Pentru mine era doar o altă zi de muncă. Dar imediat ce am zis-o, tonul glumeţ al surorii mele s-a schimbat într-unul apăsat. Venise vremea unor hotărâri, a rostirii unor adevăruri, a unor confruntări. Voia să o însoţesc joia viitoare la o întâlnire cu Edie, Henry şi jurnalista roşcată pe care o numiserăm de-a lungul timpului în diferite feluri: „femeia Burger“, „Cheese Burger“ şi „Burger cu cartofi prăjiţi“. Eu urma să fiu un soi de stâncă mare după care Inga să se poată refugia dacă vântul avea să sufle prea tare.

— Mă tem de scrisorile acelea, dar ce pot face? a zis ea. Dacă Joel e într-adevăr fiul lui Max, atunci merită o parte din moştenirea de la tatăl lui.

Întâlnirea era iminentă, fiindcă Sonia acceptase să facă testul ADN. Rezultatele urmau să i se dea miercuri. Inga credea că opoziţia fiicei sale se topise dintr-un singur motiv. Nepoata mea se îndrăgostise.

— *În sfârşit!* a zis Inga. Ştii, acum e dezordonată, absolut neglijentă în toate câte le face. Sigur că asta s-a întâmplat treptat, în timp. Vreme de câţiva ani am simţit o uşoară, dar constantă relaxare a standardelor ei, dar mi se pare că după răbufnirea din 11 septembrie, acum chiar şi-a dat drumul. Când vine acasă, îşi aruncă hainele pe podea şi îşi lasă patul nefăcut. Găsesc scrum şi farduri pe podea. E minunat.

Sora mea a zâmbit larg. Curtezanul Soniei era un coleg mai mare, înalt şi slab, cu un tată francez şi o mamă americană.

— Cu o grămadă de păr, a zis Inga. Altfel, nu pot să-ţi zic mare lucru despre el. Scrie cântece. Zice că îl aduce diseară, să îl cunoşti. Poate c-au şi ajuns.

Sora mea s-a aplecat spre mine.

— Viaţa mea s-a schimbat, Erik. Zilele nu mai sunt grele. Muncesc. Citesc. Serile sunt mai greu de suportat. Mă uit la filme vechi, dar adesea nu le pot urmări. Chiar şi când Sonia venea acasă târziu sau era în camera ei, chiar şi atunci când abia îmi vorbea, tot era altceva. Era *acolo*. Trebuia să fiu mamă. Îmi plăcea enorm să fiu mamă. Fără Sonia în apartament, îmi pierd controlul. Am gânduri negre. Mi-l amintesc pe Max murind, apoi pe tata murind. Văd bebeluşul Lisei în pământ. Îmi imaginez cum Sonia are un accident de maşină, cum moare, iar tu faci cancer, ca Max, şi eu stau lângă tine în spital. Îmi imaginez înmormântarea mamei, apoi pe-a mea. Bineînţeles că la a mea nu vine nimeni. Sunt uitată. Nimeni nu-mi citeşte cărţile. Nu se mai tipăresc.

Figura expresivă a Ingăi a devenit tragică.

— Când eram mică, din când în când îmi veneau un gând subit sau o imagine, cum că vreo persoană dragă se transformase într-un monstru. Vedeam pentru o clipă faţa lui oribilă. Mi s-a întâmplat iarăşi, de câteva ori.

Inga ridicase glasul. M-am uitat la cei de la masa de lângă noi. Nu ascultau.

— E ca şi cum nu pot face faţă deloc la ce va urma, a zis. Când mi-e foarte somn şi-am obosit cumplit de toate prostiile astea, uneori aud vocea lui Max. E rea, obosită sau neutră.

Sora mea a pufnit cu putere şi şi-a dus mâna la gură.

— Niciodată nu e *blândă*.

La cuvântul *blândă*, glasul i s-a preschimbat într-un geamăt slab.

M-am pomenit zâmbind.

Ea a părut rănită.

— Crezi că sunt idioată.

— Doar un pic, am zis eu.

S-a uitat la espresso-ul ei fără cofeină, apoi a înălţat bărbia şi mi-a zâmbit.

— Ce amuzant, a început ea. Mă simt mult mai bine acum, că m-ai făcut idioată. Hai să vedem dacă Sonia şi Romeo au ajuns la apartament.

După ce misterioasa încrengătură de braţe şi picioare de pe canapea s-a descâlcit, s-a transformat în nepoata mea şi iubitul ei, un băiat slăbănog, cu un păr negru, răvăşit, şi o privire sinceră, care mi-a strâns mâna cu fermitate. Semn bun, mi-am zis. Sonia m-a îmbrăţişat, iar când am privit-o în faţă, am avut impresia ciudată că arăta mai tânără, că obrajii ei moi şi gura ei aveau dulceaţa unui copilaş. Mi-a trecut prin minte că ieşise din adolescenţă un pic mai rotunjită, că de-acum unghiurile ascuţite şi liniile tăioase din acea perioadă amară a vieţii ei dispăruseră.

Era îmbujorată şi luminoasă şi a început să-i vorbească mamei ei.

— I-am spus lui René totul, aşa că n-ai de ce să-ţi faci griji, dar doamna Hamburger a trecut pe aici cam acum o oră. Mami, bombănea aiureli. Parc-ar fi băut. Nu ştiu… parcă zicea ceva de o vagaboandă care o lovise cu o umbrelă. „Nu poţi fi în siguranţă în oraşul ăsta!“ a imitat Sonia vocea femeii. Apoi a zis să-ţi spun că Edie a vândut scrisorile.

Inga şi-a încleştat mâinile în faţă.

— Cui?

M-am uitat cum René caută mâna Soniei şi o cuprinde într-a lui.

— Am întrebat-o, dar a refuzat să-mi spună. Nici măcar nu sunt sigură că ştie. De fapt nu pricep ce vrea. Ce-i pasă ei?

Inga a scuturat din cap:

— Nu ştiu. N-am înţeles niciodată.

— E ceva personal, am intervenit eu.

Sonia s-a uitat la mine.

— Ăsta-i un cuvânt aşa de ciudat: *personal*. M-am întrebat de multe ori ce anume e *impersonal*.

În taxi, în drumul meu înapoi spre Brooklyn, m-am gândit la cuvintele Soniei şi la chipul surorii mele din clipa când ne-am despărţit. Inga păruse calmă, dar pielea îi devenise albă ca hârtia.

Luni seara, pe la ora şapte, Eggy mi-a ciocănit în uşă. Purta o mască de schi cu găuri la ochi şi la gură. S-a uitat în sus, înspre mine, mişcând din buze. N-am putut auzi ce zicea, aşa că am rugat-o să repete.

— Am venit cu o misiune, a şoptit.

— Mama ta ştie?

Eggy a dat din cap că da. Îi lăsasem Mirandei un mesaj, mulţumindu-i pentru scrisoare şi desen şi spunându-i de compromisul făcut cu galeria de artă. Ea mă sunase şi îmi lăsase şi ea un mesaj în care spunea că se bucura, dar încă nu vorbiserăm. Am început să sper că avea să vină sus să-şi ia fetiţa.

Eggy a făcut câteva ture prin cameră, mergând pe vârfuri şi ţinându-şi mâinile strâns una într-alta la spate. Apoi s-a oprit, s-a uitat într-o parte şi-n alta, de parcă ar fi traversat strada, şi mi-a dezvăluit ce ascundea: un ghem mare de sfoară albă. M-a luat de mână, m-a dus până la canapea şi m-a împins uşurel, făcându-mă să mă aşez. În timp ce eu o priveam, ea a început să desfăşoare sfoara. După ce a deşirat vreo câţiva metri, a legat capătul sforii de măsuţa de cafea, a trecut-o pe după un scaun şi apoi pe după picioarele canapelei, făcând în tot acest timp comentarii de genul „Hm, e foarte bine aşa“, „Bună linie“ şi „Excelent“. Şi a continuat tot aşa. Nu îi puteam vedea faţa, dar am observat că ochii, care îi străluceau ghiduşi, deveneau tot mai concentraţi pe măsură ce lucra. Până când a consumat toată sfoara, crease o reţea complexă, care lega fiecare piesă de mobilier din cameră, iar eu făcem parte din ea, de vreme ce Eggy îmi legase ambele picioare şi mâini de masă, ca piesă a creaţiei ei. Apoi şi-a tras masca în creştetul capului, s-a târât pe sub fire şi s-a aşezat lângă mine, pe canapea.

— Asta a fost misiunea mea, a zis, să leg totul laolaltă.

— Văd asta. Şi mi se pare că te-ai simţit foarte bine făcând-o.

Eggy stătea foarte liniştită.

— În felul ăsta nimic nu se desprinde de restul. Totul e legat.

— Totul e legat, am repetat.

Eggy a ridicat o bucată de sfoară din spatele gâtului ei, s-a rezemat de canapea, a scos un oftat prelung şi zgomotos şi a închis ochii, strângându-i puternic.

— Tu cum de te pricepi la copii dacă nu ai nici unul?

— Am fost şi eu mic. Ştii, demult.

— Când făceai pipi în pat.

— Da, am făcut o vreme şi-apoi gata.

— Dar erai un băieţel rău, dezordonat şi pişăcios.

Îi auzeam entuziasmul din voce şi mă întrebam cum ar trebui să îi răspund, când, deodată, în faţa noastră a apărut Miranda, iar eu mi-am amintit că lăsasem uşa apartamentului deschisă.

— Vai de mine! a zis ea. Nu iarăşi.

— Doctorul Erik a zis că e în regulă. Îi place, a ciripit Eggy.

Miranda a clătinat din cap, dar zâmbea.

— Va trebui să le desfaci. Nu îl poţi ţine pe Erik legat aşa pentru totdeauna.

— Nu, nu încă, te rog! Te rog, te rog, mami, mai las-o aşa un pic, *te rog*!

I-am spus lui Eglantine că vreo două zile o să lăsăm intactă „opera ei de artă“, dar fiindcă eu trebuia să mă duc la serviciu a doua zi dimineaţa, pe mine trebuia să mă elibereze. Asta a părut să îi convină şi, odată ce totul a fost stabilit, Miranda a ajutat la eliberarea mea din înlănţuire. În timp ce trăgea de hăţişul de sfoară, mâna ei mi-a trecut peste gleznă. Atingerea m-a făcut stupid de fericit, dar m-am gândit la Laura şi mi-am amintit că îi promisesem să o sun în ziua următoare. Freamătul meu începuse să mi se pară ridicol chiar şi mie.

Fiindcă nu te puteai aşeza nicăieri prin cameră, m-am dus sus, în bibliotecă, şi am citit câteva ore. După ce am terminat un articol prost scris din *Science*, am luat de pe raft una din cărţile lui Winnicott, *Să ne gândim la copii*, şi am deschis-o într-un loc unde povestea despre munca lui de pediatru, despre plăcerea de a trata trupurile de copii, despre importanţa pe care o poate avea examinarea fizică a oamenilor asupra sănătăţii lor mintale: „Oamenii au nevoie să fie văzuţi“. Îmi amintesc propoziţia nu numai fiindcă m-a frapat prin adevărul ei, ci şi fiindcă tocmai ce o citisem atunci când am auzit pe cineva pe scări.

M-am gândit la Lane, dar ştiam că uşa de la intrare era închisă, iar trapa de pe acoperiş, de asemenea. Cu toate astea, am încremenit şi am ascultat paşii uşori de pe trepte. S-a dovedit a fi Miranda. Stătea în prag, cu ochii la mine. Era a doua apariţie a ei din această seară, dar de data asta era îmbrăcată într-un halat de baie alb şi îi puteam vedea pielea chiar până deasupra sânilor. A intrat în cameră, s-a aşezat în faţa mea pe un scaun şi a zis:

— Există ceva ce-am tot vrut să îţi spun. Cred că din cauză că ţi-am ascuns-o de mult timp şi, cumva, nu vreau să ţi-o mai ascund.

— Bine, am zis, fără să-mi maschez surprinderea din glas.

— Îl mai ţii minte pe unchiul meu, Richard? Ţi-am povestit cândva de el.

— Da, a murit.

Miranda a încuviinţat, iar privirea i-a devenit meditativă.

— Era un om blând şi destul de timid. Uneori ezita când vorbea, dar avea simţul umorului şi era foarte isteţ. Tata zicea mereu „Richard are capul tobă de cifre“. Surioara mea cea mică, Alice, l-a întrebat odată pe tata dacă nu putem vedea cifrele din capului unchiului Richard. Părinţii tatălui meu erau amândoi morţi, iar noi, fetele, eram apropiate de Richard, dar eu eram cea care îi făcea desene, iar el le lua foarte în serios şi mi le comenta. Pe unul, un portret pe care i l-am făcut când aveam nouă ani, îl înrămase şi-l prinsese pe perete. Îmi amintesc că muncisem mult la hainele lui, fiindcă avea haine drăguţe, cămăşi frumoase, în culori deschise. Obişnuia să facă din când în când excursii la Miami şi ne aducea cadouri. Odată mi-a adus o carte cu desenele lui Degas. Darul m-a făcut să mă simt mai importantă şi mai matură decât mă simţisem vreodată. Pe 7 mai 1981… aveam unsprezece ani şi jumătate.

Miranda s-a cuprins în braţe şi vocea i s-a frânt.

— A sunat telefonul. Tata a răspuns şi apoi a zis doar „Richard“, cu vocea aia cumplită. Trupul îi fusese găsit în acea dimineaţă în West Kingston. Fusese înjunghiat şi bătut. S-a făcut o anchetă, dar fără nici un rezultat. Poliţia nu a făcut arestări.

Miranda a inspirat profund, străbătută de un frison, apoi a continuat:

— La înmormântarea lui Richard a apărut un bărbat, un american pe care nu-l cunoştea nimeni. Era înalt şi chipeş şi îmi amintesc că, văzându-i costumul, m-am gândit că trebuie să fie bogat. A venit la mine şi mi-a zis: „Miranda, am fost prieten cu unchiul tău, Dick. Mi-a spus că eşti o fetiţă foarte talentată“. Aş fi vrut să vorbim mai mult, dar a venit tata şi, fără să fie

nepoliticos, l-a salutat pe om dând din cap şi m-a tras de acolo. Tata nu a izbucnit la înmormântare. A făcut-o mai târziu. În noaptea aceea. L-am auzit vorbind cu mama în cealaltă cameră. Zicea: „Nu poţi să ai habar nici ce-i în propria ta familie“. Apoi a plâns. Mai târziu, pe când aveam treisprezece ani, ne-am dus în Jamaica la înmormântarea unei surori a bunicii, Yvonne, şi acolo era un băiat mai mare ca mine, probabil o rudă, deşi eu nu-l cunoşteam. Freddy. I-am zis ceva de mătuşa Yvonne, cum că ea era bătrână, iar unchiul Richard, tânăr, şi că e mult mai trist să mori când eşti tânăr. El s-a uitat la mine şi i-am văzut faţa strâmbându-i-se. A zis un singur cuvânt: „*Battyman*“[36].

Am clătinat din cap.

— E un cuvânt urât, care înseamnă homosexual. M-a şocat, Erik. Eu nu mă gândisem la asta niciodată – în legătură cu unchiul meu. I-am spus că nu era adevărat. Şi atunci Freddy a mai zis ceva.

Miranda vorbea aproape în şoaptă.

— Mi-a zis că unchiul Richard îşi încercase „ticăloşia“ cu un adolescent pe care îl cunoştea. Eu nu pot să cred asta…

O lacrimă s-a rostogolit pe obrazul Mirandei, iar ea şi-a şters-o.

— Noi n-am ştiut cine era. Fusese nevoit să se ascundă.

— Faptul că era homosexual a avut vreo legătură cu moartea lui?

Miranda şi-a masat braţele cu palmele.

— Nu ştiu. I-au luat banii, dar au lăsat portofelul. Tata nu poate să vorbească despre asta. Am încercat de câteva ori, dar nu vrea să intre în detalii. Ruşinea e mare. Tata e un om cu vederi largi, dar în cazul ăsta parcă nu poate, pur şi simplu nu poate să accepte lucrurile. Uneori mă gândesc că asta m-a făcut, vreau să zic crima, că e ceva peste care n-am reuşit să trec niciodată. Sunt zile în care nu mă gândesc la ea şi apoi, deodată, îmi apare iar. Îmi imaginez groaza lui când l-au atacat, mi-l imaginez sângerând şi murind pe stradă. Dar mai e şi secretul. În Jamaica e interzis prin lege să ai relaţii sexuale cu o persoană de acelaşi sex, iar ura este cumplită.

Miranda a ridicat privirea spre mine.

— Ştii, eu mi-am dorit mereu să fiu băiat, fiul pe care tata nu l-a avut. Eu făceam pe băiatul în jocurile cu surorile mele şi imitam felul în care merg băieţii, mersul acela ţanţoş, ştii, şi stilul lor dur de a vorbi, şi-atunci, vreme de vreo doi ani, m-am gândit că, poate, eram ca unchiul Richard. Uneori aveam sentimente pentru fete.

A tăcut un pic.

— Cu timpul, toate astea au pălit, s-au şters, dar a fost o perioadă când chiar am fost chinuită. Acum mă gândeam să desenez ceva legat de asta, să fac nişte cercetări şi să concep o serie. Aş vrea să dau de acel bărbat din Miami. Mi-ar plăcea ca Eglantine să ştie de caz, de Richard. Părinţii mei consideră oricum munca mea… mă rog, cam şocantă, aşa că vor fi răniţi, de asta sunt sigură.

— Eşti în căutarea unei aprobări?

— Poate că da.

— Dar nu eu sunt în măsură să ţi-o ofer, am zis încet.

— Ştiu că te-a deranjat poza din expoziţie.

— Aşa e. M-am simţit exploatat, iar una dintre pacientele mele a văzut-o şi a fost teribil de zdruncinată.

— Jeff voia să îţi spun că a folosit-o ca pe o întruchipare a tatălui periculos, nu a ta ca tu însuţi. A zis: „Spune-i că e un transfer afectiv şi că taţii sunt cei care fac războaiele“. E interesat de furie, de explozii. Fotografia aceea a fost o violare a intimităţii tale, dar avea forţă şi înţeleg de ce Jeff şi-a dorit-o în expoziţie. Şi eu pot să mă înfurii foarte tare. Uneori parcă în mine arde ceva şi asta mă ajută când desenez, mă ajută să merg mai departe fără să mă sperii de ceea ce fac. Tatăl lui Jeff era un om furios. Obişnuia să urle şi să bată cu pumnul în masă. Pe Jeff asta îl speria de moarte când era mic. Şi tatăl lui era tot medic. Un cardiolog care îşi pierdea cumpătul. Jeff nu ştie nici măcar de ce părinţii lui erau împreună în maşina aceea. Divorţaseră de mult timp. A încercat să afle, dar nici unul dintre prietenii lor nu părea să ştie, iar Jeff era în relaţii proaste cu amândoi. Uneori crede că tatăl lui a provocat accidentul în mod intenţionat, dar nu există dovezi care să arate aşa ceva.

— Ai vrut ca eu să ştiu toate astea? am întrebat.

Miranda m-a privit în ochi.

— Ştiu că sună aiurea, dar cred că sfoara e de vină, faptul că te-am văzut legat cu sfoara aceea. Ai lăsat lucrurile să se desfăşoare şi nu ai oprit-o, iar apoi păreai atât de caraghios şi de serios când am venit eu sus şi te-am văzut stând acolo calm, în plasa lui Eggy, de parcă nu ţi s-ar fi întâmplat nimic.

— Faptul că m-ai văzut legat te-a făcut să vrei să vii sus şi să îmi spui toate lucrurile astea?

— Păi, ştiu că pare o aiureală, dar da.

Miranda îşi ridicase picioarele pe scaun şi le încrucişase sub ea, iar acum părea mai tânără decât de obicei. Mi-am dat seama că nu fusese

niciodată atât de deschisă cu mine, iar asta o făcea vulnerabilă.

— Ei bine, am zis, Eggy încearcă să repare ce s-a stricat legând toate lucrurile laolaltă. Poate că tu ai vrut să înnozi lucrurile în ceea ce mă priveşte.

— Am văzut cum mă priveşti. Ştiu că mă placi, dar uneori mă întreb dacă chiar pe mine mă placi.

Mi-a venit greu să o privesc.

— Jeff a fost extrem de gelos, iar eu n-am vrut să profit de sentimentele tale, chiar dacă sunt atrasă de tine. Dar în seara asta am vrut să afli mai multe despre mine.

A făcut o pauză.

— Mă simt în siguranţă cu tine. Eşti un om bun.

Siguranţă şi *bun* au rimat puternic cu *bleg*. Miranda s-a ridicat în picioare, a venit spre mine, s-a aşezat pe canapea şi şi-a lăsat capul pe umărul meu. Am cuprins-o cu braţul, am tras-o mai aproape şi am stat multă vreme aşa, fără să spunem nimic. Am înţeles că Miranda îmi oferise povestea unchiului ei Richard ca pe un dar. Prin ea, nu dorise să îl explice pe unchiul ei, ci pe ea. *Poate că ai păstrat un secret în inima ta fiindcă ai simţit că toată bucuria sau tristeţea acestuia erau prea preţioase pentru a fi împărtăşite altcuiva.* Crima devenise un zid care împărţea viaţa ei în „înainte“ şi „după“ şi bănuiam că, probabil, copilăria ei rămăsese de cealaltă parte. Ruşinea, oricât va fi fost de nejustificată, mânjise puritatea grozăviei întâmplate în familie, îşi lăsase acul veninos în toţi – şi mai cu seamă în tatăl ei. *E interesat de furie, de explozii. Au murit pe loc.* Poate că morţile violente din vieţile lor îi legaseră pe Miranda şi Lane. Ea zisese că sfoara fusese de vină, faptul că mă văzuse legat cu sfoară. Asta o făcuse să vrea să îmi vorbească. Povestitul leagă întotdeauna un lucru de altul. Ne dorim o lume coerentă, nu una din bucăţele.

Apoi s-a întors spre mine, şi-a sprijinit bărbia de pieptul meu şi a zis:

— Ştii, e greu să fii tot timpul mamă, să trebuiască să ai grijă de toate. Chiar şi la muncă mă simt uneori aşa. Întreab-o pe Miranda. O să o facă Miranda. Miranda cea competentă şi bună la toate. Şi Jeff avea întotdeauna nevoie de atenţie. Uneori îmi doresc să aibă grijă şi de mine cineva, măcar un piculeţ.

Am simţit nişte lacrimi prin cămaşă.

Am mângâiat-o pe cap şi pe spate, am simţit sub degete textura aspră a părului ei, apoi degetele mi-au alunecat în josul coloanei, pe sub pânza flauşată, pe mica protuberanţă a fiecărei vertebre, şi am simţit o plăcere

erotică reprimată. Până la urmă jucam rolul mamei, nu pe cel al iubitului. Luasem în stăpânire în sfârşit ceea ce Laura numise „obiectul fanteziei“ mele, femeia după care tânjisem de luni de zile, doar pentru a descoperi în braţele mele un copil. Atunci a început să plouă. Am ascultat cum picăturile lovesc în ferestrele camerei şi răpăie în lucarna de la etajul de sus şi mi l-am amintit pe Lane fugind pe acoperişuri. E un miracol când pasiunile a doi oameni chiar se ciocnesc, m-am gândit eu. Cel mai adesea se năpustesc în direcţii surprinzătoare şi nimeni nu aleargă după ele.

Nu ştiu cât timp am ţinut-o în braţe sau cât era ceasul când a plecat şi a coborât scările spre apartamentul ei. Cred că era în jur de ora unu. Ştiu că atunci când m-a îmbrăţişat pentru ultima oară, încetase să plouă.

Dimineaţa m-am trezit cu o erecţie şi cu fragmentele năucitoare şi stânjenitoare ale unui vis despre o femeie ciudată, în neglijeu, cu sânii dezgoliţi şi încâlciţi printr-o plasă moale de spaghetti, care îmi acoperea bucătăria într-un mod misterios – fără îndoială, o traducere a sforii ombilicale a lui Eggy. Abia în timp ce ieşeam din acea stare confuză, liminală, mi-am amintit de Miranda şi felul cum intrase în cameră în halatul ei alb, ca să îmi spună povestea uciderii unchiului ei Richard şi ca să găsească un pic de consolare în braţele mele. De-a lungul zilei, în timp ce-mi ascultam pacienţii, amintirea vocii ei s-a strecurat nechemată de câteva ori în mintea mea. *Eu făceam pe băiatul. Miranda cea bună la toate. A zis să îţi spun că e un transfer afectiv.* Mi-am mai imaginat şi un bărbat întins pe stradă, sângerând, făcut fărâme, şi m-am întrebat cum o fi arătând West Kingston, fiindcă străzile pe care mi le imaginam eu nu aparţineau vreunui loc real. În acea zi mi-a făcut o vizită domnul T. După două săptămâni petrecute în spital, beneficiase de îngrijire ca pacient extern al clinicii Payne Whitney. M-am bucurat să îl văd mai coerent şi mai slab, acum, că renunţase la olanzapină. Noul lui tratament medicamentos – carbamazepină, risperidon, o doză uşoară de litiu, bupropion antidepresiv şi zolpidem pentru somn – îl ajutase.

— Mai apar şovăieli şi împleticiri, mi-a zis. Dar e mai bine. Nu mai am gânduri sumbre şi prezicătoare de moarte, nu prea mai aud voci, iar când le aud, nu sunt puternice, sunt aşa, ca un fundal neclar, îndepărtându-se, nu iţindu-se. Dar doctorul Odin nu prea vorbeşte. E genul care dă din cap, mâzgăleşte, bodogăneşte. Mă gândeam că aş putea veni la dumneavoastră.

— Asigurarea ar acoperi costurile?

A scuturat din cap.

— Nu ştiu.

— Am putea să facem un aranjament… ceva cu drepturile asiguratului.

Domnul T. şi-a frecat mâinile puternic. Sub unghii avea o dungă groasă de mizerie, iar figura îi era blândă.

— *Herz und Herz*, a zis. *Zu schwer befunden. Schwerer werden. Leichter sein.*

— Ce e asta?

— Paul Celan. „Inimă şi inimă. Prea grea socotită. Mai grea devine. Mai uşoară fie.“ Traducerea mea. S-a sinucis, s-a aruncat în Sena.

— A fost poet. Ca tine.

Domnul T. a zâmbit.

— Mda, a zis. Ca mine.

În acea după-amiază, mai târziu, când mă duceam la metrou, m-am gândit iarăşi la unchiul Richard. *Uneori mă gândesc că asta m-a făcut, vreau să zic crima.* M-am gândit la domnul T., la tatăl şi bunicul lui, la tatăl şi bunicul meu şi la generaţiile dinainte, care ocupă terenul mental din interiorul nostru şi tăcerile de pe acel vechi tărâm, unde fantomele mişcătoare se perindă sau vorbesc cu voci atât de joase, încât nu putem auzi ce spun.

Deşi Eglantine şi cu mine am demontat în seara următoare sculptura de sfoară, Miranda nu a urcat după fetiţă. În schimb, a strigat-o pe Eggy, iar copila, după ce s-a mocăit câteva minute, a pornit-o pe scări. Seara mea cu Miranda reconfigurase acel ţinut vag pe care îl numim viitor, un loc populat exclusiv cu spaime şi dorinţe. Jeffrey Lane îmi întrezărise una dintre dorinţe cu o viteză nebănuită, o intuise chiar înainte să îmi vorbească. Sperasem să o „câştig“ pe Miranda şi le condusesem pe ea şi pe Eggy sus, pe domeniile fericirii familiale. Însă începusem să înţeleg că femeia asta nu putea fi cucerită nici de mine, nici de altcineva. Ea venise la mine, cu confesiunea ei şi cu dorinţa de a avea grijă şi de ea cineva „un piculeţ“, dar caracterul ei includea încăpăţânare şi dorinţă de independenţă, ceea ce însemna că nimănui nu i se va da voie să spună povestea în locul ei.

— E adevărat, a zis Sonia cu o voce sigură şi gravă. Tata i-a tras-o femeii ăleia şi mi-a făcut un frate. Nu înţeleg cum de mama e aşa de calmă în privinţa asta. Aproape ca un robot. „Adevărul e ăsta care e“, tot zice ea. De parcă eu n-aş pricepe. Pricep. Doar că nu-mi *place*. Ea crede că ar trebui să merg la întâlnirea aia cu Henry, cu Edie şi cu Hamburgerul.

În timp ce vorbea, lumina cenuşie ce pătrundea în restaurantul grecesc de pe Church Street îi lumina chipul revoltat. Ochii şi expresia ei din acea clipă mi-au rămas săpaţi în memorie cu o precizie neobişnuită. Deşi

fusesem pregătit pentru eventualitatea ca Max să mai aibă şi un alt copil, adevărul m-a zguduit, iar şocul este, desigur, cel care stă în spatele forţei amintirii.

— Orice hotărâre ai lua, am zis, mă bucur că vorbeşti.

M-am gândit la Joel, pe care nu-l văzusem niciodată: un băiat care va fi nevoit să se lupte cu un tată ce devenise un teanc înalt de cărţi, plus patru filme. M-am întrebat dacă îşi văzuse tânăra mamă în rolul lui Lili, cu ochii ei strălucitori şi zâmbetul larg, frumos, o silfidă alunecoasă din fanteziile unui bărbat ce îmbătrâneşte. Oare Joel avea să se piardă printre aceste ficţiuni? Oare avea să-şi găsească un loc al lui, ca fiu al lui Max Blaustein, şi să meargă mai departe?

—De ce tata n-a putut să îi rămână fidel mamei?

Vocea Soniei s-a frânt pe cuvântul *fidel* şi mi-a întrerupt reveria.

Am clătinat din cap.

— Tot ce ştiu e că te iubea.

Apoi ea s-a aplecat din nou în faţă şi a zis:

— E ciudat, ştii? Tata e mort şi, cu toate astea, tot nu vreau să-l împart. Vreau să fiu unicul lui copil.

— Joel nu l-a întâlnit niciodată.

Sonia şi-a privit mâinile.

— Ştii că nu am citit nici una din cărţile lui tata?

— Ai timp, am zis.

— M-am temut de ele, unchiule Erik.

— De ce?

— Cred că fiindcă voiam să mi-l păstrez în siguranţă, ca tată. Poate că n-am vrut să pătrund cu adevărat în mintea lui, să ştiu ce era acolo. M-am temut să nu mă ard, m-am temut că lumea se va face fărâme, că lumea pe care eu mi-o doream se va face fărâme. De-acum însă, oricum, totul s-a terminat. Se terminase deja de mult timp.

— De pe unsprezece septembrie?

— Nu, de când l-am văzut pe tata cu *ea*. Nu a murit nimeni, doar iluzia tatălui perfect.

Sonia s-a lăsat în faţă şi şi-a pus palmele pe masă.

— Noaptea era întotdeauna la fel – oameni care cad. Mă trezeam cu un urlet în urechi şi nu mai puteam respira sau vorbi.

— Acum e mai bine?

— Da, au dispărut. Mai am uneori coşmaruri, dar nu visul acela. Sper să nu mai revină niciodată.

— Iar acum eşti îndrăgostită.

Sonia a ridicat privirea spre mine şi a roşit.

— N-am mai fost. Totul e complet nou.

— Noul e bun.

— Da, a zis. Şi cărţile tatei sunt noi. Am început în sfârşit să-l citesc.

După câteva dialoguri lungi şi chinuitoare la telefon, care ne-au purtat înspre şi dinspre diferite speranţe, slăbiciuni şi iluzii, Laura şi cu mine am stabilit de comun acord să încetăm *orice ar fi fost chestia asta*. În cinstea nenumitei, dar importantei noastre relaţii, ea mi-a pregătit o masă care, după cum arăta bucătăria ei, trebuie să-i fi luat întreaga zi, dacă nu şi mai mult. Încă mai purta un şorţ peste rochia neagră şi strâmtă atunci când am turnat vinul şi ne-am aşezat să mâncăm. Eram pe cale să gust primul fel, *spaghettini* cu scoici, pătrunjel şi ardei roşu, când m-am uitat peste masă la Laura şi am văzut că mă privea foarte serioasă, urmărind să vadă un verdict pe chipul meu. Din nu ştiu ce motiv, aşteptarea ei mi s-a părut insuportabil de dureroasă şi m-am oprit, cu furculiţa suspendată între farfurie şi gură.

— Ce e? a întrebat. Nu poţi să mănânci scoici?

— Nu, am zis. E vorba de felul cum arăţi.

— Ce-i cu el?

— Arăţi generoasă.

Laura a înălţat din sprâncene şi a râs.

— Ce fel de compliment mai e şi ăsta? Unei femei se presupune că-i spui că e frumoasă sau sexy, nu generoasă. *Generoasă* sună ca şi cum i-ai zice că-i grasă.

N-am lăsat râsul ei să mă deturneze.

— Generozitatea e un lucru pe care îl admir foarte mult, am zis.

Laura s-a aplecat spre mine, cu ochii ei căprui plini de tandreţe.

— Mulţumesc, Erik, a zis cu vocea ei caldă. Acum mănâncă-ţi pastele înainte să se răcească.

Am mâncat pastele, am mâncat friptura de viţel, am mâncat salata de rucola, am băut vin, am râs şi, în tot acest timp cât am mâncat, am băut şi am râs, m-am uitat foarte atent la chipul ei însufleţit şi generos şi m-am simţit de parcă atunci l-aş fi văzut prima oară.

Inga rezervase un apartament la hotelul Tribeca Grand pentru ceea ce ea numea „o întrunire a negustorilor de scrisori“. Îşi dorise un loc neutru, dar intim. Atât Henry, cât şi femeia Burger semnaseră declaraţii cu valoare juridică prin care se angajau că nu vor face public nimic din ce avea să se spună în încăpere. Fără îndoială că îi chinuise curiozitatea destul de tare

încât să vină, în ciuda acestei interdicţii. Sonia acceptase invitaţia cu ezitări, iar eu îmi confirmasem funcţia de bodyguard şi de observator bine intenţionat. În orele dinaintea ciudatei mese rotunde am devenit conştient de o anxietate crescândă, însoţită de – de-acum – familiara senzaţie de sufocare.

N-o mai văzusem pe Edie Bly de pe vremea când era actriţă şi, deşi rămăsese drăguţă, Burton avusese dreptate: chipul îi era marcat de asprime. O severitate proaspăt apărută îi ascuţise trăsăturile cândva dulci, mai ales bărbia şi nasul. Agenta imobiliară, alcoolică în recuperare, încă fumătoare şi băutoare de cafea, purta o versiune a uniformei integral negre a newyorkezilor şic: un pulover şi o pereche de pantaloni care îi scoteau în evidenţă sânii şi şoldurile înguste. Emana un nor invizibil de parfum aromat, care mi-a amintit de doctoriţa din Bombay cu care, cu ani în urmă, mă culcasem de două ori în timpul rezidenţiatului, o asociere erotică al cărei efect, deşi n-avea nici o logică, mi-a influenţat cumva părerea despre ea. Inga mutase toate scaunele disponibile, le aranjase într-un cerc în jurul unei măsuţe mici de cafea. Edie şedea lângă mine şi a început imediat să îşi legene piciorul drept. Ştiam că nu era conştientă de ticul acela incontrolabil, iar asta mi-a întărit simpatia pentru ea.

— E frig aici, a zis Edie, fără a se adresa cuiva anume, şi nimeni nu i-a răspuns.

A sosit şi un Henry impenetrabil, a salutat politicos pe toată lumea şi s-a aşezat lângă Inga, care, spre uşurarea mea, părea să-şi fi păstrat sângele-rece. Următoarea care a sosit a fost femeia Burger, înfăşurată strâns într-o haină şi nişte şaluri pe care a început să şi le desfacă de-a lungul a câtorva minute şi care, după ce mi-a fost prezentată, a ocupat singurul scaun rămas liber. O văzusem o dată pe scări, atunci când zâmbetul ei mă îngheţase, şi, probabil, încă o dată, când îi reperasem doar spatele. Însă, cu excepţia părului roşu şi a unei anumite hotărâri vizibile în mers, nu era recognoscibilă. După toate câte auzisem despre ea, probabil că mă aşteptasem la o femeie mai mare, în toate privinţele: mai mult păr, mai mult corp, mai multă obrăznicie. Persoana care stătea în faţa mea părea una obişnuită. Faţa ei rotundă, cu ochi mici şi nasul cam plat, părea la fel de inofensivă ca şi corpul ei de dimensiuni medii, drapat într-un pulover larg şi o fustă lungă.

Inga şi-a împreunat mâinile în poală şi a început să vorbească într-o manieră didactică, care mi-a amintit pentru o clipă de tatăl nostru.

— M-am gândit că ar trebui să ne facem publice fricţiunile şi să găsim o cale de a le depăşi. Nu există nici o îndoială că Max este – sau mai degrabă a fost – tatăl lui Joel şi, aşa cum le-am spus deja lui Edie şi Soniei, ştiu că nu ar fi vrut ca eu să îi ignor fiul. Ar fi ceva de neînchipuit. De el se va avea grijă şi îşi va căpăta partea din moştenirea literară a tatălui său, dar nu de aceea ne aflăm noi aici.

Sonia stătea încremenită, cu privirea în podea.

— Suntem aici pentru a discuta despre scrisori, a zis cu hotărâre Inga. Am nişte întrebări pentru voi trei. Mai întâi Edie. Ce te-a determinat să vinzi scrisorile acelea fără să te consulţi cu mine, când eu mă oferisem deja să le cumpăr? Ştii că eu deţin drepturile de publicare, în exclusivitate.

Apoi s-a întors spre Hamburger:

— Cât despre tine, Linda, motivele pentru care mă hărţuieşti îmi sunt absolut de neînţeles.

După ce a rostit prenumele femeii, mi-am dat seama că nu-mi puteam aminti numele ei, în ciuda faptului că Inga trebuie să-l fi rostit atunci când făcuse prezentările. Era îngropat sub nenumăratele referiri ghiduşe la celebra chifteluţă americană din carne de vită.

— Ce-ţi pasă ţie de scrisorile de dragoste ale soţului meu sau de trecutul lui? a continuat Inga. Îi pasă presei cât negru sub unghie de vieţile oamenilor din zona literaturii? Îi pasă măcar de literatură cât negru sub unghie? Aici nu-i Londra. Până şi eu ştiu că în cazul ăsta nu-i cine ştie ce poveste. Pentru mine e de-a dreptul năucitor. De ce îţi baţi capul cu asta?

Sub privirea directă a Ingăi, roşcata a zâmbit, iar atunci am recunoscut-o: era acelaşi zâmbet furiş, stânjenitor, pe care îl văzusem pe scări.

Inga s-a întors spre Henry şi a zis încet:

— Am vrut să fii aici fiindcă îţi pasă atât de mult de Max. Adică de ce se întâmplă cu opera lui. Iar acele scrisori, mă rog, indiferent ce-or fi ele, sunt parte din el. Sonia ştie de ce se află aici. Am avut prea multe secrete una faţă de alta.

Inga s-a întors spre Edie şi a aşteptat. Tăcerea care a urmat era încărcată de emoţie, de parcă fiecare persoană din cameră emana o materie vâscoasă, ce plutea prin aer. M-am întrebat dacă ar trebui să spun ceva, dar am hotărât să păstrez tăcerea.

În cele din urmă Edie a vorbit:

— Aveam dreptul să vând acele scrisori oricui voiam. Ştii asta. Crezi că acum, când am rămas singură, mi-e uşor să cresc un copil aşa? Joel are probleme cu cititul. Fac teme cu el în fiecare seară vreme de câteva ore.

Când mă duc la culcare, sunt aşa de obosită, de nu pot să cred că trebuie să mă trezesc în dimineaţa următoare. Nu dau doi bani pe *literatura* lui Henry.

A pronunţat cuvântul cu un accent pretenţios, britanic, ca pentru a sublinia că ea, spre deosebire de noi, ceilalţi, era chinuită de problemele vieţii *reale*, nu de fiţe literare.

— Dar eu voiam să le cumpăr, a zis Inga. Şi să vă ajut pe amândoi. Ştiai asta.

— Şi tu crezi că eu n-am nici un pic de mândrie? a zis Edie, cu fălcile încleştate.

Inga s-a lăsat pe spate şi a deschis gura, uluită:

— Şi tu crezi că asta nu mi-a rănit *mie* mândria?

A părut buimacă preţ de încă o clipă, iar apoi a zis:

— Poate că asta-i problema. El s-a repezit la tine, tu l-ai respins, dar eu mi-l doream atât de mult! Mi l-am dorit întotdeauna.

Vocea Ingăi s-a frânt.

— Atunci nu eram într-o formă bună. Acum sunt curată. M-am… M-am regăsit pe mine.

— Orice ar însemna *asta*, a zis brusc Sonia. Aud asta tot timpul. Ai zice că peste tot stau un sine lângă altul, aşteptând să fie culese.

Edie a ignorat-o.

În timp ce ascultam, mi-am dat seama că Edie Bly, cu clişeele ei, era în dezavantaj. Nu prea îşi dădea seama ce spune. „Mândrie“ era un cod pentru nevoia ei de a fi văzută şi înţeleasă, iar expresia tocită „m-am regăsit pe mine“ o ajutase să îşi lase în urmă sinele dependent şi să îşi îmbrăţişeze sinele treaz. În ciuda îngrijorării mele pentru Inga, simţeam şi compasiune pentru fosta actriţă cu parfum puternic. Pe Inga furia nu o împiedica, ci o ajuta să se exprime mai bine şi o auzisem lătrându-şi paragrafele perfect alcătuite, defăimătoare, în apărarea unei idei sau persoane vechi şi dragi. Am fost uşurat să constat că tăcuse.

— Cine a cumpărat scrisorile, Edie? a întrebat Henry cu o voce hotărâtă şi cu faţa aparent imperturbabilă.

— Nu ştiu, a zis ea.

— Nu ştii! aproape că a ţipat femeia Burger. Eşti nebună?

— Ăsta a fost târgul: fără nume. Omul a plătit cu banii jos.

Pentru prima dată Henry părea tulburat. Se holba la Edie.

— Ah, idioată mică! a zis el. Scrisorile alea sunt parte dintr-o moştenire literară. Ele aparţin posterităţii, nouă, tuturor…

— Le are un străin, a zis Inga cu o voce uimită. Edie, e ceva în scrisorile acelea, ceva ce ar trebui să ştiu?

Atunci mi-a venit în minte o imagine cu Max într-o cameră de hotel plină de lumină, o imagine mentală pe care o văzusem atunci când Inga îmi spusese povestea acelei zile din Paris, după ce ei doi fuseseră la cinema. I-am văzut degetele mişcându-se: *Nu pot să-ţi spun.*

Chipul lui Edie părea tensionat.

— O să fumez, a anunţat ea şi, cu o mână nesigură, a scos din geantă un pachet de ţigări, l-a scuturat, a tras o ţigară din el şi a aprins-o. Mi-a trimis scrisorile acelea mie, *mie*! a repetat ea, ridicând glasul.

— Ştiu, a zis încet Inga. Ştiu şi, dacă ai fi vrut, le-ai fi putut arde sau tăia sau ai fi putut înnegri ceea ce voiai să nu citească nici o altă fiinţă – toate astea îţi stăteau în puteri. Nu înţelegi, Edie? Trebuie să încercăm să ajungem la o înţelegere, fiindcă fiica mea şi fiul tău sunt soră şi frate. Ai vândut scrisorile unei persoane anonime, care poate face multe cu ele, şi cred că cinstit ar fi să îmi zici mie – să ne zici nouă – dacă în ele e ceva ce i-ar putea răni într-o zi pe Joel sau pe Sonia.

Buza de jos a lui Edie a început să tremure, gura i s-a strâmbat, lacrimile au ţâşnit şi-am auzit un sunet profund erupându-i din gât.

M-am întins spre ea, mi-am aşezat mâna peste a ei şi am mângâiat-o o clipă.

Linda a izbucnit din senin.

— Te crezi perfectă, nu-i aşa? a zis, aplecându-se în faţă, spre Inga, cu faţa însufleţită brusc. Ia uită-te la tine: faci pe mama cea nobilă numai ca s-o duci cu vorba pe Edie! E revoltător. Mirobolanta cu doctorat, care scrie cărţile alea pretenţioase ca să se dea mare ce deşteaptă e ea, ce nemaipomenită, ce superioară e! Doamna Perfecţiune, cu fiica perfectă şi apartamentul perfect din Tribeca, văduva Răposatului Mare Erou şi Legendă Max Blaustein. Ştiam eu c-o să dau de ceva mizerie. Trebuia să-ţi mai taie cineva din nas. Ai vrut să ştii de ce m-am deranjat? De asta m-am *deranjat*!

Acest discurs a fost rostit printre dinţii încleştaţi şi cu un rânjet evident, accentuând ultimul cuvânt.

Sora mea a căscat gura, apoi şi-a dus palma la piept, de parcă asaltul acesta verbal ar fi lovit-o în propriul trup.

— Nu-ţi mai aminteşti de mine, nu? a întrebat Linda.

Inga era tot cu gura căscată. A zis cu o voce stinsă:

— Să-mi amintesc de tine?

— De la Columbia. Îl cunoşteam pe prietenul tău Peter.

— Peter? a întrebat Inga. Îl cunoşteai pe Peter?

— Eu eram la Jurnalism. Tu erai la *Filozofie*.

A scuipat ultimul cuvânt.

— Am fost împreună la cafea, noi şi cu Peter, de trei ori. De *trei* ori. Eu aş fi putut prea bine nici să nu fiu acolo. Voi doi turuiaţi despre Husserl. Am zis şi eu ceva despre asta şi tu ai râs.

Femeia nu îşi lua ochii de pe Inga.

— Îmi pare rău, a zis Inga.

S-a aplecat în faţă.

— Îmi pare foarte rău.

— Mama nu râde de oameni, a zis Sonia. Râde mult, dar nu *de* oameni. Nu-şi poate aminti toţi oamenii pe care îi întâlneşte. Şi un lucru pot să zic despre ea: că nu scotoceşte prin gunoiul altora.

Inga abia a putut rosti cuvântul:

— Gunoi?

— De ce nu îi spui mamei ceea ce eu nu i-am spus niciodată: că te-am găsit cotrobăind prin tomberonul nostru de gunoi? Aşa stătea – Sonia a arătat cu degetul în direcţia Lindei –, cu punga deschisă, scotocind printre cojile noastre de ouă şi zaţul de cafea şi pescuind hârtii şi scrisori.

Linda nu a răspuns. Stătea pe scaunul ei, cu buzele încleştate.

Inga s-a strâns în braţe.

— E groaznic să fii uitat şi ignorat. Mi s-a întâmplat şi mie.

Părea confuză. A întins ambele braţe spre Linda şi a zis:

— Ai luat-o mult prea în serios, nu?

Henry a intervenit:

— Aşa aş zice.

S-a întors spre Edie, care tot se mai smiorcăia.

— Îmi aparţineau mie! a zis Edie înainte ca Henry să poată spune ceva. Ţi-am zis! Mi le-a trimis mie! Şi-acum, deodată, toată lumea le vrea.

Lacrimile îi curgeau din belşug pe obraji. A oftat.

— Şapte scrisori stupide. Aşa de *importante*! Mult mai importante decât mine, fir-ar ale naibii! Sau decât Joel. Sau decât orice altă *persoană*. Nişte tâmpenii înşirate pe câteva pagini. Zău aşa, toată chestia e dezgustătoare!

— Asta crezi tu despre tata?

Sonia a strigat aceste cuvinte. S-a ridicat, s-a aplecat spre Edie şi a început să gesticuleze cu mâinile prin aer.

— N-ai dat doi bani pe el, nu?

Atunci Inga s-a ridicat, s-a întins după fiica ei şi a cuprins-o în braţe. Sonia a întors o faţă furioasă spre mama ei. Edie a început să plângă şi mai tare, iar Henry s-a lăsat pe spate în scaunul lui. Părea absolut devastat.

— Bine, am zis cu o voce tunătoare. Eu cred că…

Dar înainte să îmi pot continua propoziţia, Henry a scos un mic oftat şi am auzit uşa din spatele mele trântindu-se la perete. Speriat, m-am întors repede într-acolo. Înspre noi venea iute o femeie mare şi ciufulită, rujată cu un roz strident şi dată cu fard roşu pe faţa lată şi cărnoasă. Era îmbrăcată într-un trenci mare şi gri, cu şosete groase şi verzi în papuci de casă şi cu o căciulă roşie cu alb, care ascundea parţial ceea ce părea să fie o perucă blondă, cârlionţată. Cără după ea două sacoşe mari de la Macy’s şi o umbrelă şi avea o privire sălbatică.

— Dorothy! a strigat Henry. Ce naiba cauţi aici?

Linda a ridicat mâinile:

— Tu eşti! a ţipat ea. Tu eşti aia care m-a lovit!

Edie a ridicat capul, iar ochii ei, acum înnegriţi de la rimelul întins şi dermatograful scurs, i s-au lărgit într-o expresie de nedumerire.

— Te-am mai văzut, a zis. Te ştiu de undeva.

Dorothy a ridicat una dintre sacoşe şi a zis cu o voce clară şi profundă:

— Le am eu.

Deodată mi-am dat seama cine este, dar Inga a fost cea care a zis:

— Burton?

Bineînţeles că era Burton, cu pielea lucindu-i de transpiraţie şi având mare nevoie de-un bărbierit. Deghizarea omului era departe de-a fi una strălucită. În timp ce mă holbam cu gura căscată la el, mă întrebam cum l-ar putea lua cineva drept femeie – şi totuşi, cu o clipă mai devreme, pentru mine fusese o persoană necunoscută. Şi-a dat jos haina dintr-un singur gest, iar apoi, cu o mişcare teatrală, şi-a tras şi căciula, şi peruca. Totuşi mai avea machiajul, ceea ce îi dădea o înfăţişare de clovn. Fie uitase de el, fie vopseaua aia înfiorătoare nu îl deranja. A extras dintr-o sacoşă un plic mare şi bej şi i l-a înmânat Ingăi, care rămăsese aşezată pe scaun.

— Accidental, a început el să-i zică Ingăi, aplecându-se ca să îi vorbească, moment în care tivul rochiei lui albastre i s-a frecat de picioare, mi s-a ivit o oportunitate sub forma unei moşteniri, iar când m-am văzut în această nouă postură financiară, m-am întrebat dacă nu ar putea ieşi ceva bun din ea, dincolo de propria mea bucurie şi de un plus de confort pe care mi-l pot permite acum, că sunt, să zicem, oarecum prosper, şi mi s-a părut

că m-aş putea revanşa pentru acea seară de joi de acum mulţi ani, când – Burton a inspirat profund –, când m-am umilit în prezenţa ta.

Inga a ridicat o mână spre faţa fardată a lui Burton şi i-a mângâiat-o.

— Nu spune asta. Nu contează. N-a contat niciodată.

— Deschide-l, a zis el, iar apoi, vorbind cu o voce mai agitată decât îl auzisem vreodată, a izbucnit: Eu le-am cumpărat. Scrisorile. Sunt ale tale. Acesta mi-e darul… răscumpărarea.

Inga a aruncat o privire spre plicul suplu din poala ei. L-a întors pe partea cealaltă.

— Mi-e frică să le citesc.

S-a strâmbat. Privind în sus, la Burton, a zis:

— Ar trebui să-mi fie?

— Mă tem că nu sunt în poziţia de a răspunde la această întrebare, a zis el. Sunt neştiutor în privinţa conţinutului lor.

Prietenul meu, detectivul amator travestit, spionase, iscodise, pândise, trăsese cu urechea şi păcălise, dar codul onoarei îl împiedicase să citească scrisorile pentru obţinerea cărora cheltuise bani buni. Când s-a întors spre mine, am arătat către buzunarul de la piept şi apoi spre obrajii şi gura mea, ca să-l încurajez să şteargă cât putea din petele roz de pe faţa lui, acum foarte umede şi strălucitoare. El şi-a scos ascultător omniprezenta batistă şi a început să şi-o treacă în susul şi-n josul obrajilor şi peste gură.

Cu mâinile tremurându-i, Inga a scos din plic cele şapte scrisori. A luat-o pe prima, s-a uitat la ea şi o expresie uluită i-a străbătut faţa. Din locul unde stăteam, puteam vedea scrisul de mână mărunt al lui Max. A scos-o pe a doua, apoi pe a treia, aruncând o privire fugară în partea de sus a fiecăreia, şi a continuat cu următoarea, până ce a terminat să le frunzărească rapid pe fiecare. A inspirat profund şi i-a spus lui Edie:

— Toate îi sunt adresate lui Lili, nu ţie.

— Păi, eu *sunt* Lili, a zis Edie. Sau, oricum, *am fost* Lili.

Buzele lui Henry s-au deschis de uimire.

— Şapte scrisori către personajul lui. *Şapte*, a zis el. La începutul filmului sunt şapte apariţii ale lui Lili. De fiecare dată ea este diferită. L-ai întrebat vreodată de ce îi scria lui Lili, nu ţie?

Edie a făcut ochii mari.

— Nu, a zis ea, scuturând din cap. Sunt diferite între ele. Adică ai zice că le scrie unor oameni diferiţi.

Henry a scuturat din cap:

— Drăcuşor împieliţat!

— Şapte reîncarnări, am zis.

— Deci *ăsta-i* marele secret cu care m-ai tot momit? a lătrat Linda spre Edie. Marea chestie e că Blaustein i-a scris scrisori cuiva care nici măcar nu există?

Sonia s-a uitat la mine şi apoi la mama ei. Când a vorbit, avea o voce ciudat de răguşită.

— Obişnuia să îmi spună că îi aude vorbind – pe ei, pe oamenii lui. Chiar şi când se termina cartea, zicea el, ei tot mai rămâneau acolo. Ca şi cum nu ar fi vrut să se termine povestea. Voia să mai continue să îi scrie. Cred că spera ca ei să îl ţină în viaţă.

Henry a plecat primul. A îmbrăţişat-o pe Inga şi am observat că ea s-a desprins repede din îmbrăţişarea lui. Inga i-a strâns mâna Lindei şi şi-a repetat scuzele, după care femeia şi-a luat straturile exterioare multiple şi a fugit pe uşă. Inga, Sonia şi Edie au plecat împreună.

— Ne ducem să vorbim acasă, mi-a zis Inga. Am rezervat camera până mâine. Voi doi puteţi să mai staţi să beţi ceva.

Aşa că eu şi Burton am mai rămas, am comandat whisky *single malt* şi ne-am instalat unul lângă altul în două fotolii moi. Tovarăşul meu dolofan, în rochie şi papuci, nu a trezit interesul chelnerului, care ne-a servit într-o manieră politicoasă şi plictisită, ce arăta că îl preocupau lucruri mai importante – probabil cariera lui de artist. Abia atunci Burton mi-a povestit despre multele ore pe care le petrecuse pe stradă ca Dorothy, cel de-al doilea sine al lui, o femeie fără adăpost pe care o botezase după fata din Kansas care călătoreşte în Oz. Luase în calcul şi numirea alter ego-ului său după un alt personaj de-al lui Baum, prinţesa pe care o prezintă cititorilor lui ca fiind băiatul Tip, dezvăluind mai târziu că e totuşi vorba de Ozma, prinţesa din Oz, care fusese vrăjită şi transformată într-o fiinţă de sex opus. În timp ce stăteam de vorbă, am înţeles că prietenul meu ascundea în el teritorii întregi de care nu ştiusem niciodată. Nu o mai considera pe Dorothy o formă de deghizare, mi-a spus el, ci aspecte ale lui care ieşeau la lumină, laturi nebuneşti şi, totodată, feminine.

— Este o plăcere dulce, da, absolut savuroasă, să te tragi din delir, Erik, dintr-un discurs nebunesc care se naşte de naiba ştie unde – din trăsăturile mele maniacale, bănuiesc, care, odată suprimate, se eliberau într-o oratorie de o grandoare aberantă, livrată oricând şi oricui. Mă delectez, Erik, cu pieptul meu fals şi posteriorul meu preponderent, cu feminitatea mea mare, grasă şi neinhibată care cutreieră străzile oraşului. Ba chiar şi cu tristeţea ei. Ah, da, cu invizibilitatea lugubră şi amară a poziţiei mele sociale, da, asta e

– efectul Nimeni, aşa îi zic. Nici nu ştii cât de puţini oameni se uită la tine, a continuat Burton. Gloate publice oarbe şi surde, cu sacoşe de cumpărături, serviete şi rucsacuri trec pe lângă tine… asta e, prietene, soarta nevăzuţilor, a necunoscuţilor, a neimportanţilor şi a uitaţilor.

Când l-am întrebat de ce îi spusese Henry pe nume – sau mai degrabă pe celălalt nume al lui –, Burton mi-a spus că în timp ce Dorothy pândea în faţa blocului profesorului, Henry o oprise pe stradă de câteva ori şi o întrebase dacă are nevoie de ajutor. Burton a mărturisit că se simţea vinovat pentru acele incidente. Refuzase mărunţişul oferit de Henry, dar – a zis el – fusese mişcat de generozitatea lui. Cât despre Edie, el credea că avea o viaţă grea, că trecea printr-o perioadă de penitenţă, ispăşind pentru zilele ei de distracţii nebuneşti. Fiul ei i se păruse un băiat izbitor de delicat, posomorât şi dificil, iar după ce încheiase târgul cu ea, era convins că banii îl vor ajuta şi pe Joel. Probabil din cauza reţinerilor mele de ordin luteran legate de bani, m-am abţinut să-l întreb cât îl costaseră scrisorile. Una peste alta, pândele îl îmbunaseră faţă de aceştia doi, dar îşi rezerva furia pentru jurnalistă şi a recunoscut că Dorothy (nu spunea „eu“) o „bătuse uşurel“ pe roşcată cu umbrela.

Afară se întuneca atunci când eu şi Burton am plecat din hotel şi am ieşit, un pic abţiguiţi, în lumina amurgului, şi, cum stăteam împreună pe trotuar, mi-am zis: Morsa şi Dulgherul. Cât am aşteptat taxiurile, ne uitam către centru şi ştiam că amândoi ne gândeam nu la ce era acolo, ci la ce nu era, şi nici unul din noi n-a zis o vorbă în timp ce priveam lung către cerul pustiu de deasupra Manhattanului de jos. M-am uitat la Burton cum opreşte un taxi. Între timp Dorothy fusese deja demontată în linii mari. Cum Burton nu mai avea perucă, machiaj şi pernuţele de la sâni şi de pe fund, masculinitatea lui fusese restaurată, însă când a ridicat piciorul ca să intre în taxi, haina lungă i s-a dat deoparte şi i-am zărit rochia albastră foşnind un pic pe dedesubt. Atunci mi-a trecut prin cap un gând care m-a făcut să zâmbesc imediat. Suna aşa: până la urmă omul reuşeşte să îşi ocupe locul care i se cuvine.

Trei zile mai târziu, când am ieşit de la metrou, mi s-a părut că îl văd pe Jeffrey Lane mergând prin Prospect Park, dar nu eram sigur. Când o persoană ocupă o prezenţă subliminală în mintea mea, o serie întreagă de străini pot lua forma lui sau a ei. Pe Miranda am întâlnit-o de câteva ori în următoarele două săptămâni, dar Eggy era mereu cu ea. Oricum, între mine şi Miranda se schimbase ceva, intervenise o anume cunoaştere mai profundă, dar care ne ţinea totuşi la distanţă. Nu ne mai purtam ciudat sau

sfios când eram împreună. Era de parcă acea confesiune a Mirandei era închisă într-o cameră care pur şi simplu devenise inaccesibilă prin mijloacele obişnuite, o cameră sigilată, pe care ne-o aminteam, dar în care nu ne puteam întoarce. Ştiam că lucra din greu, că desena până noaptea târziu. Când vorbea despre tablouri, vocea îi devenea mai vehementă, iar ochii îi căpătau o sclipire febrilă, care îmi stârnea respectul şi mă amuţea în prezenţa ei. Când am rugat-o să îmi arate ce făcea, mi-a zis să aştept.

Eggy purta cu ea ghemul de sfoară peste tot, „în caz de ceva“. Profesoara ei de la şcoala 321 o lăsa să îl ţină în pupitru în timpul orelor, iar Miranda îi permisese fiicei sale să atârne în dormitorul ei nişte sfoară, care lega lampa din tavan de picioarele patului şi de scaun.

— Să nu fie periculos, asta-i tot, mi-a zis Eggy. Să nu mă împiedic noaptea. Să pot să ies în caz de incendiu, ştii. Aşa zice mami.

Copila stătea lângă mine, pipăind ghemul, atunci când mi-a vorbit.

— Nu vreau să ard.

Eggy a strâns mai tare ghemul între degete.

— Uneori oamenii răi iau pur şi simplu foc. Nici nu au nevoie de vreun chibrit.

Şi-a întors chipul mic şi feroce spre mine, de parcă m-ar fi provocat.

— Nu, Eggy, am zis, oamenii nu iau foc din senin, fără chibrit. Ţi-a zis ţie cineva asta?

— Dădaca lui Frankie zice că Dumnezeu îi face pe oamenii răi să ardă.

— Înţeleg, dar nu e adevărat.

Eggy şi-a apropiat ghemul de nas şi şi l-a apăsat de faţă. Apoi a şoptit:

— Eu sunt rea.

Am vorbit o vreme despre sentimentele bune şi cele rele. Am subliniat ideea că fiecare persoană are de amândouă şi că dacă ai sentimente rele, asta nu te face rău. Nu ştiu dacă aceste platitudini terapeutice au avut vreun efect, dar până când a strigat-o Miranda, Eggy părea uşurată. Ştiu că adesea ceea ce se spune este mai puţin important decât tonul vocii cu care sunt spuse cuvintele. Există o muzică a dialogului, armonii misterioase şi disonanţe care vibrează în trup ca un diapazon.

Comemorarea morţii tatălui meu se apropia, iar eu mă întorceam acasă de la muncă în acele seri întunecate de noiembrie. Pe paginile liniate ale agendei mele notam serii de vise în care tatăl meu, despre care ştiu că e mort, e încă viu. Stă în capătul celălalt al încăperii, la o conferinţă pe teme de neuroştiinţă de pe East Eighty-second Street. Îl văd din spate în timp ce scrie la biroul lui, dar nu mă poate auzi când îi vorbesc. Îl găsesc înlemnit şi

inert pe o canapea şi totuşi, când mă apropii de el, clipeşte. De fiecare dată când mă trezesc dintr-o asemenea întrezărire nocturnă, mi le amintesc şi pe celelalte, care au adus cu ele acelaşi disconfort şi o ambivalenţă atât de bine calibrată, încât simt că fiecare parte a tensiunii emoţionale poate fi calculată matematic şi că rezultatul ar fi o jumătate perfectă. Spre deosebire de prezenţa fantomatică din Minnesota, aceste figuri paternale nu spuneau nimic. Erau mute – manechine care abia respirau. Când i-am povestit Magdei despre ele în ziua în care am vizitat-o, mi-a spus că descrierile mele o duceau cu gândul la expresia „punct mort“.

Multe dintre orele copilăriei mele le-am petrecut împreună cu tata, când el îşi făcea treaba. Stăteam în poala lui atunci când ara, pe semănătoare atunci când semăna, şi ţopăiam în urma lui ori mă împiedicam de cocoloaşele de pământ atunci când grăpa. Iarna, la lumina slabă a lămpii cu gaz, tata mulgea vacile în hambar, în timp ce eu stăteam lângă el şi îi puneam întrebări. O pisică putea învinge într-o luptă o nevăstuică? De ce invadau sconcşii coteţele puilor? De ce taurii erau periculoşi, iar vacile nu? Câţi şerpi cu clopoţei omorâse tata şi care era cel mai sigur mod de-a face asta?

— Tati, după ce îţi dai seama că o să ningă?

— Tati, de ce iese scuipat maroniu din lăcuste?

— Tati, de ce te pişcă iarba care arde?

Îmi plăcea mult să îi pun tatei întrebări. Eram curios, dar acum mă întreb dacă nu ştiam şi că lui îi plăcea să fie întrebat, că îi plăcea adularea pe care o simţea din partea mea atunci când întrebam, faptul că întrebatul era o reluare a ceea ce iubise el când era copil şi devenise el însuşi: o reîncarnare a tatălui blând care asculta şi răspundea în timpul mulsului din hambar. Răspunsul era mai puţin important decât întrebarea. Răspunsurile tatălui meu erau adesea lungi şi încurcate, iar eu nu le înţelegeam, dar îmi plăcea să stau lângă el, îmi plăcea mirosul lui, îmi plăcea să îi simt barba. *Lui i-a fost greu când ai crescut.* „Are perioade înnegurate“, i-a zis odată mamei mătuşa Lotte. „O să vezi.“

— Aş vrea să-mi pot aminti mai mult, i-am zis Magdei. Totul parcă ar fi cumva într-o ceaţă.

Tata e în grădină, grădina care era cu mult prea mare şi adesea avea mai multe produse decât putea mânca familia. O auzeam pe mama zicând: „Nu ştiu ce-o să fac cu atâta fasole“. „Mai dăm la vecini“, răspundea tata mereu, de parcă am fi fost iar în prerie, unde rareori aveam destule, unde conservau şi depozitau ce aveau pentru iernile lungi, când drumurile erau închise cu

săptămânile şi uneori luni de-a rândul. Îl priveam plivind pe lângă tulpinile de porumb şi vedeam câmpurile la orizont, în spatele lui.

— Grădina era ferma, i-am zis Magdei. O făcea din nou şi o făcea bine.

Îl vedeam oprindu-se din plivit şi ridicându-se, îl vedeam întorcându-se spre pădure, cu mâinile afundate în buzunare, şi vedeam o expresie de mâhnire străbătându-i chipul. Nu ştia că mă uit la el din garaj, iar eu nu mă puteam duce la el. Nu ne amestecam. Asta ar fi însemnat că ştiam, iar eu nu puteam să ştiu că suferă.

— El n-a părăsit niciodată ferma, am zis. A încercat mereu să repare, să restaureze şi să refacă.

Marea Criză părea să nu se mai termine niciodată. În plus, au fost ani de secetă, recolte distruse şi păşuni pârjolite. Când în sfârşit ploua, nu creşteau decât buruieni. Vânturile puternice dinspre sud-vest aduceau praful din Nebraska şi Dakota de Sud şi, probabil, chiar de mai departe, din Oklahoma. Soarele dispărea cu zilele. Praful, aşezat în straturi, acoperea totul, peste tot. Animalele de la fermă făceau răni în gură, fiindcă mestecau ierburi cu nisip. Oamenii scuipau negru şi ziceau că mai departe, în vest, era şi mai rău.

Magda asculta în timp ce îi citeam pasajul. Faţa ei bătrână se ridase, luând o expresie de concentrare pe care mi-o aminteam din anii pe care îi petrecuserăm împreună. Am zis:

— E ca şi cum aş căuta ceva, dar nu ştiu ce. Ceva ce m-ar elibera.

— De depresie, a spus ea.

Am privit-o.

— Şi de vină, şi de perioadele înnegurate când soarele dispare cu zilele, şi de tatăl tău, care refuză să moară.

Atunci am vrut să plâng. Simţeam tensiunea din piept şi presiunea din nas şi din ochi şi încordarea din jurul gurii, dar simţeam şi că dacă aş începe să plâng, nu m-aş mai opri, aşa că am închis ochii, ca să domolesc emoţia.

— În unul dintre eseurile lui, a zis Magda, Hans Loewald scrie: „Munca psihanalistului poate transforma fantomele în strămoşi“.

Nu am făcut însemnări în ziua în care a căzut Eggy, dar îmi amintesc ritmul straniu al vocii Mirandei din mesajul pe care mi l-a lăsat pe telefon şi locul exact unde stăteam în ploaia rece, pe East Fortieth Street. „Eggy a căzut acasă la Jeff. S-a lovit la cap. Este la Urgenţe, la Pediatrie, la spitalul Bellevue. I-au pus un tub, ca să poată respira. Îi fac tomografie.“ Atunci s-a oprit din vorbit, iar vreme de câteva secunde n-am auzit nimic. „Erik, e

inconştientă.“ Miranda nu şi-a luat la revedere, nici nu mi-a cerut să vin. *Acasă la Jeff. Eggy a căzut acasă la Jeff.* De îndată ce am auzit acele cuvinte, s-a stârnit în mine o acuzaţie neformulată împotriva lui Lane, iar norul sinistrei posibilităţi care atârnase mereu deasupra lui s-a îndesit. Urmăritor, hoţ, pozeur. Mi-am amintit degetul însângerat al Mirandei şi chipul lui Lane în oglinda mea din hol în timp ce-şi ţinea monologul. Mi-am amintit spargerea, fotografia, ciocanul, iar inima a început să îmi bată mai tare. Am văzut-o pe Eglantine pe podea, inconştientă. Am văzut paramedicii aplecaţi deasupra trupului ei când o intubau. Şi, după ce am ieşit în stradă ca să opresc un taxi, am continuat povestea lui Eggy în gând şi, deşi ştiam că era iraţional şi numai să îmi imaginez un deznodământ înainte de a afla mai multe, o vedeam moartă la Terapie Intensivă, vedeam o femeie cu un dosar stând aşezată lângă Miranda şi explicându-i în şoaptă cum e cu donarea de organe. Decizia trebuia luată acum. În taxi am recapitulat tot ce-mi aminteam despre scala Glasgow[37] şi legăturile ei cu ratele de recuperare, precum şi despre posibilele complicaţii după loviturile la cap – atacuri cerebrale, tulburări cognitive, probleme de memorie, schimbări de personalitate. Nu eram expert. După ce aflam ce s-a întâmplat, aveam să îl sun pe Fred Kaplan – el cu asta se ocupa zi şi noapte, cu loviturile la cap.

În timp ce intram pe uşă şi înaintam hotărât pe coridor, mi-am dat seama că mă rugam – rugăciunea automată, cu strângere de inimă, a necredinciosului care imploră zeitatea pierdută a copilăriei sale să intervină în ajutorul lui. *Dă, Doamne, să trăiască copilul. Dă, Doamne, să fie bine.* Intrasem pe uşi de spital de sute de ori, văzusem sute de pacienţi la ananghie, dar unul dintre secretele unei bune îngrijiri este să nu empatizezi prea tare, să îţi păstrezi cumpătul, să rămâi calm. Eu nu eram calm – şi nu era vorba doar de îngrijorarea din cauza lui Eglantine. Era furie în pasul meu, furie în stomacul şi în pieptul meu, iar rugăciunea mi se schimbase într-o incantaţie împotriva lui Lane. *Monstru, tată prost, rahat.* Goneam pe coridor, cu furia ritmată împingându-mă înainte. Complet absorbit în gânduri, m-am ciocnit de o bătrână care se deplasa încet într-un scaun cu rotile. M-am aplecat şi m-am scuzat. Ea şi-a ridicat chipul zbârcit către mine, a zâmbit şi a zis cu un accent puternic, pe care nu l-am putut identifica: „Nu-i nimic, copile“.

Vocea ei m-a oprit. Îmi spusese „copile“, de parcă pierdusem dintr-odată mulţi ani şi vreo şaptezeci de centimetri. Am găsit cea mai apropiată toaletă

de bărbaţi, m-am strecurat în ea şi m-am retras câteva minute într-o cabină, iar acolo m-am aşezat, mi-am cuprins capul în mâini şi am ascultat cum ţâşneşte urina unui bărbat într-un pisoar de afară. În dosul acelei uşi furia mi s-a transformat în disperare. Mă simţeam distrus. Nici măcar acum nu pot interpreta, fie şi aproximativ, tristeţea copleşitoare care mă inundase. Nu era durerea compasiunii; era ruşine şi milă pentru mine însumi şi o senzaţie blestemată de repetiţie, provocată de frazele răzbunătoare care mă făcuseră să înaintez, pas cu pas, spre secţia de Urgenţe de la Pediatrie.

Când m-am aşezat lângă Miranda, ea abia s-a mişcat, iar când mi-a spus cum a căzut Eggy, vorbea către podea. M-am tot uitat la mâinile ei tensionate, pe care le ţinea în poală, cu degete lungi şi unghii scurte. Lane îşi luase fiica de la şcoală după ore şi o dusese la el în apartament, aşa cum făcea mereu vinerea, din două în două săptămâni. Era la telefon şi vorbea cu agentul lui, iar Eggy se juca cu ghemul în camera alăturată. Din cauza încălzirii excesive din clădire, Lane lăsase deschisă fereastra de la dormitorul lui. Cât a vorbit el la telefon, Eggy probabil că legase lucrurile între ele. El a auzit-o ţipând, a fugit în cealaltă cameră, a văzut fereastra deschisă, sfoara legată între piciorul patului şi ieşirea de incendiu şi pe fiica lui zăcând acolo, jos. Căderea de la apartamentul lui Lane de pe Avenue A, plasat la primul nivel, nu fusese una teribilă, dar se pare că fetiţa se lovise la cap şi îşi pierduse cunoştinţa pe loc. Miranda şi-a înălţat bărbia şi a vorbit spre tavan.

— El n-a fost atent, a zis.

A făcut o pauză.

— Dar eu de câte ori n-am fost atentă.

Vocea i s-a stins la finalul propoziţiei. Nu era o întrebare.

— El unde e acum? am întrebat.

Miranda a scuturat din cap.

— A fost aici. I-am promis că-l sun. Nu vreau să-l văd acum. Ştiu că n-a fost ceva intenţionat. Dar pur şi simplu acum nu pot să am de-a face cu el.

Şi-a încleştat mâinile şi mai tare.

— Erik, am semnat o hârtie cum că sunt de acord să-i pună ceva în craniu. Voiau să ştie dacă e alergică la iod.

Se făcea tot ce se putea. Ăsta era cuvântul. În timp ce stăteam acolo, în sala de aşteptare, lângă Miranda, m-am pomenit de partea inertă a medicinei, unde nu e posibil nici eroismul, nici eşecul, unde timpul se dilată şi cifrele obişnuite de pe un ceas nu îl pot cuprinde. Cu fiecare oră de comă, pronosticul se înrăutăţeşte. Există excepţii, chiar şi miracole, dar sunt rare.

Şi-aşa am tot aşteptat. În timp ce aşteptam, pereţii, în majoritate albi, mirosurile stătute, sporovăiala ininteligibilă, bipurile, chipul rotund al unui bărbat cu şuviţe împletite din scaunul din faţa mea şi lumina artificială, dătătoare de greaţă, din spital aveau un efect aproape hipnotic asupra mea. M-am holbat o vreme la o pungă ruptă şi şifonată de chipsuri, colorată în albastru şi galben şi aruncată sub un scaun gol, iar apoi la cilindrul roşu al extinctorului. Cumplita acumulare de informaţii senzoriale lipsite de sens a devenit o prezenţă ca de plumb în trupul meu, care s-ar fi plictisit de n-ar fi fost foamea mea constantă de a afla. Părinţii Mirandei şi două dintre surorile ei sosiseră deja când a apărut neurochirurgul, doctorul Harden, însă acesta nu ne-a putut spune ce se va întâmpla, ci doar ceea ce se întâmplase deja. Nivelul comei lui Eggy era 10. Pupilele îi erau normale. Nu avea oase rupte, doar câteva cucuie şi julituri. I se dăduse rocuronium, un medicament paralizant, ca să o liniştească, dar efectul lui trecuse deja. Un ventilator o ajuta să respire. Tomografia nu arătase contuzii sau hematoame, ceea ce era o uşurare enormă, dar exista un edem, o umflătură. Uşoară, a zis el. Totuşi nu ştia sigur ce însemna. Voiau să fie precauţi şi să continue investigaţiile, aşa că îi introduseseră un cateter, pentru a-i măsura presiunea intercraniană, care momentan era normală. Doctorul părea cam de vârsta mea şi avea atitudinea vioaie şi sigură a unui expert în domeniu. Tonul îi era unul plin de compasiune – şi totuşi mă simţeam iritat de ceva insipid din privirea lui, ceva ce (abia mai târziu mi-am dat seama) putea să fi fost simpla epuizare. Cu toate astea, ştiam că omul vedea ceea ce învăţase să vadă.

Când au lăsat-o să intre în camera lui Eggy de la Terapie Intensivă, Miranda a văzut altceva. Şi-a văzut fiica de şase ani stând întinsă pe o targă într-un unghi de treizeci de grade, cu capul parţial ras şi cu o pată maro-roşcată de betadină în jurul găurii care îi fusese făcută în craniu. A văzut o multitudine de aparate de monitorizare necunoscute, fire, tuburi şi maşinării ataşate de faţa, braţele, pieptul, nasul şi gâtul copilei ei. A văzut zgârieturile de pe fruntea lui Eggy şi julitura de pe braţul dezgolit şi a văzut că fiica ei zăcea într-un somn de boală, din care unii oameni nu se mai trezesc niciodată. Când s-a întors, Miranda mergea foarte încet, cu buzele strânse, iar când s-a apropiat de noi, am văzut-o înclinându-se brusc într-o parte şi întinzându-se spre perete, ca să îşi recapete echilibrul. M-am ridicat, dar tatăl ei a ţâşnit în faţa mea şi a ajutat-o să se aşeze pe un scaun.

Lane a venit peste câteva minute. Avea faţa roşie şi umflată, iar când ochii lui i-au întâlnit pe ai mei, nu am văzut vreun licăr de recunoaştere. A

trecut chiar pe lângă mine şi apoi a îngenuncheat în faţa Mirandei. Ea nu s-a uitat în jos, spre el. El îi vorbea în şoaptă, cu o voce disperată.

— Îmi pare aşa de rău! Îmi pare aşa de rău!

Am întors capul în altă parte şi m-am pomenit privind drept spre tatăl Mirandei.

Apoi am auzit-o pe Miranda spunând pe un ton poruncitor:

— Scoală-te şi stai pe scaun!

Când m-am uitat din nou în direcţia lor, am văzut că Lane se supusese şi şedea prăbuşit lângă ea, cu capul în mâini.

Şi astfel am stat de veghe într-un straniu spaţiu al prezentului în derulare, într-un interval golit de orice semnificaţie, cu excepţia faptului că era suspendat între căderea unui copil şi un moment viitor, când noi aveam să aflăm.

Miranda s-a întors la Eggy, la Terapie Intensivă, şi astfel probabil că i-a auzit spunând că exista o ameliorare, o îmbunătăţire, că Eglantine ieşea din comă. Miranda a fost acolo când fiica ei a recunoscut-o şi a fost acolo şi când doctorul Harden şi-a exprimat opinia că lucrurile stăteau bine, foarte bine, mai bine decât se aşteptase. I-am văzut pe Jeffrey Lane plângând de fericire când a primit veştile şi pe părinţii Mirandei îmbrăţişându-se, mai întâi între ei, apoi cu fiica lor. Eu ştiam că nu se terminase, ştiam că şi dacă îşi revenea pe deplin, Eggy avea să trăiască cu povestea căderii înăuntrul ei. Avea să fie schimbată de ea.

Când am plecat din spital, ningea cu fulgi mari şi apoşi, care aveau să albească trotuarul şi străzile doar pentru scurt timp – însă ninsoarea era frumoasă, iar când m-am oprit ca să mă uit cum cade, luminată de luminile clădirilor profilate pe întunericul serii, m-a izbit dintr-odată gândul că era un moment când hotarele dintre interior şi exterior se dizolvă şi nu mai există singurătate, fiindcă nu mai există nimeni care să fie singur. *După prima furtună serioasă de zăpadă*, scria tata, *eram înzăpeziţi până la primăvară.* Mi-am amintit nămeţii uriaşi care ne blocau uşa de la intrare, chiciura de la fereastră, cu modelele ei complexe, nasul meu lipit de geamul rece şi dunele albe, întinse, formate de viscol peste noapte. Dunkel Road devenea invizibil. Lumea cunoscută dispăruse. „Când a murit Lars, ningea“, îmi spusese mama. „Mă uitam pe fereastră cum ninge. Ningea absolut vertical şi continuu. O schimbare, ca o umbră, a pus stăpânire pe el. Părea să i se târască în susul corpului, apoi i-a ajuns la gât, i s-a urcat pe bărbie, pe nas, pe obraji, pe frunte, pe cap, iar apoi am ştiut că a murit.“ În noaptea în care s-a trezit Eglantine, ningea. Ingeborg era aşa de mică, a zis tata,

încât au îngropat-o într-o cutie de trabucuri. Undeva pe cei douăzeci de acri, acolo, la ţară, *la noi acasă*, zac îngropate oasele unui bebeluş născut mort. Tatăl meu sapă mormântul. Un copil nenăscut vorbeşte din interiorul mamei lui pe Dealul Tăierii, iar stăpânii englezi ai sclavilor cad morţi la pământ. Unchiul Richard zace pe o stradă din West Kingston. Fratele bunicului meu, David, merge şontâc prin zăpadă, pe Hennepin Avenue, cu cioturile vârâte în nişte pantofi speciali. Reuşeşte să intre în holul hotelului şi apoi se prăbuşeşte. Inima a fost cauza, nu frigul. *Regele Edward şi doamna Wallis Simpson.* O văd pe Dorothy explicând pe străzi, propovăduind despre situaţia omenirii – oratorul aberant. Dragul, bunul şi transpiratul de Burton, omul memorie, salvatorul doamnelor la strâmtoare, doamnă el însuşi, jelindu-şi mama, cea de dinainte de criză, femeia de „hăt demult“. Tatăl meu vorbeşte la cea de-a optzecea aniversare a lui. Începe cu micul anunţ din ziar: *Pierdut pisică. Maro cu alb, blană rară, urechea stângă smulsă, chioară de-un ochi, coada lipsă, şchioapă de laba dreaptă din faţă. Răspunde la numele de Norocel.* Îi aud râzând în cameră. O văd pe Laura râzând peste masă şi îi simt fundul cald în palme, în pat. Capul Mirandei pe umărul meu. Văd străzile visate de ea şi casa ei, cu camerele tulburătoare şi mobila ciudată. Văd o femeie întinsă sub un bărbat şi luptându-se pentru o clipă sub strânsoarea lui. Stau în faţa dulapului ei cu sertare şi îmi doresc aşa de mult să mă uit înăuntru, să îi ating lucrurile. Un bărbat îşi loveşte biroul cu o secure şi găseşte nişte manuscrise ascunse. *Ca trupul tatălui lui scoţând la iveală secrete.* Văd biroul ordonat al tatălui meu: agrafe de birou, muniţie, chei necunoscute. Acum în dulapul Soniei e dezordine. Ea îşi aruncă hainele prin toată camera, iar Arkadi deschide scrinul din camera aceea mare şi nu găseşte înăuntru decât o voce. Se suie în tren şi vede o femeie care seamănă cu Lili, dar nu e Lili, e altcineva care îi va cuceri imaginaţia, o creaţie inventată de el. Când s-a întâmplat, mă gândesc, abia acum trei zile, când Inga mi-a citit prima scrisoare cu voce tare şi cu un glas tremurător. „Dragă Lili“, scria Max, „acum îţi scriu ca acea altă persoană, cea care a scris în toţi aceşti ani pentru a trăi. Nu a trăit pentru a scrie. A scris pentru a trăi. Sunt zile în care în el nu mai rămâne nici o poveste, când el simte că nu mai poate s-o facă. Sunt zile când se simte mort. Nu poate spune asta nimănui altcuiva. Ţi-o spune ţie, fiindcă tu ai armura pe care el ţi-a dat-o, fiindcă tu nu îl poţi vedea, fiindcă tu nu ştii cine e el. Tu nu ştii că el moare“. Dar Edie trebuie să fi ştiut că Max urmărea o plăsmuire, că îi scria altcuiva, unei femei dintr-un film, o femeie pe care n-avea să o găsească niciodată.

Poate că ai iubit-o pe Miranda fiindcă ai ştiut că nu o vei putea găsi, mi-am zis eu, iar asta te-a împiedicat să mergi mai departe şi te-a lăsat tremurând, ca doamna L. pe treptele din faţa unei case încuiate. *Punct mort. Oamenii au nevoie să fie văzuţi*. Domnul R. ridică privirea şi vede carpeta de pe peretele din biroul meu. Ceva s-a rupt înăuntrul lui. *Marea Criză părea să nu se mai termine.* Îl văd pe tata cum merge prin campus cu paşii lui mari şi nu mă recunoaşte. Trece pe lângă fiul lui, dar nu pe mine mă caută în acea clipă. E prea trist ca să mă vadă, e absorbit de vechi tristeţi, care revin iar şi iar. *E ceva legat de tata.* Inga vorbeşte despre Max. *Sinele nostru ia forme diferite de-a lungul unei vieţi.* Tata îşi spune povestea despre ferme, despre zilele din armată, despre călătoriile şi munca lui, despre oamenii pe care i-a cunoscut şi i-a iubit, despre noi – despre mama, Inga şi mine. Discursul pare să se fi încheiat. Tata se opreşte. Ochii îi strălucesc de umor. „Şi de aceea“, zice el, „eu răspund la numele de Norocel“. Totul e complet nou, spune Sonia despre faptul că e îndrăgostită. E complet nou. Lumea Nouă. Un adăpost în prerie. Dispăruţii. *Nimic nu mai era în trupu-i părăsit din omul ce-mi cânta.* Joel nu o să îşi cunoască niciodată tatăl. *Kyss Pappa.* Tânăra mea mamă se apleacă peste corpul tatălui ei. Războiul tot mai continuă. Războaie se dezlănţuie. Bărbaţi şi femei se dezlănţuie. Tata doarme într-o groapă pe plajă, în timp ce proiectilele şuieră pe deasupra lui. *Bravii noştri bărbaţi şi femei în uniforme, care luptă pentru libertate.* O casă din buşteni dispare în flăcări. O fetiţă e salvată dintr-o casă în flăcări. *Le-am curăţat mormintele frumuşel, nu-i aşa?* Turnurile ard. *Oamenii răi iau foc. Nu, nu iau foc.* Tatăl meu doboară copacii. Pumnul lui izbeşte tavanul scund de deasupra patului său îngust. Bunicul ţipă în somn, iar fiul lui cel mic îl scutură ca să-l trezească. Lane a văzut asta în mine. A văzut violenţa, violenţa pe care tata căuta să o alunge, dar nu putea. Drumul nu e destul de lung. Un ofiţer japonez se prăbuşeşte în iarba înaltă. Sarah sare, cade. Eggy cade. Sonia se uită de la fereastră. Oamenii sar, cad. Au luat foc. Clădirile cad. *Wo ist mein Schade Stea.* Morţii vorbesc, iar domnul T. ascultă. Auzim voci. Îl aud pe tata rostind numele mamei. Zice *Marit.* Îl zice iarăşi. Îl văd cum stă aplecat deasupra hainei lui într-o cameră îngustă din Oslo şi culege metodic puful deschis la culoare de pe materialul întunecat. *„Dacă ar fi să am o singură amintire…*“ Eu stau şi mă uit la zăpadă şi toate astea se întâmplă deodată. Nu poate dura, îmi spun, această senzaţie nu poate dura, dar nu contează. Este aici, acum. În desen fetiţa are aripi. Coma se ameliorează. Sora mea stă întinsă în iarbă. Sărută-mă, sărută-mă, ca să mă pot trezi. Iar apoi o văd pe

doamna W. la finalul ultimei noastre şedinţe. Îmi zâmbeşte şi foloseşte iarăşi cuvântul: *reîncarnare*. „Nu după moarte, ci aici, când suntem în viaţă.“ Îmi întinde mâna, iar eu i-o prind. Ea zice:

— O să îmi fie dor de tine.

— Şi mie o să-mi fie dor de tine.

1. Marcă de cafea cunoscută în SUA.
2. Aluzie la povestea pentru copii *Goldilocks şi cei trei urşi*, în care o fetiţă (*Goldilocks* – Bucle Aurii) intră într-o casă unde locuiesc trei ursuleţi: mama, tata şi puiul. Fiecare are câte un bol cu *porridge*, un fotoliu şi un pat care, rând pe rând, i se par fetiţei prea-prea – prea dulce, prea sărat, prea mare, prea mic, prea moale, prea tare etc. – şi numai ultimul pat se dovedeşte „tocmai bun“ pentru ea.
3. Cartier deosebit de populat din vestul Brooklynului, în New York.
4. Clinică de psihiatrie din Manhattan, ce poartă numele unui afacerist bogat, membru al influentei familii Whitney.
5. Publicat în două volume în 1843, volumul e intitulat în germană, în original, *Enten-Eller*. În România a apărut cu titlul *Sau-sau*, tot în două volume, la Editura Humanitas, în anii 2008 şi 2009.
6. *Capriciile* lui Goya, un set de optzeci de gravuri create în 1797 şi 1798 şi publicate într-un album unitar în 1799.
7. Daniel Paul Schreber (1842-1911), judecător german care a suferit de ceea ce la vremea respectivă era diagnosticat ca *dementia praecox*. Şi-a descris experienţele în *Memoriile unui bolnav de nervi*, carte importantă pentru istoria psihiatriei şi psihanalizei graţie interpretării lui Sigmund Freud.
8. Într-un bol cu lapte se pun o felie sau două de pâine prăjită, unse cu unt. Forma feliei de pâine, cu trei laturi drepte şi una ca un arc de cerc, seamănă, plutind pe lapte, cu cea a unei pietre funerare.
9. Gălbenuş de ou (engl.).
10. Arthur P. Shimamura (n. 1954, Los Angeles), profesor de psihologie şi cercetător al memoriei umane şi al funcţiei cunoaşterii.
11. Titlul unei cărţi de Søren Kierkegaard.
12. Capodoperă (în germ., în orig.).
13. Amestec lingvistic de germană, franceză şi engleză (engleza a devenit în cazul nostru română).
14. Traducerea numelor germane amintite, Fishbein şi Gutwein.
15. Hermann von Helmholtz (1821-1894), medic şi fizician german, interesat şi de studiul psihologiei şi al filozofiei.
16. *Purple Heart* („Inima purpurie“) – decoraţie militară acordată în numele preşedintelui SUA celor răniţi sau ucişi în timpul serviciului militar.
17. Termen pentru spirite, fantome, în Caraibe.
18. „Fă-i să râdă!“, cântec din filmul *Cântând în ploaie*.
19. Berg Collection cuprinde peste treizeci de mii de volume tipărite şi două mii de metri liniari de arhivă literară şi manuscrise, cu scrierile a peste patru sute de autori britanici şi americani.
20. *G.I. Bill of Rights* – lege care asigura o serie de ajutoare pentru veteranii din al Doilea Război Mondial (denumirea oficială fiind *The Servicemen's Readjustment Act* din 1944), printre care şi finanţarea studiilor.
21. Din poemul „I am“ („Eu sunt“), de John Clare.
22. Din volumul *Alice în Ţara din Oglindă*, Editura Art, Bucureşti, 2010, traducere de Antoaneta Ralian. Traducerea versurilor aparţine Ioanei Ieronim.
23. *Ibidem*.
24. Prima menţiune a afecţiunii în care o persoană crede că un membru al familiei sale este un impostor, fiind înlocuit cu cineva care îi seamănă perfect, a fost realizată în 1923 de psihiatrul francez Joseph Capgras.

25. *The Great Northern Railway*, cale ferată ce merge de la Saint Paul, Minnesota, până la Seattle, Washington, pe o distanţă de peste 2.700 de kilometri.
26. Wilfried Ruprecht Bion (1897-1979), psihanalist britanic.
27. Psalmul 104, versetul 39, în versiunea ortodoxă a Bibliei.
28. Bunico (în norvegiană, în orig.).
29. În traducere, Ţinutul Ciudat.
30. Pui preparat după o reţetă chinezească.
31. Abrevierea sintagmei englezeşti *son of a bitch*, aici cu sensul de „ticălos“.
32. NYSEC – asociaţie înfiinţată în 1876, considerată o casă a umaniştilor care celebrează diversitatea oraşului prin crearea de instituţii comunitare ce promovează societatea civilă.
33. Franklin D. Roosevelt East River Drive (numită de obicei FDR Drive) este şoseaua care trece prin partea de est a New Yorkului. Are o lungime de cincisprezece kilometri şi statut de autostradă.
34. „Vaci, facultăţi şi mulţumire“ este de fapt mottoul oraşului Northfield din statul Minnesota (locul naşterii autoarei). Mottoul reflectă influenţa fermelor de vaci din zonă. Oraşul a fost, de la începutul istoriei sale, un centru de educaţie superioară şi, de asemenea, aici s-au stabilit emigranţi norvegieni, pastori şi fermieri care, dornici să îşi păstreze credinţa şi cultura, au pregătit generaţii de profesori şi preoţi.
35. *Hooverville* este numele popular dat unor „orăşele“ apărute în timpul Marii Crize, aşezări prăpădite şi cu locuinţe improvizate şi dărăpănate ale oamenilor fără adăpost. Numele lor generic vine de la Herbert Hoover, care a fost preşedintele SUA la începutul crizei şi a fost considerat responsabil pentru aceasta.
36. Termen peiorativ pentru pederast, echivalentul cuvântului „poponar“ în cultura jamaicană.
37. Scala Glasgow este un instrument pentru monitorizarea nivelului de conştienţă şi aprecierea pronosticului după un traumatism cranio-cerebral.

Mulţumiri

Există mulţi oameni care, într-un fel sau altul, au contribuit la scrierea acestei cărţi. David Hellerstein, Daria Colombo şi Ann Appelbaum mi-au permis să arunc o privire în viaţa profesională a psihiatrilor. Monica Carsky mi-a vorbit despre experienţa ei de psihoterapeut. Rita Charon, şefa Departamentului de Medicină Narativă de la Columbia Medical School, mi-a permis cu amabilitate să particip la cursul pe care îl ţinea studenţilor la Medicină, iar apoi m-a inclus în seria de prelegeri ale departamentului. Vreau să le mulţumesc lui Frank Huyler şi Richard Siegel pentru informaţiile lor profesioniste despre medicina de urgenţă.

Mark Solms m-a introdus în lumea neuropsihanalizei, mai întâi prin intermediul cărţilor sale, iar apoi personal. M-a invitat la prelegerile lunare pe teme de neuroştiinţă de la New York Psychoanalytic Institute şi la micul grup de discuţii de după prelegeri. Le sunt îndatorată tuturor cercetătorilor, psihiatrilor şi psihanaliştilor care au venit şi au plecat din acel grup, dar vreau să-i menţionez pe câţiva dintre cei care îl frecventau cu regularitate: Maggie Zellner, David Olds, Jaak Panksepp şi, *in memoriam*, Mortimer Ostow. Îi mulţumesc lui David Pincus, un alt membru al grupului, pentru corespondenţa susţinută pe care a purtat-o cu mine prin *e-mail* pe tema minţii şi a creierului.

Cunoştinţele de filozofie şi istorie medicală ale lui George Makari, precum şi experienţa lui de psihiatru şi psihanalist practician, au reprezentat pentru mine un ajutor nepreţuit.

Vreau să îi mulţumesc lui Dawn Beverle, supraveghetoarea mea de la clinica de psihiatrie Payne Whitney, unde am lucrat ca voluntar, predând săptămânal scrierea creativă pacienţilor internaţi.

Le sunt recunoscătoare oamenilor care au venit la cursurile mele. Predarea la acel atelier a reprezentat pentru mine o experienţă intensă, iar fără studenţii mei nu m-aş fi simţit atât de aproape de poveştile oamenilor care se luptă cu durerea unei boli mintale.

Jacquie Monda şi Edna şi George Thelwell merită recunoştinţa mea pentru că m-au ajutat să găsesc informaţii despre Jamaica, precum şi pentru

că mi-au împărtăşit poveştile lor personale din acea ţară.

Cea mai îndatorată îi rămân însă tatălui meu, Lloyd Hustvedt, care a murit în 2 februarie 2003. Spre finalul vieţii lui l-am întrebat dacă pot folosi fragmente din jurnalul său, pe care îl scrisese pentru familie şi prieteni, în romanul la care tocmai începeam să lucrez. Mi-a acordat permisiunea. Pasajele din memoriile lui Lars Davidsen incluse în carte sunt preluate direct din textul tatălui meu, cu doar câteva modificări legate de redactare şi de numele proprii. Astfel, tatăl meu mi-a devenit colaborator după moartea lui. Povestea fratelui bunicului, David, este de asemenea adevărată, iar articolul de ziar despre „Dave, Omul Creion“ este citat cuvânt cu cuvânt. În ciuda acestor împrumuturi directe, de-a lungul romanului am amestecat după placul inimii poveştile imaginate cu cele reale.